

รายงานโครงการวิจัย

ชื่อโครงการ

(ภาษาไทย) ศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย
ตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของ
เทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน

(ภาษาอังกฤษ) To study the roles of cultural organizations in developing of
Thai cultures according to current events and the modernization
of information technologies.

เสนอ	ส่วนวิจัยและพัฒนา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
คณะผู้วิจัย	นายอุดมพันธุ์ พิษณุประเสริฐ นายบรรจง สิริทธิ นางนวลฉวี ศรีแก้ว

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

บทคัดย่อ

ศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย ตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจุบัน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม ในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย ศึกษาแนวทางที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาเสริมสร้าง งานทางวัฒนธรรมขององค์กร และพัฒนาบทบาทหน้าที่ขององค์กรทางวัฒนธรรมที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนา วัฒนธรรมไทยตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี สารสนเทศปัจจุบัน มีดังนี้

องค์กรทางวัฒนธรรมมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา การศาสนาและ วัฒนธรรม ส่งเสริมการนิยมนิยมไทย یشองไทย ส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ มีการจัด กิจกรรมในรูปของงานประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจ ประกวดการแสดง วัฒนธรรมพื้นบ้าน มีปัญหาในด้านงบประมาณ ขาดความร่วมมือจากภาครัฐ แนวทาง การพัฒนาวัฒนธรรมไทยควรมีการวางแผนงานร่วมกัน กำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน แต่ละองค์กรให้ชัดเจน กำหนดนโยบายให้เป็นทิศทางเดียวกัน มีการให้ความรู้ความเข้าใจ แก่สมาชิกนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาประยุกต์เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน มีผลกระทบต่อ การดำเนินวิถีชีวิตของประชาชน ทศนคติของบุคคลเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของเทคโนโลยี ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสัมฤทธิ์ผลขององค์กรทางวัฒนธรรมมีการ วางแผนการดำเนินงานให้ตรงตามสภาพปัญหาของท้องถิ่น นโยบายของกรมเจ้าสังกัด แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

องค์กรทางวัฒนธรรมมีการจัดระบบการทำงานทางวัฒนธรรม ควรมี การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากร มีการทำงานเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมโดย

การอนุรักษ์ ส่งเสริมพัฒนา เผยแพร่วัฒนธรรม สืบสาน ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและ
วัฒนธรรมพื้นบ้าน

คณะผู้วิจัย

นายอุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ

นายบรรจง สิทธิ

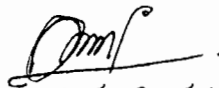
นางนวลฉวี ศรีแก้ว

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง ศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนา วัฒนธรรมไทย ตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี สารสนเทศปัจจุบัน สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.นันทสาร สีสลับ อดีตรองเลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ รองศาสตราจารย์วิจิตร ระวังวงศ์ อดีตคณบดี คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้อำนวยการส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา ภาณุรัตน์ อธิการบดี สถาบันราชภัฏสุรินทร์ อาจารย์สมพร เทศะบำรุง ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย อาจารย์ประดิษฐ์ ศิลานุตร หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอยางชุมน้อย และอาจารย์อภัย หงษ์ทอง อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านเพียนาม ที่กรุณาเป็นอย่างยิ่งในการเสนอแนะให้ ข้อคิดเห็นในการวิจัยมาด้วยดีจนสำเร็จ ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณหัวหน้าองค์กรทางวัฒนธรรมทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถามเพื่อให้ข้อมูลแก่คณะผู้วิจัย ที่เป็นผลให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี คุณประโยชน์ทางวิชาการที่มีอยู่ในงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอน้อมอุทิศแด่บรรพชนไทย ที่ได้สร้างสมวัฒนธรรมอันดีงามไว้เป็นมรดกของชาติมาจนถึงทุกวันนี้

(นายอุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ)

หัวหน้าคณะผู้วิจัย

1 กรกฎาคม 2542

สารบัญ

		หน้า
	บทคัดย่อ	ก
	กิตติกรรมประกาศ	ค
บทที่ 1	บทนำ	
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	ประโยชน์ของการวิจัย	5
	คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
	วิธีดำเนินการวิจัย	6
	ลำดับขั้นในการเสนอรายงานการวิจัย	7
บทที่ 2	วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	แนวคิดและหลักการพัฒนาวัฒนธรรมไทย	9
	ความสำคัญขององค์กรทางวัฒนธรรม	19
	สภาวัฒนธรรม	31
	สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด	39
	สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ	39
	ศูนย์วัฒนธรรม	50
	แนวทางในการรักษาส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม	52
	เทศบาล	58
	องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	63
	องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)	67
	การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ	72
	การพัฒนาวัฒนธรรมไทย	90
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	106
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	106

	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	106
	การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	107
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	107
	การวิเคราะห์ข้อมูล	108
บทที่ 4	สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ	109
	สภาพภูมิศาสตร์	109
	ลักษณะภูมิประเทศ	111
	ลักษณะภูมิอากาศ	114
	ทรัพยากร	115
	สภาพแวดล้อม	126
	ประชากร	132
	เศรษฐกิจและการค้าขายในจังหวัดศรีสะเกษ	151
	การศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ	161
บทที่ 5	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	168
บทที่ 8	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	184
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	184
	วิธีดำเนินการวิจัย	184
	สรุปผลการวิจัย	185
	อภิปรายผล	188
	ข้อเสนอแนะ	191
	บรรณานุกรม	192
	แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	195
	ประวัติผู้วิจัย	204

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนประชากรแยกชายหญิง และ จำนวนบ้าน รายอำเภอ	133
2	แสดงรูปแบบการปกครองในจังหวัดศรีสะเกษ	157
3	แสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	168
4	แสดงบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม	171
5	แสดงการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมขององค์กร ทางวัฒนธรรม	172
6	แสดงปัญหาในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม	173
7	แสดงองค์กรทางวัฒนธรรมมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม	172
8	แสดงบทบาทขององค์กรในการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน	175
9	แสดงผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อองค์กร ทางวัฒนธรรม	176
10	แสดงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กร	177
11	แสดงประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อองค์กร	178
12	แสดงการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน มีผลกระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชน	179
13	แสดงการวางแผนการดำเนินงานทางวัฒนธรรม	180
14	แสดงการจัดระบบการท	181
15	แสดงการพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรม	182
16	แสดงการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้งานวัฒนธรรม เกิดความสัมฤทธิ์ผล	183

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มั่นคง ในขณะที่เดียวกันก็มีลักษณะเปิดกว้างยอมรับวัฒนธรรมจากภายนอก การที่คนไทยและสังคมไทยไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และขาดการประสานงานเพื่อนำเอาจุดเด่นที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์ร่วมกันส่งผลต่อการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนขาดเจตคติในการทำงานร่วมกันขาดจิตสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน การรวมตัวของคนมุ่งหวังผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่การขัดแย้ง เพราะกระบวนการคิดของคนในสังคม ยังเป็นวิธีการคิดแบบแยกส่วน ไม่คำนึงถึงความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆอย่างเป็นระบบ(พยุงศักดิ์ จันทรสุนทร. 2539 : 12-13)

ในยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคที่ความเจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เชื่อมโยงประเทศต่างๆในโลกเข้าถึงกันอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียนั้น กระแสความเปลี่ยนแปลงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม สามารถแพร่ผ่านเข้าไปในทุกประเทศได้ดุจไร้พรมแดนเมื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง กระแสความเปลี่ยนแปลงที่ไหลบ่าเข้าสู่ประเทศต่างๆในโลกย่อมจะรวดเร็วและรุนแรงมากขึ้นตามลำดับด้วย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2539: 5) ฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของประชาคมโลกก็ย่อมจะเผชิญกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของยุคโลกาภิวัตน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คนไทยและสังคมไทยจึงต้องไม่หวั่นไหวพรันพริ้งต่อความเปลี่ยนแปลง

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นแกนกลางของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและเนื้อหาของสังคมและของมนุษย์ในทุกส่วน มนุษย์จะมีชีวิตประจำวันแบบใหม่ สังคมจะมีระบบธุรกิจ การเมือง วัฒนธรรม ศิลปะและศาสนา ระบบใหม่ แม้แต่ปัญหาที่มนุษยชาติจะต้องเผชิญก็เป็นปัญหาแบบใหม่ที่จะสร้างสรรค์วิธีการแก้ปัญหาอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันไปสู่สังคมในอนาคตนี้ มิใช่การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเท่านั้น หากแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงอารยธรรม

ทั้งหมดของมนุษย์ที่ ทอฟเลอร์ ขนานนามว่าเป็นยุคคลื่นที่สาม (กาญจนา แก้วเทพ. 2539:80)

จังหวัดศรีสะเกษมีองค์กรทางวัฒนธรรมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกันดำเนินงานวัฒนธรรมของจังหวัด ในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมจะให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นจะต้องมีการพัฒนาการดำเนินงาน และมีวิธีการทำงานที่เป็นระบบ มีการประสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้ดำเนินงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายให้ได้ผลตามต้องการ ซึ่งในบางครั้งการที่ต่างฝ่ายต่างทำงานโดยขาดการประสานสัมพันธ์ในการดำเนินงานที่ดีและเป็นระบบ จะส่งผลให้การดำเนินงานทางวัฒนธรรมยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ในบรรดาประเทศที่พัฒนาแล้ว จะมีสิ่งที่แตกต่างจากประเทศที่กำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยพัฒนาอย่างชัดเจนอยู่ประการหนึ่ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐกับอำนาจประชาชน ประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นอำนาจรัฐกับอำนาจประชาชนจะมีความเข้มแข็งในระดับที่ใกล้เคียงกันหรือสมดุลกัน แต่ในประเทศด้อยพัฒนาส่วนใหญ่จะเห็นว่าอำนาจรัฐมีความเข้มแข็ง อำนาจประชาชนมักจะอ่อนแอไร้พลัง ขบวนการประชาชนต้องเข้มแข็ง ประชาชนต้องลุกขึ้นมาร่วมมือกับฝ่ายข้าราชการ ซึ่งเป็นตัวแทนอำนาจรัฐในการจัดการบ้านเมืองอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2541 : 111) สังคมไทยต้องเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นสังคมแห่งจิตสำนึกต่อส่วนรวม เป็นสังคมที่สมดุลทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อำนาจรัฐกับอำนาจประชาชนจะต้องมีความเข้มแข็งใกล้เคียงกัน ขบวนการประชาสังคมต้องเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย กิจกรรมประชาสังคมต้องมีพลังในทุกหมู่เหล่า ทุกสาขาอาชีพ

ความอ่อนแอทางวัฒนธรรมไทยประการหนึ่ง มีสาเหตุมาจากการขาดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ความอ่อนแอที่ไม่มีพลังขององค์กรในภาคเอกชนย่อมมีมูลเหตุมาจากความไม่เป็นประชาคม นำไปสู่ความแปลกแยก ต่างคนต่างทำหลากหลายวิธี แต่ไม่มีเอกภาพ

การสร้างความเป็นเอกภาพทางวัฒนธรรมนั้นต้องมีการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่หลายฝ่ายเห็นว่าจะช่วยพาให้สังคมไทยผ่านพ้นวิกฤติการณ์ได้เป็นอย่างดี ผลจากการประชุมสัมมนาระดมพลังสมองระหว่าง

เกษตรกร นักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่พัฒนาของรัฐ และนักวิชาการ เรื่อง เหตุปัจจัยอันนำไปสู่การสร้างความสำเร็จให้แก่ชุมชนมีหลายอย่าง กล่าวคือ

1. ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของชาวบ้าน และความศรัทธาในทางศาสนา
2. การศึกษาหาความรู้ของคนรุ่นเก่า และคนรุ่นใหม่ตามสถานที่ทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน
3. พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ การสัญจร และการขนส่งสินค้า
4. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ยังดำรงอยู่มาก แต่เมื่อเข้าสู่สถานการณ์ปัจจุบัน พบว่า ด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญสูงสุด เป็นปัจจัยผลักดันให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ปัจจัยทั้ง 4 อย่าง (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ. 2541 : 55)

องค์กรทางวัฒนธรรม เป็นองค์กรที่ดำเนินงานทางวัฒนธรรม แต่ถ้ามีความเข้มแข็งเป็นเอกภาพจะก่อให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน เนื่องจากวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และการรักษาสภาพแวดล้อม องค์กรทางวัฒนธรรมควรร่วมมือกันสร้างความเข้าใจ กำหนดยุทธศาสตร์ในการหาแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมไทย การศึกษาของไทยในปัจจุบันตัดขาดจากรากทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งเป็นเหตุสำคัญของความเสื่อมสูญทางวัฒนธรรมและเกิดปัญหาต่างๆจากความขาดแคลนทางวัฒนธรรมไทยที่ดิ่งาม(ประเวศ วะสี.2536 : 21)

รัฐบาลควรมีนโยบายให้การศึกษาวงวัฒนธรรมทุกระดับ ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน มีวิธีปรับขบวนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย ถ้าการศึกษาเอาวิชาเป็นตัวตั้งจะไม่ได้สัมผัสวัฒนธรรม แต่ถ้าการศึกษาเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง การศึกษาก็จะได้สัมผัสกับความจริงที่มีชีวิต เพราะวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่ได้รับการสืบทอดมาเป็นเวลานาน

ในปีที่ผ่านมา องค์กรต่างๆ ได้เร่งดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างเข้มแข็ง หลายองค์กรได้มีการปรับกิจกรรมให้สนองตอบความต้องการของสังคมตามสภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน โดยการนำพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาสู่การปฏิบัติ เพื่อฟื้นฟูสภาพสังคมไทยให้ดีขึ้น อันยังประโยชน์ให้คน

ไทยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แม้ในภาวะวิกฤติ หากองค์กรสมาชิกทุกองค์กรซึ่งกระจายกันอยู่ทั่วทุกชุมชน ได้ร่วมแรงร่วมใจกันจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนไทยทั่วทุกชุมชนเป็นคนดี มีคุณธรรมตามพระราชดำรัสฯ และช่วยกันประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ความดีงามของเราให้นานาประเทศได้รับรู้ ก็จะนำพาให้ประเทศชาติของเรามีความรุ่งเรืองผาสุกโดยทั่วกันอย่างยั่งยืน (อาทร จันทวิมล. 2542 : 15)

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมที่มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบงานวัฒนธรรมของชาติ จึงเห็นควรทำวิจัยบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย ตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาเสริมสร้างงานทางวัฒนธรรมขององค์กร
3. เพื่อพัฒนาบทบาทหน้าที่ขององค์กรทางวัฒนธรรม ที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานทางวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม ในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ซึ่งมีอยู่ 11 องค์กร คือ

1.1 วัด และสำนักสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ	100	วัด
1.2 สถานศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ	100	แห่ง
1.3 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด	1	แห่ง
1.4 สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอ	22	แห่ง

1.5 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด	1 แห่ง
1.6 ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ	2 แห่ง
1.7 สภาวัฒนธรรมจังหวัด	1 แห่ง
1.8 สภาวัฒนธรรมอำเภอ/ กิ่งอำเภอ	22 แห่ง
1.9 องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1 แห่ง
1.10 องค์การบริหารส่วนตำบล	50 แห่ง
1.11 เทศบาลเมือง	1 แห่ง

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย ที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กำหนดให้มีแก่นสาร และสาระในการวิจัย ดังนี้

2.1 บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

2.2 การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อองค์กรทางวัฒนธรรมอย่างไร และองค์กรทางวัฒนธรรมมีบทบาทอย่างไรเมื่อได้รับผลกระทบนั้นๆ

2.3 ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสัมฤทธิ์ผลขององค์กรทางวัฒนธรรม

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม ในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย
2. ได้แนวทางที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาเสริมสร้างงานทางวัฒนธรรมขององค์กร
3. ได้ข้อมูลการพัฒนาบทบาท หน้าที่ขององค์กรทางวัฒนธรรมและก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานทางวัฒนธรรม

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาท หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งตามสิทธิ์และหน้าที่ของตำแหน่ง

2. องค์กรทางวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มของบุคคลที่ได้มีการรวมกัน และร่วมทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้วยกัน
3. การพัฒนา หมายถึง การดำเนินงานตามนโยบาย แผนและโครงการต่างๆ ที่องค์กรทางวัฒนธรรมกำหนดขึ้น
4. สถานการณ์ หมายถึง เหตุการณ์ของการทำกิจกรรมในสังคมและสภาพการพัฒนาตามนโยบายของรัฐบาล
5. ความเจริญก้าวหน้า หมายถึง การดำเนินงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ
6. เทคโนโลยี หมายถึง บรรดาเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆรวมทั้งเครื่องจักร ตลอดจนอุปกรณ์อันเกี่ยวกับสติปัญญา
7. สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้นำมาประมวลหรือจัดทำในรูปแบบที่มีความหมายต่อผู้รับ
8. เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่มีความก้าวหน้าเพื่อส่งเสริม เพิ่มพูนสมรรถนะ คุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพการสื่อสารของมนุษย์
9. วัฒนธรรม หมายถึง พลังของสังคมทางภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร คือ องค์กรทางวัฒนธรรมที่ทำการศึกษาวิจัย จำนวน 11 องค์กร ได้แก่ วัดและสำนักสงฆ์ สถานศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ/กิ่งอำเภอ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล และเทศบาลเมือง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ แต่ละกลุ่มองค์กรทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทในการดำเนินงานวัฒนธรรม จำนวน 301 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์มี 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) และแบบปลายเปิด (Open - ended)

ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลกระทบต่อองค์กรทางวัฒนธรรมและบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมเมื่อได้รับผลกระทบนั้นๆ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด

ตอนที่ 4 ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสัมฤทธิ์ผลขององค์กรทางวัฒนธรรม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในบางส่วนใช้บริการทางไปรษณีย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ลำดับขั้นในการเสนอรายงานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ลำดับขั้นตอนในการเสนอรายงานการวิจัยไว้ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย คำนียามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และเสนอแนะ
บรรณานุกรม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม ในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน ได้นำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. แนวคิดและหลักการพัฒนาวัฒนธรรมไทย
2. ความสำคัญขององค์กรทางวัฒนธรรม
3. บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม
4. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ
5. ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ
6. การพัฒนาวัฒนธรรมไทย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและหลักการพัฒนาวัฒนธรรมไทย

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา นั้น ก่อนข้างจะมุ่งเน้นการพัฒนาเฉพาะเศรษฐกิจเป็นประการสำคัญ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญก้าวหน้า แต่ขณะเดียวกันได้ก่อให้เกิดปัญหาวิกฤติทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างน่าวิตก แม้ว่าประเทศไทยได้ประกาศนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งเป็นหลักและทิศทางให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนได้ร่วมกันดำเนินงานวัฒนธรรมของชาติอย่างมีเป้าหมายที่ถูกต้อง และประสานสอดคล้องต้องกัน อย่างเกิดพลังก็ตาม แต่ยังมีปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานอีกหลายประการ เมื่อรวมกับกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีลักษณะไร้พรมแดนและการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เป็นผลให้มีการรับวัฒนธรรมใหม่อย่างขาดการศึกษาและเลือกสรรให้เหมาะสมและประสานสอดคล้องกับรากฐานของวัฒนธรรมไทย ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะก่อให้เกิดวิกฤติการณ์มากยิ่งขึ้นในสังคมและวัฒนธรรมไทย

สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2539:1-8) ได้กำหนด แผนวัฒนธรรมแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)ไว้ดังนี้

เพื่อให้สามารถป้องกันและแก้ปัญหาต่างๆทางสังคมและสนับสนุนให้นำ ไปสู่หลักการดำเนินงานทางวัฒนธรรม และเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งมิใช่เป็นการบริโภค ทางสังคมอย่างเดียว แต่ให้มีเป้าหมายในอนาคตของคนไทยอันพึงปรารถนา คือ ความมี ศักยภาพ ความมีวินัย และคุณธรรมที่สมบูรณ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดคนไทยมีความสุข มีศักดิ์ศรี สังคมมีระเบียบและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง มีการพัฒนาอย่างก้าวหน้าเหมาะสมและยั่งยืน จึงจำเป็นจะต้องมีแผนวัฒนธรรมแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยยึดมิติทางวัฒนธรรมเป็นกรอบ ความคิดแม่บทที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุล ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดัง ต่อไปนี้

ก. วัตถุประสงค์

สร้างและจรรโลงจิตสำนึกทางวัฒนธรรมของประชาชนให้มีวิธีคิดอย่างมี เหตุผล เป็นระบบ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและมีวิถีชีวิตในสังคมสมัย ใหม่อย่างเชื่อมั่นบนพื้นฐานคุณค่าของวัฒนธรรมไทย รวมทั้งสามารถรักษาพัฒนาและ สร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติของมนุษยชาติ อันจะนำมาซึ่งศักดิ์ศรี และ เกียรติภูมิของคนไทยในบริบทของสังคมโลก

ข. ยุทธศาสตร์

เพื่อให้สามารถดำเนินการให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของแผนวัฒนธรรม แห่งชาติ ที่กำหนดไว้ เห็นควรกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่สำคัญๆดังนี้คือ

1. สร้างความเข้มแข็งของบุคคล ครอบครัวและชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่บุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยการ พัฒนาคน ครอบครัวและชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ บนพื้นฐานของการเรียนรู้ รกรากวัฒนธรรมดั้งเดิม ตลอดจนความหลากหลายของภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความมี วินัย ค่านิยมและลักษณะนิสัยที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก เข้าใจและสามารถปรับ วิถีชีวิตและพัฒนาศักยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามสภาวะพัฒนาการของสังคม

มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ปลูกฝังประชาธิปไตย และมีอำนาจในการตัดสินใจ
 ดำเนินงานวัฒนธรรมด้วยชุมชนเอง รวมทั้งสร้างผู้นำและประชาคมทางวัฒนธรรมที่
 สามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ให้เป็นกลไกหลักในการดำเนินงานวัฒนธรรมของชุมชน
 จนเข้มแข็ง และเป็นการพัฒนาสังคมและประเทศในระบอบประชาธิปไตยให้เจริญ
 รุ่งเรืองได้

2. นำวิถีทางวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนา

ปรับเปลี่ยนการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญเป็น
 การพัฒนาที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดกับคน ชุมชน และสังคม ซึ่งเป็นวิถีทาง
 วัฒนธรรมเป็นสำคัญ โดยกำหนดให้โครงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านอื่นๆ ทุก
 โครงการมีการกำหนดมาตรการในการพัฒนาคนชุมชนและสังคมโดยใช้วิถีทาง
 วัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนานั้นด้วย

3. เผยแพร่คุณค่าวัฒนธรรมไทยในสังคมไทยและสังคมโลก

วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้และ
 ประสบการณ์ เป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกัน นำมาซึ่งกัน
 และกัน ระหว่างสังคมต่างชาติ ต่างวัฒนธรรมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมอัน
 เกิดจากภูมิปัญญา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเผยแพร่คุณค่าของวัฒนธรรมไทยออกไปให้กว้าง
 ขวางและแพร่หลาย ทั้งในสังคมไทยและสังคมโลก

4. ใช้สื่อสารมวลชนเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดและพัฒนาวัฒนธรรม

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม ทำให้
 สามารถรับและส่งข้อมูลข่าวสารไปได้อย่างรวดเร็ว และครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่และ
 ทุกกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น จึงต้องใช้สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีโทรคมนาคมและแหล่ง
 สารนิเทศเป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอด และพัฒนาสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ดีงาม และ
 ทรงคุณค่าของไทยออกไปอย่างกว้างขวางและทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายโดยให้มีการใช้ภาษา
 ไทยที่ถูกต้องในการสื่อสารนั้น

5. ระดมสรรพกำลังในการดำเนินงานวัฒนธรรม

การดำเนินงานวัฒนธรรมเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนทุกคน สถาบัน
 ทางสังคมทุกสถาบัน สถานศึกษาทุกแห่ง หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนทุกแห่ง

รวมทั้งองค์การภาคธุรกิจต่างๆ ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และตามภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องระดมสรรพกำลังต่างๆ ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนในการดำเนินงานวัฒนธรรมด้วยความตระหนักในภารกิจหน้าที่และความรับผิดชอบต่องานวัฒนธรรมของชาติร่วมกัน

6. ให้มีการลงทุนทางวัฒนธรรม

แต่เดิมนั้นวัฒนธรรมซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่จำเป็นของประชาชนได้ดำเนินไปตามปกติ ไม่ได้คิดในเชิงว่าจะมีผลผลักดันให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจ หรือคุณค่าด้านอื่นๆ ของประเทศมากนัก รัฐจึงมิได้ให้ความสำคัญที่จะดูแลเท่าที่ควรจะเป็น จึงขาดการลงทุนที่จะผลักดันให้วัฒนธรรมเกิดความเข้มแข็งขึ้น บัดนี้ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ประเทศไทยต้องก้าวหน้าไปให้ทันกับสังคมโลกยิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่หลักการใหม่ที่ว่า การดำเนินงานวัฒนธรรมเป็นการลงทุนที่สำคัญทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งของประเทศ จึงจำเป็นต้องลงทุนพัฒนาวัฒนธรรมให้เข้มแข็ง ซึ่งนอกจากจะเกิดผลดีในการสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมไทยแล้ว ยังสามารถนำผลที่เกิดขึ้นไปเพิ่มคุณค่าทางด้านเศรษฐกิจและด้านอื่นๆ ได้อีกด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องส่งเสริมสนับสนุนให้มีการลงทุนทางวัฒนธรรมทั้งจากภาครัฐ และเอื้ออำนวยให้ออกชนมาลงทุนทางวัฒนธรรมมากขึ้น

ก. แผนงาน

เพื่อให้สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนวัฒนธรรมแห่งชาติที่กำหนดไว้ เห็นควรกำหนดแผนงานที่สำคัญๆ 6 แผนงาน ดังนี้

1. แผนงานพัฒนาค่านิยม ลักษณะนิสัย วิถีชีวิตและสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของแผน : เพื่อใช้หลักธรรมของแต่ละศาสนาเป็นแนวทางในการพัฒนาวิถีชีวิต พัฒนาค่านิยม ลักษณะนิสัยและวิถีคิดของสังคมไทย จากวัฒนธรรมบริโภคนิยม วัตถุนิยมไปสู่การมีคุณธรรม จริยธรรม มนุษยธรรมนิยมและจิตสำนึกต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมตามระบอบประชาธิปไตย ให้แต่ละคนสามารถทำงานและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีจิตสำนึกในการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนทั้งต่อเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติ รวมทั้งสามารถพัฒนาตนเองและสังคมบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

2. แผนงานส่งเสริมศักยภาพของบุคคล ครอบครัวและชุมชน

วัตถุประสงค์ของแผน : เพื่อส่งเสริมให้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมของบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคมโดยการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว สร้างความเป็นผู้นำทางวัฒนธรรม สร้างและสนับสนุนเครือข่ายและประชาคมทางวัฒนธรรมทุกระดับ ให้เป็นแกนนำและกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาสู่วัฒนธรรมของชุมชนที่หลากหลายทั้งในเมืองและชนบท

3. แผนงานส่งเสริมภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัตถุประสงค์ของแผน : เพื่อส่งเสริมให้การศึกษารวบรวมองค์ความรู้ดั้งเดิม ภูมิปัญญาไทย วัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ แล้วเผยแพร่คุณค่าออกไปให้แพร่หลายด้วยวิธีการและสื่อต่างๆ รวมทั้งบรรจุไว้ให้เป็นสาระในการเรียนรู้ทุกระดับการศึกษา ให้ประชาชนเข้าใจ เห็นคุณค่า และยอมรับซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รวมทั้งนำไปสู่การเลือกสรรและปรับปรุงใช้ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตในปัจจุบันและอนาคต ให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุล บนพื้นฐานของความเป็นตัวของตัวเอง

4. แผนงานส่งเสริมวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาประเทศ ด้านเศรษฐกิจและสังคม

วัตถุประสงค์: เพื่อส่งเสริมให้มีการนำความรู้และวิถีคิดตลอดจนแบบแผนวิถีชีวิตไทย เป็นฐานในการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจ และสังคม ให้สามารถผลิตศิลปกรรม และอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างและเพิ่มพูนรายได้จากอาชีพอิสระหรือการรับจ้าง องค์กรของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยจิตสำนึกทางวัฒนธรรม โดยให้เชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีในวัฒนธรรมไทย และส่งผลถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

5. แผนงานอนุรักษ์มรดก เสริมสร้างเอกลักษณ์และเผยแพร่เกียรติภูมิ วัฒนธรรมไทยในสังคมโลก

วัตถุประสงค์ : เพื่อรักษาและพัฒนา มรดกทางศิลปกรรม และเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่ดีเด่นของชาติ โดยเฉพาะภาษาไทยและ

ศิลปะไทยให้แก่ คนไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งจะนำไปสู่การรู้จักและภาคภูมิใจในตนเอง ชาบซึ่งและตระหนัก ในคุณค่า กระตุ้นให้เกิดสุนทรียภาพ จินตนาการและทักษะในการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยทุกประเภท รวมทั้งการอนุรักษ์ชำระไว้ สืบทอดเอกลักษณ์ความเป็นไทย และพัฒนาสร้างสรรค์ ผลงานใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและสังคมโลก และเผยแพร่ภาพลักษณ์ เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของวัฒนธรรมไทยในสังคมโลก โดยการส่งเสริมให้มีทูตวัฒนธรรมและศูนย์วัฒนธรรมไทยในต่างประเทศขึ้น

8. แผนงานระดมทรัพยากรและการลงทุนทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของแผน : เพื่อขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวัฒนธรรมโดยรณรงค์ให้ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนเห็นคุณค่าความสำคัญ และตระหนักว่างานวัฒนธรรมเป็นภาระหน้าที่ของทุกคน ทุกหน่วยงานที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนทางวัฒนธรรมให้แก่องค์กรเอกชนที่มีศักยภาพสูง โดยส่งเสริมและสนับสนุนการใช้สถาบันบริการสารสนเทศทุกประเภทและเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนและโทรคมนาคม ในการเผยแพร่คุณค่าของวัฒนธรรมไทยไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้เกิดความซาบซึ้งจนถึงขั้นปฏิบัติได้ นอกจากนี้จะต้องมีมาตรการเพื่อกระตุ้นกรองและเฝ้าระวังวัฒนธรรมที่ไม่พึงปรารถนาที่จะแอบแฝงเข้ามากับเครื่องมือสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยนั้นด้วย

9. การบริหารและการจัดการ

เพื่อให้สามารถดำเนินงานให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ ของแผนวัฒนธรรมแห่งชาติที่กำหนดไว้ เห็นควรกำหนดวิธีการบริหารและการจัดการในเรื่องต่างๆ เช่น

1. ให้มีการจัดทำแผนประสานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์และแผนงานตามแผนวัฒนธรรมแห่งชาตินี้ โดยให้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นแกนกลางประสานการดำเนินงาน
2. ให้มีการจัดทำแผนเฉพาะกิจ เฉพาะเรื่องเพื่อนำการดำเนินงานวัฒนธรรมให้เข้มแข็งและจริงจังมากขึ้น

3. ให้มีการเชื่อมโยงการวิจัยเพื่อให้รู้รากลึกของวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นและของไทยเพื่อสร้างความภูมิใจในความเป็นไทยมากยิ่งขึ้น

แผนวัฒนธรรมแห่งชาติฉบับนี้ เป็นแผนชี้นำทิศทางการดำเนินงานวัฒนธรรมของชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เพื่อให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนได้ใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานวัฒนธรรมของชาติ ให้เป็นไปในทิศทางที่มีคุณค่าอย่างเกิดพลัง ทั้งนี้โดยมีกระบวนการดำเนินการตามแผนนี้ด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (2540 : 98) ได้กล่าวถึง องค์กรที่จะต้องบำรุงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นในมาตรา 289 ไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้นและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2541 : 125-128) กล่าวไว้ว่า ในฐานะหน่วยงานกลางในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชาติ ประสงค์จะสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมให้กว้างขวางและทั่วถึง เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ องค์กรวิชาการ และประชาชนทั่วไปได้ผนึกและผสมผสานพลังกันในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้ประสานสอดคล้องกันอย่างเกิดพลัง จนสามารถดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชาติให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำพาสังคมไทยไปสู่สังคมที่มีความมั่งคั่งและมั่นคงทางวัฒนธรรมสืบไป

มาตราและสาระสำคัญทางด้านวัฒนธรรม ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีดังต่อไปนี้

มาตรา 4

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง
สาระสำคัญทางวัฒนธรรม มนุษย์เกิดมาไม่ว่าแห่งหนใดบนพื้นโลกย่อมมีวัฒนธรรม
 ของตนเอง โดยการสร้าง(คิด) วัฒนธรรมใช้เป็นแบบแผน การดำเนินชีวิตร่วมกันใน
 สังคม จึงก่อให้เกิดศักดิ์ศรีแห่งตน หมู่คณะ เผ่าพันธุ์

มาตรา 39

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์
 การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัย
 อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ
 เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียงในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อ
 รักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียงหรือสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อ
 ริดรอนเสรีภาพตามมาตรานี้จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนไปโฆษณาใน
 หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่าง
 เวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตาม
 บทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราตามความในวรรคสอง

สาระสำคัญทางวัฒนธรรม ภาษาเป็นเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีที่แสดงถึงความเป็นชาติที่มี
 อารยธรรม

มาตรา 40

คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และวิทยุ
 โทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

ให้องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง
 และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทร
 คมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การดำเนินการตามวรรคสอง ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชน ในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

สาระสำคัญของวัฒนธรรม กลั่นความดีเป็นเครื่องมือสำคัญ สำหรับการดำเนินงานทาง วัฒนธรรม

มาตรา 43

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพ และเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สาระสำคัญของวัฒนธรรม การศึกษาเป็นกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม จึงควรกำหนดเรื่องวัฒนธรรมไว้ในการศึกษาอบรมทุกระดับชั้น โดยการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดการด้านวัฒนธรรม

มาตรา 45

บุคคลย่อมมีสิทธิในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะ

การกำจัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนทางเศรษฐกิจ

สาระสำคัญของวัฒนธรรม การรวมตัวกันเพื่อดำเนินการอันเป็นประโยชน์ต่อหมู่คณะ หรือเพื่อสาธารณประโยชน์ การรวมตัวจึงเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคม

มาตรา 46

บุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิหรือพันธกิจหรือพื้นที่พุงจาริต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมี ส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

สาระสำคัญทางวัฒนธรรม สิทธิของบุคคลที่จะทำการอนุรักษ์ พื้นที่พุงจาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะวัฒนธรรมของท้องถิ่นดั้งเดิม

มาตรา 69

บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือ ราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมาย บัญญัติ

สาระสำคัญทางวัฒนธรรม บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรม ของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น

มาตรา 74

รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการ ปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค

สาระสำคัญทางวัฒนธรรม เป็นที่ประจักษ์ว่าวัฒนธรรม คือ แม่บทในการดำเนินความ สัมพันธ์ระหว่างประเทศก่อให้เกิดสัมพันธไมตรีฐานะผู้เสมอภาคและยอมรับนับถือใน ความหลากหลายที่แตกต่างกัน ทำให้ประเด็นเรื่องประเทศในซีกโลกเหนือกับซีกโลกใต้ หรือประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่ด้อยพัฒนา ซึ่งพิจารณาจากรากฐานทางเศรษฐกิจ และการเมืองลบลบเลื่อนไปได้

สัมพันธภาพทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ เพื่อ เจริญสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศอย่างเสมอภาค นำมาซึ่งสันติภาพและสันติสุขของ มวลมนุษยชาติ

มาตรา 81

รัฐต้องจัดการศึกษาการอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ ปรับปรุงการศึกษา ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ ปลูกฝัง จิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้า วิจัย ในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัด พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

สาระสำคัญทางวัฒนธรรม รัฐจะต้องให้การสนับสนุน เอกชนส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรา 289

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม และการฝึก อาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ตามที่ กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

สาระสำคัญทางวัฒนธรรม องค์กรปกครองท้องถิ่นมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะวัฒนธรรม

ความสำคัญขององค์กรทางวัฒนธรรม

ผู้บริหารองค์กรทางวัฒนธรรม มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจและตามทัน ถึงสภาพของสิ่งที่อยู่ภายนอกทั้งหลายด้วย แบบของศีลธรรมจรรยา สภาพของสังคม รสนิยมของประชาชน ภาวะเศรษฐกิจ สภาวะทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงของ

วิทยาการความรู้ต่างๆ ล้วนแต่เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยงานเสมอ ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำของกลุ่ม จึงจำเป็นที่จะต้องสนใจติดตามตลอดเวลา และจะต้องพยายามนำองค์กรให้สามารถปรับตัวและเลือกประกอบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่เสมอ

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 11) กล่าวว่า องค์กร คือกลุ่มของบุคคลที่ซึ่งได้มีการรวมกันเข้า และร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน โดยกิจกรรมเหล่านั้นได้มีการจัดประสานให้เข้ากันอย่างดี เพื่อที่จะสามารถทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ร่วมอันเดียวกัน หรือหลายๆ วัตถุประสงค์พร้อมกันได้

พยอม วงศ์สารศรี (2530 : 4-5) อธิบายว่า องค์กร เป็นการรวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการทำกิจกรรม หรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการจัดโครงสร้างของกิจกรรม หรืองานนั้นออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อแบ่งงานให้แก่สมาชิกในองค์กรดำเนินการ ปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย และลักษณะขององค์กรยังเป็นระบบเปิดที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เป็นปัจจัยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ปัจจัยนำเข้าไปสู่ผลผลิต หรือปัจจัยส่งออกที่พึงประสงค์

สุนันทา เลานันท์ (2531 : 29) ได้สรุปความหมายขององค์กรไว้ดังนี้

1. องค์กร ประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันปฏิบัติงานหรือแบ่งงานกันทำ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนด
2. คนเหล่านี้ต้องอาศัยเทคนิค วิทยาการ หรือเทคโนโลยี เพื่อการแก้ไขปัญหา หรือการตัดสินใจ
3. คนเหล่านี้ต้องการความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ในการแก้ปัญหา
4. คนในองค์กร ไม่ได้อยู่ในที่ว่างเปล่า ต้องอยู่ในองค์กรซึ่งมีโครงสร้าง
5. องค์กรจะดำรงอยู่ได้ก็เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนด เป้าหมายจึงเป็นสาเหตุทำให้มนุษย์ต้องติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน
6. องค์กรจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม องค์กรประกอบทั้ง 5 ประการข้างต้น จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีผลต่อการปฏิบัติงานขององค์กร

Warren B. Brown and Dennis J. Moberg. (1980 : 5) กล่าวว่า องค์การเป็นสถาบันส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆ ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดเฉพาะด้าน และมีโครงสร้าง

John M. Pfiffner and Frank P. Sherwood. (1960 : 30) กล่าวว่า องค์การเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่บุคคลจำนวนมากมาร่วมมือร่วมใจกันทำงานที่มีความสลับซับซ้อนอย่างมีระบบ และมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างจริงจัง เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จตามที่ได้คาดหมายไว้ร่วมกัน

Daniel Katz and Robert L. Kahn. (1978 : 20) กล่าวว่า องค์การคือระบบเปิด ที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ระบบนี้ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Transformation) และผลผลิต (Output)

ดังนั้น จึงกล่าวสรุปได้ว่า องค์การ หมายถึง หน่วยงานทางสังคมที่ประกอบด้วยบุคคลหลายคนที่อยู่ร่วมกัน เพื่อกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน มีความเคลื่อนไหว มีพฤติกรรมและมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบไปมาระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกองค์การ

ส่วนองค์การทางวัฒนธรรมนั้น หมายถึง หน่วยงานทางสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนร่วมกันทำงานทางวัฒนธรรม ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานที่ดีต่อกัน

สมพงษ์ เกษมสิน (2513 : 266-271) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญขององค์การมี ดังนี้คือ

1. **หน้าที่การงาน (Function)** คือ สิ่งที่แสดงให้เห็นความแตกต่างกันของงานแต่ละอย่าง ส่วนการที่จะกำหนดหน้าที่การทำงานอย่างใดนั้น จะต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การด้วย หน้าที่การทำงานมี 2 ประเภท คือ หน้าที่การงานฝ่ายจัดการ (Management function) กับหน้าที่การงานฝ่ายปฏิบัติการ (Operative function)

2. **การแบ่งการทำงาน (Division of Work)** หมายถึง การแยกและหรือรวมที่มี ลักษณะเหมือนกันเข้าไว้ด้วยกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การแบ่งการทำงาน คือ การชักขอยงานที่เป็นภาระหน้าที่การงานออกเป็นส่วนๆ เพื่อแบ่งแยกกันทำงานตาม

ลักษณะเฉพาะ (Specialization) และฝีมือการทำงาน(Skill) ของคน ถ้าแบ่งออกเป็น ส่วนๆ แล้วมอบให้คนทำแต่ละชนิดตามความถนัดและฝีมือในการทำงานนั้นๆ แล้ว งานของส่วนรวมจะเสร็จเรียบร้อย มีประสิทธิภาพดีกว่าการที่จะให้บุคคลหนึ่งบุคคลใด ทำงานทั้งหมดแต่เพียงคนเดียว

3. หน่วยงานที่สำคัญขององค์การ ได้แก่ หน่วยงานหลัก (Line) คือ หน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรงกับวัตถุประสงค์หลักขององค์การ หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff or staff agency) คือ หน่วยงานที่ช่วยเหลือเพื่อให้หน่วยงานหลักสามารถปฏิบัติงานได้ และหน่วยงานอนุกร (Auxiliary) คือ หน่วยงานที่ช่วยบริการแก่หน่วยงานหลัก และหน่วยงานที่ปรึกษา

4. สายการบังคับบัญชา (Chain of Command) บางทีเรียกว่า Line of authority หรือ Hierarchy หมายถึง ความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นระหว่างผู้บังคับบัญชากับ ผู้ใต้บังคับบัญชาในแต่ละองค์การ เพื่อแสดงให้เห็นทราบความสัมพันธ์ของการติดต่อ สื่อสารข้อความ (Communication) จากผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานในแต่ละองค์การ มีลักษณะและทางเดินเป็นอย่างไร มีการควบคุมและการรับผิดชอบอย่างไร

5. ช่วงการบังคับบัญชา (Span of control) คือ สิ่ง que แสดงให้เห็นว่า ผู้ บังคับบัญชาคนหนึ่ง มีขอบเขตของการรับผิดชอบ บังคับบัญชาเพียงใด มีผู้อยู่ใต้บังคับ บัญชาที่คน

6. เอกภาพทางการบริหาร (Unity of command) หมายถึง การบริหารงานที่มีอำนาจควบคุมบังคับบัญชามารวมอยู่ที่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือคณะบุคคลคณะหนึ่งคณะใดโดย เด็ดขาด หน่วยงานหนึ่งๆ จะต้องระบุให้ชัดเจนลงไปว่าใครเป็นผู้รับผิดชอบและมีอำนาจ หน้าที่บังคับบัญชาเพียงไรแค่นั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันการปิดความรับผิดชอบและการปฏิบัติ งานก้าวก่าย การสั่งงานหรือซ้ำซ้อนกัน หากจัดให้อำนาจควบคุมและความรับผิดชอบ มารวมกันอยู่ ณ ที่หนึ่งที่ใด ต่อบุคคลหรือคณะบุคคลใดได้ ก็ถือว่าการบริหารงานนั้นๆ มีเอกภาพทางการบริหาร

7. โครงสร้างขององค์การ (Types of organization structure) คือ การจัดตำแหน่งแหล่งที่มาของการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล และการนำเอาแต่ละส่วน ขององค์การมาประสานกันเป็นส่วนรวม เพื่อสนองปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ขององค์การ

โครงสร้างขององค์การจึงเป็นเครื่องมือของการบริหารในลักษณะที่เป็นมรรค (means) เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย (end)

ข้อดีของการจัดโครงสร้างองค์การ มีดังนี้

1. ลักษณะโครงสร้างเป็นแบบพื้นฐานง่ายต่อการเข้าใจ
2. สายการบังคับบัญชาแสดงให้เห็นโดยเด่นชัด
3. อำนวยหน้าที่และความรับผิดชอบกระจ่างแจ้ง พิจารณาได้โดยง่าย
4. สายการติดต่อเป็นไปอย่างรวดเร็ว
5. สามารถเปลี่ยนแปลงหรือขยายองค์การโดยไม่ยุ่งยาก
6. สะดวกแก่การควบคุม

ข้อเสียของการจัดโครงสร้างองค์การ มีดังนี้

1. ขาดการทำงานตามลักษณะเฉพาะ
2. การดำเนินงานอาจไม่ครอบคลุมเขตทั้งหมด เพราะถูกจำกัดโดย

โครงสร้าง

3. หัวหน้างานไม่สามารถแบ่งภาระหน้าที่ไปยังผู้บังคับบัญชาชั้นรองได้

เพราะลักษณะการควบคุมเป็นไปโดยตรง

4. ขาดคำแนะนำในลักษณะก้าวหน้าจากหน่วยงานที่ปรึกษา

สมยศ นาวิการ(2525 : 181-182) กล่าวถึงความสำคัญของการจัดองค์การ

ไว้ว่า

1. การให้รายละเอียดงานทุกอย่างที่ต้องทำเพื่อความสำเร็จของเป้าหมาย

ขององค์การ

2. การแบ่งปริมาณงานทั้งหมดเป็นกิจกรรมต่างๆที่สามารถปฏิบัติได้โดย

บุคคลคนเดียว

3. การกำหนดกลไกของการประสานงานของสมาชิกองค์การเพื่อทำให้

เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สุนันทา เลานันทน์ (22531 : 29-30) กล่าวถึงลักษณะความสำคัญขององค์การไว้ดังนี้

1. องค์การเป็นกลุ่มของบุคคล ลักษณะนี้มององค์การว่าเป็นกลุ่มของบุคคลที่มีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่า คนเพียงคนเดียวไม่สามารถ

จะทำสิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนได้ ทั้งนี้เพราะขาดกำลัง ความสามารถ เวลา และศักยภาพที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้นบุคคลจึงต้องแสวงหาความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลอื่นเพื่อรวมกำลังกันปฏิบัติงานต่างๆ โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน มีกฎและระเบียบกำหนดไว้ในโครงสร้าง ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

2. องค์กรเป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ ลักษณะนี้มององค์กรว่าเป็นกรอบของความสัมพันธ์ที่กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบไว้แน่นอน นับว่าเป็นการมององค์กรในลักษณะนิ่งคงที่ (Static) แต่ในสภาพเป็นจริงองค์กรเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา และองค์กรยังมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่นอกเหนือจากกรอบความสัมพันธ์ ซึ่งได้แก่ปัจเจกบุคคล กระบวนการทำงาน เป้าหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นต้น

3. องค์กรเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารหรือการจัดการ หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของการบริหารหรือการจัดการคือ การจัดองค์การซึ่งเป็นกระบวนการที่นำปัจจัยต่างๆ ทางการบริหาร เช่น บุคคล งบประมาณ ที่ดิน และวัสดุ มารวมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายขององค์กร

4. องค์กรเป็นกระบวนการ ลักษณะนี้มององค์กรว่าเป็นกระบวนการในการจัดกลุ่มของงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงไว้ในกลุ่มเดียวกัน มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด โดยมีการระบุนความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในองค์กรให้ร่วมมือกันทำงานให้บังเกิดประสิทธิผลสูงสุด เพื่อบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

5. องค์กรเป็นระบบ ลักษณะนี้มององค์กรว่ามีลักษณะเป็นพลวัต มีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ระบบนี้จะประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการเปลี่ยนแปลง และผลผลิต โดยจะมีข้อมูลป้อนกลับไปสู่ที่มาเป็นปัจจัยนำเข้าต่อไป ลักษณะนี้จึงกล่าวได้ว่าเป็นองค์กรระบบเปิด

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 5-10) ได้อธิบายถึงความสำคัญขององค์การไว้ดังนี้

1. เป็นกลุ่มของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป

2. มีการรวมตัวกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และร่วมกันทำงานในลักษณะกลุ่มที่มีการรวบรวมทรัพยากร และความพยายามของทุกฝ่ายมาดำเนินการร่วมกัน

3. โดยมุ่งที่ดำเนินการให้บรรลุถึงผลสำเร็จในเป้าหมายที่สูงขึ้น ซึ่งไม่อาจทำให้สำเร็จลงได้ด้วยการกระทำโดยลำพังอิสระ

จากความหมายข้างต้นนี้ย่อมพอจะเห็นได้ไม่ยากว่า องค์การจะมีลักษณะสำคัญที่หมายถึงรูปแบบของการทำงานของมนุษย์ที่มีลักษณะการทำงานเป็นกลุ่ม ที่มีการประสานงานกันตลอดเวลา ตลอดจนถึงต้องมีการกำหนดทิศทาง มีการจัดระเบียบวิธีทำงานและการติดตามวัดผลสำเร็จของงานที่ทำอยู่เสมอด้วย

ความจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานกันระหว่างฝ่ายต่างๆ ในกลุ่มนั้น จะเห็นได้ชัดว่า เป็นเพราะแต่ละคนที่เข้ามาร่วมในกลุ่มนั้นต่างคนต่างก็รับผิดชอบทำงานคนละอย่างของงานที่มีอยู่ทั้งหมดของกลุ่ม ซึ่งย่อมแสดงว่า งานขององค์การหรือของกลุ่มเป็นงานที่มีขนาดใหญ่ มีปริมาณมากหรือเป็นงานที่ยากที่ไม่อาจจะทำให้เสร็จลงโดยลำพังคนเดียวได้ เมื่อเป็นงานที่ยากและเป็นงานใหญ่ที่ต้องมีหลายๆคนมาช่วยกันทำเช่นนี้ จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่ต้องการแบ่งสันทันกันไปทำในระหว่างกัน และต้องการประสานงานหรือรวบรวมงานต่างๆเหล่านั้น ให้เป็นผลงานที่เข้ากันได้เป็นผลสำเร็จของส่วนรวมในที่สุด

จากลักษณะขององค์การดังกล่าว ถ้าหากพิจารณารอบตัวจะเห็นได้ว่าในสังคมของมนุษย์ทุกวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นของประเทศหรือชุมชนใด ๆ ก็ตาม ต่างก็เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยองค์การประเภทต่างๆ ในการประกอบกิจกรรมของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านธุรกิจการค้า การเมือง การทหาร การศาสนา การกุศลการพักผ่อนบันเทิง การศึกษา การแพทย์และอื่นๆ ทุกอย่างล้วนแต่ดำเนินการเป็นกลุ่มในลักษณะที่เป็นองค์การทั้งสิ้น ยกนักที่จะเห็นเป็นการทำงานของคนคนเดียวโดยอิสระ และองค์การเหล่านี้ก็ล้วนแต่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจกรรมที่จัดทำขึ้น เพื่อสนองความต้องการให้แก่มนุษย์ในแบบใดแบบหนึ่งทั้งสิ้น ขณะเดียวกันมนุษย์ในสังคมก็มุ่งประสงค์ที่จะให้ตนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ให้ได้มีโอกาสใช้สินค้าและบริการที่ดีขึ้นและมากขึ้นกว่าแต่ก่อน จากองค์การประเภทต่างๆที่มีอยู่รอบตัว และขณะเดียวกันทุกคนก็ดำเนินชีวิตโดยเข้าร่วมทำงานกับองค์การใดองค์การหนึ่งด้วยเสมอ

สาเหตุที่ต้องมีองค์การ

สาเหตุสำคัญที่เป็นพื้นฐานให้ต้องมีการแพร่หลายโดยทั่วไปในสังคมมนุษย์นั้น เพราะเหตุ 2 ประการที่เป็นข้อเท็จจริง คือ

1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ และซึ่งเป็นความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุดที่อยากมีการอยู่ดีกินดียิ่งขึ้นไปกว่าแต่ก่อน

2. มนุษย์ทุกคนมีความสามารถจำกัดทั้งทางกำลังกายและกำลังความคิด ซึ่งทำให้แต่ละคนไม่สามารถกระทำสิ่งใดๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามความต้องการทุกอย่างได้ด้วยตนเอง โดยลำพังเพียงคนเดียว

สาเหตุทั้ง 2 ประการนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนขัดแย้งกันอยู่ในตัว ขณะที่มนุษย์ทุกคนอยากมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม โดยหวังจะได้สินค้าดีๆ ปริมาณมากๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกและการเพิ่มความสุขทางกายและทางใจต่างๆ มากขึ้นนั้น ขณะเดียวกันมนุษย์แต่ละคนก็มีความสามารถสำหรับตัวเองอยู่อย่างจำกัด ทั้งกำลังกาย ความชำนาญ กำลังความคิดในการจำและคิดริเริ่ม ตลอดจนความสามารถต่างๆ ในขอบเขตที่จำกัดแตกต่างกันไป ดังนั้น ถ้าหากจะดำเนินการจัดหาสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองแล้ว การหวังให้ได้สิ่งต่างๆ มากอย่างและดีขึ้นนั้นย่อมเป็นไปได้ ผลผลิตที่ทำได้ด้วยตนเองจะทำได้น้อยทั้งในด้านปริมาณและด้อยคุณภาพ ดังนั้น วิธีที่จะช่วยให้สามารถเอาชนะข้อจำกัดที่มีอยู่ดังกล่าวได้ พร้อมกับการสามารถจัดหาสิ่งต่างๆ มาตอบสนองความต้องการได้ดีขึ้นและมากขึ้นก็คือ การต้องตกลงร่วมมือทำงานกับบุคคลอื่นๆ เป็นกลุ่ม ซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็เริ่มต้นตั้งแต่สองคนขึ้นไป การร่วมกันทำงานดังกล่าว จะช่วยให้มีการรวมกำลังความสามารถเพื่อที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ที่ยากขึ้นได้ ในทำนอง “สองหัวดีกว่าหัวเดียว” หรือ “สองแรงแข็งขัน” นั่นเอง ซึ่งผลงานที่ได้มาก็จะทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละคนและของกลุ่มได้ดีขึ้นด้วย

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว มนุษย์ในสังคมปัจจุบันจึงต่างก็ใช้ชีวิตโดยการร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม และเกี่ยวพันกันในลักษณะที่เป็นองค์การแบบต่างๆ กัน ตามที่มิได้เห็นได้โดยทั่วไป ทั้งนี้เท่ากับว่ามนุษย์รู้จักหาทางออกเพื่อแก้ไขข้อจำกัดที่มีอยู่โดยอาศัยองค์การเป็นสื่อ หรือมรรค ที่จะช่วยให้สามารถนำเอาทรัพยากรต่างๆ และบุคคลมาร่วมกันผลิต และนำผลผลิตเหล่านั้นมาซื้อขายแลกเปลี่ยนระหว่างกันกับบุคคลและองค์การอื่นๆ ซึ่งในที่นี้ย่อมเห็นได้ว่า องค์การก็คือเครื่องมืออย่างหนึ่งที่มนุษย์รู้จัก

สร้างขึ้น เพื่อเป็นพาหนะหรือยานลำใหญ่ (ที่เปรียบเสมือนมนุษย์ที่มีขนาดใหญ่กว่า มีกำลังแรง กำลังความคิดมากกว่า) ที่มนุษย์หลายๆ คนจะมาร่วมกันทำงานคนละหน้าที่ ตามความถนัด และตามความสามารถของแต่ละคนได้พร้อมกัน

องค์การทุกองค์การจึงเกิดขึ้นมา โดยมีเหตุผลสนับสนุนอยู่อย่างสมเหตุสมผล และกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่ง ที่จะช่วยให้มนุษย์เอาชนะข้อจำกัดของตนได้ และขณะเดียวกันก็ช่วยให้ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งหลายที่มีอยู่ได้อย่างสมบูรณ์และครบถ้วนยิ่งขึ้นด้วย

ประโยชน์ขององค์การ

สำหรับเหตุผลที่สนับสนุนความเป็นมาขององค์การ กลไกในการที่เป็นเครื่องมือหรือสื่อที่ใช้แก้ไขข้อจำกัดของมนุษย์ และผลประโยชน์ที่ได้จากการอาศัยองค์การ เพื่อการตอบสนองความต้องการทั้งหลายของมนุษย์นั้น สามารถอธิบายเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

องค์การทั้งหลายต่างก็เกิดขึ้นมาเพื่อสนองประโยชน์ต่อมนุษย์ ในประการสำคัญสองประการ คือ

1. การตอบสนองความต้องการทางสังคม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต่างก็มีความต้องการทางสังคม (social needs) ด้วยกันทุกคน ในสภาพของสังคมในสมัยก่อนที่ความเจริญทางด้านวัตถุยังมีไม่มากนัก ความต้องการทางด้านวัตถุที่จะใช้ตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและความปลอดภัย นับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นเบื้องต้นและอาจถือได้ว่าเป็นความต้องการเพียงประการเดียว ที่มีอยู่สำหรับสังคมสมัยโบราณที่ผ่านมา แต่ในสภาพของสังคมในปัจจุบันที่ความเจริญทางวัตถุได้มีขึ้นเป็นอย่างมาก ความต้องการทางด้านวัตถุต่างก็ได้รับการตอบสนองอย่างพอเพียง หรือมากตามสมควร แม้ในสังคมของประเทศที่กำลังพัฒนาในสภาพเช่นนี้ ความต้องการทางด้านสังคม (หรือความต้องการทางด้านจิตใจ) จึงมีความสำคัญขึ้น และหวังที่จะได้รับการตอบสนองตลอดเวลา

องค์การทั้งหลายที่มีอยู่ ต่างก็สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านสังคมของมนุษย์ได้ องค์การจะเป็นแหล่งที่สามารถสร้างประโยชน์ และให้ความพอใจ

ทางจิตใจแก่สมาชิกของคุณได้เสมอ องค์กรบางประเภท เช่น องค์กรศาสนา สโมสร หรือองค์กรสาธารณกุศลต่างๆ ล้วนแต่เป็นองค์กรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการตอบสนอง ความพอใจ ทางด้านจิตใจให้แก่สมาชิกของคุณได้โดยตรง องค์กรประเภทอื่นๆ เช่น สถานศึกษา สถาบันต่างๆ หรือแม้แต่องค์กรธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการทำกำไร ก็ตาม เหล่านี้ล้วนแต่จะสามารถตอบสนองความพอใจให้แก่มนุษย์ได้ในทำนองเดียวกัน คนงานหรือสมาชิกฝ่ายต่างๆ ต่างก็จะอาศัยองค์กร เพื่อการพบปะและสังคมนับกับเพื่อน ร่วมงานอื่นๆ ควบคู่กับการทำงานปกติ สามารถแสวงหาความพอใจจากงานที่เขาทำอยู่นั้น สามารถที่จะใช้องค์กรเป็นสถานที่สำหรับแสดงเปรียบเทียบฐานะของตนกับฝ่ายอื่นๆ รวมตลอดถึงการมีโอกาสสัมพันธ์กับสมาชิกขององค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัน หรือทำการค้าด้วย และการได้มีโอกาสติดต่อกับบุคคลภายนอก เช่น ลูกค้า เป็นต้น

2. การตอบสนองความต้องการทางวัตถุ

องค์กรเกิดขึ้นมาเพราะเหตุผลประการสำคัญที่สุด คือ เหตุผลทางวัตถุ เพราะการมีองค์กรจะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขข้อจำกัดของตนได้ ทำให้สามารถผลิตสิ่งต่างๆ ที่แต่ละคนไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองให้เกิดมีขึ้น องค์กรจะช่วยแก้ไข ข้อจำกัดของมนุษย์แต่ละคนได้ โดยวิธีการดังต่อไปนี้ คือ

ก. เพื่อเพิ่มกำลังความสามารถ มนุษย์จะอาศัยองค์กรเป็นที่รวมกำลัง ความสามารถ เพื่อการผลิตที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน เช่น เพื่อผลิตอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และอื่นๆ ที่ดีและมากขึ้น โดยวิธีการที่มีประสิทธิภาพกว่าการแยกกันต่างคน ต่างทำ ควบคู่กันกับการมีองค์กร ประสิทธิภาพในการผลิตจะสูงขึ้นได้ ก็โดยที่ องค์กรจะเป็นสื่อหรือเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้การแบ่งงานกันทำตามความถนัด (specialization) และการแลกเปลี่ยนกัน (exchange) เกิดขึ้นได้

สำหรับหลักของการแบ่งงานกันทำตามความถนัดนั้น เป็นหลักทาง เศรษฐศาสตร์ ที่เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่า มีคุณประโยชน์ที่จะช่วยให้องค์กรธุรกิจ สามารถทำการผลิตได้ ในราคาต้นทุนที่ต่ำกว่าการแยกกันทำ ในลักษณะที่ทุกคนต่างก็ ต้องทำเองทุกอย่าง ทุกขั้นตอน

โดยความเป็นจริง จะเห็นได้ว่า มนุษย์ทุกคนต่างก็มีความสามารถเฉพาะ ตัวที่แตกต่างกันไป ทั้งในแง่ของความฉลาด ความสนใจ ความถนัด และความสามารถ ในทางต่างๆ และขณะเดียวกันแต่ละบุคคลก็มีกำลังความสามารถที่จำกัด โดยจะมี

ความสามารถไปเสียทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นไปได้ คังนั้น การยอมรับหลักความจริงข้อนี้ โดยแต่ละคนหันมามุ่งสนใจทำงานเฉพาะในสิ่งที่ตนเชี่ยวชาญและสามารถเป็นอย่างดีเท่านั้น จึงยอมอำนวยให้การผลิตมีประสิทธิภาพดีขึ้นได้ การรวมกลุ่มกันทำงานในลักษณะที่เป็นองค์การ โดยที่แต่ละคนต่างก็ทำเฉพาะสิ่งที่ตนถนัดและรวบรวมผลงานเข้าด้วยกัน ผลผลิตก็ย่อมจะสูงขึ้นได้ โดยที่แต่ละคนก็จะสามารถช่วยกันทำงานของส่วนรวมให้สำเร็จลงได้ ด้วยการให้ความพยายามที่น้อยกว่าเดิม

ประโยชน์ที่ได้จากการแบ่งงานกันทำตามความถนัดตามที่กล่าวมา อาจแสดงให้เห็นได้โดยตัวอย่างง่ายๆ คือ ในตัวอย่างของการผลิตเสื้อ ซึ่งจะต้องมีการออกแบบและตัด เย็บ และสอยนั้น ถ้าหากนาย ก ข และ ค ต่างคนต่างทำการผลิตเสื้อด้วยตนเองตลอดทุกขั้นตอนจนเป็นเสื้อสำเร็จรูปนั้น แต่ละคนอาจผลิตเสื้อได้วันละหนึ่งตัวเท่านั้น ถ้าสมมุติว่า นาย ก มีความสามารถในด้านออกแบบ และตัดมากกว่าในด้านอื่นๆ ส่วนนาย ข และนาย ค มีความเชี่ยวชาญในด้านการเย็บและสอยตามลำดับแล้วดังนี้ ถ้าหากทั้งสามคนมาทำการผลิตเสื้อผ้าวร่วมกัน โดยต่างก็มุ่งทำเฉพาะงานที่ตนถนัดแล้วในวันหนึ่งๆเขาทั้งสามย่อมจะสามารถผลิตเสื้อสำเร็จรูปได้มากกว่าสามตัวอย่างแน่นอน เพราะที่แต่ละคนมุ่งสนใจทำเฉพาะงานที่ตนถนัดแล้ว ย่อมจะช่วยให้สามารถทำได้เร็ว ดี กว่า และมากกว่า

ด้วยการแบ่งงานกันทำตามความถนัดดังกล่าว แต่ละคนจะสามารถนำผลผลิตมาตอบสนองความต้องการต่างๆของตนได้มากขึ้น โดยวิธีการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน กล่าวคือ แทนที่แต่ละคนจะต้องทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการด้วยตนเอง บุคคลฝ่ายต่างๆ ต่างก็ถือเอาประโยชน์จากหลักของการแบ่งงานกันทำ โดยเข้าไปทำงานในหน้าที่ที่ตนมีความถนัดในองค์การประเภทต่างๆ และนำผลผลิตของส่วนรวมที่ได้สูงกว่านั้นออกมาขาย และแลกเปลี่ยนกันกับผลิตผลที่ได้จากองค์การที่ผลิตสินค้าบริการชนิดอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้แต่ละคนสามารถจัดหาสิ่งต่างๆ มาใช้ตอบสนองความต้องการได้มากกว่าการที่เขาจะแยกทำการผลิตทุกสิ่งทุกอย่างด้วย ตนเองโดยเอกเทศ สำหรับในสังคมปัจจุบัน การแลกเปลี่ยนกันดังกล่าวจะสามารถทำได้ ก็โดยการอาศัยระบบการแลกเปลี่ยนซื้อขายด้วยเงินตรานั่นเอง

ข. เพื่อช่วยให้มีการทำงานที่รวดเร็วและแข่งกับเวลา งานบางอย่างที่ต้องใช้เวลานานจึงจะทำสำเร็จได้นั้น จะทำได้รวดเร็วขึ้นและสำเร็จลงได้ทันการก็ต่อเมื่อ

สามารถรวมพลังมาช่วยกันทำ มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและแรงผลักดันให้สำเร็จลงได้ในเวลาที่สั้นกว่า

โดยเหตุที่มนุษย์ในทุกสังคม ต่างก็ต้องการที่จะให้ตนมีความอยู่ดีกินดีขึ้นเรื่อยๆ วัตถุประสงค์ที่อยากจะมิสิ่งต่างๆ มาอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการได้มากขึ้น และดีขึ้นนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่ทำได้ยากขึ้นด้วย และหากจะทำให้สำเร็จได้ก็ต้องใช้เวลาที่ยาวนาน ถ้าหากยังคงต่างก็คิดทำด้วยตนเอง หรือทำโดยกลุ่มขนาดเล็กที่มีอยู่เท่านั้น งานต่างๆ ก็จะเสร็จช้า การเร่งทำให้สำเร็จผลรวดเร็วขึ้นและทันเวลาที่จะนำมาใช้ในระยະสั้นนั้น จะทำได้ก็โดยการที่ต้องมีองค์การที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้มีการรวมกำลังทรัพยากร และให้มีการใช้ประโยชน์จากการแบ่งงานกันทำได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เต็มที่มากขึ้น โดยเงื่อนไขเช่นนี้เท่านั้น วัตถุประสงค์ที่สูงและยากขึ้น จึงจะมีทางสำเร็จลงได้ แม้ว่าจะต้องมีการใช้เงินและความพยายามมากกว่าก็ตามผลสำเร็จก็คุ้มค่าและสามารถให้ประโยชน์ได้ในระยะเวลาอันสั้น ปัญหาของการที่มนุษย์ในสังคมปัจจุบันต้องการแก้ไข ปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษ การรักษาโรคมะเร็ง การต้องการมีการคมนาคมที่ดีขึ้น หรือรวมทั้งการส่งคนไปสำรวจอวกาศ ไม่ว่าจะเพื่อการเสาะแสวงหาทรัพยากรใหม่ๆ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆก็ตาม ย่อมเป็นงานที่ยากขึ้นสำหรับมนุษย์ และถ้าหากแยกกันทำตามสภาพเดิมแล้วก็จะต้องใช้เวลานานจึงจะสำเร็จลงได้

การที่จะต้องการให้สำเร็จลงได้เร็วขึ้นทันใช้ นั้น จึงย่อมต้องอาศัยการร่วมกันทำงานเป็นองค์การที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เพื่อให้มีทรัพยากรมากขึ้นและมีการรวมความพยายามของแต่ละฝ่ายได้มากขึ้น เช่น เพื่อให้มีการแบ่งการทำงานตามความถนัดมากขึ้นกว่าเดิม ในการแก้ปัญหาเรื่องอยากมีรถยนต์ไฟฟ้าไว้ใช้เพื่อป้องกันอากาศเป็นพิษ หรือทดแทนน้ำมันที่ขาดแคลน ก็จำเป็นต้องมีการระดมนักวิทยาศาสตร์ที่มีความสามารถเฉพาะด้านต่างๆ มาช่วยกันคิดค้น ในการพยายามแก้ไขปัญหาโรคมะเร็ง ก็จำเป็นต้องมีการพยายามรวมความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาช่วยกันคิดว่าพร้อมกัน ทั้งทางด้านกายภาพ ชีววิทยา เคมี วัสดุ หรืออื่นๆ ทำนองเดียวกัน การเร่งสำรวจอวกาศ ก็ต้องมีการระดมนักดาราศาสตร์ การบิน คอมพิวเตอร์ นักคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่างๆ ทุกสาขามาช่วยกันในเรื่องที่แต่ละฝ่ายถนัดให้ได้ผลสูงสุด และรวมกันเข้าเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่อยากให้ได้ในระยะเวลาที่สั้นลงกว่าเดิม

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Chester I. Barnard (1956 : 23-37) ที่ได้เคยให้เหตุผลของการเกิดองค์การเอาไว้ว่า “องค์การเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถเอาชนะอุปสรรค ซึ่งเกินกว่ากำลังความสามารถของแต่ละคนได้ ดังนั้น องค์การจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้คนสามารถตอบสนองความต้องการต่างๆ ของตนได้” เพราะวาระบบการทำงานของกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคน หรือมากกว่าขึ้นไป ที่ได้มีการจัดกิจกรรมให้ประสานเข้ากันได้ อย่างดี เพื่อช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถตอบสนองความพอใจร่วมกันได้อย่างดีที่สุด

องค์กรทางวัฒนธรรม

องค์กรทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยในจังหวัดศรีสะเกษ มีดังนี้

สภาวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2541 : 113) อธิบายไว้ว่า สภาวัฒนธรรม คือ องค์กรกลางทางด้านวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวจัดตั้งของคนในท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่นและเพื่อท้องถิ่น โดยมีสำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมและผลักดันให้จัดตั้งขึ้น และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ฝึกกำกับ ในระยะเริ่มต้นจนกว่าจะเจริญเติบโตเข้มแข็ง สามารถบริหารดำเนินงานด้วยตนเองได้แล้วสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจะค่อยๆถอนตัวออกมาในที่สุด

ในระยะเริ่มแรก สภาวัฒนธรรมมีฐานะเป็นองค์กรในภาคเอกชน แต่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ตามแนวคิดและความเชื่อที่ว่า วัฒนธรรมเป็นของประชาชน ดังนั้นผู้ที่จะสามารถรักษา สืบทอดวัฒนธรรมได้ดีที่สุด คือผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ โดยมีทางราชการทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม แนะนำ และอำนวยความสะดวกเท่านั้น

การจัดตั้งสภาวัฒนธรรม

ในปี 2537 มีการเริ่มต้นนำร่อง ในการตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ เป็นแห่งแรก โดยมีเจ้าดวงเดือน ณ เชียงใหม่ เป็นประธานสภาวัฒนธรรม และต่อมา

ปี 2538-2539 มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัดต่างๆ ครอบคลุมทั่วประเทศ ยกเว้นกรุงเทพมหานคร และมีบางแห่งเริ่มตั้งสภาวัฒนธรรมอำเภอแล้ว

ต่อมาปี 2540 มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมอำเภอ และสภาวัฒนธรรมตำบล ตามความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น จนกระทั่งเดือนกันยายน 2541 มีสภาวัฒนธรรมจังหวัด ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมทั้งสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครซึ่งตั้งขึ้นเป็นจังหวัดสุดท้าย และมีสภาวัฒนธรรมอำเภอ 690 อำเภอ และสภาวัฒนธรรมตำบล 235 ตำบล

สถานภาพของสภาวัฒนธรรม

สภาวัฒนธรรม เป็นองค์กรของประชาชน เป็นองค์กรมหาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 45-46

เป็นองค์กรเอกชนที่จัดตั้งขึ้น ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2486 มาตรา 14

เป็นหน่วยงานทางวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นตามมติคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2538 เป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ

การสนับสนุนจากรัฐ

สภาวัฒนธรรม เมื่อจัดตั้งขึ้นแล้ว ภาครัฐจะให้การสนับสนุน ดังนี้

1. สนับสนุนตัวบุคคล ในกรณีนี้หมายถึง ประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการบริหารสภา จะได้รับการสนับสนุนหลายอย่างอาทิ

1.1 การเทียบระดับชั้นกับระบบราชการ โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้ตกลงกับกระทรวงการคลังเทียบตำแหน่งประธานสภาเท่ากับระดับ 8 ส่วนคณะกรรมการบริหารคนอื่นๆ เทียบเท่ากับระดับ 7 ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเทียบเท่า ระดับ 7 คณะกรรมการบริหารคนอื่นๆ เทียบเท่าระดับ 6 ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล เทียบเท่าระดับ 6 คณะกรรมการบริหารคนอื่นๆ เทียบเท่าระดับ 5 บุคคลเหล่านี้สามารถใช้สิทธิ์และรับสิทธิประโยชน์ในการเบิกค่าเดินทาง,ค่าที่พัก, และค่าเบี้ยเลี้ยงได้ในกรณีที่หน่วยราชการเชิญไปร่วมงาน

1.2 การพัฒนาเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มีโครงการพัฒนาบุคลากรของสภาวัฒนธรรม โดยการจัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศเป็นประจำ ปีละ 1-2 รุ่น

1.3 การยกย่องเกียรติคุณ มีการเสนอชื่อผู้สร้างคุณงามความดี มีคุณูปการแก่งานสภาวัฒนธรรม เพื่อขอรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดิเรกคุณาภตามวาระและโอกาสอันเหมาะสม

1.4 มีการมอบเกียรติบัตรแก่ประธานสภาและคณะกรรมการบริหารทุกท่าน

2. การสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภทคือ

2.1 งบประมาณประจำปี สำหรับใช้จ่ายเป็นค่าบริหารทั่วไป และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการของสภา หรือโครงการของสมาชิกเครือข่ายปีละประมาณ 500,000 บาท ต่อจังหวัด

2.2 งบกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัด ได้ตั้งเป้าหมายไว้จังหวัดละ 10 ล้านบาท แต่ในปัจจุบันได้งบประมาณนี้จังหวัดละ 2 ล้านบาท โดยรัฐบาลจะทยอยจัดงบประมาณส่วนนี้ให้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆจนครบตามเป้าหมาย สภาวัฒนธรรมสามารถจะนำเงินและดอกผลจากกองทุนนี้มาใช้จ่ายดำเนินงานทางวัฒนธรรมได้ตามที่เห็นสมควร

2.3 งบประมาณจากหน่วยงานอื่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล, สุขาภิบาล, ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีหน้าที่สนับสนุนงานวัฒนธรรมอยู่แล้ว

2.4 ช่วยประสานงบประมาณจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในและนอกประเทศตามความเหมาะสม

3. การสนับสนุนด้านวิชาการ โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นหน่วยให้บริการด้านต่างๆคือ

3.1 เอกสารวิชาการด้านวัฒนธรรม อาจจะเป็นรายงานการวิจัย การสัมมนาหรืออื่นๆ

3.2 วิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับงานวัฒนธรรม

3.3 ข้อมูลทางวัฒนธรรม

3.4 นโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมแห่งชาติ

4. การสนับสนุนสื่อทางวัฒนธรรม

4.1 นิทรรศการเคลื่อนที่ทางวัฒนธรรม

4.2 คอมพิวเตอร์ ซีดีรอม, มัลติมีเดีย และอินเทอร์เน็ต

4.3 เอกสาร หนังสือ โปสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นปลิว สติกเกอร์

และอื่นๆ

องค์ประกอบของสภาวัฒนธรรม

เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ จึงได้กำหนดองค์ประกอบของสภาวัฒนธรรมไว้ 5 ส่วน เรียกว่า “เครือข่ายเบญจภาคี” คือ

1. กลุ่มองค์กรธุรกิจ หมายถึง ตัวแทนจากบริษัท ห้างร้าน ธนาคาร ศูนย์การค้า โรงแรม ฯลฯ

2. กลุ่มองค์กรเอกชน หมายถึง ตัวแทนจากหน่วยงานการกุศลหรือสาธารณประโยชน์ เช่น สมาคม มูลนิธิ ชมรม สโมสร กลุ่ม ฯลฯ

3. กลุ่มองค์กรชุมชน หมายถึง ตัวแทนจากองค์กรชาวบ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มปฏิบัติธรรม กลุ่มเลี้ยงกุ้ง กลุ่มพัฒนา กลุ่มอนุรักษ์ คณะมโหรี หรือศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ศิลปินเดี่ยว ปราชญ์ชาวบ้าน วัด ผู้นำชุมชน ฯลฯ

4. กลุ่มองค์กรวิชาการ หมายถึง ตัวแทนจากศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ ศูนย์เยาวชน พิพิธภัณฑ์ หอวัฒนธรรม ศูนย์วิจัย ศูนย์ข้อมูลทางด้านสังคมวัฒนธรรม ฯลฯ

5. กลุ่มองค์กรภาครัฐ หมายถึง ตัวแทนจากหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ

เครือข่ายเบญจภาคีและเครือข่ายเครือข่ายทางวัฒนธรรม

เป็นระบบเครือข่ายสมาชิกของสภาวัฒนธรรม 5 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีศักยภาพในตัวเองที่แตกต่างกันออกไป เมื่อนำศักยภาพด้านนี้มาประสานเข้าเป็นหนึ่ง

เดียว ก็จะกลายเป็นกระบวนการที่แข็งแกร่ง และทรงพลังอย่างมหาศาล สามารถขับเคลื่อนสังคมให้หมุนไปได้ในทิศทางที่ต้องการ

องค์กรธุรกิจ มีศักยภาพเข้มแข็งในด้านทุนทรัพย์เศรษฐกิจ

องค์กรเอกชน มีศักยภาพเข้มแข็งในด้านอุดมการณ์ความมุ่งมั่นสูง

องค์กรชุมชน เป็นพลังมวลชนอันไพศาลมีจำนวนมากที่สุด

องค์กรวิชาการ มีความเข้าใจที่ลึกซึ้งในข้อมูล ข้อเท็จจริงทางวัฒนธรรม

องค์กรภาครัฐ มีความเข้าใจชัดเจนในระเบียบกฎเกณฑ์ และกฎหมายของ

บ้านเมือง เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างภาคเอกชน ประชาชน และรัฐบาล

ทั้งห้าส่วนนี้เปรียบเสมือนนิ้วมือห้านิ้วที่มีความสามารถในการทำงานที่สูงมาก ทั้งในเชิงเดี่ยวและเชิงประสาน คือ สามารถทำงานเป็นเอกเทศตามที่ตัวเองถนัดก็ได้ แต่ถ้าต้องการทำงานใหญ่ๆ ก็สามารถรวมพลังกันได้ จึงถือว่าสภาวัฒนธรรมเป็นขุมพลังในการพัฒนา

บทบาทของสภาวัฒนธรรม

สภาวัฒนธรรม เป็นเวทีกลางทางวัฒนธรรม เป็นผู้จัดการให้เกิดการแลกเปลี่ยน และสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่สมาชิก เป็นศูนย์กลางเครือข่ายเบญจภาคี สามารถระดมทรัพยากรทั้งในและนอกท้องถิ่น มาสนับสนุนการดำเนินงานของสภาและสมาชิกเครือข่ายได้

นอกจากนี้ยังเป็นเวทีกลาง เพื่อระดมความคิดเห็นและความต้องการของท้องถิ่น สะท้อนเข้าสู่องค์กรในระดับสูงของภาครัฐ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายวัฒนธรรมของชาติต่อไป

ภารกิจของสภาวัฒนธรรมมี 2 ด้าน

1. ตอบสนองนโยบายวัฒนธรรมของชาติ ที่มีคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นผู้กำหนดทิศทาง

2. ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น คือการคิดค้นสร้างสรรค์งานหรือโครงการที่จะส่งผลให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขแก่คนในท้องถิ่น

หน้าที่ของสภาวัฒนธรรม

1. การบริหารการจัดการสภาวัฒนธรรม เช่น การจัดรูปองค์กรภายใน การจัดระบบงานธุรการ การจัดทำเนียบสมาชิกสภา ฯลฯ
2. การจัดประชุม สภาวัฒนธรรมควรจะมีการประชุมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อาจจะจัดทำเป็นแผนการประชุมประจำปีไว้ล่วงหน้า โดยการจำแนกการประชุมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ
 - 2.1 การประชุมเชิงการบริหารจัดการ เพื่อการประสานงาน
 - 2.2 การประชุมเชิงวิชาการเพื่อการศึกษาและถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิก
 - 2.3 การประชุมระดมความคิดเพื่อปรึกษาหารือ หาข้อยุติในแนวทางในการดำเนินงานในกรณีที่เป็นเรื่องวิกฤตเร่งด่วน
3. การจัดทำแผนงาน/โครงการประจำปี ทั้งของสภาและสมาชิกเครือข่าย เบื้องภาคี ตลอดจนการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการนั้นๆ
4. การจัดทำฐานข้อมูลทางวัฒนธรรม เรื่องนี้อาจจะมอบหมายให้ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด หรือศูนย์วัฒนธรรมอำเภอรับไปดำเนินการ ในฐานะเป็นสมาชิกในกลุ่มองค์กรวิชาการ
5. การระดมทรัพยากรหรือทุนทรัพย์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสภา หรือของสมาชิกเครือข่ายที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองในด้านการเงินได้
6. การประชาสัมพันธ์องค์กร ให้สังคมสาธารณชนรับทราบบทบาทการดำเนินงาน ของสภาวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน อาจทำการประชาสัมพันธ์ในรูปของรายการข่าววิทยุ จดหมายข่าว ไปสเตอร์ แผ่นปลิวแผ่นพับ หรือหนังสือวารสารต่างๆ

แผนแม่บทในการดำเนินงานเกี่ยวกับสภาวัฒนธรรม

- แผนแม่บทในการดำเนินงานเกี่ยวกับสภาวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะ
- ระยะที่ 1 แผนจัดตั้ง (พ.ศ. 2538-2542)
 - ระยะที่ 2 แผนฝึกกำกับ (พ.ศ. 2540-2545)
 - ระยะที่ 3 แผนขยายผล (พ.ศ. 2542 เป็นต้นไป)

การดำเนินงานในช่วงปี 2541-2542 อยู่ในช่วงทดลองและพัฒนา โดยการใส่แนวนโยบาย ภารกิจและงบประมาณการสนับสนุนเข้าไปในสภาวัฒนธรรมที่จัดตั้งขึ้นมาแล้ว โดยมี สวช.เป็นผู้ฝึกกำกับ อยู่ในบางส่วนเท่าที่เห็นว่าจำเป็น

ในระยะฝึกกำกับนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติพยายามสร้างความมั่นคงแก่สภาวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมจังหวัดทุกจังหวัด โดยมีเป้าหมายว่า เมื่อสิ้นสุดแผนนี้ทุกจังหวัดจะมีเงินกองทุนอย่างน้อยจังหวัดละ 10 ล้านบาท ส่วนในด้านผลงานของสภาวัฒนธรรมนั้นได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้อย่างน้อย 2 ประการคือ

1. ฐานข้อมูลทางวัฒนธรรม ทุกจังหวัดจะต้องจัดตั้งฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมได้ ตามรายละเอียดที่กำหนดไว้ในแผน

2. พื้นที่นำร่อง คือชุมชน หมู่บ้าน หรือตำบลอย่างน้อย 3 พื้นที่ โดยระดมสรรพกำลังเข้าปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมาย ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม สามารถใช้เป็นตัวแบบแก่ชุมชนอื่นๆ ได้

เมื่อผ่านพ้นระยะฝึกกำกับแล้ว สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จะต้องค่อยๆ ถอนตัวออกไปในที่สุด

การดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม

การดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม ในระยะ 2-3 ปีแรก ส่วนใหญ่ยังอยู่ในวงแคบทั้งในด้านเนื้อหา ด้านพื้นที่ และแนวทางดำเนินการ งาน/โครงการของจังหวัดต่างๆ โดยส่วนมากเป็นไปตามกรอบเนื้อหา และงบประมาณที่ สวช.กำหนดเป็นหลัก แต่กิจกรรมยังไม่ลงลึกในแง่มุมใหม่ๆเท่าที่ควร อีกทั้งด้านงบประมาณและแนวร่วมดำเนินการยังค่อนข้างน้อย

ผลงานที่โดดเด่นของสภาวัฒนธรรม พิจารณาในรูปผลผลิตอาจจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ผลผลิตที่เป็นชิ้นงาน
2. ผลผลิตเชิงพฤติกรรม
3. ผลผลิตเชิงสังคม

ผลการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม

1. ผลผลิตที่เป็นงานเชิงรูปธรรม มีหลายจังหวัดจัดทำเอกสารเชิงวิชาการเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินงาน โดยเน้นการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นหลายจังหวัดสร้างสรรค์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมด้านวัตถุศิลปะ เช่น ยานพาหนะ เครื่องมือเครื่องใช้ประกอบพิธีกรรมหรือประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น
2. ผลผลิตเชิงพฤติกรรม หมายถึง การให้การศึกษาอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจ ปลุกฝังทัศนคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เพื่อให้เป็นคนดีตามบรรทัดฐานของสังคม
3. ผลผลิตเชิงสังคม หมายถึง การทำกิจกรรมส่งเสริมสังคมให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เช่น การรวมตัวจัดตั้งกลุ่มเพื่อการผลิต การอนุรักษ์ การพัฒนา เป็นต้น

อนาคตของสภาวัฒนธรรม

สังคมไทยต้องช่วยกันพัฒนาอีกมากในทุกๆ ด้าน สภาวัฒนธรรมจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นขุมกำลังในการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคนและพัฒนาสังคม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนส่งเสริมองค์กรทางด้านวัฒนธรรม ได้กำหนดแผนแม่บทในการดำเนินงานเกี่ยวกับสภาวัฒนธรรมไว้ ทั้งในด้านความเข้มแข็งขององค์กร ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทูรทรัพยากรและปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงาน แนวนโยบายและรูปแบบการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชาติและของท้องถิ่น

ในช่วงปี 2540-2544 เป็นการทำงานในระยะฝีกกำกับ ผลการทำงานของสภาวัฒนธรรมจังหวัดส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง จำนวนหนึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ในขณะที่บางส่วนยังต้องปรับปรุงแก้ไข

ในอนาคตจากนี้ไปประมาณ 10 ปี สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ จะเป็นองค์กรที่โดดเด่น เข้มแข็ง มีพลังมหาศาล สามารถขับเคลื่อนสังคมให้เจริญรุดหน้าได้ตามที่หลายๆ ฝ่ายพากันวาดหวังเอาไว้ เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข ในสังคมที่อบอุ่นและท่ามกลางธรรมชาติที่เขียวพร้อมบริบูรณ์อย่างยั่งยืน

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ประสานและจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมของจังหวัด และแผนปฏิบัติการ รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน โครงการ การตั้งและจัดสรรงบประมาณประจำปีให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของกระทรวง และแผนจังหวัด ตลอดจนกำกับ เร่งรัด ติดตามประเมินผล การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการของหน่วยงานสังกัดกระทรวงภายในจังหวัด และเป็นหน่วยข้อมูลทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมในจังหวัด

2. ประสานและส่งเสริมการดำเนินงาน ด้านการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม รวมทั้งส่งเสริมและควบคุมมาตรฐาน คุณภาพการศึกษาของหน่วยงาน ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงภายในจังหวัด ตลอดจนดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการ การศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมของจังหวัด

3. การปฏิบัติราชการตามกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด หรือศึกษาธิการจังหวัด หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

4. ปฏิบัติราชการของกระทรวงซึ่งมิได้กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานใดในจังหวัดโดยเฉพาะ

5. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ประสานและจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา การวัฒนธรรมของอำเภอและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน โครงการ การตั้งและจัดสรรงบประมาณประจำปี ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทของกระทรวงและแผนจังหวัด

ตลอดจนกำกับ เร่งรัด ติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ ของ หน่วยงานสังกัดกระทรวงภายในอำเภอ และเป็นหน่วยข้อมูลทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมในอำเภอ

2. ประสานและส่งเสริมการดำเนินงานด้านการศึกษา การศาสนา และการ วัฒนธรรม รวมทั้งส่งเสริมและควบคุมมาตรฐาน คุณภาพการศึกษาของหน่วยงาน ทั้ง ในและนอกสังกัดกระทรวงภายในอำเภอ

3. ปฏิบัติราชการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ หรือศึกษาธิการ อำเภอ หรือตามที่ได้รับมอบหมาย

4. ปฏิบัติราชการของกระทรวง ซึ่งมีได้กำหนดเป็นอำนาจหน้าที่ของ หน่วยงานใดในอำเภอโดยเฉพาะ

5. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดแนวทางการประสานและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม
2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
3. อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม
4. อนุรักษ์ พัฒนา เผยแพร่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ
5. ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมของ

หน่วยงานอื่น

6. ดำเนินการเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมตามที่กฎหมายกำหนด

แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายด้านวัฒนธรรมไว้ดังนี้

ด้านวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาการวัฒนธรรม โดยใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยในการพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพ เป็นรากฐานในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม สร้างและจรรโลงจิตสำนึกทางวัฒนธรรมอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ก่อให้เกิดการพัฒนาในการรักษาวิถีชีวิตและค่านิยมอันดีงามบนพื้นฐานของความเป็นไทย มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและของชาติ อันจะนำมาซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของคนไทยในบริบทของสังคมโลกอย่างสันติสุข

เพื่อให้การพัฒนาวัฒนธรรมบรรลุผล จึงกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการไว้ดังนี้

นโยบายข้อที่ 1 การสืบสานและส่งเสริมภูมิปัญญาไทยและการวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ส่งเสริมให้มีการศึกษา รวบรวมองค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยทุกระดับ วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ แล้วสืบสาน โดยการเผยแพร่คุณค่าให้แพร่หลายด้วยวิธีการและสื่อต่างๆ รวมทั้งบรรจุไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ ทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในคุณค่าและยอมรับซึ่งกันและกัน อันจะก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม และนำไปสู่การเลือกสรรและประยุกต์ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

เป้าหมาย

1. มีการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยต่างๆ วัฒนธรรมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ
2. มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาไทยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างกว้างขวาง ด้วยวิธีการและสื่อต่างๆ
3. มีการบรรจุองค์ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย วัฒนธรรมพื้นบ้าน และวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ ไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ ทุกระดับและประเภทการศึกษา

4. ประชาชนมีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และยอมรับใน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ด้วยการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

5. ประชาชนเข้าใจประวัติศาสตร์และพัฒนาการของท้องถิ่น และสามารถ เลือกรรประยุคต์ใช้ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตทั้งใน สภาพปัจจุบันและอนาคต

มาตรการ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้า วิจัย และรวบรวมองค์ ความรู้ดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านของทุกท้องถิ่น
2. เผยแพร่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมพื้นบ้าน ของท้องถิ่นต่างๆอย่างแพร่หลาย ด้วยวิธีการและสื่อต่างๆ อย่างกว้างขวาง
3. ปรับปรุงการศึกษา ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับรากฐานวัฒนธรรม ท้องถิ่น โดยบรรจุเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่น ไว้เป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ทุกระดับ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และภาคภูมิใจ ในความคิด สติปัญญา และวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของประชาชน อันจะส่งผลให้เกิด การยอมรับ สืบทอดและเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย
4. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมพื้นบ้านซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับ มีความเข้าใจ อันดี และถ่ายโอนความรู้ซึ่งกันและกัน
5. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทยและ วัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม
6. ส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น ให้มีอำนาจในการจัดการ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน รวมถึงการเฝ้าระวังมิให้มีการนำเอาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไปแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

นโยบายข้อที่ 2 การทำนุ บำรุง รักษา มรดกทางวัฒนธรรม สืบสานเสริมสร้างเอกลักษณ์ และเผยแพร่เกียรติภูมิวัฒนธรรมไทยในสังคมโลก

ทำนุบำรุง รักษา สืบสาน สร้างสรรค์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม เสริมสร้าง ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ที่ดีเด่นของชาติ ตลอดจนเผยแพร่ภาพลักษณ์ เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของวัฒนธรรมไทยอย่างกว้างขวางในสังคมโลก

เป้าหมาย

1. มีการทำนุ บำรุง รักษา มรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สุนทรียศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ทรัพย์สินทางประวัติศาสตร์ และภาพลักษณ์ เมืองที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ และประจำท้องถิ่น
2. ประชาชนเกิดความรักหวงแหนในเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของความเป็นไทย
3. มีการพัฒนาระบบการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของชาติ
4. มีการสืบสานวัฒนธรรมไทยบนรากฐานความเป็นไทย ที่สอดคล้องกับบริบท วิถีชีวิตของคนไทยในสังคมโลก
5. มีการเผยแพร่ภาพลักษณ์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีวัฒนธรรมไทยในสังคมโลก

มาตรการ

1. สำรวจ จัดทำทะเบียนและจัดลำดับความสำคัญ โบราณสถานและโบราณวัตถุ เพื่อการจัดทำแผนการทำนุบำรุง สงวนรักษา และพัฒนา ได้อย่างเป็นระบบ
2. จัดและส่งเสริมให้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนาระบบการเรียนรู้อย่าง ถูกต้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติอย่างจริงจัง
3. ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจถึงรากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น ระดับชาติ และวัฒนธรรมของโลก รวมทั้งขนบธรรมเนียม เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาคนให้รู้เท่าทันกระแสโลก
4. ให้มีการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานวัฒนธรรมทุกรูปแบบ ใช้สื่อทุกชนิด อย่างกว้างขวาง ทั้งถึง สม่่าเสมอและต่อเนื่อง

5. ผลิตตำรา สื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับงานศิลป์ไทยชั้นสูง
โบราณราชประเพณี ไว้เป็นหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการ และสร้างสรรค์ผลงานศิลป์ไทย
ชั้นสูงต่อไป
6. ให้มีการควบคุมและส่งเสริมการสร้างอาคารของรัฐย่านประวัติศาสตร์
ให้คง ภาพลักษณ์ของความเป็นไทยและท้องถิ่น
7. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ ชำรงไว้
และ สืบทอดเอกลักษณ์ความเป็นไทย
8. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดสุนทรียภาพ
9. ให้สถาบันครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา ศาสนสถาน สมาคม
มูลนิธิ ทั้งภาครัฐและเอกชน สนับสนุนในการสร้างบรรยากาศให้เกิดกิจกรรมที่ก่อให้เกิด
เกิดการปลูกจิตสำนึกในความเป็นไทย
10. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ที่
สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย และสังคมโลก
11. จัดให้มีทูตวัฒนธรรมไปประจำในประเทศต่างๆ ทั้งในเอเชีย ยุโรป
อเมริกา เพื่อเป็นตัวแทนในการเผยแพร่ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาพลักษณ์
เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีวัฒนธรรมไทย รวมทั้งติดตามความเคลื่อนไหว และทำความเข้าใจ
ในวัฒนธรรมของชนชาตินั้นๆ
12. จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยขึ้นในประเทศต่างๆ เพื่อทำหน้าที่เผยแพร่
ภาพลักษณ์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีของวัฒนธรรมไทย
13. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานทูตไทย วัดไทย ร้านอาหารไทย ฯลฯ
ทำหน้าที่เป็นแหล่งในการเผยแพร่ภาพลักษณ์ เกียรติภูมิ และศักดิ์ศรีวัฒนธรรมไทย
14. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ทั้งภายในประเทศและระหว่าง
ประเทศ โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมและกีฬาไทยเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
มีการแลกเปลี่ยนหลายรูปแบบ ด้วยการเลือกเฟ้นศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณภาพและเหมาะสม
ทั้งในแง่ผู้รับและผู้ให้

นโยบายข้อที่ 3 การส่งเสริมศักยภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ส่งเสริมให้มีการสร้างความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรม โดยการสร้างและสนับสนุนสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม ความเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมเครือข่ายและประชาคมทางวัฒนธรรมทุกระดับ เพื่อเป็นแกนนำและกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาสู่วัฒนธรรมของชุมชนที่หลากหลายทั้งในเมืองและชนบท

เป้าหมาย

1. สมาชิกของครอบครัวแต่ละครอบครัว มีสัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
2. นักเรียน นักศึกษา และประชาชน มีความรู้ความสามารถและคุณธรรม และมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี บนพื้นฐานวัฒนธรรมไทยและกลมกลืนกับการเจริญทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ตลอดจนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก
3. มีผู้นำทางวัฒนธรรม เป็นแกนในการพัฒนาวัฒนธรรมของชุมชน และมีการใช้กระบวนการพัฒนาที่หลากหลาย
4. มีประชาคม และเครือข่ายทางวัฒนธรรมทั่วถึงทุกระดับ

มาตรการ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรม ที่เสริมสร้างความเอื้ออาทรคนในครอบครัว เครือญาติ ชุมชนและสังคม
2. ปลุกฝังเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในเรื่องความสำคัญของเครือญาติและชีวิตครอบครัว
3. ส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถทางวัฒนธรรม ให้เป็นกำลังสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรม
4. สร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความสำคัญของสถาบันครอบครัว และสถาบันชุมชนโดยใช้สื่อที่หลากหลาย
5. ฟื้นฟูและส่งเสริมให้เกิดประชาคมทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ
6. ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานวัฒนธรรมทุกระดับ อย่างกว้างขวาง

7. จัดการศึกษาในระดับต่างๆ ให้มีการศาสนา และการวัฒนธรรมเป็นรากเหง้าที่สำคัญ โดยสนับสนุนให้เยาวชนได้รับการศึกษาในท้องถิ่นที่ใกล้ภูมิลำเนาของตน

นโยบายข้อที่ 4 การผลิตและพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรม

ผลิตและพัฒนาบุคลากร นักวิชาการ ช่างพื้นบ้าน ช่างศิลป์ไทย ช่างศิลป์ชั้นสูง และผู้สร้างสรรค์วัฒนธรรมด้านอื่นๆ ให้สามารถสืบสานมรดกวัฒนธรรมของชาติได้อย่างยั่งยืน

เป้าหมาย

1. บุคลากรทางด้านศิลปะวัฒนธรรม จะได้รับการเพิ่มพูนความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและเทคนิค ให้สามารถสืบทอด สร้างสรรค์งานด้านศิลปะและวัฒนธรรม
2. คนดีและผู้นำคุณประโยชน์แก่สังคมทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ และเผยแพร่เกียรติคุณอย่างกว้างขวาง
3. มีบุคลากรทางศิลปะสาขาที่ขาดแคลน โดยเฉพาะด้านสถาปัตยกรรมไทย ช่างสิบหมู่ นาฏศิลป์และดนตรี และอื่นๆ ที่กำลังจะเป็นปัญหาวิกฤตของชาติบ้านเมือง

มาตรการ

1. ให้มีหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนด้านสถาปัตยกรรมไทย ช่างไทย ฯลฯ การบริหารการจัดการสถาบันส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และจัดสรรทุนการศึกษาเป็นกรณีพิเศษ
2. สนับสนุนให้มีการฝึกอบรม และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การให้บริการข่าวสารข้อมูล เทคนิคความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่แก่บุคลากรทางวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และนำมาประยุกต์ใช้กับงานด้านวัฒนธรรม
3. สนับสนุนให้มีเวทีเผยแพร่แลกเปลี่ยนงานด้านวัฒนธรรม ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้บุคลากรทางวัฒนธรรมเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาเทคนิคต่างๆ มาปรับใช้กับการพัฒนาทางวัฒนธรรม

4. ให้มีการยกย่อง เชิดชู และเผยแพร่เกียรติภูมิของบุคลากรทางวัฒนธรรม ที่สร้างผลงาน มีคุณงามความดีทางวัฒนธรรม
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เลือกสรรคนดี และผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ
6. เผยแพร่ถึงเกียรติคุณของคนดี และผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคม โดยบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับอย่างเหมาะสม และการใช้สื่อต่างๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งหอเกียรติยศของท้องถิ่น ชุมชน จังหวัด ภูมิภาคและของชาติ
7. พัฒนาสถาบันเฉพาะทาง เพื่อสอนศิลปะไทย เช่น วิทยาลัยช่างศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์และอื่นๆ ถึงระดับปริญญา
8. ส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนและเสริมสร้างประสบการณ์ ด้วยการเพิ่มวิสัยทัศน์ให้แก่บุคลากรทางวัฒนธรรม ในการพัฒนาและสร้างสรรค์ วัฒนธรรมต่อไป

นโยบายข้อที่ 5 การระดมทรัพยากรและการลงทุนทางวัฒนธรรม

ขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางวัฒนธรรม โดยโน้มนำให้ประชาชน ภาครัฐและเอกชน เห็นคุณค่าและตระหนักว่าวัฒนธรรมเป็นภาระหน้าที่ของทุกคนและทุกองค์กร ที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมกลั่นกรองและเฝ้าระวังวัฒนธรรมที่ไม่พึงปรารถนา

เป้าหมาย

1. ประชาชนและองค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานวัฒนธรรมของท้องถิ่นมากขึ้น รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถในการส่งเสริมและสร้างสรรค์วัฒนธรรมเพื่อท้องถิ่น ชุมชน สังคม และประเทศชาติ
2. มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางวัฒนธรรมทั้งภาครัฐและเอกชน

มาตรการ

1. รณรงค์ให้เบญจภาคีทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยองค์กรชุมชน

องค์กรวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรภาครัฐ เห็นคุณค่าและความสำคัญของงานวัฒนธรรม และเข้ามามีส่วนสำคัญในการดำเนินงานวัฒนธรรมด้วยความเอื้ออาทรและยอมรับซึ่งกันและกัน

2. รมรรงค้ให้ภำครรัฐและภำคเอกชน ทั้งในส่วนกลำง ส่วนภูมิภาค และท้องถึน มีส่วนร่วมในกำรจัดตั้งและสนับสนุนกองทุนวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภำพ

3. ส่งเสริมให้เอกชนจัดแหล่งควำมรู้ ควำมบันเทิง สถำนที่พัคผ่อนหย่อนใจ สำนภภิตำ และนันทนกำร แหล่งสุทธิย์ทำงวัฒนธรรม เพื่อเป็นทำงเลือกแก้ประชำชน โดยกำรจูงใจทำงภำษีอำครและอื่น ๆ

4. สนับสนุนและประสำนกำรใช้สื่อต่งต่ง ทั้งภำครรัฐและภำคเอกชนให้มีส่วนในกำรทำนุบำรุง รักษำ เผยแพร่วัฒนธรรมที่ตึงงำม ทั้งในระดับชำติและระดับท้องถึน

5. สนับสนุนให้มีการแก้ไชระเบียบ กฎหมำย เพื่อให้อื้อต่อกำรลงทุนทำงวัฒนธรรม ให้มีความคล่องตัวและสอดคล้องกับยุคสมัย

6. เสริมสร้ำงมำตรกำรทำงกำรเงินและทำงกฎหมาย ให้ธุรกิจเอกชนเข้ำมำช่วยฝึกอบรมฝึมือเรงงำนกำรผลิต กำรจ่ำหน่ำย และกำรจัดกำรตลาดอย่างเป็นระบบ

7. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมพื้นฐำน และสอดคล้องในหลักสูตรกำรเรียนกำรสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้ำนวรรณคดี ดนตรีไทย กีฬำไทย และศิลปกรรมของไทย

8. จัดให้มีการกลั่นกรองและเฟ้ำระวังวัฒนธรรมที่ไม่พึงปรำรณำ ทั้งที่เข้ำมำโดยตรงหรืออ้อมแฝง

9. ให้มีหน่วงำนหรือคณะบุคคล ทำหน่ำที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลงทุนทำงวัฒนธรรม

นโยบายข้อที่ 6 การบริหารและการจัดการ

พัฒนาการบริหารและการจัดการ เพื่อให้การดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีการประสานความคิดในเชิงบทบาทของหน่วยงานให้ชัดเจนเป็นรูปธรรมมีการกระจายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

เป้าหมาย

1. มีการกระจายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม
2. มีเอกภาพในการบริหาร เชื่อมโยงและประสานสอดคล้อง ทั้งในระดับนโยบาย แผนงาน จนถึงระดับปฏิบัติการ
3. มีองค์กรบริหารงานวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยเน้น การเสริมบทบาทของท้องถิ่นและชุมชน

มาตรการ

1. ปรับแก้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับการบริหาร และการจัดการของสถาบัน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ให้ทันสมัย ทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะด้านโบราณสถานและ การพิพิธภัณฑฯ ฯลฯ
2. การกระจายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจดำเนินงานวัฒนธรรม โดยเฉพาะเรื่องวิถีชีวิตของให้กับประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม
3. ให้มีคู่มือในการบริหารและการจัดการด้านศิลปะและวัฒนธรรมครบทุกสาขา
4. ให้มีการจัดทำแผนประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ และแผนงานตามแผนที่กำหนด
5. ให้มีการจัดทำแผนเฉพาะกิจ เฉพาะเรื่อง เพื่อเน้นการดำเนินงานวัฒนธรรมให้เข้มแข็งและจริงจังมากยิ่งขึ้น
6. จัดทำระบบและเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศทางวัฒนธรรม
7. ให้มีกระบวนการในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ให้จัดตั้งสถาบันส่งเสริมการทำนุ บำรุง รักษา และสืบสานมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑสถานประจำเมือง หอสมุด หอจดหมายเหตุ

แห่งชาติ ลานคนตรี สถานกีฬา นันทนาการ ศูนย์วัฒนธรรมชุมชน ฯลฯ ทั่วทุกจังหวัด รวมถึงเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินงาน

ศูนย์วัฒนธรรม

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศูนย์วัฒนธรรม พ.ศ. 2526 ได้วางระเบียบข้อ 4 ไว้ว่า ศูนย์วัฒนธรรม หมายถึง ศูนย์วัฒนธรรมที่กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และระเบียบข้อที่ 5 ได้กำหนดให้ศูนย์วัฒนธรรมมีหน้าที่ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและวิจัยงานด้านวัฒนธรรม
2. อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรม
3. ฝึกอบรมวิทยากรและบุคลากรด้านวัฒนธรรม
4. จัดและดำเนินการหอวัฒนธรรม
5. สนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานของศูนย์วัฒนธรรมอื่น หรือหน่วยงานอื่น

6. หน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการวัฒนธรรมจังหวัด หรือสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

สำนักนายกรัฐมนตรีได้ประกาศเรื่องนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2524 ความว่า วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิและความภาคภูมิใจร่วมกันของคนไทย เป็นปัจจัยให้คนในชาติได้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงาม มีคุณธรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมและประเทศชาติ สมควรต้องรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอย่างจริงจังและกว้างขวางเป็นพิเศษ ตามนัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ระบุไว้ว่า “รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ”

ฉะนั้น คณะรัฐมนตรีจึงกำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นหลักให้หน่วยงานของรัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมายตรงกัน และประสานสอดคล้องต้องกันดังนี้

1. ส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญด้วยการศึกษาค้นคว้าวิจัย ฟื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมไทย ให้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิต การพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการป้องกันประเทศ ป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและศาสนา และทำนุบำรุงศาสนาให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจประชาชน

2. เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชน ถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

3. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่า และยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิด การผสมผสานทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชาติ และมีความรักหวงแหนวัฒนธรรมไทยมากยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ รวมทั้งรู้จักเลือกสรรคัวัฒนธรรมของต่างชาติที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทย หรือผลจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยนำมาถ่วงกรองปรับปรุงคัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย และความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

5. สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐและของเอกชน ที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยการระดมสรรพกำลังทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมให้มั่นคง เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของประชาชน ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศชาติอย่างแท้จริง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(2530 : 27-35)ได้วางแนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช 2529 ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ไว้ดังนี้

แนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช 2529

ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ

หมวด 1 เจตนารมณ์

สังคมโลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกๆ ด้าน สังคมย่อยทั้งหลาย จึงต้องปรับตัว อย่างเหมาะสมตามไปด้วย มิฉะนั้นแล้วความสับสนวุ่นวายและปัญหามานาประการจะบังเกิดขึ้น ในปริมาณที่จะแก้ไขได้โดยยาก

ดังนั้น เพื่อให้สังคมไทยดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และพัฒนาแบบแผนการดำเนินชีวิตได้สอดคล้องกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้งดังกล่าว จึงต้องมีประกาศแนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช 2529 ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติฉบับนี้ขึ้นเป็นนโยบายระยะยาวของชาติ สำหรับหน่วยงานของรัฐ เอกชนและประชาชน จะได้ยึดถือเป็นหลักในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมร่วมกัน ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

หมวด 2 ความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของวัฒนธรรม

1. วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน ดังนั้น วัฒนธรรมไทยคือ วิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสม เลือกรสร ปรับปรุง แก้ไข จนถือกันว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และได้ใช้เป็นเครื่องมือหรือเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในสังคม

2. วัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เป็นแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่องของสมาชิกในสังคม มีการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคมต่อกันมาจากอดีต หรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ หรืออาจรับเอาสิ่งที่เผยแพร่มาจากสังคมอื่นทั้งหมดนี้หากสมาชิกยอมรับ และยึดถือเป็นแบบแผนประพฤติปฏิบัติร่วมกันก็ย่อมถือว่าเป็น วัฒนธรรมของสังคมนั้น

3. วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ ที่ใช้แก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ย่อมทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้

วัฒนธรรมเดิม การจะรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา วัฒนธรรมนั้นให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย

4. วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนสังคมใหญ่ ย่อมมีเนื้อหา รูปแบบ บทบาท และหน้าที่แตกต่างกันไป หากว่าความแตกต่างนั้นไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมส่วนรวมแล้ว ก็สมควรให้กลุ่มชนทั้งหลายมีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน สภาพความแตกต่างเช่นนี้เป็นธรรมชาติของวัฒนธรรม

5. วัฒนธรรมอาจจะจำแนกได้เป็นหลายประเภทเช่น วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมสากล และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบความคิดและวัตถุประสงค์ ในการประยุกต์ใช้ของผู้จำแนกการจัดหมวดหมู่ของวัฒนธรรม เพื่อความสะดวกในการสื่อความและ การประสานงาน จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานวัฒนธรรม

6. วัฒนธรรมเป็นทั้งพื้นฐานและเครื่องมือ สำหรับสร้างเสริมความสามัคคี กลมเกลียวและความเป็นปึกแผ่นในหมู่ประชาชน วัฒนธรรมจะช่วยชักนำให้คนประพฤติดี ปฏิบัติธรรมและพร้อมที่จะเผชิญชีวิตร่วมกันบนผืนแผ่นดินเดียวกัน ทั้งในยามทุกข์และยามสุข

7. วัฒนธรรมเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินชีวิต ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จึงถือได้ว่าวัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคม ซึ่งอาจจะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสมาชิกและของสังคมได้

8. วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เป็นลักษณะเด่นประจำชาติหรือประจำหมู่คณะ ซึ่งมีส่วนช่วยให้คนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน อันจะทำให้เกิดความรักสามัคคีกัน และจะส่งผลต่อการรวมพลังของหมู่คณะ และธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

หมวด 8 แนวทางการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม

การดำเนินงานวัฒนธรรมเพื่อให้วัฒนธรรมเจริญก้าวหน้าอย่างมีสมคูลนั้น ควรจะดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ควรส่งเสริมให้มีการวางแผน ทั้งที่เป็นแผนระยะสั้น แผนระยะยาว แผนระดับท้องถิ่น และแผนระดับชาติ เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

2. ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการประสานแผน และระดมสรรพกำลัง ด้านทรัพยากร เพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน และระหว่าง ประเทศ

3. ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมทุกระดับ ให้ถือว่าศาสนธรรมเป็น บ่อเกิดของการประพฤติปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญยิ่งใน ฐานะที่เป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมด้านอื่นๆ

4. ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรม ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะการทำนุบำรุง รักษา มรดกทางวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว การพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจ ความ ตระหนักค่าในวัฒนธรรมมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่ยุค สมัยก็เป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง

หมวด 4 เรื่องที่ควรพัฒนาในวัฒนธรรมไทย

ในการพัฒนาวัฒนธรรมตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป มีความต้องการเน้นหนัก เป็นพิเศษที่จะให้สมาชิกในสังคมไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และมีการประพฤติปฏิบัติที่ ถูกต้องดีงามในเรื่องวัฒนธรรมประจำชาติโดยส่วนรวม และวัฒนธรรมท้องถิ่นในเรื่อง ต่อไปนี้

1. การเลี้ยงดูอบรมเด็กในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกใน ครอบครัว สมาชิกในสังคม และชนต่างชาติ
2. การทำงาน การประกอบอาชีพ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. ความสะอาด สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม อาหารโภชนาการและ ยารักษาโรค
4. ภาษาไทย การสื่อความหมาย และวรรณกรรม
5. การบันเทิง การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสุขภาพจิต
6. การอนุรักษ์และพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรม ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เช่น ศิลปกรรมด้านปติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วรรณกรรม ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งประวัติศาสตร์ ความสุภาพอ่อนน้อม ความมีน้ำใจ
7. การรักษาภาพลักษณ์ ชื่อเสียง และเกียรติภูมิของวัฒนธรรมไทยใน ชุมชนโลก

8. การสร้างสรรค์และการแสวงหาความรู้ ความเจริญงอกงามทางวิชาการ และการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับสังคมไทย

9. ศาสนาประจำชาติ ศาสนาที่ดำรงมั่นในประเทศไทย ปรัชญา ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และความเป็นไทย

10. สถาบันกษัตริย์ การเมือง การปกครอง ยุทธศาสตร์และความมั่นคงของชาติ

หมวด 5 วิธีการในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม

การรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมมีหลายรูปแบบ อาจใช้วิธีต่อไปนี้คือ

1. การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมคือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้มีการริเริ่ม สร้างสรรค์ นุกเบิก การประดิษฐ์คิดค้น การวิจัย และการพัฒนาทางวัฒนธรรม

2. การส่งเสริมและสนับสนุน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใดๆ ที่ช่วยให้นักบริหาร นักวิชาการ หรือผู้ประกอบการทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สามารถดำเนินงานทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การจัดงบประมาณสนับสนุน การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมทางด้านต่างๆ การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการอุปถัมภ์ศิลปิน นักประดิษฐ์คิดค้นและบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม

3. การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อนำวัฒนธรรมไปสู่ประชาชนด้วยสื่อมวลชนทุกรูปแบบ เช่น การจัดพิมพ์เอกสาร เผยแพร่ การจัดรายการโทรทัศน์หรือวิทยุ การใช้สื่อมวลชนประเภทต่างๆ เพื่อเผยแพร่วรรณกรรมทางวัฒนธรรม

4. การจัดบริการทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรม ให้มีความรู้ความเข้าใจ ความซาบซึ้ง และการประพฤติ ปฏิบัติที่เหมาะสม ถูกต้อง เช่น การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การจัดบริการห้องสมุด การจัดการแสดงนิทรรศการ การสาธิตการจัดงานมหกรรมวัฒนธรรม เทศกาล และขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนกิจกรรมอื่นใดที่สามารถทำให้ประชาชนได้รับบริการต่างๆ เหล่านั้น

5. การอนุรักษ์ ทำนุบำรุง และฟื้นฟูวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการ เพื่อการพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้ส่งสืบทอดมาจากอดีต แม้บางอย่างอาจไม่ใช่ประโยชน์ในปัจจุบันแล้วก็ตาม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ให้คงอยู่ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าหาร่องรอยของความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต รวมไปถึงการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ และสถานที่ใดๆ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

6. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนส่วนใหญ่หรือทั้งหมด ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การจัดกิจกรรม และการดำเนินการทางวัฒนธรรม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมในการเลือกสรรวัฒนธรรม และส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

7. การเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใดๆ ทางวัฒนธรรม ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีการยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมของกลุ่มชนในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการขจัดหรือลดภาวะความขัดแย้งระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมเหล่านั้น ในการเสริมสร้างความเข้าใจนี้ นอกจากการให้ทุกกลุ่มชนมีความรู้ ความเข้าใจ และซาบซึ้งในวัฒนธรรมของกันและกันแล้ว ยังรวมไปถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการประพฤติปฏิบัติ ตามแนวทางวัฒนธรรมที่กลุ่มของตนได้เลือกสรรแล้ว หากการประพฤติปฏิบัตินั้นไม่เป็นพิษเป็นภัย หรือกระทบต่อความมั่นคงของสังคมไทยโดยรวม

8. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ สื่อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การลดอัตราการไม่รู้หนังสือ การบริการการศึกษาอย่างทั่วถึง การจัดเนื้อหาทางวัฒนธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนโดยตรงและโดยอ้อม การเตรียมและพัฒนาบุคลากรโดยจัดการศึกษาเพื่อฝึกอบรมนักบริหาร นักวิชาการ ศิลปิน และนักเรียน นักศึกษา ด้วยวิธีการในระบบและนอกระบบ โรงเรียนรวมทั้งการจัดกิจกรรมทางศิลปะทุกแขนงสำหรับเด็กและเยาวชน

9. การปรับปรุงวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการในการปรับปรุงชุมชน ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภค รวมทั้งการบริการอนามัย การเพิ่มพูนสิ่งดีงามและสิ่งบันเทิงใจในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน การจัดระบบงานและสิ่งแวดล้อมในสำนักงาน ในโรงเรียน ในเรือกสวนไร่นา ตลอดจนสถานที่สาธารณะต่างๆ ให้เรียบร้อยสะอาด สวยงาม และมีความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

10. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะดีเด่นของหมู่คณะ และสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และชักนำไปประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับลักษณะเด่น อันเป็นเอกลักษณ์ของหมู่คณะและของประเทศชาติ

11. การสร้างไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือ ดำเนินการให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของความดีงามทางวัฒนธรรม ด้วยการจัดประกวดการแข่งขันและกิจกรรมอื่นๆ รวมทั้งการป้องกันไม่ให้ความดีงามเหล่านั้นถูกบ่อนทำลาย

12. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาติ คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศ การศึกษาภาษาและวรรณกรรมของต่างชาติ การศึกษาภาษาไทยและวรรณกรรมของชนเผ่าไทยในประเทศต่างๆ การแลกเปลี่ยนกิจกรรมและ บุคลากรทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ การสนับสนุนให้มีการศึกษาวัฒนธรรมของชาติอื่น เพื่อให้ตระหนักถึงความคล้ายคลึง และความแตกต่างกับของคนไทย โดยหวังผลสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีคุณค่าในสังคมไทยและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ

หมวด 6 องค์กรและระบบงานในการพัฒนาวัฒนธรรม

การดำเนินงานวัฒนธรรมเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนทุกคน รวมทั้ง องค์กรของรัฐและองค์กรของเอกชน

1. องค์กรของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่องานวัฒนธรรมของชาติโดยตรง ในระดับกระทรวงคือกระทรวงศึกษาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย

และทบวงมหาวิทยาลัย ในระดับกรมคือสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมศิลปากร และกรมการศาสนา ส่วนหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ นั้นถือว่างาน วัฒนธรรมเป็นหน้าที่โดยอ้อม

2. องค์กรของเอกชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานวัฒนธรรมของชาติคือ มูลนิธิ สมาคม ศาสนสถาน และบริษัทห้างร้านทั้งหลาย ซึ่งสมควรมีโอกาสให้ความ ร่วมมือสนับสนุน ตามกำลังความสามารถ

3. องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานวัฒนธรรม พึงปฏิบัติอย่างมี ระบบและต่อเนื่องกัน โดยทุกฝ่ายมีส่วนในการจัดทำนโยบายเสนอคณะรัฐมนตรี และ ประสานการปฏิบัติงานร่วมกับคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ตามแนวทางแห่งพระ ราชบัญญัติสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2522 และกฎหมาย อื่นๆ ที่ได้กำหนดไว้ หากมีการเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ให้ร่วมกับหน่วย งานอื่นที่ทำหน้าที่เช่นนั้น หรือตามแต่จะกำหนดขึ้นใหม่

4. องค์กรทั้งหลายตลอดจนบุคลากรผู้ดำเนินงานวัฒนธรรมควรได้รับ การพัฒนา เพื่อให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเหมาะสมกับกาลสมัย และสังคมที่ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เทศบาล

ประมวล รุจนเสรี (2540 : คำนำ) กล่าวไว้ในคำนำเอกสารคู่มือ ประชาชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น(เทศบาล)ไว้ว่า ปัจจุบันองค์กร ปกครองท้องถิ่นรูปเทศบาล ได้มีบทบาทและความสำคัญในการให้บริการสาธารณะแก่ ประชาชนในเขตเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจ สอบควบคุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นโปร่งใส และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประชาชนอย่างแท้จริง

กรมการปกครอง (2540 : 1-11) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของเทศบาลไว้ ดังนี้

เทศบาล คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่อยู่ในเขตเมือง มีหน้าที่คือ

1. ก่อสร้าง ซ่อมแซม บำรุงรักษา ถนนและทางน้ำ
2. จัดหาน้ำกิน น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร
3. รักษาความสะอาดถนน และเก็บขยะมูลฝอย
4. คุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. จัดให้มีไฟฟ้าแสงสว่าง
6. ช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนจากน้ำท่วม หรือฝนแล้ง
7. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม การพัฒนาสตรี เด็กเยาวชน

คนชราและคนพิการ

8. ประกอบการพาณิชย์ เช่น ตลาด โรงรับจำนำ
9. ส่งเสริมการกีฬาสถานพักผ่อนหย่อนใจช่วยเหลือป้องกันและระงับโรค

ติดต่อ

คณะเทศมนตรี ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี คณะเทศมนตรี 2-4 คน รับผิดชอบการวางแผนและการทำงานของเทศบาล

สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกสภา จำนวน 12-24 คน ทำหน้าที่ตรวจสอบ ควบคุมการทำงานของของนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี

พนักงานเทศบาล ประกอบด้วย ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล และพนักงานเทศบาล ทำงานประจำและงานที่นายกเทศมนตรีสั่ง

นายอำเภอ มีหน้าที่ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัดควบคุมดูแลเทศบาลตำบลในอำเภอ สามารถชี้แจง แนะนำ ดักเตือน ตรวจสอบหรือสั่งระงับการปฏิบัติงานของเทศบาลตำบลได้

ผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจชี้แจง แนะนำ ดักเตือน ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเทศบาล รวมทั้งสั่งระงับการกระทำของเทศบาลซึ่งทำให้ประชาชนเดือดร้อนไว้ชั่วคราว

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจสั่งยุบสภาเทศบาล สั่งให้สมาชิกสภาเทศบาล คณะเทศมนตรี และนายกเทศมนตรี ออกจากตำแหน่งได้

ประชาชนมีวิธีการตรวจสอบ ควบคุม การทำงานของเทศบาลได้ดังนี้

1. ตรวจสอบพฤติกรรมของสมาชิกสภาเทศบาลที่ประชาชนเลือกตั้ง ให้ทำประโยชน์แก่ประชาชน
 2. เข้าร่วมรับฟังการประชุมของสภาเทศบาลอย่างสม่ำเสมอ
 3. ขอรับทราบข่าวสารจากเทศบาลหากเห็นว่าการทำงานไม่โปร่งใส
 4. ตรวจสอบแผนพัฒนาของเทศบาล ว่าตรงกับปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนหรือไม่
 5. ตรวจสอบการจัดทำข้อบังคับ งบประมาณรายจ่ายประจำปี ของเทศบาล ว่ามีการใช้จ่ายเงินไปทำอะไรบ้าง
 6. ตรวจสอบติดตามการก่อสร้าง โครงการและการใช้จ่ายงบประมาณของเทศบาลว่าถูกต้อง โปร่งใสและเกิดประโยชน์หรือไม่
 7. คัดค้านข้อบัญญัติ หรือมติของเทศบาลที่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน
 8. ร่วมกับเทศบาลแสดงความคิดเห็น เพื่อพิจารณาข้อดีข้อเสีย โครงการของรัฐ ตามกระบวนการประชาพิจารณ์
 9. หากพบการทำงานของเทศบาลไม่ถูกต้องโปร่งใส ให้ทำหนังสือแจ้ง ประธานสภาเทศบาล หรือสมาชิกสภาเทศบาลเพื่อคัดค้าน
 10. กรณีเทศบาลเพิกเฉยต่อการคัดค้านของประชาชน ให้ทำหนังสือร้องเรียนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดทันที
 11. กรณีนายกเทศมนตรี เทศมนตรี หรือพนักงานเทศบาล กระทำให้ประชาชนได้รับความเสียหาย สามารถฟ้องร้องต่อศาลได้
 12. ประชาชนมีมติ 3 ใน 4 ของจำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง สามารถลงชื่อถอดถอนนายกเทศมนตรี คณะเทศมนตรี หรือสมาชิกสภาเทศบาลได้
- ประโยชน์จากการตรวจสอบ ควบคุมการทำงานของเทศบาล มีดังนี้
1. ทำให้การทำงานของเทศบาลเป็นไปอย่างโปร่งใส ไม่มีการทุจริต และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง
 2. ประชาชนได้รับการพัฒนาความเป็นอยู่ และบริการที่ดี
 3. เทศบาลมีความสำนึกรับผิดชอบต่อประชาชน มุ่งพัฒนา และเร่งแก้ไข ปัญหาต่างๆ ให้ประชาชนในท้องถิ่น

การตรวจสอบควบคุมการทำงานของเทศบาล ช่วยให้ประชาชนมีโอกาสได้รับข่าวสาร และมีส่วนร่วมในการทำงานของเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (รวมแก้ไขเพิ่มเติมจนถึงปัจจุบัน) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของเทศบาลไว้ดังนี้

มาตรา 49 ให้สภาเทศบาลตำบลมีสมาชิก 12 คน และให้คณะเทศมนตรีประกอบด้วย นายกเทศมนตรีกับเทศมนตรีอื่นอีก 2 คน

มาตรา 50 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังนี้

1. รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
2. ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
3. รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

4. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
5. ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
6. ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
7. หน้าที่อื่นๆ ซึ่งมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทย หรือกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

(ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 336 พ.ศ. 2515 ข้อ 2)

มาตรา 51 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลอาจทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้

1. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
2. ให้มีโรงฆ่าสัตว์
3. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ หรือท่าข้าม
4. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
5. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
6. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้
7. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

8. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ

9. เทศพาณิชย์

(พ.ร.บ.เทศบาล (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2511 มาตรา 3)

มาตรา 52 ให้เทศบาลเมืองมีสมาชิก 18 คน และให้คณะเทศมนตรี ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี กับเทศมนตรีอื่นอีก 2 คน ในกรณีที่เทศบาลเมืองแห่งใดมีรายได้ จัดเก็บตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไป ให้มีเทศมนตรีเพิ่มขึ้นอีก 1 คน

การแต่งตั้งเทศมนตรีเพิ่มขึ้นให้ครบจำนวนตามวรรคหนึ่ง ให้นำมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ

(พ.ร.บ.เทศบาล (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2523 มาตรา 3)

มาตรา 53 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลเมืองมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

1. กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตราที่ 50
2. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
3. ให้มีโรงฆ่าสัตว์
4. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้
5. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
6. ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ
7. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
8. ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

(พ.ร.บ.เทศบาล (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2517 มาตรา 3)

มาตรา 54 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลเมืองอาจจัดทำกิจกรรมใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

1. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
2. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
3. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
4. ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
5. ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล

6. ให้มีการสาธารณสุข
7. จัดทำกิจการซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
8. จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา
9. ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา
10. ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
11. ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
12. เทศพาณิชย์

(พ.ร.บ.เทศบาล (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2511 มาตรา 4)

เทศบาลนคร

มาตรา 55 ให้สภาเทศบาลนครมีสมาชิก 24 คน และให้คณะเทศมนตรีประกอบด้วยนายกเทศมนตรีกับเทศมนตรีอื่นอีก 4 คน

มาตร 58 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลนครมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

1. กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53
2. ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
3. กิจการอย่างอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข

องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

ประมวล รุจนเสรี (2540 : คำนำ) กล่าวในคำนำคู่มือประชาชนเพื่อตรวจสอบควบคุมการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ไว้ว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นขนาดใหญ่ มีพื้นที่ครอบคลุมเขตจังหวัด ทำหน้าที่ประสานการจัดทำแผนพัฒนา สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น และประสานการปฏิบัติกับเทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สภาตำบล และส่วนราชการอื่นๆ ในเขตจังหวัด

จากขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบควบคุม การปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ส่งเสริมและ

สนับสนุนการพัฒนา ท้องถิ่นภายในเขตจังหวัดได้อย่างโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต และมีประสิทธิภาพ

กรมการปกครอง (2540 : 10) กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับจังหวัด ดูแลพัฒนาพื้นที่ภายในจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีหน้าที่ดังนี้

1. ประสานการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาล สุขาภิบาล อบต.

สภาตำบลและส่วนราชการอื่นๆ ในจังหวัด

2. สนับสนุนงบประมาณเครื่องจักรกลฯ ให้แก่ สภาตำบล เทศบาล สุขาภิบาล อบต. ในการก่อสร้างและพัฒนาท้องถิ่น

3. คุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

4. ทำกิจการเองหรือร่วมกับเทศบาล สุขาภิบาล อบต. ทำกิจการต่างๆ ในเขตจังหวัด เช่น ตลาด ท่าเทียบเรือ การบำบัดน้ำเสีย โรงกำจัดขยะ เป็นต้น

ฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย

1. นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. รองนายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ทำหน้าที่สั่งการ และควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของข้าราชการและลูกจ้าง องค์การบริหารส่วนจังหวัด

สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย สมาชิกสภา อบจ. ที่มาจากการเลือกตั้งในแต่ละอำเภอ ทำหน้าที่ตรวจสอบ ควบคุม เสนอข้อคิดเห็นในการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารและพิจารณาตราข้อบัญญัติจังหวัด

ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประกอบด้วย

1. ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. หัวหน้าส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

3. ข้าราชการและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ทำหน้าที่ปฏิบัติงานพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และบริการ

ประชาชน

ผู้ว่าราชการจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. สั่งสอบสวนข้อเท็จจริงหรือให้ฝ่ายบริหารและข้าราชการ อบจ.ชี้แจงความเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของ อบจ.

2. ยับยั้งการปฏิบัติงานของ อบจ. ในทางที่อาจนำมาซึ่งความเสียหาย หรือฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการแล้วรายงานรัฐมนตรีเพื่อการวินิจฉัย

3. สั่งเพิกถอนมติของสภา อบจ. ซึ่งมีไขข้อบัญญัติได้ ในกรณีที่มีมตินั้นฝ่าฝืนกฎระเบียบข้อบังคับของทางราชการ หรือเป็นมตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ของ อบจ.

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. สั่งให้นายก อบจ. พ้นจากตำแหน่ง เมื่อผลการสอบสวนปรากฏว่ามีพฤติการณ์ที่ไม่ชอบตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้มีการสอบสวน

2. สั่งยุบสภา อบจ. ตามคำแนะนำของผู้ว่าราชการจังหวัด

ประชาชนมีวิธีการตรวจสอบ ควบคุมการทำงานของ อบจ. ได้ดังนี้

1. ตรวจสอบพฤติกรรมของสมาชิก อบจ. ที่ประชาชนเลือกตั้งมาให้ทำประโยชน์แก่ประชาชน

2. เข้าร่วมรับฟังการประชุมของสภา อบจ. อย่างสม่ำเสมอ

3. ขอรับทราบข้อมูลข่าวสารจาก อบจ. หากเห็นว่าการทำงานไม่โปร่งใส

4. ตรวจสอบแผนพัฒนาของ อบจ. ว่าตรงกับปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน หรือไม่

5. ตรวจสอบการจัดทำข้อบังคับ งบประมาณรายจ่ายประจำปีของ อบจ. ว่ามีการใช้จ่ายเงินไปทำอะไรบ้าง

6. ตรวจสอบ ติดตาม การก่อสร้าง โครงการ และค่าใช้จ่ายงบประมาณของ อบจ. ว่าถูกต้อง โปร่งใส และเป็นประโยชน์หรือไม่

7. ถัดค้านข้อบังคับ หรือมติของ อบจ. ที่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน

8. ร่วมกับ อบจ. แสดงความคิดเห็น เพื่อพิจารณาข้อดีข้อเสียโครงการของรัฐ ตามกระบวนการประชาพิจารณ์

9. หากพบการทำงานของ อบจ. ไม่ถูกต้องโปร่งใส ให้แจ้งประธานสภา อบจ. หรือสมาชิก อบจ. เพื่อคัดค้าน

10. กรณี อบจ. เพิกเฉยต่อการคัดค้านของประชาชน ให้ร้องเรียนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดได้ทันที

11. กรณีผู้บริหาร อบจ. หรือพนักงาน อบจ. กระทำให้ประชาชนได้รับความเสียหาย สามารถฟ้องศาลได้

12. ประชาชนมีมติ 3 ใน 4 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถลงชื่อถอดถอนนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือสมาชิกสภา อบจ. ได้

ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการตรวจสอบ ควบคุมการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีดังนี้

1. ทำให้การทำงานของ อบจ. เป็นไปอย่างโปร่งใส ไม่มีการทุจริต และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

2. ประชาชนได้รับการพัฒนาความเป็นอยู่ และบริการที่ดี

3. อบจ. มีความสำนึกรับผิดชอบต่อประชาชน มุ่งพัฒนาและเร่งแก้ไข ปัญหาต่างๆ ให้ประชาชนในท้องถิ่น

พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 ได้กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดไว้

มาตรา 45 องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังต่อไปนี้

1. ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย

2. จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

3. สนับสนุนสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

4. ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่น

5. แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่ สภาพตำบล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

6. อำนาจหน้าที่ของจังหวัด ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 เฉพาะภายในเขตสภาพตำบล

7. คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8. จัดทำกิจการใดๆอันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำทั้งนี้ตามที่กำหนดในกระทรวง

9. จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาค อาจมอบองค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

คณะรัฐมนตรี (2538 : 18-29) กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

สภาตำบล ประกอบด้วยสมาชิก 2 ประเภท คือ

1. สมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบลรวมทั้งแพทย์ประจำตำบล

2. สมาชิกเลือกตั้ง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้น เป็นสมาชิกสภาตำบลหมู่บ้านละ 1 คน

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบล ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และต้องมีชื่อในทะเบียนบ้านในหมู่บ้านนั้น ไม่น้อยกว่า 3 เดือน

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ และต้องมีชื่อในทะเบียนบ้านในหมู่บ้านนั้น ไม่น้อยกว่า 6 เดือน

สภาตำบลมีกำนันเป็นประธานโดยตำแหน่ง มีรองประธานตำบลนั้น ทั้งหมดอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี

การประชุมสภาตำบลต้องมีสมาชิกประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งจึงจะเป็นองค์ประชุม

อำนาจหน้าที่ของสภาตำบล มีดังนี้

1. สภาตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลตามแผนงานโครงการและงบประมาณของสภาตำบล เสนอแนะส่วนราชการในการบริหารราชการและพัฒนาตำบล ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตำบลตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

2. กิจการของสภาตำบล ประกอบด้วย

- 2.1 จัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- 2.2 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำ และทางบก
- 2.3 จัดให้มีและรักษาทางระบายน้ำ และรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 2.4 คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.5 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

2.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ

การกำกับดูแลสภาตำบล มีดังนี้

1. นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบล ให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการ โดยมีอำนาจยับยั้งการดำเนินการของสภาตำบลไว้เป็นการชั่วคราว และรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อวินิจฉัย ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ระงับการดำเนินการดังกล่าว แต่ถ้าเห็นว่าเป็นไปโดยชอบแล้วก็สั่งให้เพิกถอนการยับยั้งของนายอำเภอ

2. นายอำเภอมีสิทธิที่จะเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัด สั่งยุบสภาตำบลได้ และเมื่อยุบสภาตำบลแล้ว ให้สภาตำบลยังคงประกอบด้วยสมาชิกสภาตำบลโดยตำแหน่งทั้งหมดจนกว่าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งใหม่

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย

1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบลสมาชิกโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบลรวมทั้งแพทย์ประจำตำบล และสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้นเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่บ้านละสองคน

2. สภาพองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.1 ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล

2.2 ให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบลร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

2.3 ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบล ตลอดจนกฎหมายระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
2. องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำดังต่อไปนี้ คือ จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ คุ้มครองดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย
3. กิจการที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำ คือ จัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่าง ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุมการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร คุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม รวมทั้งกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

ผู้ที่จะมีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนคงจะเป็นใครอื่นไปไม่ได้ นอกจากประชาชนในชุมชนเอง หากประชาชนมีคุณภาพ มีศักยภาพ มีระบบการปกครองตนเองที่เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพในการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจได้

อย่างถูกต้องและเหมาะสม ก็จะสามารถนำชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือตนเองได้ อันจะนำไปสู่ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งในที่สุด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้เล็งเห็นความสำคัญของชุมชน และความจำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้สามารถปกครองตนเองได้อย่างสมบูรณ์ จึงได้บัญญัติไว้ในหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และหมวดการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสรุปได้ดังนี้

มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อม ให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ ของประชาชนในจังหวัดนั้น

มาตรา 282 รัฐจะต้องความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

มาตรา 283 ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 284 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลาย ย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ

มาตรานี้ได้กำหนดให้มีกฎหมาย กำหนดแผน และขั้นตอนของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น

มาตรา 285 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญกำหนดให้สภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง สำหรับคณะผู้บริหารส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

มาตรา 286 เปิดโอกาสให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถให้สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งได้

มาตรา 287 เปิดโอกาสให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่น พิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้

นอกจากจะกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นสามารถปกครองตนเองได้แล้ว รัฐธรรมนูญ ยังได้รับความรับผิดชอบแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นนั้นๆ โดยต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีด้วย

มาตรา 290 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งจะครอบคลุมถึงการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งที่อยู่ในเขตพื้นที่และนอกเขตพื้นที่

ถึงแม้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จะได้รับการมอบอำนาจรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ให้สามารถปกครองตนเองได้อย่างเต็มที่ และได้รับการมอบหมายหน้าที่ ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ไว้อย่างชัดเจนก็ตาม คงจะไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งตามเจตนารมณ์ได้ ถ้าหากตัวสมาชิกในสภา อบต. เอง หรือประชาชนยังไม่ได้รับการพัฒนากฎหมาย และศักยภาพอย่างเพียงพอ “คน” ถือว่าเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ถ้าคนมีคุณภาพการพัฒนา สรรพสิ่งย่อมมีประสิทธิภาพ ชุมชนจะเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ ช่วยเหลือตนเองได้จะต้องประกอบไปด้วยคนที่มีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่พึงประสงค์อยู่ในชุมชน

คนในชุมชนควรเป็นผู้ที่มีความรู้เพียงพอในสิ่งที่จำเป็นจะต้องรู้ระดับการศึกษาของคนจึงน่าจะเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่จะกำหนดความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน การรู้เท่าและรู้ทันของประชาชนเกี่ยวกับครอบครัว ชุมชน และสังคมภายนอก จะช่วยให้ชุมชนสามารถกำหนดเป้าหมาย และทิศทางของตนเองได้อย่างเหมาะสม

คนในชุมชนควรจะได้รับการศึกษาฝึกฝนทักษะการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา การตัดสินใจในการประกอบอาชีพหรือการทำงาน และการพัฒนาตนเองอย่างเพียงพอ รู้จัก

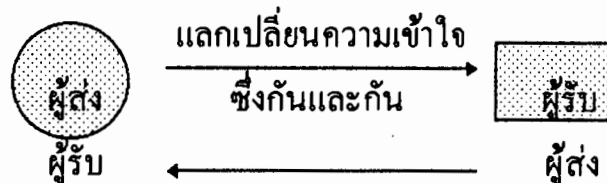
ดูแลรักษาสุขภาพพลานามัยของตนเองและชุมชน และมีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ก็จะทำได้ สามารถ พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งได้

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในสภาพความเป็นจริงนั้น สำหรับกลุ่มคนในสังคมที่จะได้มีโอกาสมาเป็นผู้ส่งสารในสังคมระดับกว้างนั้นจะมีไม่เท่ากัน ทั้งนี้เพราะการใช้ระบบการสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ จะต้องอาศัยเงินทุน ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย มิใช่ว่าใครๆก็สามารถจะตีพิมพ์หนังสือพิมพ์ เผยแพร่ได้ หรือไปพูดออกอากาศวิทยุหรือโทรทัศน์ได้ ดังนั้น กลุ่มคนที่มีโอกาสจะได้ใช้เครื่องมือการสื่อสารดังกล่าว ก็มีแต่บรรดาคนชั้นสูง พ่อค้า นักธุรกิจอุตสาหกรรม หรือผู้นำของประเทศเท่านั้น ดังประจักษ์พยานปัจจุบันเราจะเห็นว่ามีแต่เรื่องราวความเป็นไปของคนชั้นสูงและมั่งคั่งเท่านั้นที่จะได้รับการรายงานข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ หรือวิทยุโทรทัศน์ ในขณะที่ประชาชนสามัญธรรมดาทั่วไปจะมีโอกาสเช่นนั้นน้อยมาก ด้วยเหตุนี้ การสื่อสารในแนวตั้งและเป็นแบบทางเดียวที่ถือเอาผู้ส่งสารเป็นพระเอกนี้ จึงมีแนวโน้มที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีอำนาจ ทั้งทางด้านการเงินและการเมือง สามารถที่จะครอบงำจิตใจประชาชนผู้รับสารให้เป็นที่ตนต้องการ และระบบการสื่อสารมวลชนในรูปแบบดังกล่าวจึงได้กลัปกลายเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมเสียไป ดังคำที่มีสโลแกนกล่าวว่า “ผู้ใดยึดกุมระบบสื่อสารของสังคมเอาไว้ได้ ผู้นั้นย่อมสามารถยึดกุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของประชาชนไว้ได้เช่นกัน”

กาญจนา แก้วเทพ (2539 : 176) อธิบายไว้ว่า ประชาชนทั่วไปไม่มีส่วนร่วมในการกำหนด การตัดสินใจ การเข้ามาใช้การสื่อสาร เหมือนอย่างไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศ ประชาชนคงมีบทบาทเป็นแต่เพียง “ผู้รับสาร” เหมือนอย่างที่เป็นเพียง “วัตถุรองรับการพัฒนา” (ที่ตนไม่ได้กำหนด) และหากเราถือว่าองค์ประกอบที่จำเป็นจะขาดเสียไม่ได้ของการพัฒนา คือ “ความยุติธรรมของสังคม” แล้วคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของ “การสื่อสารเพื่อการพัฒนา” ก็ต้องเป็นการจัดโอกาสให้ประชาชนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกชั้น ได้มีส่วนร่วมและมีบทบาทอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งในฐานะเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารของระบบสื่อสารในสังคม และหากการสื่อสาร

เพื่อการพัฒนาจะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ สิ่งแรกที่จะต้องเปลี่ยนแปลง คือ ความหมายของคำว่า “การสื่อสาร” และแบบจำลองที่ใช้ โดยจะต้องเปลี่ยนแปลง จากแบบจำลองการสื่อสารแนวตั้งและทางเดียว มาสู่แบบจำลองการสื่อสารในแนวนอน (Horizontal) และเป็นการสื่อสารสองทาง (Two -ways Communication) ดังภาพ

จากแบบจำลองในรูปหลังนี้ การสื่อสารก็จะเปลี่ยนจาก “การใช้ข้อมูล เพื่อโน้มน้าวใจ” (ซึ่งบ่อยครั้งมักจะผลอโรกลายเป็น “การครอบงำ” ไปได้โดยง่าย) มาเป็น “การแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อจะเรียนรู้หาความเข้าใจและความหมายร่วมกัน” ทำให้ การสื่อสารมีลักษณะที่ บ่งบอกถึงความเสมอภาค การเคารพในศักดิ์ศรีของกันและกัน การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การและเปลี่ยนอย่างเท่าเทียม การรู้จักใจเขาใจเรา เป็นต้น การสื่อสารแบบสองทาง จะเป็นโอกาสให้ผู้รับและผู้ส่งสารได้สลับบทบาทกัน เป็นผู้พูด บ้างและผู้ฟังบ้าง มิใช่เป็นแต่เพียงผู้ฟังหรือผู้พูดแต่เพียงอย่างเดียว ความหมายและแบบ จำลองประเภทหลังนี้ สมควรจะเรียกว่าเป็น “สื่อเพื่อการพัฒนา” โดยแท้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา ภารกิจเบื้องต้นของนักการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ที่เป็นแบบอุดมคติจึงเป็นการกลับหัวกลับหางกับสภาพการณ์ที่กำลังเป็นอยู่ กล่าวคือ “จะต้องทำให้ประชาชนเป็นผู้ใช้การสื่อสาร มิใช่การสื่อสารเป็นผู้รับใช้ประชาชน” การ สื่อสารนั้นจะต้องทำให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ประวัติศาสตร์ของการพัฒนาสื่อในสังคมไทย มีข้อที่น่าสังเกตประการ หนึ่งว่าในตอนเริ่มต้นนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมไทยกับการใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อการพัฒนา นั้น ค่อนข้างจะดำเนินไปอย่างหวานชื่น สังคมไทยอาแชนต้อนรับการนำเอาสื่อ มวลชนมาใช้ในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มอกเต็มใจ และในยามที่น้ำดื่มผักก็ว่าหวาน นั้น สังคมไทยแทบจะมองไม่เห็นเลยว่า ระบบสื่อสารสมัยใหม่จะมีจุดด่างพร้อยอะไร บ้าง ทั้งๆที่ต้นกำเนิดของสื่อมวลชนนั้นก่อตัวขึ้นมาจากสังคมตะวันตก ในการประชุม

นโยบายการสื่อสารระดับประเทศครั้งที่ 1 (พ.ศ.2507) มีแต่เสียงแผ่วๆที่ต้องดึงให้ระมัดระวังปัญหาการสูญเสียเอกลักษณ์ของไทย อันอาจจะเกิดขึ้นเนื่องมาจากการขยายตัวของสื่อมวลชนที่มีทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่สั่งตรง “มาจากนอก”

ทศวรรษแรกแห่งการพัฒนาเคลื่อนคล้อยผ่านไป ภาพพจน์อันสดใสของการพัฒนาชักเริ่มจุ่มมัว หลายสิ่งหลายอย่างที่ปรากฏในความเป็นจริงมีรั้วรอยที่ไม่เป็นไปตามที่การพัฒนาได้สัญญาไว้ แม้ว่าประเทศไทยจะดูมีความทันสมัยมากขึ้น มีถนนหนทาง มีไฟฟ้า น้ำประปาใช้ รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น แม้กระนั้นความยากจนก็กลับกลายขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวเช่นกัน การกระจายรายได้ยังมีความไม่เป็นธรรมมากขึ้น ยิ่งพัฒนาไปคนรวยยิ่งรวยมากขึ้น ส่วนคนจนก็ยิ่งจนลงทุกที และเมื่อทศวรรษที่สองแห่งการพัฒนาอย่างก้าวผ่านไปสังคมไทยก็ยิ่งหวานอมขมกลืนกับการพัฒนาแบบดังกล่าวมากขึ้น การตั้งคำถามอย่างสงสัย จนถึงขั้นการประณามและปฏิเสธแนวการพัฒนาแบบถือเอาตะวันตกเป็นที่ตั้ง ก็เริ่มดังกระหึ่มขึ้นทุกทีพร้อมกันนั้น ได้มีความพยายามที่จะแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่เริ่มต้นจากฐานความเป็นจริง ของสังคมไทยเอง เช่น แนวคิดเรื่องการพึ่งตนเอง การพัฒนาแนวศาสนา-วัฒนธรรม เป็นต้น

เมื่อแนวคิด “การพัฒนา” ถูกตรวจสอบ แนวคิด “การใช้สื่อเพื่อการพัฒนา” ก็พลอยสั่นสะเทือนไปด้วย บรรดานักสื่อสารมวลชนที่มีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมเริ่มตรวจสอบ และประเมินคุณค่าของการใช้สื่อเพื่อพัฒนา โดยเฉพาะในประเทศโลกที่สาม เพื่อลบล้างภาพลวงตาอันมีแต่แง่มุมที่สวยสดงดงามเพียงด้านเดียว ข้อสรุปร่วมประการหนึ่งของการตรวจสอบก็คือ ในขณะที่สื่อสมัยใหม่นั้นมีคุณอนันต์ต่อโลกที่สาม ในขณะที่เดียวกันก็มีโทษมหันต์ต่อประเทศกำลังพัฒนาเหล่านั้น ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าสื่อสมัยใหม่มีคุณูปการอย่างยิ่งในการพัฒนาความรู้ข้อมูลข่าวสาร สามารถขยายโลกและขยายสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเราให้กว้างขวางออกไป จากเดิมอย่างสุดประมาณ

อย่างไรก็ตามโทษมหันต์ของสื่อสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ การวิพากษ์วิจารณ์ส่วนมากมักจะพุ่งเป้าไปจากมิติด้านคุณธรรม การทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม การทำลายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เคยมีอยู่ เป็นต้น ข้อสังเกตที่ได้รับการพูดถึงมากที่สุดก็คือ เวลาที่โทรทัศน์เข้าไปในหมู่บ้าน

ในช่วงยามเย็นหรือยามค่ำจะไม่มีคนไปมาหาสู่กันเพื่อพูดคุยเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับหมู่บ้านตน เพราะแต่ละบ้านต่างก็นั่งเฝ้าหน้าจอโทรทัศน์แทน ในสังคมเมืองสำหรับครอบครัวที่มีฐานะดีๆ มีเครื่องเล่นวีดีโอส่วนตัวคนละเครื่อง ต่างคนต่างก็เข้าห้องนอนแล้วเพลิดเพลินอยู่กับวีดีโอ บรรยากาศภายในครอบครัวที่มีการพูดคุยปรึกษาหารือกันลดน้อยถอยลงไปทุกที

ในหลายกรณี เนื้อหาที่ติดมากับสื่อสมัยใหม่นั้น นอกจากจะไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในชนบท (การโฆษณาอวดอ้างสูงไม่เหมาะกับน้องนางบ้านนาที่ต้องเดินบนคันนา) หลายครั้งยังทำลายคุณค่าและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ด้วย เช่น โฆษณาให้ใช้ยาฆ่าแมลง จะทำลายสัตว์เล็กที่อาศัยอยู่ในท้องนา และยังปลุกฝังทัศนคติแห่งการฆ่าฟันสัตว์โลกที่อยู่แวดล้อม (ในวัฒนธรรมดั้งเดิม ชาวบ้านจะมีวิถีอาศัยอยู่ร่วมกับสรรพสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอย่างไม่เบียดเบียนกันและกัน แบ่งปันกันบ้างตามสมควร เช่น การใช้แผ่นสังกะสีพันรอบต้นมะพร้าวป้องกันกระรอกเจาะ การหล่อน้ำตามขาตุ๋นกับข้าวเพื่อป้องกันมด เป็นต้น) การจูงใจให้ใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้เพิ่มรายจ่ายทำลายเนื้อดินทำลายการพึ่งตัวเองในการทำปุ๋ยหมักปุ๋ยคอก นโยบายการส่งเสริมให้ปลูกพืชอย่างเดียวทำลายพื้นฐานการผลิตเพื่อบริโภค การโฆษณาแก้ปวดชนิดต่างๆ ทำลายทั้งสุขภาพในระยะยาว และทำลายเป็นติดยา การโฆษณาอย่างบ้าเลือดในการใช้ครีมแก้สิวฝ้า ทำให้สาว ๆ ในชนบทเกิดความกังวลใจในเรื่องไร้สาระ เป็นต้น สำหรับกรณีที่โด่งดังโง้งจันกันมากถึงมหันตภัยของสื่อมวลชนสมัยใหม่ ที่รุกเข้าไปทำลายศีลธรรมประเพณีของชาวชนบท ก็คือ กรณีการขายหนังล้อมผ้า การลักลอบขายวีดีโอ โป๊อย่างกลาดเกลื่อน ปัจจุบันถ้าหากวันพระตรงกับวันเสาร์-อาทิตย์ที่มีการถ่ายทอดมวยคู่แล้วไม่แน่ใจว่าคนเฒ่าคนแก่จะไปวัดหรือจะพนันมวยอยู่หน้าจอโทรทัศน์กันแน่

อีกจุดหนึ่งที่สื่อสารมวลชนสมัยใหม่ถูกโจมตีมาก โดยเฉพาะในบรรยากาศของประเทศที่ยากจนเช่นโลกที่สามอย่างเรา ก็คือ สื่อมวลชนเป็นตัวกระตุ้นให้คนเกิดความต้องการบริโภคจนเกินขีดความสามารถของประชาชน ทั้งนี้เพราะคนทั่วไปไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไร ต่างก็ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินค้าใหม่ๆ ทั้งที่เป็นของจำเป็นและเป็นของฟุ่มเฟือย ลักษณะการโฆษณานั้น จะมีการโน้มน้าวชักจูงให้อยากจับจองเป็นเจ้าของ และเมื่อประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความยับยั้ง

ซึ่งใจน้อยกว่าคนทั่วไป เช่น การก่ออาชญากรรม ฉกชิงวิ่งราว จี้ปล้น หากเป็นผู้หญิงก็ขายตัว ทุกวันนี้สาเหตุของการประกอบอาชญากรรมเล็กๆน้อยๆ หรือสาเหตุของการเป็นโสเภณีของคนบางกลุ่ม อาจจะไม่ได้อาจมาจากความยากจนขาดแคลนเป็นตัวบีบบังคับแล้ว หากแต่มาจากความโลภ ความอยากได้ที่เกินขีดความสามารถของตน และหากเปรียบเทียบกับสื่อมวลชนที่เคยมีอยู่ในวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การละเล่นพื้นบ้าน ภาพปริศนาธรรม คำคม ภาษิต ฯลฯ แล้ว จุดอ่อนอันหนึ่งของสื่อมวลชนสมัยใหม่ก็คือสื่อแบบนี้ไม่ค่อยจะกระตุ้นให้ผู้รับสารได้ใช้เหตุผลพิจารณาไตร่ตรอง ใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ ทั้งนี้เพราะผู้สื่อสารมุ่งเน้นแต่ลักษณะที่จะโน้มน้าวชักจูงให้เห็นคล้อยตามเป็นใหญ่ ซึ่งเห็นได้จากรูปแบบการโฆษณาสินค้าที่เอ้ออ้อจนเกินเลย หรือในรูปแบบละคร นวนิยายชวนฝันต่างๆ ซึ่งมักจะถูกโจมตีว่าเป็นทางระบายออกที่ไม่สมจริง เพื่อฝัน เพราะบรรดานวนิยายเหล่านี้มักจะมีเค้าโครงเรื่องที่หญิงสาวผู้ยากจนแต่หน้าตาดีได้อาศัยความสวยงามของตนเป็นบันไดไต่เต้าชีวิต หรือมีฉันทันก็เป็นสาวน้อยผู้ยากไร้แต่ทว่ามีปานแดงพิสูจน์ว่าเป็นหลานสาวของท่านผู้หญิงที่มั่งคั่งเป็นต้น นักสื่อมวลชนบางท่านได้ใช้ทัศนคติการมองโลก ในแง่ร้ายในการประเมินค่าการใช้สื่อมวลชนสมัยใหม่แบบที่กล่าวมาแล้วไว้ว่า ประชาชนที่เสพย์ สื่อแบบนี้อยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ย่อมจะเกิดความโง่เขลาทางจิตใจได้โดยง่าย

มาร์วิน เดอร์เฟลอร์ (Marvin Defleur) นักสื่อสารมวลชนที่มีชื่อเสียงมากท่านหนึ่ง ได้สรุปโทษภัยของสื่อมวลชนสมัยใหม่เอาไว้ว่า “ลดระดับวัฒนธรรมของประชาชนให้ตกต่ำลง เพิ่มอาชญากรรมมากขึ้น เพราะการกระตุ้นให้เกิดความโลภ ทำให้จริยธรรมของสังคมเสื่อมโทรมลงทุกที และเก็บกดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของประชาชน”

เมื่อกระแสการวิพากษ์วิจารณ์สื่อสมัยใหม่เริ่มมีมากขึ้น ในอีกด้านหนึ่งก็เริ่มมีกระแสเสียงจากฝ่ายผู้รับสารที่ต้องการเสนอมาตรการที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเร่งด่วน ข้อเสนอ ที่มีมากที่สุด คือ การปฏิเสธการใช้สื่อสมัยใหม่ เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองบางคนจะห้ามลูกหลานดูโทรทัศน์เลย วิธีแก้ปัญหแบบนี้จะเห็นว่าเป็นการโยนคุณประโยชน์ของสื่อสมัยใหม่ทิ้งไปด้วย หากวิเคราะห์มูลเหตุที่แท้จริงของปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว เราจะเห็นว่าบรรดา วิทยุ โทรทัศน์ หากใช้เป็นตัวการของปัญหาไม่ แต่ปัญหาจะอยู่ที่ว่าเราจะมีวิธีการใช้สื่อเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไรต่างหาก

เมื่อคำถามที่หนึ่งเริ่มต้นขึ้นมา คำถามที่สองที่สามก็ตามคิดมา คำถามที่ห้าท้ายที่สุดก็เห็นจะเป็นคำถามที่ว่า “เราจะสามารถใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อการพัฒนาได้จริงหรือเปล่า” หรือ “สื่อประเภทไหน ที่มีศักยภาพที่จะเป็นสื่อเพื่อการพัฒนา”

ต่อไปนี้ เราจะแสวงหาคำตอบหลายๆ คำตอบจากคำถามหลายๆ คำถามข้างต้น คำตอบแรกที่ผู้ส่งสารจะต้องระบุดอกมาให้ชัดเจนคือ อะไรคือเป้าหมายในการใช้สื่อมวลชนที่มีอยู่ เพราะเป้าหมายของการใช้สื่อตัวเองจะเป็นตัวชี้ขาดลักษณะการจัดส่งข่าวสารข้อมูล ดังเช่นที่กล่าวมาแล้วว่า บรรดาสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ที่เป็นผลงานของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง ไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์ จะเป็นคุณหรือโทษย่อมขึ้นอยู่กับเป้าหมายและความตั้งใจของผู้ใช้ ในกรณีของสื่อมวลชนก็เช่นกัน เราคงต้องตอบคำถามที่กล่าวมาข้างต้นว่า ผู้ส่งสารมีเป้าหมายจะใช้สื่อเพื่อสร้างสันติสุข เสรีภาพ และความยุติธรรม หรือมุ่งการครอบงำควบคุมกันแน่

หากเรานำเป้าหมายดังกล่าวมาเป็นมาตรวัดว่า การใช้สื่อครั้งไหนบ้างที่จัดว่าเป็น “สื่อเพื่อการพัฒนา” โดยเฉพาะการนำระบบการสื่อสารสมัยใหม่มาใช้กับมวลชนบท เราจะเห็นว่าบทบาทและหน้าที่ของสื่อเพื่อพัฒนานั้น น่าจะต้องมีส่วนช่วยในการพัฒนา ยกระดับการศึกษา การรับรู้ของประชาชน ช่วยให้ประชาชนรู้เท่าทันสภาพความเป็นจริงในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป มีส่วนผลักดันให้ประชาชนมีความคิดและมีความสามารถในการตัดสินใจและประกอบกิจกรรม ผดุงรักษา หรือยกระดับศีลธรรมของประชาชน โดยที่สื่อมันจะต้องเป็นเครื่องมือในการสร้างความสำนึกแห่งการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าทั้งของตัวเองและผู้อื่น แสวงหาเอกลักษณ์ของตนเพื่อให้ปลอดภัยจากการครอบงำจากภายนอก

วิธีการใช้สื่อเพื่อการพัฒนา ที่จะให้บรรลุเป้าหมาย จะต้องมียุทธวิธีใช้สื่อแบบเฉพาะตัว เช่น ต้องเป็นรูปแบบการใช้สื่อที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นั่นคือจะต้องยกเลิกหรือลดการสื่อสารแบบทางเดียวให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และแทนที่ด้วยการสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งเท่ากับการเปิดโอกาสให้มีการระดมสติปัญญาจากคนส่วนใหญ่มาใช้ในการพัฒนาประเทศ เนื้อหาที่จะบรรจุในสื่อจะถูกกำหนดมาจากความต้องการของคนส่วนใหญ่ และสัดส่วนของเนื้อหาจากสื่อก็จะเป็นเรื่องที่คนในเมืองและคนในชนบทต้องการในปริมาณที่เหมาะสม

เมื่อวิเคราะห์เจาะลึกลงไปในคำว่า “การพัฒนา” ก็จะหมายถึงการพัฒนาคนให้ครบครันทั้งภายนอกและภายใน พัฒนาการให้มีศักดิ์ศรีมีคุณค่าสมกับความเป็นคน ด้วยเหตุนี้ เมื่อใช้มุมมองจากทัศนะที่กว้างขวางและลึกซึ้งมาพิจารณา “สื่อเพื่อการพัฒนา” นั้น ไม่ว่าจะ เป็นสื่อในรูปแบบไหน ใช้สื่ออะไร เทคโนโลยีระดับใด เรื่องราวว่าด้วยอะไร สิ่งทีลึกซึ้งซ่อนเร้นอยู่ในนั้นก็คือ ตัวคุณค่าที่บรรจุภายในสื่อนั่นเอง ในแง่ของคุณค่าแล้วเราก็จะต้องตั้งคำถามอีกว่า “ละครโทรทัศน์เรื่องนี้สอนให้สอนให้คนนิยมชมชอบการแข่งขันแข่งขันกันหรือเปล่า” “สปอตโฆษณาชิ้นนี้สอนให้เด็กคลั่งไคล้การบริโภคนิยมหรือเปล่า” “การ์ตูนเรื่องนี้สอนให้เด็กเห็นแก่ตัวหรือเปล่า” เป็นต้น

แม้ว่าหนทางในการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาจะมากมายด้วยเนื้อหา และหลากหลายด้วยรูปแบบเช่นไรก็ตาม แต่หลักการสำคัญในการใช้สื่อนั้นก็น่าจะมีจุดร่วมกันได้ อย่างเช่นแนวคิดของ นิโคลัส เบนเนตต์(Nicholus Bennnett) นักการศึกษาและนักสื่อสารมวลชนที่มีความสนใจในปัญหาของโลกที่สามเป็นพิเศษ ได้เสนอแนะการนำสื่อมาใช้เพื่อการพัฒนาเอาไว้ว่า จะต้องคำนึงถึงหลักการดังนี้คือ

1. สื่อนั้นต้องมีมนุษยธรรม หมายความว่า การใช้สื่อ นั้นต้องถือเอาคนเป็นเป้าหมาย

2. การจัดทำสื่อต้องเริ่มต้นจากสภาพความเป็นจริงที่มีอยู่ และต้องมีลักษณะสอดคล้องกับสิ่งที่ชุมชนมี เช่น ด้านการผลิตสื่อ ควรใช้วัสดุจากท้องถิ่น เทคโนโลยีจากท้องถิ่น เพื่อตลาดท้องถิ่น ลักษณะที่สอดคล้องกับความเป็นจริง ความต้องการของชุมชนจะเป็นสิ่งช่วยป้องกันปัญหาการครอบงำจากภายนอก ทำให้สื่อมวลชนแต่ละชุมชนมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง ไม่ลืมหืม ไม่ลืมหืมชุมชน ในแง่นี้บางทีวิธีการใช้สื่อสมัยใหม่อาจจะต้องย้อนรอยเดิมกลับไปหา รูปแบบและวิถีทางของการสื่อสารที่เคยมีอยู่ในชุมชน

3. ในด้านคุณค่า การใช้สื่อต้องช่วยให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในระบบคุณค่าอันดีงามที่ตนมีอยู่ หากจะมีการเปลี่ยนแปลงอันใด การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปในทางที่สอดคล้องกับคุณค่าดั้งเดิม

4. การใช้สื่อ นั้นต้องช่วยให้ผู้รับสามารถเข้าใจปัญหาสภาพแวดล้อมของตัวเอง เช่น ในปัจจุบันจากข่าวสารทางโทรทัศน์ทำให้เรารู้ว่าสหรัฐอเมริกาประสบภัย

พิชิตน้ำท่วม แต่การรู้จักสถานการณ์ของผู้อื่นเท่านั้นยังไม่เพียงพอ จะต้องรู้จักสถานการณ์ของตัวเองเป็นอย่างดีด้วย เช่น ชาวบ้านโสกน้ำขาวจำเป็นต้องรู้ว่าเพราะเหตุใดหมู่บ้านของตนจึงแห้งแล้ง ทั้งๆที่ในอดีตเคยอุดมสมบูรณ์ การรู้สาเหตุที่แท้จริงเป็นก้าวสำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

5. การใช้สื่อจะต้องเป็นหนทางให้ประชาชนเข้าใจความหมายของ”ความเป็นชุมชน” อย่างแท้จริงและกว้างขวางขึ้น แต่ก่อนนั้นเราจะเห็นว่ามิชนบธรรมเนียน ประเพณีต่างๆ ที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีทั้งภายในชุมชนเองและระหว่างชุมชน เช่น งานบุญพะเหวด งานเส็งกลอง งานแข่งเรือ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อการเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน ในยามที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสบความทุกข์ยาก ปัจจุบัน เมื่อเรามีสื่อมวลชนที่ทันสมัยแล้ว ก็ควรจะนำเอาสื่อเหล่านี้ มาใช้เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี สามัคคีในหมู่ประชาชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน

การใช้สื่อเพื่อการพัฒนา เท่าที่ปรากฏเป็นรูปธรรมในสังคมไทย โดยมีข้อที่น่าสังเกตประการแรกคือ การแสวงหาสื่อในปัจจุบันมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อยู่มากมาย เช่น การแสดงหุ่นมือสำหรับเด็กๆ การจัดนิทรรศการที่ประสานการใช้สื่อสมัยใหม่หลายๆแบบ การบันทึกการทำกิจกรรมตามประเพณีไว้ด้วยการถ่ายวีดีโอเพื่อนำมาศึกษา แวดวงของการใช้สื่อก็มีอยู่หลายระดับ ทั้งเป็นการส่งข่าวคราวจากคนชนบทมาสู่กลุ่มคนอื่นในสังคม การใช้สื่อระดับชาวบ้านต่อชาวบ้านด้วยกัน นอกจากนั้นยังมีการค้นหาวิธีการใช้สื่อที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น สื่อเฉพาะสำหรับกลุ่มเด็ก สื่อสำหรับวัยรุ่น เป็นต้น

เพื่อความเข้าใจ จึงขอจัดหมวดหมู่แนวทางการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาในสังคมไทย ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ กลุ่มแรก เป็นการขยับตัวเพื่อให้เกิดการพัฒนาการใช้สื่อที่มีอยู่ในระบบเอง กลุ่มที่สอง ได้พยายามที่จะประสานสื่อสมัยใหม่เข้ากับสื่อตามแบบประเพณีที่มีอยู่เดิม และกลุ่มที่สาม เป็นกลุ่มที่นำเอาบางส่วนและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ เพื่อตอบสนองเป้าหมายของงานพัฒนาท้องถิ่นโดยตรง

ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ

การวิวัฒนาการของโลกที่ก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสารสนเทศ พลังทางเศรษฐกิจได้รับการขับเคลื่อนด้วยโครงข่ายสารสนเทศที่ซับซ้อนและมีการลงทุนด้วยสารสนเทศมากขึ้น ผลที่ตามมาคือสารสนเทศ กลายเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่ง ไม่ว่าจะ เป็นในรูปของปัจจัยการผลิตที่สำคัญซึ่งทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบจากการมีสารสนเทศที่แตกต่างกัน สารสนเทศถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น ตลอดจนจนถึงการนำสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนพัฒนาในด้านต่างๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า การแข่งขันในส่วนต่างๆ ของโลกในอนาคตอันใกล้นี้ ทั้งภาครัฐและเอกชน คงจะหนีไม่พ้นเรื่องการแสวงหา ทรัพยากรสารสนเทศที่แม่นยำและรวดเร็ว เพราะนั่นจะหมายถึงความได้เปรียบ

ดังนั้นหากผู้ใด หรือประเทศใดที่มีสารสนเทศมากกว่า หรือมีความได้เปรียบในเรื่องสารสนเทศ ก็ย่อมเป็นสิ่งที่แน่นอนว่า จะสามารถนำตนเอง หรือประเทศของตนเองไปสู่ความสำเร็จทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองได้ในที่สุด นอกจากนั้นสารสนเทศยังเข้ามามีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้แก่การติดต่อการค้าระหว่างกันจนกลายเป็นสังคมสารสนเทศอีกด้วย

ครรรชิต มาลัยวงศ์ (2542 : 21) กล่าวว่าในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ นั้นได้ผ่านการปฏิวัติสังคมความเป็นอยู่มาแล้วสามครั้ง ทอฟเลอร์เรียกการปฏิวัติแต่ละครั้งว่าเป็น “คลื่น” ดังนี้

คลื่นลูกแรก คือ การปฏิวัติเกษตรกรรม ที่เปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์จากสภาพการเร่ร่อนไม่มีหลักแหล่ง มาเป็นการบุกเบิกที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูก หรือทำการเกษตร เป็นยุคที่เงินยังไม่มียบทบาทมากนัก สภาพสังคมเป็นแบบเจ้าขุนมูลนาย มีเจ้าที่ดิน มีชาวไร่ชาวนาทั้งที่เป็นอิสระ และที่ขึ้นกับเจ้าที่ดิน

คลื่นลูกที่สอง คือ การปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งเปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์จากการเป็นเกษตรกรมาเป็นเจ้าของโรงงาน และเป็นลูกจ้างในโรงงาน ยุคนี้เงินมีบทบาทมากขึ้น สภาพสังคมเปลี่ยนไปเป็นการเน้นที่การผลิตสินค้าจำนวนมากๆ ให้ความสำคัญต่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการตลาดเพื่อนำมาซึ่งให้ประชาชนเกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ต่างเพิ่มมากขึ้น

คลื่นลูกที่สามคือ การปฏิวัติสารสนเทศ ซึ่งเปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์ต่อไป ออกจากการทำงานเป็นงานโรงงานอุตสาหกรรม มาเป็นการขายบริการด้านต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นบริการด้านธุรกิจ บริการข่าวสาร บริการขนส่ง บริการโทรคมนาคม ฯลฯ ที่เป็นเช่นนี้ ได้เพราะโรงงานต่างๆ เริ่มนำระบบอัตโนมัติมาใช้แทนแรงงานคน ดังนั้นความต้องการ แรงงานในภาคอุตสาหกรรมจึงลดลง ในขณะที่ความต้องการบริการเพิ่มมากขึ้น

กัลยา อุคมวิทิต (2542 : 8-11) อธิบายได้ว่า ในปัจจุบันสารสนเทศได้ เข้ามามีส่วนช่วยในการดำเนินชีวิตและการทำงานเป็นอย่างมาก ทั้งการตัดสินใจ การแก้ ปัญหา การดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจการค้าทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ จนอาจเรียกได้ว่าเป็นสังคมของการสื่อสารหรือ “สังคมสารสนเทศ” และนับวัน สารสนเทศก็ยิ่งจะมีความซับซ้อนและเกี่ยวพันกับส่วนต่างๆ ของโลกและการดำเนินชีวิต มากยิ่งขึ้น ความต้องการรับรู้ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของโลกที่อาจเกี่ยว ข้องกับกิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ กลายเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งในการดำเนินธุรกิจใ นชีวิตประจำวัน และเมื่อประกอบกับโลกได้วิวัฒนาการเข้าสู่โลกาภิวัตน์ ที่เงินทุนและ ข้อมูลสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างเสรีทั่วโลก เทคโนโลยีสารสนเทศจึงกลายเป็นสิ่งที่มี ความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งต่อหน่วยงานที่ดำเนินกิจกรรมเฉพาะในประเทศหรือที่มี กิจกรรมเกี่ยวพันระหว่างประเทศ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพราะนอกจากจะช่วยเพิ่มขีด ความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจเอกชนแล้ว ในส่วนของหน่วยงานรัฐ ก็ สามารถที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศนี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารราชการได้ เช่นเดียวกัน อาทิ ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งถูกนำมาใช้ในการบันทึกข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับด้าน เศรษฐกิจ สังคม และอื่นๆ เพื่อช่วยในการควบคุม การวางแผนนโยบาย และแก้ไขป้องกัน วิกฤตการณ์ต่างๆ ทั้งที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างทันท่วงที

ตัวอย่างของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในอำนวยความสะดวก และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้แก่

1. การศึกษา การศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของ ประชากรและการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก รัฐบาลทุกชุดต่างก็ให้ความสำคัญต่อการ ศึกษา และได้มีการพัฒนาการศึกษาโดยตลอด

แต่เดิม วิธีการพัฒนาการกระจายบริการด้านการศึกษาให้เข้าถึงประชาชนให้มากที่สุดก็คือ การตั้งโรงเรียนขึ้นมามากๆ และให้กระจายออกไปตามท้องถิ่นที่ห่างไกล วิธีดังกล่าวสามารถช่วยแก้ปัญหาความต้องการไปได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีความต้องการอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเนื่องจากเงื่อนไขหลายๆ ประการ และนอกจากนั้น เราคงจะต้องยอมรับว่า ผู้ที่มีโอกาสเข้ามาศึกษาในส่วนกลางนี้ มีความได้เปรียบมากในเรื่องของความหลากหลายของแหล่งความรู้ให้เลือกสรร มากกว่าผู้ที่ในชนบทที่ห่างไกล

หนทางในการแก้ปัญหาการกระจายการศึกษาให้เข้าถึงประชาชนจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียมกันนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ โดยเฉพาะโทรทัศน์ จัดได้ว่าเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง เพราะสามารถเข้าถึงคนได้จำนวนมาก และสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ทุกแขนง อีกทั้งยังเป็นสื่อที่มีประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้ทั่วไปในด้านต่างๆ เช่น วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ แม้ว่าเครือข่ายโทรทัศน์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน จะได้รับการพัฒนาให้สามารถออกอากาศได้ครอบคลุมพื้นที่อย่างกว้างขวางก็จริง แต่ก็ยังไม่สามารถครอบคลุมทุกจุดทั่วประเทศได้ เพราะการทำเช่นนั้นมีความซับซ้อนและเป็นไปได้อย่างยาก อีกทั้งจำนวนช่องรายการโทรทัศน์ในปัจจุบันก็ยังมีจำกัดมาก เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการเวลาในการออกอากาศ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการแบ่งเวลาในการออกอากาศ และเวลาที่ให้กับรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงทำให้ไม่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ในการกระจายการศึกษาให้เข้าถึงประชาชนได้

อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีการออกอากาศในปัจจุบัน ก็ได้รับการพัฒนาไปอย่างมาก โดยเฉพาะการออกอากาศรายการโทรทัศน์โดยตรงผ่านดาวเทียม (หรือระบบ Direct-To-Home Broadcasting ; DTH) ซึ่งเป็นระบบที่นิยมนำมาใช้ในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น อเมริกาและแคนาดา ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีการนำระบบนี้มาใช้ร่วมกับดาวเทียมของเราเอง คือ ดาวเทียมไทยคมระบบดังกล่าวจะช่วยให้สามารถออกอากาศรายการโทรทัศน์ได้มากขึ้น และจะเป็นพลิกโฉมหน้าการออกอากาศรายการโทรทัศน์อย่างใหญ่หลวง ในอนาคตอันใกล้นี้ ในการรับรู้ข่าวสารและวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างแท้จริง

2. สาธารณสุข ในด้านของสาธารณสุข เทคโนโลยีสารสนเทศถูก

นำมาใช้ในระบบการรักษาทางไกล หรือการแพทย์ทางไกลผ่านดาวเทียม Telemedicine ซึ่งมีผู้ให้คำนิยามไว้คือ การนำเอาความก้าวหน้าทางการสื่อสารมาประยุกต์ใช้กับงานทางการแพทย์โดยนำประโยชน์ของวิทยาการทั้งสองอย่างมารวมเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดกิจกรรมบริการทางการแพทย์แบบใหม่ขึ้น แพทย์สามารถติดต่อกันไว้ด้วยภาพเคลื่อนไหวและเสียง ทำให้แพทย์สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลของคนไข้ระหว่างกันและกันทั้งทางด้านภาพ เช่น ฟิล์ม X-ray และเสียงสัญญาณต่างๆ ที่เกิดจากเครื่องมือทางการแพทย์พร้อมๆ กับแลกเปลี่ยนประสบการณ์และปรึกษาหารือกัน (consultation) รวมไปถึงการประชุมปรึกษาหารือกันโดยไม่ต้องเดินทางไกลหรือยุ่งยากในการนัดหมาย (Video conference) นอกจากนี้ยังสามารถนำวิทยาการใหม่ๆ ประสบการณ์ต่างๆ เก็บเป็นองค์ความรู้เพื่อให้บริการทางการแพทย์ต่างๆ ได้ค้นคว้าจากสถานที่ที่อยู่ไกล (Distance learning) ซึ่งวิทยาการใหม่ๆ นี้ น่าจะมีส่วนในการเปิดโลกทัศน์ของบุคลากรดังกล่าวให้มีแนวความคิดที่กว้างไกลยิ่งขึ้น ยิ่งเกิดจากประโยชน์ของการแพทย์ทางไกล ในด้านของการให้การปรึกษาทางไกล การประชุมทางไกล และการศึกษาทางไกล

3. ด้านการเกษตร สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการ

ช่วยจัดระบบการผลิต การพยากรณ์ราคา หรือพยากรณ์อากาศ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ข้อมูลพื้นที่เพาะปลูก ช่วยให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตได้ดีขึ้น และสามารถผลิตได้ตรงกับความต้องการของตลาด

4. สิ่งแวดล้อม เช่น การนำคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ในระบบสารสนเทศ

ทางภูมิศาสตร์ (Geographic Information system, GIS) ของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เป็นระบบฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับการวางแผนด้านสิ่งแวดล้อมในระดับนโยบาย หรือการนำดาวเทียมเข้ามาช่วยในการสำรวจและเก็บข้อมูลฐานทรัพยากรธรรมชาติ (Remote Sensing) การใช้ดาวเทียมในการสำรวจนี้จะสามารถช่วยในการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งให้ผลที่ถูกต้อง สมบูรณ์และใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางกว่าสำรวจแบบอื่นๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนบริหาร ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการนำคอมพิวเตอร์

เข้ามาช่วยในการจัดระบบจราจร การลดปริมาณเที่ยวของการเดินทาง ซึ่งช่วยให้อัตราการผลิตน้อยลง

5. ด้านภาคอุตสาหกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงแต่ถูกนำ

ไปใช้โดยตรงในกระบวนการผลิตสินค้าต่างๆ ที่ส่งผลให้สามารถผลิต ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูงขึ้นด้วยต้นทุนที่ต่ำลง เช่น การออกแบบและเขียนแบบด้วยคอมพิวเตอร์ (computer-aided design or drafting หรือ CAD) หรือการใช้คอมพิวเตอร์เข้าควบคุมกระบวนการผลิต (computer-aided manufacturing หรือ CAM)

6. อื่นๆ เช่นการติดต่อสื่อสาร การจัดสร้างเครือข่ายโทรคมนาคมต่างๆ

ทั้งเครือข่ายโทรศัพท์ในประเทศ เครือข่ายโทรศัพท์ระหว่างประเทศ เครือข่ายสื่อสารข้อมูลด้วยดาวเทียมขนาดเล็ก (VSAT) หรือ การบันเทิง/สันทนาการ เช่น การแพร่ภาพรายการโทรทัศน์ เคเบิลทีวี เป็นต้น

ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ พ.ศ. 2535 กล่าวไว้ว่า “เทคโนโลยีสารสนเทศหมายถึงความรู้ในผลิตภัณฑ์หรือในกระบวนการดำเนินงานใดๆ ที่อาศัยเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ คอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ การติดต่อสื่อสาร การรวบรวม และการนำข้อมูลมาใช้อย่างทันการ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งทางด้านการผลิต การบริการ การบริหาร และการดำเนินงาน รวมทั้งเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อความได้เปรียบทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และการพัฒนาคุณภาพชีวิต และคุณภาพของประชาชนในสังคม”

กัลยา อุดมวิทิต (1994 : 3) กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆ เพื่อจัดทำสารสนเทศไว้ใช้งาน ซึ่งจะประกอบด้วย เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีโทรคมนาคม เป็นหลัก และยังรวมถึงเทคโนโลยีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำข้อมูลข่าวสารมาใช้ประโยชน์โดยคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการจัดการและจัดเก็บข้อมูล ส่วนการสื่อสารโทรคมนาคมใช้เป็นสื่อในการจัดส่งข้อมูล เผยแพร่ภาพและเสียงออกไปเพื่อสื่อสารกัน

กาญจนา แก้วเทพ (2539 : 91) กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การประสานคอมพิวเตอร์อิเล็กทรอนิกส์ โทรคมนาคม และมนุษย์ให้เข้ามาทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบหนึ่งที่มีความสมบูรณ์

ครรชิต มาลัยวงศ์ (2542 : 23) อธิบายว่า เทคโนโลยีสารสนเทศก็คือ เทคโนโลยีทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ เริ่มจากเทคโนโลยีที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เช่น ดาวเทียมถ่ายภาพบรรยากาศ ดาวเทียมสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ กล้องถ่ายภาพ กล้องถ่ายวิดีโอ เครื่องเอกซเรย์ เครื่องอัลตราซาวนด์ ฯลฯ ต่อมา ก็เป็นเทคโนโลยีการบันทึกข้อมูลซึ่งเน้นที่สื่อบันทึก ซึ่งเน้นที่สื่อบันทึกได้แก่จานบันทึก (diskette และ disk) เทปแม่เหล็ก บัตรเอทีเอ็ม สมาร์ทการ์ด (Smart card) จานเลเซอร์ หรือจานแสง (Optical disk) เทคโนโลยีในการประมวลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ ซึ่งก็ได้แก่เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทั้งทางด้านฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ เทคโนโลยีในการแสดงผลข้อมูลและสารสนเทศ ได้แก่ เครื่องพิมพ์ต่างๆ จอภาพ พลอตเตอร์ และอุปกรณ์แสดงผลอื่นๆ เทคโนโลยีในการจัดทำสำเนา (reproduction) สารสนเทศซึ่งได้แก่ เครื่องถ่ายเอกสาร และสุดท้ายคือเทคโนโลยีสำหรับถ่ายทอดสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศซึ่งได้แก่ระบบโทรคมนาคมทั้งระบบ โทรทัศน์ วิทยุ โทรศัพท์ โทรสาร เทเลกซ์ และเลยไปถึงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งระยะใกล้และระยะไกล

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่มีความก้าวหน้าเพื่อส่งเสริมเพิ่มพูนสมรรถนะ คุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพการสื่อสารของมนุษย์

นโยบายของรัฐในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในการที่ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสารสนเทศนั้น จะเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีความพร้อม ต้องการเตรียมตัวในหลายประเด็นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ในส่วนของภาครัฐนั้นได้มีการดำเนินการและกำหนดมาตรการ รวมทั้งนโยบายต่างๆ ขึ้นดังนี้

1. นโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในประเทศไทย การตื่นตัวในเรื่องของบทบาทของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อการพัฒนาประเทศ เริ่มมีการกล่าวถึงครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 5 โดยกล่าวถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในส่วนของแผนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีว่า เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเพิ่มคุณภาพการสื่อสารโทรคมนาคม และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ โดยได้เน้นให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ดำเนินการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และให้กระทรวงคมนาคมดำเนินการสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานด้านการสื่อสาร เพื่อใช้ในการสนับสนุนภาคอุตสาหกรรม

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ก็ได้บรรจุเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศไว้ในแนวทางการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเช่นเดียวกัน โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ได้มีการกล่าวถึงเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างกว้างขวางขึ้น แต่ก็ยังแทรกอยู่ในแนวทางการพัฒนาด้านต่างๆ มิได้ปรากฏเป็นแผนแม่บทที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ได้มีการกล่าวถึงแนวทางการพัฒนาบริการพื้นฐานในส่วนของแนวทางการพัฒนาการสื่อสารว่า “ให้มีการจัดทำแผนสารสนเทศแห่งชาติ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรม สารสนเทศซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรมบริการ ข้อมูล, อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์, อุตสาหกรรมบริการโทรคมนาคม และอุตสาหกรรมผลิตอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม” และทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ในส่วนที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ จะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพและปริมาณของบุคลากรในด้านนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการในอนาคต เนื่องจากในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีว่าการขาดแคลนบุคลากร ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเป็นปัญหาสำคัญที่กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ และจะชะลอการเติบโตของการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศโดยรวม และโดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมของประเทศ (ตามแผนพัฒนาฯ) เป็นกรณีที่ดีที่สุด ที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

สืบเนื่องจากการที่รัฐบาลได้ตระหนักว่า โครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคมของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่เพียงพอที่จะรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคม ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอีก 5-10 ปี ข้างหน้า ประกอบด้วยความมุ่งมั่นของภาครัฐบาลที่จะพัฒนาระบบการสื่อสารของประเทศให้ทันสมัยและทัดเทียมกับนานาชาติ จึงได้ริเริ่มที่จะขยายการลงทุนในด้านการสื่อสารโทรคมนาคม โดยรัฐบาลได้เพิ่มกรอบเงินลงทุนในด้านนี้ขึ้น 30 % จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 มาถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 และเพิ่มขึ้น 25 % จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มาถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ตามลำดับ

เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ที่ระบุไว้ว่า ประเทศไทยจะมีสัดส่วนของจำนวนโทรศัพท์ 10 หมายเลขต่อประชากร 100 คน ภาครัฐโดยองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย จึงได้ให้สัมปทานกับภาคเอกชน เพื่อทำการติดตั้งโทรศัพท์จำนวน 3 ล้านหมายเลข (โดย 2 ล้านหมายเลขอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล และอีก 1 ล้านหมายเลข ในเขตต่างจังหวัด) มีกำหนดติดตั้งเสร็จภายในปี พ.ศ. 2539 หรือสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 และเมื่อรวมกับการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบเซลลูลาร์ขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยและการสื่อสารแห่งประเทศไทยอีกประมาณ 5 แสนเลขหมายแล้ว จะทำให้ประเทศไทยมีจำนวนโทรศัพท์ทั้งสิ้นประมาณ 6 ล้านหมายเลข หรือคิดเป็น 10 เลขหมายต่อประชากร 100 คน ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้และตามแผนแม่บทการพัฒนากิจการโทรคมนาคมที่กระทรวงคมนาคมจัดทำขึ้น ได้กำหนดนโยบายว่าในระยะสั้นจะมีการติดตั้งโทรศัพท์เพิ่มอีก 1.9 ล้านเลขหมาย ภายในปี 2541 โดยมีหลักเกณฑ์คือในการดำเนินการติดตั้ง 1.1 ล้านเลขหมายให้แล้วเสร็จในปี 2539 และให้ดำเนินการขยายเลขหมายอีก 8 แสนเลขหมายให้แล้วเสร็จภายในปี 2541

นอกจากนี้ องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยและการสื่อสารแห่งประเทศไทย ยังได้ให้สัมปทานโครงการต่างๆ แก่ภาคเอกชนในระยะยาว เช่น โครงการวางระบบเคเบิลใยแก้วนำแสงตามรางรถไฟ, โครงการวางระบบเคเบิลใยแก้วใต้น้ำ, โครงการดาวเทียมไทยคม, โครงการระบบสื่อสารข้อมูล (Datanet) ฯลฯ

ทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ เป็นความพยายามของภาครัฐและเอกชนที่จะผลักดันให้ประเทศไทย มีพื้นฐานด้านโทรคมนาคมและการสื่อสารสารสนเทศมากขึ้น ครอบคลุมของกิจการการสื่อสารโทรคมนาคมเช่นนี้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังมีการขยายบริการพื้นฐานด้านโทรคมนาคมให้มืออย่างเพียงพอ และสอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคต

นอกจากนี้ในส่วนของคอมพิวเตอร์ รัฐบาลยังได้มีการออกนโยบายต่างๆ ที่มีส่วนช่วยให้ลดคอมพิวเตอร์และบริการมีการเจริญเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิ การลดอัตราอากรนำเข้าคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปจาก 35-40% เหลือ 5% ในปี พ.ศ. 2534 เป็นต้น

2. การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ

(National Information Technology committee ; NITC)

สืบเนื่องมาจากรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงประโยชน์และคุณค่าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบกับ ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน จึงได้ตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติขึ้นในปี พ.ศ. 2535 เพื่อทำหน้าที่ในการเสนอแนะแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี

หน้าที่หลักของคณะกรรมการฯ คือ เสนอแนะนโยบายและแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศต่อคณะรัฐมนตรี ทั้งในเรื่องของการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างบรรยากาศให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการดำเนินงานต่างๆ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคม การปรับปรุงกฎหมายระเบียบข้อบังคับให้สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจสมัยใหม่โดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดเล็กและกลาง นอกจากนี้คณะกรรมการฯ ยังมีหน้าที่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เสนอมาตรการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคอื่นใดที่มีต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศต่อคณะรัฐมนตรี

คณะกรรมการฯ ได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น เพื่อรับผิดชอบนโยบายในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ 8 ด้าน ได้แก่

1. สภาแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แห่งประเทศไทย
2. คณะอนุกรรมการวางแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. คณะอนุกรรมการวางแผนพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
4. คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในหน่วยงานของรัฐ
5. คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ
6. คณะอนุกรรมการการประชาสัมพันธ์เทคโนโลยีสารสนเทศ
7. คณะอนุกรรมการส่งเสริมการค้นคว้าวิจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
8. คณะอนุกรรมการโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ

3. ปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย พ.ศ. 2538 (THAILAND IT YEAR 1995)

เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจและเผยแพร่เทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป รวมทั้งส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกันมาก คณะอนุกรรมการการประชาสัมพันธ์เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งได้มีการประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2536 เสนอขออนุมัติจากรัฐบาลให้ปี พ.ศ. 2538 เป็นปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย (THAILAND IT YEAR 1995)

คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้การดำเนินนโยบายด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของรัฐบาลบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเพื่อเป็นการทอดพระเกียรติในพระปรีชาสามารถ ในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำในการใช้และเผยแพร่เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกร และเพื่อการพัฒนาประเทศ ในวโรกาสกาญจนาภิเษกของการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2537 ให้ปี พ.ศ. 2538 เป็นปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย และให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อเฉลิมฉลองทรงครองราชย์ 50 ปี นอกจากกิจกรรมเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว กิจกรรมต่างๆ ในปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ จะไม่มีวัตถุประสงค์เฉพาะในด้านเศรษฐกิจ เพียงอย่างเดียว แต่

จะเป็นการทำเพื่อวัตถุประสงค์ในด้านสังคม เพื่อคุณภาพชีวิต เพื่อการศึกษา สิ่งแวดล้อม และทรัพยากร จะเป็นในลักษณะครบทุกด้าน และกิจกรรมต่างๆ จะมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจน ให้ดูเป็นปีเริ่มต้นและคงอยู่ตลอดไป ไม่ใช่เพียงการประชาสัมพันธ์ พอครบปีแล้วก็เลิกกันไป

ตามแผนงานปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แบ่งขอบข่ายของกิจกรรมต่างๆ ออกเป็น 3 ส่วนได้แก่

1. แบ่งตามวัตถุประสงค์โครงการ ได้แก่ กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ กิจกรรมเพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจและสร้างความตื่นตัว กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างแพร่หลาย และกิจกรรมเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทย

2. แบ่งตามประเภทของอุตสาหกรรมและการบริการ เช่น ด้านการเงินและการค้า การศึกษา การสาธารณสุข และการเกษตร เป็นต้น

3. แบ่งตามหน่วยงานของคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้ง 8 ด้าน

การพัฒนาวัฒนธรรมไทย

การพัฒนาเป็นสิ่งที่มืออยู่กับสังคมมนุษย์มาแต่เดิม เหตุว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ชอบอยู่ร่วมกันและเมื่ออยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่าแล้วจะมีหัวหน้าปกครองดูแลช่วยเหลือ เพื่อประโยชน์สุขของสังคมนั้นๆ การที่จะให้สังคมและองค์การในสังคมอยู่ได้อย่างเป็นสุข จำต้องมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และระเบียบแบบแผนเป็นแนวกำกับความประพฤติของสมาชิกแห่งสังคมหรือองค์การนั้นซึ่งหลักการและกฎเกณฑ์ของสังคมย่อมต้องอาศัยการยอมรับนับถือของสมาชิกในสังคมนั้นๆเป็นสำคัญ

เมื่อกาลเวลาผ่านไป จำนวนพลเมืองเพิ่มขึ้น สังคมและองค์การก็มีขนาดใหญ่ขึ้น มีลักษณะซับซ้อนมากขึ้น เทคนิคและวิทยาการที่นำมาใช้ในการพัฒนาก็เพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว จำเป็นต้องนำกระบวนการบริหารมาปรับใช้กับการพัฒนาวัฒนธรรมไทยดังนี้

Luther Gulick Lyanall Urwick (1973 : 13) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารที่สำคัญ 7 ประการ ที่เรียกย่อว่า “POSDCoRB”

1. Planning หมายถึง การวางแผนหรือกำหนดโครงการไว้ว่าจะทำอะไร เพราะการวางแผนเป็นหลักการสำคัญขั้นมูลฐานของการทำงานผู้บริหารต้องตระหนักอยู่เสมอว่า แผนงานเป็นหลักและเป็นรากฐานของการปฏิบัติงานทั้งปวง อาจจัดทำเป็นแผนระยะสั้นหรือแผนระยะยาวก็ได้ รูปแบบของแผนงานควรประกอบด้วยหัวข้อ วัตถุประสงค์ นโยบาย แนวปฏิบัติ และมาตรฐานของงาน ในการวางแผนนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะทำอะไร (What) จะทำอย่างไร (How) จะมอบหมายให้ใครทำ (Who) จะทำที่ไหน (Where) และจะทำเมื่อใด (When) นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม ดินฟ้าอากาศ คุณค่าทางสังคม พฤติกรรมของบุคคล ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นที่ยึดถือของบุคคลในกลุ่มนั้นๆ ด้วย

2. Organizing หมายถึง การจัดองค์การหรือจัดหน่วยงานโดยการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานเป็นหน่วยงานย่อยพร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดสายงานควบคุม และบังคับบัญชาในลักษณะหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานย่อย (Fluxiliary) พร้อมทั้งกำหนดช่วงการบังคับบัญชาไว้ด้วย เพราะการจัดองค์การเป็นเรื่องสำคัญมาก ถ้ามีการจัดองค์การดีจะช่วยให้เกิดความราบรื่นในองค์การ เพื่อให้เกิดการสื่อสารความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชาและการติดต่อสื่อสาร

3. Staffing หมายถึง การดำเนินการบริหารงานบุคคลซึ่งเป็นกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาสู่หน่วยงาน มีการปฐมนิเทศและมอบหมายงานให้ทั้งบุคลากรใหม่และบุคลากรเก่า มีการบำรุงรักษา สนับสนุนการเลื่อนระดับ เลื่อนตำแหน่ง มีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร มีการพิจารณาความดีความชอบ และดูแลเรื่องสวัสดิการ เพราะว่าคนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการบริหาร ผู้บริหารพึงเอาใจใส่ชีวิตความเป็นอยู่และความสุขความทุกข์ของผู้ร่วมงาน ดูแลผู้ร่วมงานให้อยู่ในสภาพที่ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ มีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับบุคคล (Put the right man in the right job)

สมพงษ์ เกษมสิน (2513: 508) กล่าวว่า ในการบริหารงานบุคคลในปัจจุบันมีใช้อยู่ 2 ระบบ คือ

1. ระบบคุณธรรม (Merit System) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ใช้หลักเกณฑ์
4 ประการ คือ

- 1.1 หลักความเสมอภาค เช่น ให้สิทธิสมัครสอบได้ทุกคน
- 1.2 หลักความสามารถ เช่น ให้ผู้ที่สอบได้คะแนนสูงกว่าได้รับการบรรจุก่อน
- 1.3 หลักความมั่นคง เช่น ให้ผู้ร่วมงานได้รับความคุ้มครองเมื่อได้ปฏิบัติ

หน้าที่

- 1.4 หลักความเป็นกลางทางการเมือง เช่น ห้ามข้าราชการฝักใฝ่ทางการเมือง

2. ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ตรงข้ามกับระบบคุณธรรม ส่วนใหญ่จะใช้ระบบเครือญาติหรือระบบพวกพ้อง หรือระบบที่เป็นการประพฤตินิยมชอบ

4. Directing หมายถึง การสั่งการ การสั่งการเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการบริหารและเป็นบทบาทที่สำคัญของนักบริหาร เพราะการสั่งการ คำสั่งของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมขององค์การหรือหน่วยงาน ซึ่งอาจจะเป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ก็ได้ การสั่งการเป็นการตัดสินใจของผู้บริหาร ในการกำหนดให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติหรือเป็นการตัดสินใจการเลือกทางเดินขององค์การก็ได้

ในการสั่งการนั้น ผู้บริหารอาจสั่งการได้ 2 วิธีคือ การสั่งการด้วยลายลักษณ์อักษรและการสั่งด้วยวาจา ในการสั่งนั้นมีข้อที่ควรคำนึงถึง ดังนี้

1. การสั่งการนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การหรือไม่
2. ผู้บริหารมีข้อมูล ผลการวิจัยและความเห็นของนักวิชาการประกอบการตัดสินใจสั่งการหรือไม่

การตัดสินใจสั่งการหรือไม่

3. คำนึงถึงความสามารถของผู้รับคำสั่งด้วยหรือยัง
4. ปัจจัยข้อมูลและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานมีพร้อมและเพียงพอหรือไม่
5. เป็นคำสั่งที่ชัดเจนและเกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สั่งและผู้รับคำสั่งหรือไม่

หรือไม่

5. Coordinating หมายถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การหรือหน่วยงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

ก่อน สวัสดิภาพนิษฐ์ (2521 : 4) กล่าวว่า การประสานงานเป็นขั้นหนึ่ง ของกระบวนการ ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิคในการส่งเสริม ชักจูง ตักเตือนและช่วยเหลือให้ทุกหน่วยงานขององค์การรับเอาหน้าที่ขององค์การเป็นจุดหมายปลายทาง วัตถุประสงค์ขององค์การเป็นทิศทางและให้มาตรฐานการปฏิบัติเป็นทางเสื่อสำหรับบังคับตนเองและรวมระบบย่อยให้เป็นระบบใหญ่ที่เข้มแข็ง ดังนั้นการประสานงานจึงเป็นการจัดให้คนขององค์การทำงานให้สัมพันธ์และสอดคล้องกัน โดยยึดหน้าที่ วัตถุประสงค์และมาตรฐานการปฏิบัติขององค์การเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้องค์การเป็นปึกแผ่นและก้าวหน้า อยู่เสมอ

6. Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานและการประชาสัมพันธ์ของ องค์การ ในการบริหารงานนั้นผู้บริหารจะต้องดำเนินการตามกระบวนการบริหาร เริ่ม จากการวางแผนการจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน จากนั้นจะต้องติดตามผลว่าสิ่งที่ได้สั่งการหรือมอบหมายงานให้แก่ผู้ร่วมงานนั้น ผลการ ปฏิบัติงานรุดหน้าหรือไม่เพียงใด มีอุปสรรคและขัดข้องประการใด ผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องและบรรลุเป้าหมายขององค์การหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นการประเมินผลงาน ขององค์การและประเมินผลการปฏิบัติงานของเพื่อนร่วมงานด้วย และจะได้เป็นข้อมูล ในการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชาและประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบด้วย

7. Budgeting หมายถึง การบริหารงบประมาณ ในการบริหารงานนั้น ผู้ บริหารการศึกษาที่มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงบประมาณมีหน้าที่ที่จะต้อง ปฏิบัติ 2 ขั้นตอนคือ การจัดทำงบประมาณซึ่งเป็นการวางแผนล่วงหน้าในการขอเงิน เพื่อจัดซื้อหรือจ้างหรือใช้จ่ายและการปฏิบัติงาน

Ordway Tead (1951 : 105) ได้สรุปว่าในการบริหารงานนั้นผู้บริหารจะ ต้องดำเนินการเป็นกระบวนการที่เรียกว่ากระบวนการบริหารซึ่งมีอยู่ 10 ขั้น คือ

1. กำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของงานให้ชัดเจน
2. จัดทำแผนงานไว้
3. กำหนดขอบเขตของอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารทุกคน
4. มอบอำนาจและหน้าที่ให้แก่ผู้ร่วมงานเป็นสัดส่วนไป

5. ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน
6. ปฏิบัติการตามความจำเป็นเพื่อเป็นการรักษาปริมาณและคุณภาพของงานให้ได้อยู่เสมอ
7. จัดให้มีการประสานงานกันทุกหน่วยงาน
8. ดำเนินการบำรุงขวัญ ให้กำลังใจและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
9. ประเมินผลงาน โดยนำไปเปรียบเทียบกับความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ

10. เตรียมการสำหรับงานในอนาคต

สมาคมผู้บริหารการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (The American Association of Administrators ใช้ตัวย่อว่า AASA (1955 : 17) กล่าวกระบวนการบริหารควรประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึงการกำหนดโครงการที่จะทำอะไร ทำอย่างไร จะมอบหมายให้ใครทำ จะกระทำที่ไหน และจะกระทำเมื่อใด เพื่อใช้เป็นแผนปฏิบัติการในการบริหาร

2. การสรรหาตัวบุคคลและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานตามแผน (Allocation) เพื่อให้สอดคล้องกับการวางแผนจึงจำเป็นต้องมีการจัดหาตัวบุคคลและปัจจัยเกื้อกูลต่างๆในการดำเนินการตามกระบวนการบริหาร

3. การให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน (Stimulation) เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประสานงาน (Coordination) เพื่อให้ผู้ร่วมงานได้มีโอกาสพบปะประชุมปรึกษาหารือกัน แสดงความคิดเห็น ซักถาม เรื่องขององค์การในขอบเขตตามวัตถุประสงค์ และความมุ่งหมายขององค์การจึงถือว่าเป็นขั้นหนึ่งของกระบวนการบริหารด้วย

5. การประเมินผลงาน (Evaluation) เพื่อเป็นการตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน เพื่อจะได้ทราบปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ จะได้หาทางแก้ไขและนำไปปรับปรุงในการวางแผนต่อไปในอนาคต

Jesse B. Sears (1950 : 17-36) กล่าวว่าในการบริหารนั้นจะต้องดำเนินไปตามกระบวนการบริหารซึ่งมี 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้า
2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของตำแหน่งต่างๆให้ชัดเจน
3. การสั่งการ (Directing) เป็นการพิจารณาเพื่อสั่งการและมอบหมายงานให้ผู้ร่วมงาน
4. การประสานงาน (Coordinating) เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและตำแหน่งต่างๆที่เกี่ยวข้อง
5. การควบคุมงาน (Controlling) เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงาน

Russell T. Gregg(1957 : 274) ได้สรุปว่า กระบวนการบริหารมี 7 ขั้นตอนดังนี้

1. การวินิจฉัยสั่งงาน (Decision - Making) ผู้บริหารควรตัดสินใจด้วยความรวดเร็วและรอบคอบ
2. การวางแผน (Planning) ผู้บริหารจะต้องทำอย่างมีแผน
3. การจัดองค์การ (Organizing) ผู้บริหารจะต้องจัดองค์การให้มีประสิทธิภาพ
4. การติดต่อสื่อสาร (Communication) ผู้บริหารควรจัดช่องทางของการติดต่อสื่อสารในองค์การให้ติดต่อกันได้ทั่วถึง
5. การจูงใจ (Influencing) ผู้บริหารจะต้องดูแลให้ผู้ร่วมงานพอใจในงาน
6. การประสานงาน (Coordinating) ผู้บริหารจะต้องจัดการประสานงานในองค์การให้ดี
7. การประเมินผล (Evaluation) ผู้บริหารจะต้องติดตามผลและประเมินผลเป็นระยะๆ

ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์ (2535 : 11) กล่าวว่าไว้ว่า การพัฒนาคือการศึกษาปฏิบัติ การทางสังคม (Social Praxis) ซึ่งเป็นการปฏิบัติการณ์ที่มุ่งไปในด้านสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนอย่างจริงจัง โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขความทุกข์ยากของมนุษย์

จักต้องทำทุกอย่างเพื่อให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีพร้อมกับความเป็นมนุษย์ และ
 ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการดำรงชีพแบบยั่งยืนและมั่นคง (Sustainable livelihood
 security) ไว้ด้วยว่า การให้ความสำคัญสูงแก่เรื่องสิ่งแวดล้อมยังเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ
 ทางเลือกสีเขียวของการพัฒนาจะต้องตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับอุดมการณ์และยุทธศาสตร์
 การพัฒนาที่ดำรงอยู่ด้วย เราจะต้องมองว่าการพัฒนาที่แท้จริงนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับ
 ปัญหาการแก้ไขเรื่องความยากจนและความต้องการของมนุษย์ ประชาชนจะต้องมีอาหาร
 และรายได้เพียงพอ เพื่อสนองความต้องการพื้นฐานของตน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะ
 ต้องนำเอาเรื่องของประชาชนผู้ยากไร้มาเป็นศูนย์กลางและเป้าหมายหลักของการพัฒนา

ในการปฏิบัติแนวคิดนี้เสนอนโยบายพื้นฐาน 3 ข้อคือ

1. มีการดำรงชีวิตที่เหมาะสมนั้นคือผู้ยากไร้จะต้องได้รับอาหารและ
 รายได้ในปริมาณที่เพียงพอแก่การสนองความต้องการพื้นฐาน
2. มีความมั่นคง ซึ่งหมายถึงการสร้างความมั่นคงในระบบกรรมสิทธิ์
 ที่ดินและการส่งเสริมให้ผู้ยากไร้สามารถเข้าถึงทรัพยากรต่างๆที่เป็นปัจจัยการผลิตรวมทั้ง
 สามารถมีกิจกรรมต่างๆที่สร้างรายได้ในท้องถิ่น ทั้งนี้ผู้ยากไร้ต้องมีเงินทุนสำรองและ
 สินทรัพย์เพียงพอที่จะรับมือกับความผันแปรทางเศรษฐกิจในภาวะฉุกเฉินได้
3. มีความยั่งยืนทางนิเวศ นั่นคือ การรักษาหรือเสริมสร้างประสิทธิภาพ
 ของทรัพยากรธรรมชาติซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้ยากไร้ในระยะยาว

อนันต์ เกตุวงศ์ (2523 : 28) กล่าวว่า การบริหารการพัฒนาหมายถึง
 การดำเนินการตามนโยบาย แผนและโครงการต่างๆที่กำหนดขึ้นโดยรัฐบาล ทั้งทางด้าน
 การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการบริหารโดยมีการบริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้
 การเปลี่ยนแปลงสำเร็จตามเป้าหมาย

ติน ปรัชญพฤทธิ (2535 : 9) กล่าวว่า การบริหารและการพัฒนา
 หมายถึง การนำเอาสมรรถนะหรือความสามารถที่มีอยู่ในระบบการบริหารมาลงมือ
 ปฏิบัติตามนโยบาย แผน แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาจริงๆ เพื่อให้บังเกิด
 การเปลี่ยนแปลงตามที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า

กมล อุดลพันธ์และคณะ (2529 : 127) กล่าวว่า การบริหารการพัฒนา
 ควรจะเน้นการมุ่งผลสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาประเทศ การยอมให้ นักการเมืองและ

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐบาลและข้าราชการในการพัฒนาประเทศ การพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจ ควรเน้นความร่วมมือของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และหน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการทำงานที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540:50-54)อธิบาย

ไว้ว่า การพัฒนาวัฒนธรรมไทยจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบนรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง สร้างงานสำคัญที่คนทั้งโลกให้ความสนใจคือ ทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม (World Decade For Cultural Development) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ

1. การยอมรับมิติวัฒนธรรมในการพัฒนา (Acknowledging the Cultural Dimension of Development)
 2. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Affirming and Enriching Cultural Identities)
 3. การขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม (Broadening Participation in Culture)
 4. การส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ (Promotion of International Culture Co-operation)
- การพัฒนาวัฒนธรรมไทยตามสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน สามารถทำให้ทุกคนมีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และทุกคนในชาติสามารถดำเนินและดำรงชีวิตได้ในชาติอย่างมีศักดิ์ศรีต้องประกอบด้วย 3 มิติดังนี้

มิติที่ 1 การใช้วัฒนธรรมพัฒนาหรือการนำเอาวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเพื่อให้การพัฒนางานอยู่บนรากฐานวัฒนธรรมไทย เราใช้วัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เอื้อประโยชน์ในการพัฒนา เช่น การบวชต้นไม้ เพื่อใช้วัฒนธรรมความเชื่อของบุคคลที่เชื่อว่าต้นไม้มีเทพยดาปกป้องรักษา ดังนั้น การบวชต้นไม้จะเป็นการป้องกันไม่ให้ต้นไม้ถูกตัดโค่น หรือทำลาย หรือการใช้วัฒนธรรมความเชื่อในเรื่องบุญกุศล ให้มีการทอดผ้าป่าต้นไม้ เพื่อนำต้นไม้ไปปลูกในแหล่งที่ต้องการ เป็นการช่วยปลูกป่าและรักษา

สมมุติของธรรมชาติ หรือการยอมรับว่า ชุมชนอยู่ด้วยภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน จึงมอบความรับผิดชอบในงานวัฒนธรรมให้กับชุมชนหรือการใช้คุณธรรมในวิถีชีวิตเข้าผนวกกับกระบวนการประชาธิปไตย ทำให้เกิดวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่มีสติหรือการใช้คุณธรรมไปประกอบกับวิถีชีวิตประชาธิปไตย ทำให้เกิดวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่ต้องมีคุณธรรม ฯลฯ เป็นต้น

มิติที่ 2 การพัฒนาวัฒนธรรม (ปรับปรุง ตัดเติมเสริมต่อและตกแต่ง)

เพื่อในการพัฒนาวางอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เราพัฒนาวัฒนธรรมซึ่งเป็นองค์รวมของรูปแบบการปฏิบัติหลายอย่างในวิถีชีวิต โดยการให้มีการพัฒนาปรับปรุง ตัดเติมเสริมต่อและตกแต่งให้เหมาะสมกลมกลืนเข้ากันได้กับวิถีชีวิตปัจจุบัน เช่น เติมเรามีปรัชญาความเชื่อของการดำรงและดำเนินชีวิตอยู่บนนามธรรมคำว่า “ปัญญา” และ “ความขยันหมั่นเพียร” และ “การใช้คุณธรรมดำเนินและดำรงชีวิต” เราจะใช้ความเข้มแข็งของคำว่าปัญญาโดยผ่านการศึกษาและเมื่อผ่านการศึกษาแล้ว เราก็ใช้การศึกษาคำตอบทุกอย่าง แม้กระทั่งความมั่นคงในการดำรงและดำเนินชีวิต ซึ่งโลกปัจจุบันได้กล่าวแล้วว่า มีปัจจัยมากมายที่ปัญญาอันเกิดจากการศึกษาไม่สามารถแก้ปัญหาได้ โดยเฉพาะในโลกที่มีการถ่ายทอดความมีโอกาสและความไม่โอกาสซึ่งกันและกัน และมีหน้าซ้ำบางคนมีอาจจะหยิบยื่นการศึกษาให้กับลูกผู้ที่เกิดใหม่ได้ เพราะความไม่พร้อมและถูก ๆ ของบุคคลเหล่านี้คงไม่ต้องพูดถึงความมั่นคงของการดำรงและดำเนินชีวิต ส่วนผู้ที่มีโอกาสศึกษาก็ไม่ได้หมายความว่ามีความมั่นคงในการดำรงและดำเนินชีวิตเพราะการศึกษานี้ให้แต่เพียงโอกาสในการที่จะได้รับการตอบแทนค่าแรงงานที่สูงกว่าคนที่มีการศึกษาน้อยกว่าเท่านั้นการศึกษา มิได้เป็นหลักประกันว่า ผู้ได้รับการศึกษาจะได้รับค่าแรงงานที่เหมาะสมเพียงพอกับรายจ่ายค่าครองชีพที่จำเป็นต่อการดำรงและดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง และที่เขาเหล่านั้นยังทำงานอยู่ก็เพราะเพื่อให้ชีวิตดำรงและดำเนินอยู่เท่านั้น แต่ถ้าไม่มีงาน เจ็บป่วย หรือมีวัยพ้นการทำงาน ก็ไม่ทราบว่าจะมีชีวิตอยู่กันอย่างไร และดูเหมือนว่าสังคมโดยส่วนใหญ่จะเผชิญกับวิกฤตการณ์เหล่านี้ถ้าตราบดีสังคมยังเป็นสังคมที่ถ่ายทอดความมีโอกาสและความไม่มีโอกาส เพราะต่อไป สังคมของเราก็จะมีบิดามารดาที่ไม่มีความพร้อมในการให้การศึกษาให้กับลูกที่เกิดใหม่มากขึ้น สถาบันครอบครัวกำลังจะแตกสลาย แล้วคุณค่าอะไรที่จะมีเหลือในสังคม

ดังนั้น เราต้องพัฒนาปัญญาและความขยันหมั่นเพียรให้มีรูปธรรมความเข้มแข็งที่แท้จริง โดยการวางแผนให้ทุกคนมีค่านิยมในการอุปโภคบริโภคอย่างฉลาด (ซึ่งทุกคนสามารถปฏิบัติได้) และนำเอาผลประโยชน์จากการอุปโภคบริโภคร่วมกันมาเก็บออมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต และเมื่อเราสามารถบรรลุความต้องการที่จำเป็นของมนุษย์ทุกคนได้แล้ว เราก็ใช้คุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาในการดำรงและดำเนินชีวิต โดยการรักษาสมดุขของชีวิตทั้งกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาปัญญาและความขยันหมั่นเพียร ซึ่งเป็นปรัชญาการดำรงและดำเนินชีวิตของคนไทย ให้เกิดรูปธรรมการปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลซึ่งปฏิบัติได้ คือ การมีค่านิยมในการร่วมกันอุปโภคบริโภคอย่างฉลาด นำผลประโยชน์มาเก็บออม สร้างความมั่นคงในการดำรงและดำเนินชีวิต จึงเป็นการพัฒนาวัฒนธรรม (ปรับปรุง ตัดเติม เสริมต่อ) ให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน

มิตินี้ 3 การทำหรือการสร้างให้เป็นวัฒนธรรม เพื่อให้ทุกคนมีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และทุกคนในชาติสามารถดำรงและดำเนินชีวิตอยู่ได้ในชาติอย่างมีศักดิ์ศรี เราสร้างหรือทำให้รูปแบบการประพุดติและการปฏิบัติบางอย่างที่จำเป็นต่อการดำรงและดำเนินชีวิต ซึ่งเหมาะกับสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและที่จะเป็นต่อไป เป็นค่านิยมหรือวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล กล่าวคือ รูปแบบการประพุดตินั้นไม่ได้เคยเป็นรูปแบบการปฏิบัติมาก่อน แต่ปัจจุบัน เนื่องจากทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไป เกิดความจำเป็นต้องทำอย่างนั้นเพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงและดำเนินชีวิต เช่น การทำให้ทุกคนมีค่านิยมในการอุปโภคบริโภคอย่างฉลาด เพื่อนำเอาผลประโยชน์ส่วนหนึ่งมาเก็บรวมสร้างความมั่นคงในการดำรงและดำเนินชีวิต หรือการทำให้ธุรกิจเป็นธุรกิจชุมชน หรือวิถีชีวิตของชุมชน หรือการทำให้เกิดรูปแบบของวิถีชีวิตรูปอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำรงและดำเนินชีวิตของทุกชีวิตในสังคม

ส่วนมิตินี้ 3 นี้ เป็นมิตินี้สำคัญมาก เพราะองค์ประกอบในการดำรงและดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันขึ้นอยู่กับปัจจัยจำเป็นหลายอย่าง และถ้าไม่มีปัจจัยที่สามารถสร้างผลผลิตที่ต้องการ สิ่งที่เราต้องการก็ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้ และที่สำคัญ ระบบที่สร้างสิ่งที่ต้องการ จะต้องเป็นระบบงานวัฒนธรรม (คือ เป็นวิถีชีวิต) ซึ่งมีความยั่งยืน

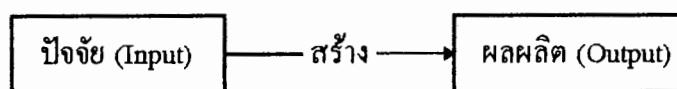
อย่างไรก็ตาม การมีทศวรรษโลกแห่งการพัฒนาวัฒนธรรม บอกให้ทราบ ว่า สังคมโลกเน้นการพัฒนาที่มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรม หรือใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็น หลักในการพัฒนา และเมื่อได้ใช้วัฒนธรรมเป็นหลักแล้ว การพัฒนานั้นจะเป็นการ พัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการสรุปในรูปแบบธรรมและการสรุปดังกล่าว มีอาจจะให้ความ ชัดเจนในรูปธรรมความยั่งยืนของวัฒนธรรมได้ การที่จะเข้าใจรูปธรรมความยั่งยืนของ วัฒนธรรม หรือ วัฒนธรรมมีรูปธรรมความยั่งยืนอย่างไร มีความจำเป็นต้องเข้าใจ วัฒนธรรมในรูปของระบบงาน

ดังนั้น ประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม จำเป็นต้องทราบและเข้าใจ วัฒนธรรมในรูปแบบของระบบงาน โดยต้องมีความเข้าใจในสิ่งเหล่านี้

1. ระบบ คือ การรวมกันของสิ่งของหลายอย่าง หรือส่วนประกอบหลาย ส่วนรวมขึ้นหรือก่อขึ้นเป็นส่วนประกอบที่สลับซับซ้อนอันหนึ่ง หรือการรวมกันของสิ่ง ของหลายอย่างหรือส่วนประกอบหลายส่วนเป็นผลผลิต(Output)อันหนึ่งที่สลับซับซ้อน

2. ส่วนประกอบของระบบ

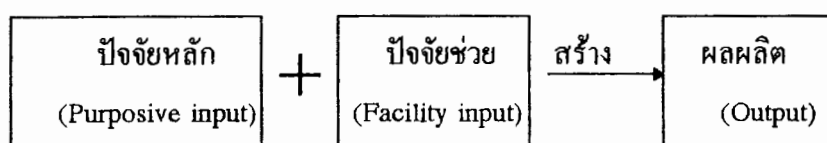
โดยหลักแห่งความจริง ถ้าจะให้เกิดผลผลิต(Output) จำเป็นต้องมี ปัจจัย(Input)และเขียนแสดง ในรูปของแผนภูมิได้ ดังนี้

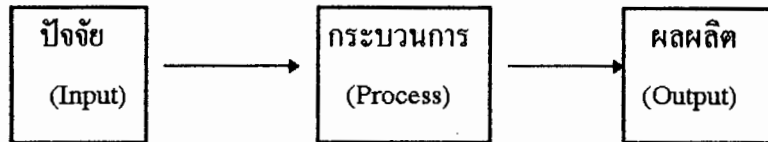
ตามปกติ เมื่อกกล่าวถึงปัจจัยสร้างผลผลิต จะมีปัจจัยที่สร้างผลผลิตอยู่ 2 ประเภท คือ

1. ปัจจัยที่ใช้เป็นตัวสร้างผลผลิต หรือเป็นตัวแปรสร้างผลผลิต หรือเรียก ว่า ปัจจัยหลัก (Purposive inputs)
2. ปัจจัยที่ใช้ช่วยอำนวยความสะดวกให้ได้ผลผลิตหรือเรียกว่า ปัจจัยช่วย(Facility inputs)

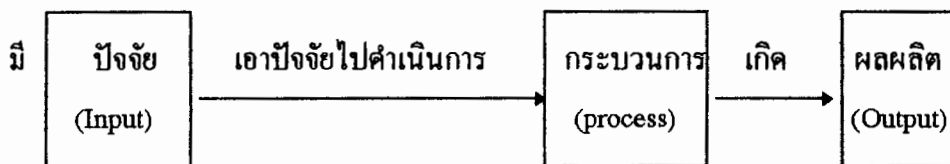
ซึ่งเขียนแสดงแผนภูมิในรูปของปัจจัย 2 ประเภทได้ ดังนี้

แต่เนื่องจากปัจจัยช่วย (Facility input) จะอยู่ในรูปของการดำเนินการ หรือกระบวนการ (Process) ดังนั้น แผนภูมิส่วนประกอบของผลผลิตอันหนึ่งจึงเขียนได้ ดังนี้

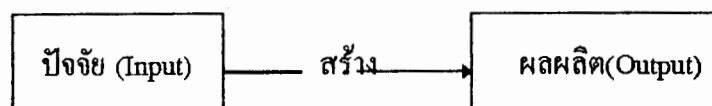

เพราะฉะนั้น แผนภูมิข้างบนจึงเป็นส่วนประกอบของระบบซึ่งสร้างผลผลิตอันหนึ่ง ดังนั้น ส่วนประกอบของระบบซึ่งสร้างผลผลิตอันหนึ่งจึงเป็นฐานความคิดของผู้ปฏิบัติงาน ตามวิธีการเชิงระบบ (System Approach) กล่าวคือ

3. ทำไมต้องมีรูปแบบระบบงาน

ส่วนประกอบของระบบ(ซึ่งได้มีการอธิบายแล้วในตอนต้น)ถ้าเราไม่แยกประเภทของปัจจัย มีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ

ปัจจัย (Input) และผลผลิต (Output) จึงเป็นส่วนสำคัญต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก และมีผลให้เกิดการปฏิบัติงาน 2 วิธีการ ซึ่งให้ผลแตกต่างกันมากคือ

1. การปฏิบัติงานโดยใช้ปัจจัยเป็นตัวกำหนดงาน
2. การปฏิบัติงานโดยใช้ผลผลิตเป็นตัวกำหนดงาน

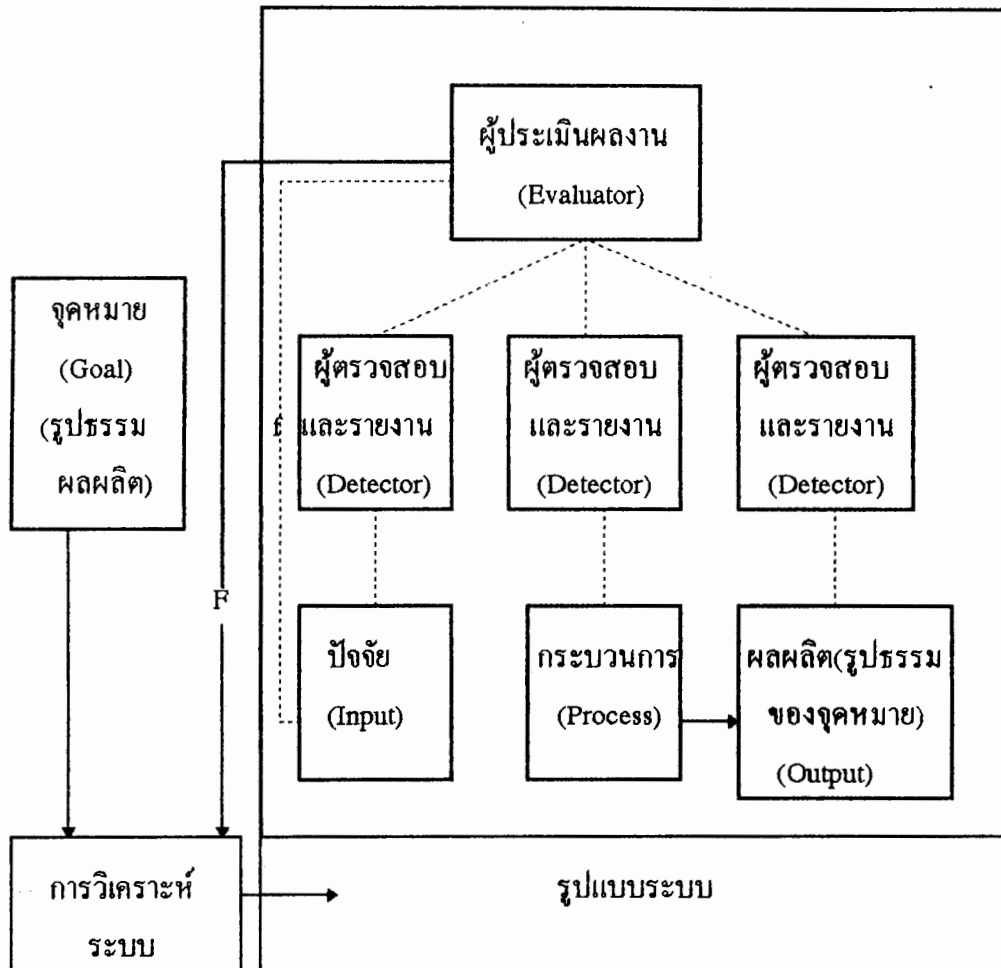
4. การปฏิบัติงานโดยใช้ผลผลิต (Output) เป็นตัวกำหนดงาน

การทำงานวิธีนี้ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องเริ่มถามตัวเองเป็นอันดับแรก คือ อะไรที่ต้องทำให้สำเร็จ โดยปรกติ การทำงานใดก็ย่อมมีจุดหมาย/วัตถุประสงค์ของงานนั้น

เพราะฉะนั้น เราจะทำตัวเราเองว่าผลผลิตที่ต้องการคืออะไร และจะอย่างไรจึงจะได้ผลผลิตที่ต้องการนั้น คำตอบก็คือ เราต้องวิเคราะห์ว่าผลผลิตที่ต้องการต้องการปัจจัยทั้งสองประเภท (ปัจจัยหลักและปัจจัยช่วย) อะไร

การวิเคราะห์ทราบว่าผลผลิตที่ต้องการต้องการปัจจัยหลักและปัจจัยช่วยอะไร ยังไม่สามารถจะรับประกันได้ว่าเราจะได้ผลผลิตที่ต้องการ เพราะปัจจัยหลักและปัจจัยช่วยเองก็เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ผลผลิตผันแปร (ในกรณีที่เราไม่ทราบความชัดเจนของปัจจัยทั้งสอง คือ เราไม่เคยดำเนินการในเรื่องนี้มาก่อน) เราจึงต้องเอาปัจจัยหลักและปัจจัยช่วยนี้ไปดำเนินการเพื่อสร้างผลผลิตที่ต้องการ โดยใช้เทคนิคการควบคุมทางการบริหาร (Management Control) คือ การวางกำหนดผู้ตรวจสอบและรายงาน (Detector) ลงไปบนจุดที่จะทำให้ผลผลิตผันแปร วางกำหนดวงจรของข้อมูลภายในระบบเพื่อให้ผู้ตรวจสอบและรายงาน รายงานผู้ประเมินผล (Evaluator) เกี่ยวกับปัจจัยหลัก/ปัจจัยเสริมและผลผลิต เพื่อให้ผู้ประเมินผลให้ข้อมูลปรับปรุงปัจจัยใหม่ วางกำหนดวงจรข้อมูลออกนอกระบบเพื่อให้ผู้ประเมินผลให้ข้อมูลให้มีการวิเคราะห์ปรับปรุงระบบใหม่ และมีการใช้การควบคุมทางการบริหารอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ต้องการ ซึ่งการออกแบบระบบงาน (Systems design) จะให้ความชัดเจนในการใช้เทคนิคการควบคุมทางการบริหารซึ่งเป็นคำตอบว่าทำไมต้องมีรูปแบบระบบ และเราสามารถเขียนแสดงความชัดเจนของระบบงาน ได้ดังแผนภูมิ

แผนภูมิ แสดงระบบงานและการควบคุมทางการบริหารเพื่อจุดหมายอย่างหนึ่ง

—— F —— (Feedback) หรือข้อมูลย้อนกลับออกนอกระบบ (คือ ข้อมูลต่างๆ ซึ่งแสดงความจำเป็นต้องวิเคราะห์ระบบใหม่)

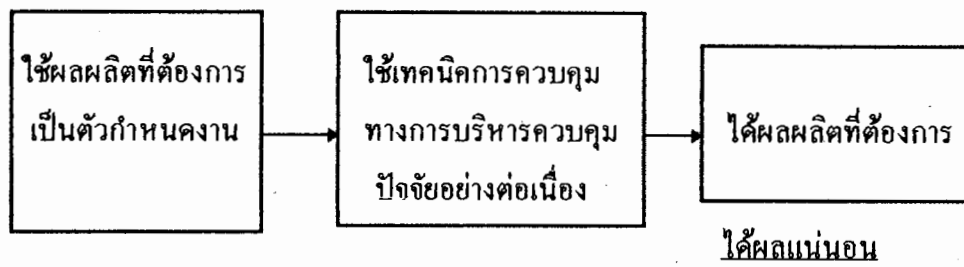
..... f (Feedback) หรือข้อมูลย้อนกลับภายในระบบ (คือ ข้อมูลต่างๆ เพื่อการปรับปัจจัย หรือ Inputs)

5. วิธีการทำงานตามวิธีการเชิงระบบ (Systems Approach) กล่าวโดยสรุป คือ การทำงาน 3 ขั้นตอน โดยกำหนดความคิดให้กับตนเองตามลำดับ คือ

1. ต้องวิเคราะห์ว่าอะไรคือสิ่งที่ท่านต้องทำให้สำเร็จ (Systems analysis)
2. ต้องออกแบบระบบที่จะทำให้สำเร็จได้อย่างไร (Systems design)
3. ต้องบริหารระบบนั้น (Systems management)

ใช้เทคนิคการควบคุมการบริหาร (Management control)

เราอาจจะกล่าวถึงวิธีการเชิงระบบ โดยการชี้แจงขั้นตอนการทำงานง่ายๆ ดังนี้

หมายเหตุ วิธีการทำงานตามวิธีการเชิงระบบ ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่สามารถรับรองผลผลิตได้นั้น เป็นวิธีการทำงานที่ปราศจากการอ้อมล้วย หรือการใช้ทางสายกลางในการปฏิบัติ ส่วนใหญ่จะเป็นการบังคับควบคุมว่าต้องทำอย่างนั้น อย่างนี้ ตามที่ได้พิจารณาวิเคราะห์ไว้แล้ว และก็ต้องมีการดูแลควบคุมให้เป็นไปตามนั้น การประเมินผลการทำงานก็ต้องเป็นไปให้ครบขั้นตอน กล่าวคือ ต้องมีการประเมินผลทั้ง 3 ขั้นตอน คือ (1) ก่อนดำเนินการ (2) ระหว่างดำเนินการและ (3) หลังการดำเนินการ ดังนั้น ในระบบการทำงานที่ไม่สนใจในความชัดเจนของผลผลิต หรือระบบงานที่ความสนใจส่วนคนมีอิทธิพลสูง หรือในระบบงานที่ไม่มีการใช้เทคนิคการควบคุมทางการบริหาร ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเหล่านั้นจึงไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก (ซึ่งเป็นจุดอ่อนอันหนึ่งของการพัฒนา) และชอบที่จะปฏิบัติการตรงกันข้าม โดยการเอาปัจจัยเป็นตัวกำหนดงาน

6. การทำงานโดยเอาปัจจัย (Input) เป็นตัวกำหนดงาน (ไม่รับรองผลผลิตและผลผลิตผันแปร)

การทำงานวิธีนี้ ผู้ปฏิบัติมีความเชื่อว่า งานที่กำหนดให้มีขั้นตอนเป็นตัวสร้างผลผลิตที่ต้องการ จึงได้มีการกำหนดให้มีงานนั้น เช่น ผู้รับผิดชอบงานต้องการพัฒนาจิตใจของบุคลากรในระบบราชการ และก็จัดให้มีกิจกรรมให้ข้าราชการไปฟังเทศน์เพื่อต้องการจะพัฒนาจิตใจของข้าราชการ เพราะถือว่าการได้ฟังเทศน์เป็นการพัฒนาจิตใจ และเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมให้ข้าราชการไปฟังเทศน์แล้ว ก็คาดหวังว่า ข้าราชการที่ได้ไปฟังเทศน์ได้มีการพัฒนาจิตใจแล้ว โดยมีได้ค้ำประกันว่า ในการที่จะบอกว่า ข้าราชการใดได้มีการพัฒนาจิตใจแล้วหรือจิตใจได้รับการพัฒนา ข้าราชการนั้นต้องแสดงออกในพฤติกรรมหลายอย่างซึ่งแสดงว่าเขาสมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่ได้รับ

การพัฒนาจิตใจแล้ว ในการทำงานลักษณะนี้ ผู้ปฏิบัติขาดความรอบคอบในเรื่องผลผลิต ผู้ปฏิบัติสนใจเฉพาะเรื่องที่อยู่ในสายตาและสิ่งที่มองเห็นเท่านั้น อย่างอื่นไม่สนใจความจริงในการทำงานที่ถือปัจจัยเป็นหลักจะได้ผลผลิตหลายอย่าง และหลากหลาย โดยเฉพาะในการทำงานที่ปราศจากระบบงาน ไม่มีการใช้เทคนิคควบคุมทางการบริหาร ไม่สามารถรับรองผลผลิตที่ต้องการได้ ซึ่งระบบการทำงานของวิธีการใช้ปัจจัยเป็นตัวกำหนดสามารถเขียนขั้นตอนการทำงานได้หลายอย่างง่ายๆ ดังนี้

7. การมองวัฒนธรรมในรูปของระบบงาน

การมองวัฒนธรรมในรูปของระบบงาน ช่วยให้ผู้ที่ศึกษาเกิดความเข้าใจ คุณประโยชน์ของวัฒนธรรม กล่าวคือ งานใดก็ตาม เมื่องานนั้นเป็นวัฒนธรรมหรือรูปแบบการปฏิบัติในวิถีชีวิตของคนในสังคมแล้ว งานนั้นจะเป็นงานที่ยั่งยืน เพราะระบบงานวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต จะมีประชาชน เป็นผู้มีส่วนร่วมในทุกหน้าที่ในระบบงานนั้น คือ เป็นผู้วิเคราะห์สร้างและปรับปรุงปัจจัยให้เกิดวัฒนธรรมนั้น เป็นผู้ตรวจสอบและรายงาน (Detector) เพื่อดูแลความถูกต้องของปัจจัยที่ใช้สร้างวัฒนธรรมนั้น และเป็นผู้ให้ข้อมูลต่างๆ กับผู้ประเมินผล เพื่อส่งข้อมูลกลับไปปรับปรุงปัจจัยในกรณีที่ต้องปรับปรุงบ้าง หรือในกรณีที่ต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยใหม่ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม จะช่วยกันทำทุกหน้าที่ในระบบงานวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมอันเป็นที่พึงประสงค์นั้นดำรงอยู่และดำเนินต่อไป ดังจะยกตัวอย่าง วัฒนธรรมซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนไทยเช่น

1. การทักทายผู้ใหญ่ด้วยการไหว้
2. คนไทยเป็นคนมีน้ำใจเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น
3. คนไทยนิยมการดำเนินชีวิตตามสายกลาง รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาหลุม่อด้วยไม่คือร้อนเอาแต่ใจตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยตามสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาเสริมสร้างงานทางวัฒนธรรมขององค์กร
3. เพื่อพัฒนาบทบาทหน้าที่ขององค์กรทางวัฒนธรรมที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานทางวัฒนธรรม

คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธี ดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร คือ องค์กรทางวัฒนธรรมที่ทำการศึกษาวิจัยจำนวน 11 องค์กร ได้แก่ วัดและสำนักสงฆ์ สถานศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ / กิ่งอำเภอ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ/กิ่งอำเภอ สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ/กิ่งอำเภอ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลเมือง
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ แต่ละกลุ่มองค์กรทางวัฒนธรรมที่มี บทบาทในการดำเนินงานวัฒนธรรม จำนวน 301 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มี 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิด

ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและปลายเปิด

ตอนที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลกระทบต่อองค์กรทางวัฒนธรรม และบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมเมื่อได้รับผลกระทบนั้นๆ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด

ตอนที่ 4 ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสัมฤทธิ์ผลขององค์กรทางวัฒนธรรม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

คณะผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ตรงตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกำหนด
2. ร่างเครื่องมือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเสนอแนะปรับปรุงในด้านความตรงตามเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา
3. ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. คณะผู้วิจัย ทำหนังสือขอความร่วมมือถึงองค์กรทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. คณะผู้วิจัยไปส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในบางส่วนใช้บริการทางไปรษณีย์

จากจำนวนแบบทดสอบที่ส่งไป 301 ฉบับ ได้รับคืนมา 301 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยแยกเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากวัดและสำนักสงฆ์ จำนวน 100 ฉบับ สถานศึกษาจำนวน 100 ฉบับ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 1 ฉบับ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอ จำนวน 22 ฉบับ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 1 ฉบับ ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ จำนวน 2 ฉบับ สภาวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 1 ฉบับ สภาวัฒนธรรมอำเภอ/กิ่งอำเภอ จำนวน 22 ฉบับ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด จำนวน

1 ฉบับ องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 50 ฉบับ และเทศบาลเมือง จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ในการวิจัยทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ คณะผู้วิจัยใช้วิธีแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละและการวิเคราะห์เนื้อหา

สูตรที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น} \times 100}{\text{ความถี่ทั้งหมด}}$$

(ประคอง กรรมสุต, 2534)

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ

1. สภาพภูมิศาสตร์

สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ (2529: 2-3) ได้กล่าวไว้ว่า จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้ง (Latitude) ที่ 14 -15 องศาเหนือ และเส้นแวง (Longitude) ที่ 104 -105 องศาตะวันออก อยู่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 120 เมตร มีพื้นที่ประมาณ 8,839,967 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,524,985 ไร่ ความยาวของเนื้อที่ จากทิศเหนือจดทิศใต้ ประมาณ 100 กิโลเมตร ความกว้างจากทิศตะวันออกจดทิศตะวันตก ประมาณ 90 กิโลเมตร ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถไฟ ประมาณ 515 กิโลเมตร และทางรถยนต์ ประมาณ 600 กิโลเมตร ห่างจากท่าอากาศยานนานาชาติอุบลราชธานีประมาณ 60 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ เขตอำเภอกันทรารมย์ ยางชุมน้อย ราชันีส์ไศล และกิ่งอำเภอศีลาลาด ติดกับจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร และร้อยเอ็ด โดยมีน้ำชี และพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้บางส่วนเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัด

ทิศใต้ เขตอำเภอกันทรลักษ์ ขุนหาญ ขุขันธ์ และภูสิงห์ ติดกับประเทศกัมพูชา ประชาธิปไตย โดยมีเทือกเขาพนมดงเร็ก เป็นแนวแบ่งเขตแดนประเทศ

ทิศตะวันออก เขตอำเภอกันทรารมย์ โนนคูณ เบญจลักษ์ และกันทรลักษ์ ติดกับจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีบางส่วนของลำห้วยชะยุ้ง เป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัด

ทิศตะวันตก เขตกิ่งอำเภอศีลาลาด อำเภอราชันีส์ไศล บึงบูรพ์ กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ อำเภอเมืองจันทร์ ห้วยทับทัน ปรารังค์กู ขุขันธ์ และภูสิงห์ ติดกับจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดสุรินทร์ โดยมี บางส่วนของ ทุ่งกุลาร้องไห้ ลำห้วยทับทันและ ห้วยสำราญเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัด

ลักษณะภูมิศาสตร์

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่อยู่ทางตอนล่างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อความเข้าใจ จึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์โดยภาพรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าที่ราบสูงโคราช มีลักษณะเป็นแอ่งตื้น (Shallow basin) หรือคล้ายกระทะหงาย (Saucer Shaped) และลาดเอียงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เล็กน้อย ที่ราบนี้ประกอบด้วย ภูเขายอดเรียบ (flat topped mountain) และพื้นผิวที่เหลื่อมล้ำจากการกัดกร่อน (dissected peneplain surface) ซึ่งมีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาด (undulating) และมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 100 เมตร ถึง 200 เมตร ส่วนบริเวณขอบ หรือ รอบ ๆ ของที่ราบสูงนี้ ได้ยกตัวขึ้น ทำให้เกิดภูเขาขึ้นแบบเขาอีโต้ (Cuestas) และหน้าผาชันล้อมรอบที่ราบสูงด้านใต้ และตะวันออกเฉียงของภาค และมีความสูงเหนือระดับน้ำทะเล ประมาณ 200 ถึง 1,000 เมตร

ลักษณะภูมิประเทศ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ ยังมีเทือกเขาภูพาน อยู่ระหว่างกลาง จึงทำให้เกิดแอ่งที่ราบลุ่มตอนเหนือ เรียกว่าแอ่งที่ราบลุ่มสกลนคร กับแอ่งที่ราบลุ่มตอนใต้เรียกว่า แอ่งที่ราบลุ่มโคราช (Korat Basin) ซึ่งจังหวัดศรีสะเกษ จะอยู่ในแอ่งที่ราบลุ่มนี้

ลักษณะทางธรณีวิทยาของจังหวัดศรีสะเกษ จัดอยู่ในหินชุดโคราช เกิดจากการตกตะกอนของน้ำทะเลมาก่อน ยกเว้นดินตะกอนลำนํ้าซึ่งคาดว่าเกิดในยุคควอเตอร์นารี (Quaternary) ถึงยุคปัจจุบันเป็นชั้นที่อยู่บนสุด หินชุดโคราชนี้สามารถแบ่งเป็นชั้นดังนี้

ชั้นที่ 1 เรียกว่าชั้นเกลือ อยู่ใต้ชั้นตะกอนลำนํ้าปัจจุบัน อยู่บริเวณตอนเหนือของจังหวัด ผังซ้ายของแม่น้ำมูลเกือบตลอดเป็นหินทรายสีแดงจาง ๆ ถึงสีน้ำตาลปนแดง หินดินดานปนทราย และหินทรายแป้ง มีชั้นยิปซัมหนา 50 ฟุต และชั้นของเกลือหินหนากว่า 800 ฟุต จากการศึกษาลักษณะของซากดึกดำบรรพ์ของพืชและสัตว์ (Fossil) ในชั้นหินพอจะบอกได้ว่าชั้นนี้เกิดในยุคครีเตเชียส (Cretaceous) หรืออ่อนกว่าเล็กน้อย

ชั้นที่ 2 เรียกว่าชั้นโคกกรวด อยู่ใต้ชั้นที่ 1 มีบริเวณตั้งแต่อำเภอเมืองศรีสะเกษ กันทรารมย์ ลงมาทางใต้จนถึงเทือกเขา ซึ่งอยู่ตอนใต้ของอำเภออุษาคเนย์ ขุนหาญ และกันทรลักษ์ ชั้นนี้ประกอบด้วยหินทรายแป้งสีแดงปนเทา ถึงสีน้ำตาลปนแดง (มีจุดสีเทาปนเขียว) หินทรายและหินดินดาน ดินกรวดมนของหินปูน ตอนบนจะเป็นชั้นบาง ๆ ของยิปซัมชั้นนี้จัดอยู่ในยุคเจอแรสสิก (Jurassic)

ชั้นที่ 3 อยู่ถัดจากชั้นที่ 2 ลงไป และเห็นเป็นเทือกเขาอยู่ทางตอนใต้สุดของจังหวัดเรียกว่าชั้น ภูพานและพระวิหารซึ่งมักอยู่คู่กัน ชั้นภูพานประกอบด้วยหินทราย

เป็นชั้นหนาที่บดตีทาปนเหลือง ถึงสีชมพูปนเทา หินกรวดมนที่เกิดจากหินทรายสีเทา ถึง ม่วงแดงปนเทา และชั้นบาง ๆ ของหินดินดาน และหินทรายแข็ง ชั้นพระวิหารเป็นหินทราย แดงปนเทาเขียวมะกอกถึงเทาหินดินดานปนไมก้า สีน้ำตาลเข้มปนแดง และหินทรายแข็ง ปนไมก้า สีแดงปนเทา จากการสังเกตในลักษณะซากดึกดำบรรพ์ของพืชและสัตว์ในชั้น หินพอจะบอกได้ว่า ชั้นที่ 3 นี้เกิดในยุคเจอแรสสิก (Jurassic) ก่อนไปทางยุคไทเรสสิก (Triassic)

ชั้นที่ 4 เรียกว่าชั้นภูกระดึง อยู่ถัดจากชั้นที่ 3 ลงไปอีก ซึ่งอยู่ลึกเกินไปที่จะมีความสัมพันธ์กับวัตถุต้นกำเนิดดินในจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบัน ประกอบด้วยหินดิน ดานปนไมก้าเป็นส่วนใหญ่ มีสีน้ำตาลเข้ม สีน้ำตาลปนเทา และแดงปนเทา กับหินทราย แข็งและหินทรายปนไมก้าบ้าง สีน้ำตาลปนไมก้าบ้าง สีน้ำตาลปนแดงถึงปนเทา ตอนล่าง สุดเป็นหินกรวดชั้นมน ชั้นนี้จัดอยู่ในยุคไทเรสสิก (Tirassic)

ส่วนบริเวณที่เป็นหินบะซอลท์(Basalt) เกิดจากลาวา(Lava) ที่พุ่งขึ้นมา แข็งตัวกลายเป็นหินทับอยู่บนชั้น โครกกรวดอีกทีหนึ่งแสดงว่าควรจะเกิดในยุคเทอเชียรี (Tertiary Era)ซึ่งมีอายุน้อยกว่ายุคเจอแรสสิก (Jurassic)

สำหรับลักษณะทางภูมิศาสตร์ สามารถแยกได้ 2 ประเภท คือ ลักษณะ ภูมิประเทศ และลักษณะภูมิอากาศ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ลักษณะภูมิประเทศ

กรมพัฒนาที่ดิน (2540 : 19) กล่าวไว้ว่า จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัด ที่ตั้งอยู่ขอบแอ่งที่ราบลุ่มโคราชด้านตะวันออก เป็นบริเวณที่มีผืนแผ่นดินกว้างขวาง อาจ เรียกได้ว่า เป็นบริเวณลุ่มน้ำมูล - น้ำชีตอนล่าง ซึ่งอุดมไปด้วยลุ่มน้ำลำห้วยหลายสาย ไหลมาบรรจบในเขตอีสานใต้ ลักษณะภูมิประเทศด้านใต้เป็นที่สูงแล้วค่อย ๆ ลาดเอียงไป ทางเหนือ ตอนกลางเป็นที่ลาดเอียงเล็กน้อย และที่ราบลอนลาด ส่วนตอนเหนือเป็นที่ราบ ลุ่ม สามารถกล่าวโดยละเอียด เป็น 3 บริเวณ ดังนี้

(1) **บริเวณที่สูงและเทือกเขา** ได้แก่บริเวณพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอยุหนายุ ตอนใต้ของอำเภอยุกันธิ์ และอำเภอกุสิงห์ ในพื้นที่อำเภอดังกล่าวนี จะ เป็นบริเวณที่สูง เช่น ภูดินแดง ภูดิน ภูทอง ซึ่งอาจมีความสูงจากระดับน้ำทะเล ระหว่าง 150 - 200 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่สูง 160 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ส่วนบริเวณขอบด้าน ทิศใต้จะเป็นเทือกเขาพนมดงเร็ก เทือกเขานี้จะทอดยาวในแนวตะวันตก ไปตะวันออก

เริ่มจากช่องตะโก จังหวัดบุรีรัมย์ ไปทางทิศตะวันออก ผ่านจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ ไปสิ้นสุดที่อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี รวมความยาว 544 กิโลเมตร เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา เทือกเขาสูงนี้เป็นแบบเขาอิไต่ ขนานกับแนวละติจูด มีหน้าผาสูงชัน ทางด้านใต้ ลาดเอียงไปทางเหนือ

เขตภูเขาที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ระหว่าง 204 เมตร ถึง 673 เมตร โดยมียอดเขาที่สูงที่สุด คือ ยอดเขาพนมตาเมื่อน ในเขตอำเภอขุนหาญ สูง 673 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง เทือกเขาพนมดงเร็กเป็นต้นกำเนิดลำน้ำหลายสาย ได้แก่ห้วยสำราญ ห้วยชะยุง ห้วยทา ห้วยเหนือ และห้วยทับทัน ลำน้ำทุกสาย จะไหลลงไปสู่มแม่น้ำมูล ซึ่งไหลผ่านที่ราบลุ่มตอนเหนือของจังหวัดศรีสะเกษ ในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ สํารวจพบช่องคิโด่เข้าออกอยู่ 41 ช่อง ที่สำคัญได้แก่ช่องสะง่า ช่องเปรี๊ยะจำบ็อก(ช่องบก) ช่องหัวเสา อำเภอภูสิงห์ ช่องพระพลัย อำเภอขุนหาญ ช่องสระแจง (ช่องแปดหลัก) ช่องโคนเอาว์ ช่องบันไคหัก(เขาพระวิหาร) ช่องตาเฒ่า ช่องโพน อำเภอกันทรลักษ์ เป็นต้น

(2) **บริเวณที่ราบลอนลาด** เป็นพื้นที่ทางตอนกลางของจังหวัด ไปจดเขตที่ราบสูงตอนใต้ ได้แก่บริเวณพื้นที่ อำเภอโนนคูณ อำเภอเบญจลักษ์ ตอนใต้ของอำเภอศรีรัตนะ ตอนใต้ของอำเภอไพรบึง อำเภอขุขันธ์ และตอนใต้ของอำเภอปรางค์กู๋ ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดศรีสะเกษในบริเวณนี้ จากการพิจารณาระดับความสูงของพื้นที่โดยละเอียดแล้ว พบว่า จะมีลักษณะเป็นที่ราบสูงลอนลาด จากพื้นที่ด้านตะวันออกของอำเภอโนนคูณ ผ่านตอนเหนือของอำเภอเบญจลักษ์ สู่ออนใต้ของอำเภอศรีรัตนะ บริเวณตำบลสระยาว ตำบลศรีแก้ว ตำบลพิงพวย ติดกับตอนเหนือของอำเภอขุนหาญ บริเวณตำบลไพร ตำบลโพธิ์วังศ์ ตำบลกระหวัน พาดผ่านตอนใต้ของอำเภอไพรบึง ตอนเหนือของอำเภอขุขันธ์ จนถึงตอนใต้ของอำเภอปรางค์กู๋ ลักษณะภูมิประเทศเช่นนี้ จะกลายเป็นขอบยกที่ราบในเขตบริเวณตะวันออกของอำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุนหาญ และอำเภอขุขันธ์ให้สูงขึ้น พบว่าดินบริเวณนี้เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ระดับปานกลาง ที่เป็นที่สูงเหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ ส่วนที่เป็นที่ราบต่ำทำนาข้าวได้ผลดีมาก พื้นดินบริเวณที่ราบลอนลาดนี้ จะมีระดับความสูงระหว่าง 150 - 169 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล โดยพื้นดินส่วนใหญ่ จะมีระดับความสูง ประมาณ 152 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล

(3) **บริเวณที่ราบลุ่มน้ำ** เป็นพื้นที่ราบตอนกลางค่อนข้างไปทางเหนือและบริเวณที่ราบลุ่มสองฝั่งแม่น้ำมูล ในบริเวณที่ราบลุ่มนี้ หากพิจารณาจากลักษณะภูมิประเทศและความสูงของพื้นที่จะสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน ดังนี้

- **บริเวณที่ราบลุ่มน้ำมูล** น้ำมูลมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสันกำแพง อำเภอบึงขัง จังหวัดนครราชสีมา ไหลเข้าสู่จังหวัดศรีสะเกษที่อำเภอรามิไศล อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอขามเฒ่า อำเภอเมืองศรีสะเกษ และอำเภอกันทรารมย์ ขอบเหนือสุดของอำเภออุทุมพรพิสัยและอำเภอเมืองศรีสะเกษ จะติดกับแม่น้ำมูล

แม่น้ำมูลช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดศรีสะเกษ โดยพิจารณาจากเส้นแนวระดับ (Contour) พบว่า คลื่นริมฝั่งแม่น้ำมูลจะมีความสูงระหว่าง 115 - 117 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง สำหรับความสูงของพื้นที่โดยทั่วไปของบริเวณที่ราบลุ่ม จะอยู่ระหว่าง 115 - 130 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง สำหรับบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่ต่ำมาก ได้แก่พื้นที่บริเวณตำบลหนองแก้ว ตำบลโนนสัง ตำบลทาม ตำบลบัวน้อย อำเภอกันทรารมย์ ระดับความสูงของที่นาและที่ตั้งหมู่บ้านหลายแห่งในแต่ละตำบล จะอยู่ระหว่าง 115, 117, 118, 119 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ตำบลคูซอด อำเภอเมือง ระดับความสูง ระหว่าง 115, 116, 119 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ตำบลสัมป่อย อำเภอรามิไศล ระดับความสูงของที่นาและที่ตั้งหมู่บ้าน จะอยู่ระหว่าง 117, 119 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง

- **บริเวณที่ราบลุ่มน้ำลำห้วย** ลักษณะภูมิประเทศพื้นที่บริเวณนี้ จะมีพื้นที่เป็นเนินดิน ระดับความสูง ประมาณ 133 - 150 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง พาดผ่านในแนวตะวันออก ตะวันตก โดยเริ่มตั้งแต่บริเวณตำบลโนนคือ ตำบลบก อำเภอโนนคูณ ตำบลคู ตำบลหนองหัวช้าง ตำบลผักแพว อำเภอกันทรารมย์ รอยต่อระหว่างตำบลหนองแก้ว ตำบลโพนเขวา กับตำบลตะดอบ พาดผ่านตำบลโพธิ์ ตำบลเมืองใต้ตอนเหนือ ตำบลหนองครก ตำบลหญ้าปล้อง อำเภอเมืองศรีสะเกษ ตำบลรังแร้ง ตำบลอีหล้า ตำบลเขม อำเภออุทุมพรพิสัย ตำบลเสียว กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ จึงกลายเป็นขอบกั้นระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำมูลกับที่ราบลุ่มลำห้วย ออกจากกัน ที่ราบลุ่มน้ำลำห้วยจะประกอบด้วย

- **ที่ราบลุ่มห้วยชะยุ้ง** ได้แก่บริเวณตำบลโพธิ์ อำเภอนोनคูณ ตำบลเงิน ตำบลน้ำเกลี้ยง อำเภอน้ำเกลี้ยง
- **ที่ราบลุ่มห้วยทา** ได้แก่บริเวณ ตำบลตุม ตำบลศรีแก้ว ตำบลพิงพวย อำเภอศรีรัตนะ
- **ที่ราบลุ่มห้วยแฮด** ได้แก่บริเวณตำบลดินแดง อำเภอไพรบึง ตำบลหนองคล้า ตำบลโนนเพ็ก อำเภอพยุห์ ตำบลห่ม อำเภอเมืองศรีสะเกษ ตำบลควนใหญ่ อำเภอวังหิน
- **ที่ราบลุ่มห้วยสำราญ** ได้แก่บริเวณ ตำบลหมากเจียบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ตำบลธาตุ ตำบลบุสูง ตำบลศรีสำราญ อำเภอวังหิน ตำบลสมอ ตำบลโพธิ์ศรี ตำบลหนองเชียงทูน ตำบลสำโรงปราสาท ตำบลกู่ ตำบลตุม อำเภอปรangkู่ ตำบลกล้วยกว้าง อำเภอห้วยทับทัน ตำบลทุ่งไชย ตำบลก้านเหลือง ตำบลแซ่ อำเภออุทุมพรพิสัย
- **ที่ราบลุ่มห้วยทับทัน** ได้แก่บริเวณ ตำบลเมืองหลวง ตำบลผักไหม ตำบลจานแสนไชย อำเภอห้วยทับทัน ตำบลตาโกน ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ ซึ่งที่ราบลุ่มลำห้วยต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ละแห่งจะเป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่และมีความลาดเอียงหรือมีความต่างระดับกันน้อยมาก ลักษณะของพื้นที่จะลาดเอียงไปทางทิศเหนือและทางทิศตะวันตกของจังหวัด โดยพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีความสูงระหว่าง 126 - 133 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ในฤดูฝนพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีน้ำท่วมขัง 30 - 40 เซนติเมตร จึงเหมาะสำหรับทำนาในปีที่มีฝนตกอุดมสมบูรณ์

ลักษณะภูมิอากาศ

กรมชลประทาน (2536 : 60) กล่าวว่าไว้ว่า จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ห่างไกลจากทะเลมาก แต่อยู่ในเขตร้อน ได้รับอิทธิพลทั้งจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดเข้ามากลางเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน ลมนี้จะพัดเอาความชุ่มชื้น และนำฝนมาตก เดือนที่มีฝนตกหนักคือ เดือนกันยายน นอกจากนี้ยังอยู่ในเส้นทางของพายุดีเปรสชันที่ก่อตัวขึ้นในทะเลจีนใต้

สาเหตุที่ทำให้ปริมาณน้ำฝนในจังหวัดศรีสะเกษ มีปริมาณไม่มาก เมื่อเปรียบเทียบกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เนื่องมาจากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีเทือกเขาพนมดงรัก ทางตอนใต้ขวางกั้นลมฝนหรือที่เรียกว่าลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลักษณะเงาฝน (Rain Shadow) ส่วนในช่วงกลางเดือนตุลาคม ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะพัดผ่านในช่วงเวลาปลายฤดูฝนต้นฤดูหนาวนี้ ลมพายุที่ก่อตัวแถบทะเลจีนใต้ จะไม่เบนทิศทางเข้าสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เนื่องจากถูกกำบังโดยเทือกเขาอินทรี พายุที่ก่อตัวขึ้น จึงมักเปลี่ยนเส้นทางสู่ภาคใต้ของประเทศไทย ฤดูหนาว จึงเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ โดยอากาศจะหนาวจัดระหว่างเดือนมกราคม ส่วนฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงกลางเดือนพฤษภาคม เดือนที่มีอากาศร้อนจัดที่สุด คือเดือนเมษายน ด้วยลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวมาแล้ว จึงทำให้ภูมิภาคนี้มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป ของจังหวัดศรีสะเกษ มีอากาศร้อนจัดในฤดูร้อน และค่อนข้างหนาวจัดในฤดูหนาว เพราะได้รับอิทธิพลของลมหนาวจากประเทศจีน ส่วนฤดูฝน มักจะมีฝนตกหนักในเดือนกันยายน โดยจะตกหนักในพื้นที่ตอนกลางและตอนล่างของจังหวัดเท่านั้น ส่วนพื้นที่ทางตอนเหนือของจังหวัดจะมีปริมาณฝนตกน้อยและไม่ค่อยสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยแล้วในปีหนึ่ง ๆ จะมีฝนตก 100 วัน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,200 - 1,400 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย ประมาณ 26 -28 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด ประมาณ 40 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 10 องศาเซลเซียส

ทรัพยากร

ทรัพยากรในพื้นที่บริเวณจังหวัดศรีสะเกษ หากย้อนกลับไปสู่อดีต เมื่อ พ.ศ. 1581 รัชดา สาระยา (2536 : 29) กล่าวว่า ในจารึกเขาพระวิหาร 1 ศ.ก 5 ด้านที่ 1 ระบุว่า พระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงทราบถึงความจงรักภักดีของศรีสุพรรณมังกาเสตงจิ ขณะที่ทำร้ายในกัมรเตงชคตศรีศิริเรศวร และกัมรเตงชคตศรีพฤทเรศวร พร้อมกับความขยันหมั่นเพียรของเขาในการเฝ้าบัญชีเพื่อความรุ่งเรืองของพระศิวะ จึงทรงพระราชทานพรแก่ศรีสุพรรณมังกาเสตงจิ และทรงประสาทพระราชทรัพย์พร้อมทั้งเมืองวิเกตะ ซึ่งเป็นเมืองมรดกตกทอดมาจากมรตาศรีปฤถิวินเรนทระ อันอยู่ในความดูแลของกัมรเตงชคตศรีมหารัชมัง ผู้เป็นเจ้าเมืองแก่ศรีสุพรรณมังกาเสตงจิ และพระองค์ก็ทรงพระราชทานเปลี่ยนชื่อเมืองให้ใหม่ว่า **กูรูเกษตร**

นอกจากนั้น จารึกปราสาทสระกำแพงใหญ่จารึกเมื่อ พ.ศ.1585 ระบุถึงพระกัมมรเตงชคตศรีพุทธเชศวร(ปราสาทสระกำแพงใหญ่) แห่งเมืองสตุกอำพิล ได้มีการถวายทาสให้ดูแลทุกปีโดยแบ่งเวรดูแลเป็นข้างขึ้นและข้างแรม รวมทั้งถวายสัตว์เลี้ยงทรัพย์สินเงินทองแก่พระกัมมรเตงชคตศรีพุทธเชศวร จำนวนมากซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพแวดล้อมแล้ว น่าเชื่อว่าเมืองสตุกอำพิลน่าจะมีที่ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงปราสาทสระกำแพงใหญ่นั้นเอง

ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ.1664 ในจารึกเขาพระวิหาร 2 ศ.ก. 3 ด้านที่ 1 ได้กล่าวถึงประเพณีการเรียกฝนซึ่งจะนำมาสู่ความมั่งคั่ง นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง ภควัตบาทกัมมรเตงอัญคุรุศรีทิวากรบมชิต แห่งเมืองพนุทระนงผู้กำกับดูแลกัมมรเตงชคตศรีศิขเรศวร (เขาพระวิหาร) ได้สร้างเกษตรราชคม ขุดสระน้ำ และถวายทรัพย์สินแก่เทวสถานทั้งปวงที่อยู่ใกล้

จากจารึกดังกล่าว ถึงแม้จะไม่ทราบที่ตั้งเมืองกรุงเกษตรอย่างแน่ชัด แต่ที่สำคัญได้กล่าวถึงการสร้างเกษตรราชคม ขุดสระน้ำ สร้างเทวสถานหลายแห่ง ได้แก่ กัมมรเตงชคตศรีพุทธเชศวร (สระกำแพงใหญ่) ปราสาทเขย ปราสาทบ้านปราสาท ปราสาทคู ระแงงศรีขรภูมิ นั้นย่อมแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่บริเวณนี้เป็นอย่างดี ซึ่งก็ย่อมมีการตั้งชุมชนและเมืองสืบเนื่องต่อกันมาไม่ขาดสาย

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่เองตามธรรมชาติ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบัน มีดังนี้

1. ป่าไม้

สภาพพื้นที่ป่าไม้โดยทั่วไปของจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบ จึงทำให้ราษฎรที่ต้องการพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และพื้นที่เพื่อการเกษตรเข้าไปหักร้างถางพง ทำให้ป่ามีสภาพเสื่อมโทรม อยู่โดยทั่วไป ขณะนี้ยังคงมีสภาพป่าที่สมบูรณ์ในบางพื้นที่เท่านั้น เช่นบริเวณติดชายแดน บริเวณภูเข่า ป่าไม้ในจังหวัดศรีสะเกษ สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท

1.1 **ป่าแดงหรือป่าโคก** ป่าแพะหรือป่าเต็งรัง มีลักษณะโปร่ง ค่อนข้าง เป็นทุ่งหญ้า มีต้นไม้ขึ้นห่าง ๆ กัน พืชธรรมชาติ ได้แก่ หญ้าคา ไม้ไผ่ หญ้าเพ็ก ไม้สกุล ยาง ไม้พลวง ไม้เหียง ไม้สะแบง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้มะค่า ไม้แค้ ต้นน้ำเกลี้ยง ไม้จะบก ไม้ ตะเคียนจากจังหวัดศรีสะเกษในอดีตมีชื่อเสียงมากที่สุดว่าเป็นไม้ตะเคียนชั้นดี ศรีสะเกษ เป็นดินแดนแห่งไม้ตะเคียน ซึ่งปัจจุบันไม่มีแล้ว

1.2 **ไม้เบญจพรรณ** ได้แก่ ไม้ป่า ไม้รวก สีเสียด ตะเคียนหนู ราชพฤกษ์ รกฟ้า เสลา ประดู่ ชิงชัน มะค่าโมง พะยุงเกลดบ มะเกลือ ก้านเหลือง ยางเสี้ยน ตะแบก ใหญ่

1.3 **ป่าบุง ป่าทาม** เป็นป่าในที่ลุ่มริมฝั่งน้ำ มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน ได้แก่ ป่าบุง ป่าทาม ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่มีความสลับซับซ้อน มีความหลากหลายทางด้านชีวภาพสูง มีประโยชน์ต่อการรักษาคุณภาพของระบบนิเวศน้ำ และเป็นแหล่งที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของชุมชน ต้นไม้ที่เกิดในป่าบุงป่าทามเป็นต้นไม้ที่ทนทานต่อการถูกน้ำท่วม เช่น ต้นหัวลิง ต้นกล้วยน้อย ต้นเคียวไก่ ต้นโคยลิง ต้นเสียว ต้นนมวัว ต้น ผักแสลง ต้นตะเคียน ต้นกระเบา ต้นหว้า ผักกระโดนน้ำ ผักกระโดนทุ่งหรือกระโดนเคี้ยว หญ้าแฝก **ป่าทาม**ในอดีต จะมีปลักควาย หนองน้ำ บึง และกุด (เส้นทางเดินของน้ำที่ เปลี่ยนทางแล้วกลายเป็นหนองน้ำขนาดยาว) กระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในกลุ่มน้ำริมฝั่งแม่น้ำ เป็นแหล่งกำเนิดสัตว์น้ำ และพืชพรรณที่เป็นอาหารของพืชและสัตว์ ป่าทามใช้เป็นทุ่งทำ เลี้ยงสัตว์ ป่าทามไม่ได้จัดเข้าเป็นป่าสงวน แต่ถูกจัดให้เป็นที่สาธารณประโยชน์ พบทั่วไป ตามสองฝั่งแม่น้ำมูล แม่น้ำชี ห้วยสำราญ ห้วยชะยุ่ง ห้วยทับทัน เป็นต้น **ป่าบุง**จะอยู่ริมฝั่ง น้ำข้างล่างจะเป็นแอ่งน้ำหรือที่ลุ่ม ข้างบนจะปกคลุมด้วยต้นไม้จมนรกทึบ สำหรับป่าริมฝั่ง น้ำซึ่งมีลักษณะป่าทึบและป่าบุง เป็นแหล่งน้ำซับที่สะอาดบริสุทธิ์ เรียงรายไปตลอดลำน้ำ ปัจจุบันป่าดังกล่าวถูกตัดทำลาย จนกระทั่งจดลำน้ำทำให้ขาดแหล่งน้ำซับต่าง ๆ ไปหล่อ เลี้ยงลำน้ำทำให้ขาดน้ำในฤดูแล้ง

เมื่อ ปี พ.ศ.2538 จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 451,250 ไร่ หรือประมาณ 722 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 8.17 ของพื้นที่จังหวัด มีพื้นที่ป่าไม้ ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ 1 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 2 แห่ง ป่าชุมชน สวนป่า ป่าที่ ให้สิทธิทำกิน ป่าที่ใช้ประโยชน์ รวมทั้งการมอบพื้นที่บางส่วนเพื่อการปฏิรูปที่ดินให้แก่ เกษตรกรผู้ยากไร้

กึ่งอำเภอพยุห์ อำเภอน้ำเกลี้ยง อำเภอโนนคูณ แล้วไหลลงสู่ห้วยชะยุ่ง ซึ่งเป็นลำห้วยที่มีการสร้างทำนบกั้นลำน้ำเป็นระยะ ๆ หลายจุด

6. **ห้วยเหนือ** มีต้นกำเนิดในอำเภอยุพันธ์ แล้วไหลลงสู่ห้วยสำราญ และมีการสร้างทำนบกั้นลำน้ำเป็นระยะ ๆ หลายจุด

7. **ห้วยแสด** ต้นลำธารอยู่ที่ตำบลมศักดิ์ อำเภอยุพันธ์ ไหลผ่านอำเภอไพรบึง อำเภอพยุห์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ แล้วไหลลงห้วยสำราญที่อำเภอเมืองศรีสะเกษ และมีการสร้างทำนบกั้นลำน้ำเป็นระยะหลาย ๆ แห่ง

8. **ลำน้ำเสียว** หรือลำเสียวใหญ่ ต้นกำเนิดอยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม ไหลผ่านจังหวัดร้อยเอ็ด ผ่านกึ่งอำเภอศิลาลาด อำเภอราษีไศล ไหลลงสู่แม่น้ำมูลที่ภูดิน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

9. **ห้วยคล้า** ไหลจากพื้นที่ด้านตะวันออกของอำเภอยุพันธ์ ผ่านอำเภอวังหินแล้วไหลลงสู่ห้วยสำราญ ในพื้นที่ตำบลหมากเจียบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ เป็นลำน้ำที่มีการสร้างทำนบกั้นลำน้ำเป็นระยะหลาย ๆ แห่ง

10. **ห้วยฆ้อง** ไหลมาจากตำบลตาข่าง อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ผ่านตำบลกันทรารมย์ อำเภอยุพันธ์ ตำบลคู ตำบลภู ตำบลตูม อำเภอปรางค์กู๋ ไหลลงที่ตำบลคู อำเภอปรางค์กู๋

11. **ห้วยวะ** ไหลจากตำบลตูม อำเภอปรางค์กู๋ ผ่านตำบลกล้วยกว้าง อำเภอห้วยทับทัน แล้วไหลลงสู่ห้วยสำราญที่ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย

12. **ห้วยกระเด็น** ไหลจากตำบลคำแย อำเภอพยุห์ อำเภอเมืองด้านตะวันออก อำเภอกันทรารมย์ด้านตะวันตก เป็นลำน้ำที่แบ่งเขตอำเภอเมืองและอำเภอกันทรารมย์ ไหลลงสู่แม่น้ำมูล

13. **ห้วยตามาย** ไหลจากตำบลรุง ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ ไหลลงอ่างเก็บน้ำห้วยตามาย อำเภอกันทรลักษ์ แล้วไหลลงสู่ลำห้วยชะยุ่งที่อำเภอเบญจลักษ์ เป็นห้วยที่มีการกั้นลำน้ำเป็นทำนบห้วยตามายที่จุน้ำมีปริมาณมาก เป็นแหล่งที่พักผ่อนหย่อนใจและทำการประมง

14. **ห้วยจันทน์** เป็นต้นน้ำห้วยทา สาขาหนึ่ง เกิดจากเทือกเขาพนมดงรัก บริเวณทิศใต้ของอำเภอยุพันธ์ มีน้ำตกสวยงามมากคือ น้ำตกห้วยจันทน์ ไหลผ่าน

ตำบลกันทรอม ตำบลโนนสูงและตำบลสิ โหลลงห้วยทาที่ตำบลกระหวัน อำเภอขุนหาญ

15. **ห้วยน้ำคำ** เป็นลำห้วยขนาดเล็ก มีต้นน้ำในเขตตำบลหนองครก และตำบลชำ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ช่วงหลังมีการกั้นเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และสถานแข่งขันกีฬาทางน้ำ

นอกจากนั้นยังมีลำห้วยเล็ก อีกจำนวนมาก เช่น **ห้วยปูน** ตำบลหนองครก อำเภอเมือง **ลำซอม** **ห้วยขมุน** อำเภอกันทรลักษ์ **ห้วยครก** อำเภอขามเฒ่า **ห้วยน้ำเค็ม** **ห้วยกำกวาก** อำเภอราษีไศล เป็นต้น

แหล่งน้ำเพื่อการชลประทาน

1. **แหล่งน้ำขนาดใหญ่** ที่มีความจุน้ำตั้งแต่ 100 ล้านลูกบาศก์เมตรขึ้นไป ไม่มี
2. **แหล่งน้ำขนาดกลาง** ที่กักเก็บน้ำได้ตั้งแต่ 1 - 100 ล้านลูกบาศก์เมตร มี 14 แห่ง คือ
 - (1) โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยตามาย ตำบลภูเงิน อำเภอกันทรลักษ์ เป็นฝายขนาดกลางกักเก็บน้ำได้ 38 ล้านลูกบาศก์เมตร
 - (2) ฝ่ายราษีไศล โครงการกั้นน้ำขนาดกลางกั้นแม่น้ำมูลจุดอำเภอราษีไศล ที่บ้านดอนงูเหลือม ตำบลหนองแค อำเภอราษีไศล เป็นส่วนหนึ่งของโครงการโขง ชี มูล เพื่อการเกษตร กักเก็บน้ำได้ 74.43 ล้านลูกบาศก์เมตร
 - (3) ฝ่ายห้วยนา เป็นฝายขนาดกลาง กั้นแม่น้ำมูลที่บ้านห้วยนา ตำบลหนองแก้ว อำเภอกันทรารมย์ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ โขง ชี มูลเพื่อการเกษตร
 - (4) เขื่อนห้วยศาลา ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ กั้นน้ำห้วยศาลา โดยอาศัยเทือกเขาพนมดงรัก กักเก็บน้ำได้ 32 ล้านลูกบาศก์เมตร
 - (5) อ่างเก็บน้ำห้วยสำราญ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางบนเทือกเขาพนมดงรัก โดยทำเขื่อนดินกั้นลำน้ำห้วยสำราญในเขตตำบลห้วยตามอญ อำเภอภูสิงห์ กักเก็บน้ำได้ 12.35 ล้านลูกบาศก์เมตร
 - (6) อ่างเก็บน้ำห้วยตึกชู เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง กั้นลำน้ำห้วยตึกชู สาขาของห้วยสำราญบนเทือกเขาพนมดงรัก ที่ตำบลห้วยตึกชู อำเภอภูสิงห์ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง

(7) เขื่อนห้วยขนุน ตำบลเสาชงชัย อำเภอกันทรลักษ์ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลางที่มีโครงการก่อสร้าง บนภูเขาพนมดงรักในเขตอำเภอกันทรลักษ์ กักเก็บน้ำได้ 10 ล้านลูกบาศก์เมตร

(8) อ่างเก็บน้ำห้วยตาจู ตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง กักเก็บน้ำได้ 22 ล้านลูกบาศก์เมตร

(9) อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำคำ อยู่ที่ตำบลหนองครก อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ กักเก็บน้ำได้ 1.01 ล้านลูกบาศก์เมตร ปัจจุบันเป็นแหล่งสำหรับพักผ่อนหย่อนใจและการแข่งขันเรือพายในกีฬาระดับชาติ

(10) อ่างเก็บน้ำห้วยคล้า จุดที่กั้นลำห้วยคล้าที่อำเภอวังหินและอำเภอเมืองศรีสะเกษ เก็บกักน้ำได้ 3.78 ล้านลูกบาศก์เมตร

(11) อ่างเก็บน้ำห้วยชัน อยู่ในเขตตำบลโพนข่า อำเภอเมืองศรีสะเกษ เก็บน้ำได้ 2.7 ล้าน ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน 3,200 ไร่

(12) อ่างเก็บน้ำโศดาลัย ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ บนเทือกเขาพนมดงรัก เก็บกักน้ำได้ 3.80 ล้านลูกบาศก์เมตร

(13) อ่างเก็บน้ำหนองสิ อำเภอขุนหาญ เก็บน้ำได้ 3.89 ล้านลูกบาศก์เมตร

(14) อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำเค็ม ตำบลคู อำเภอราษีไศล กักเก็บน้ำได้ 1.07 ล้านลูกบาศก์เมตร

3. แหล่งน้ำขนาดเล็ก มีอยู่จำนวนมากมายในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษที่สำคัญ มีดังนี้

(1) อ่างเก็บน้ำห้วยสะอาด อยู่ที่ตำบลห้วยเหนือ อำเภออุษันธุ์ กั้นหนองสะอาด เก็บกักน้ำได้ 0.89 ล้านลูกบาศก์เมตร

(2) ฝ่ายบ้านห้วยทับทัน ตำบลห้วยทับทัน อำเภอห้วยทับทัน กั้นลำห้วยทับทัน กักเก็บน้ำเพื่อการอุปโภค

(3) ฝ่ายบ้านเสวด ตำบลลำโรงตาเจ็น อำเภออุษันธุ์ กั้นลำห้วยสำราญ เก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภค

(4) ฝ่ายบ้านลูกพุก ตำบลกันทรารมย์ อำเภออุษันธุ์ กันล้าห้วย
สำราญ กักเก็บน้ำเพื่อการอุปโภค

(5) อ่างเก็บน้ำห้วยปูน ตำบลหนองครก อำเภอเมือง จังหวัด
ศรีสะเกษ เป็นแหล่งน้ำของสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ กักเก็บน้ำได้ 0.15 ล้านลูกบาศก์
เมตร

(6) อ่างเก็บน้ำกุดชมพู ตำบลคอนกาม อำเภอขามเฒ่า จังหวัด
ศรีสะเกษ กันล้าห้วยกุดชมพู ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำมูล

(7) อ่างเก็บน้ำห้วยกำกวาก ตำบลลือลึง กิ่งอำเภอศิลาลาด กัน
ล้าห้วยกำกวาก

นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำขนาดเล็กจำนวนมากในจังหวัดศรีสะเกษ ที่เกิดจาก
โครงการของหน่วยงาน ส่วนราชการต่าง ๆ โครงการพัฒนาตำบลต่าง ๆ ส่งผลให้มีการขุด
ลอกหนอง บึง คู คลองที่ตื้นเขินไปทั่วพื้นที่ของจังหวัด เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย
ทำให้ประชาชนชาวจังหวัดศรีสะเกษได้ขุดบ่อ ขุดสระขนาดต่าง ๆ ไว้ตามไร่นาของ
ตน เพื่อเป็นแหล่งน้ำทางการเกษตร เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาความแห้งแล้ง อัน
เกิดจากการขาดแคลนแหล่งน้ำทางธรรมชาติ

3. แร่ธาตุ

ทรัพยากรแร่ธาตุในจังหวัดศรีสะเกษ มีไม่มาก แต่ที่สำรวจพบมีดังนี้

3.1 แร่เงิน บริเวณที่พบคืออำเภอกันทรลักษ์ และพบเล็กน้อยที่ห้วยวง
ภู อำเภอราษีไศล

3.2 แร่รัตนชาติ (พลอย) ได้แก่ พลอยสกุลโครันดัม (Corundum) เป็น
พลอยสีน้ำเงินและพลอยสีเขียว นอกจากนี้ยังเคยสำรวจพบแร่ที่เกิดร่วมคือ โกเมน นิล
ตะโก และเพทาย บริเวณที่พบในจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ อำเภอกันทรลักษ์ บริเวณบ้าน
ด่าน บ้านโนนยาง บ้านโคกสะอาด บ้านตาโกย

4. หิน

ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ บริเวณเขตภูเขา จะมีหินจำพวกหินทราย พบที่
อำเภอกันทรลักษ์ อำเภอขุนหาญ อำเภออุษันธุ์ และอำเภอภูสิงห์ พบหินภูเขา หรือเรียกว่า

หินบะซอลต์ (Basalt) มีที่ภูผายและภูดิน ใช้ประโยชน์ในการก่อสร้าง ส่วนที่อำเภอ น้ำเกลี้ยง และอำเภอ บึงบูรพ์ เป็นพื้นที่ ที่มีดินและหินลูกรังจำนวนมาก ใช้ประโยชน์ในการปรับพื้นที่ และทำถนน

5. ดิน

เอิบ เขียวรีนรมย์ (2536 : 369-370) กล่าวว่า ดินนับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุด ทั้งนี้เพราะดินเป็นทรัพยากรพื้นฐานของการเกิด การดำรงอยู่ของชุมชน ตลอดจนเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ดินในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่าดินบางพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดในประเทศไทย พื้นที่ดินส่วนใหญ่ใช้ทำนา ดินจำนวนหนึ่งมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในระดับปานกลาง แต่ดินส่วนใหญ่ของพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ในเขตชายทุ่งกุลาร้องไห้ที่ในอดีตทำการเกษตรไม่ได้ผล เพราะแห้งแล้ง ดินเค็มจากชั้นเกลือหินใต้ดินซึมขึ้นมา แต่ปัจจุบันในพื้นที่ดินเค็มสามารถปลูกข้าวหอมมะลิได้ผลดี เมื่อจำแนกโดยอาศัยการพิจารณาเนื้อดินและลักษณะการเกิดแล้ว สามารถแบ่งดินออกเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ ๆ ดังนี้

5.1 ดินอันดับออกซิซอลส์ (Oxisols) เป็นดินที่เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดแล้วมีการผุกร่อนทับถมอยู่ในบริเวณนั้น ที่พบในจังหวัดศรีสะเกษ มีดังนี้

5.1.1 ดินชุดนุรีรัมย์ที่สูง (หน่วยดินที่ 28) เป็นดินที่เกิดจากการทับถมของลาวา มีความอุดมสมบูรณ์สูง พบในบริเวณบ้านซำตาโตง บ้านซำฮีเหล็ก เขตอำเภอขุนหาญ บ้านภูเงิน ซำเบ็ง ปรุทาย หนองใหญ่ ซำม่วง อำเภอกันทรลักษ์ และบ้านตาย อำเภอศรีรัตนะ พบประมาณ 0.11 % ของพื้นที่

5.1.2 ชุดดินโซคชัย (หน่วยดินที่ 29) พบในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สันฐานภูมิประเทศที่พบเป็นที่ราบที่เกิดจากการผุพังอยู่กับที่ของลาวา ที่มีการกัดเซาะเป็นร่องโดยน้ำ บริเวณที่เป็นที่ราบสูง มีการผุพังของหินบะซอลต์ (Basalt Corrosion Plateau) หรือบางแห่งเกิดจากผิวหน้าดินกษัยการ(เคลื่อนตัวของผิวดิน - Surface Erosion) ในบริเวณเหล่านี้ ซึ่งแสดงถึงการผุพังอยู่กับที่ค่อนข้างรุนแรง ดินลึก และมีการใช้ทางการเกษตรสูง พบในพื้นที่อำเภอกันทรลักษ์ และบางส่วนของอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ถือว่ามีดินชุดนี้มากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ คือมี 111,052 ไร่

รองลงมาจากจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมี 347,467 ไร่ ชุดดินโซคซัย เป็นดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร่ ไม้ผล ข้าวโพด ถั่วลิสง มะขาม มะม่วง เงาะ ทุเรียน และปลูกผักได้ดีทุกชนิด พบประมาณ 2% ของพื้นที่

5.2 ดินอุลติโซลส์ (Aquultisols)

ดินในอันดับอุลติโซลส์ จะพบในพื้นที่ ที่เป็นลานตะพักลำนํ้าเก่า ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ ที่เกิดจากดินตะกอนที่มากับน้ำทับถม (ดินอะลูเวียม) ในจังหวัดศรีสะเกษ มีดินชนิดนี้มากที่สุด และจำแนกหน่วยดินที่พบมากดังนี้

5.2.1 ดินบุรีรัมย์ที่ต่ำ (หน่วยดินที่ 1) เป็นดินที่ต่ำ เกิดจากตะกอนดินจากบริเวณใกล้เคียงกับดินชุดที่ 28, 29 ไหลมาทับถม เนื้อดินจะเป็นดินเหนียวสีดํา เหมาะสำหรับการทำนา พบมากที่บ้านทุ่งเลน บ้านชำตาโคงในเขตอำเภอขุนหาญ บ้านนา บ้านระยอง บ้านชำม่วง บ้านประทาย อำเภอกันทรลักษ์ และ บ้านพิงพวย บ้านศรีแก้ว อำเภอศรีรัตนะ พบเพียง 0.22% ของพื้นที่

5.2.2 ดินชุดร้อยเอ็ด (หน่วยดินที่ 17) พบมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบมากที่สุดในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบในพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำลำห้วยที่มีระดับต่ำ หรือที่ที่มีสภาพเกือบราบเรียบ มีลักษณะเนื้อดินร่วนละเอียด ดินชั้นบนเป็นดินร่วน หรือร่วนปนทราย ดินชั้นล่างเป็นดินเหนียว น้ำมักจะท่วมในฤดูฝน เหมาะสำหรับการปลูกข้าวได้ดี พบทั่วไปในที่ราบลุ่มแม่น้ำ พบประมาณ 21 % ของพื้นที่ เช่น

- ที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล เขตอำเภอรามิไศล กิ่งอำเภอสีลาลาด อำเภอยางชุมน้อย และอำเภอกันทรารมย์

- ที่ราบลุ่มห้วยสำราญ ตั้งแต่เขตอำเภอบุรินทร์ อำเภอปรางค์กู๋ อำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอวังหิน และอำเภอเมืองศรีสะเกษ

- ที่ราบลุ่มห้วยทับทัน เขตตำบลกล้วยกว้าง อำเภอห้วยทับทัน ตำบลลำโรงปราสาท อำเภอปรางค์กู๋

- ที่ราบลุ่มห้วยชะยุ่ง เขตตำบลเงิน ตำบลน้ำเกลี้ยง อำเภอน้ำเกลี้ยง พื้นที่อำเภอเบญจลักษ์

- ที่ราบลุ่มห้วยทา เขตตำบลปราสาทเยอ อำเภอไพรบึง ตำบลโพธิ์วงศ์ ตำบลพราน ตำบลบักคอง อำเภอขุนหาญ ตำบลพิงพวย อำเภอศรีรัตนะ

- ที่ราบลุ่มห้วยแฮด เขตตำบลหนองอาร์ ตำบลดินแดง อำเภอไพรบึง ตำบลโนนเพ็ก ตำบลหนองคำ อำเภอพยุห์ ตำบลท่ม อำเภอเมืองศรีสะเกษ

บริเวณที่ราบลุ่มดังกล่าวนี้ ดินคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง หากปรับปรุงพื้นที่เป็นไร่นาสวนผสมจะเพิ่มประสิทธิภาพดินได้ดี

5.2.3. ชุดดินบางนรา เชียงราย (หน่วยดินที่ 6)

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว ดินบนมีสีเทาแก่ ดินล่างสีน้ำตาลอ่อนหรือสีเทา มีจุดประสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง ตลอดจนถึงดินบางแห่งมีศิลาแลงอ่อน หรือก้อนสารเคมีสะสมเหล็ก และแมงกานีสปะปนอยู่ด้วย เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ เป็นดินลึกมาก การระบายน้ำเลว พบมากในเขตพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ เช่นแถบตำบลละเอาะ ตำบลเงิน อำเภอน้ำเกลี้ยง ตำบลหนองอึ่ง ตำบลหนองแค อำเภอรายไสลด ตำบลคูซอด อำเภอเมือง เป็นต้น

5.2.4 ชุดดินเขาย้อย (หน่วยดินที่ 18)

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย มีสีเทาหรือสีน้ำตาลอ่อน พบจุดประสีแดง สีเหลือง เกิดจากตะกอนลำน้ำ พบในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ประมาณ 2% ของพื้นที่

5.2.5 ดินชุดสีทน(หน่วยดินที่ 22)

เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินร่วนปนทราย สีพื้นเป็นสีเทา หรือน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองอาจพบศิลาแลงอ่อนในชั้นล่าง สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พบในแถบเขตพื้นที่ตำบลปรีอใหญ่ อำเภอขุขันธ์ ตำบลกุดเสลา อำเภอกันทรลักษ์ ตำบลจันแสนไชย อำเภอห้วยทับทัน ตำบลตุม อำเภอศรีรัตนะ เป็นต้น ดินชุดนี้จะมีพื้นที่ประมาณ 24.41% ของพื้นที่

5.2.6 ชุดดินโคราช สติก วาริน (หน่วยดินที่ 35)

เป็นชุดดินบริเวณที่ดอนที่ใช้ทำไร่ บางแห่งปรับสภาพเป็นนาหน้าฝน ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษเป็นดินที่ลุ่มน้ำชั้นกลางถึงชั้นสูง บางแห่งผิวหน้าดินมีการพังทลายสูง ดินเหล่านี้เกิดจากการผุสลายของวัตถุดินกำเนิดทับถม หรือเคลื่อนย้ายจากในบริเวณ

ใกล้เคียง ลักษณะพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด ความลาดเอียงของพื้นที่ 2% แต่ไม่เกิน 16 %

ลักษณะเนื้อดินละเอียดปานกลางถึงละเอียด ดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วน เหนียวปนทราย มีสีน้ำตาลแดง หรือสีแดง เป็นดินลึกมาก พบทั่วไป เช่น เนินดินแถบตำบลชำ ตำบลโพนข่า เขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ตำบลปรือใหญ่ อำเภออุษันธุ์ ตำบลโคกตาล อำเภอภูสิงห์ ตำบลบักคอง อำเภอขุนหาญ ตำบลโคนเอน อำเภอกันทรลักษ์ พื้นที่สูงแถบป่าโนนลาน อำเภอบึงบูรพ์ ตำบลหัวช้าง อำเภออุทุมพรพิสัย พบประมาณ 4% ของพื้นที่

5.2.7 ชุดดินอุบล ทำอุเทน (หน่วยดินที่ 24)

พบมากบริเวณพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด ถึงลูกคลื่นลอนชัน ดินต้นถึงลึกปานกลาง ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วน หรือดินร่วนปนกรวดและเศษหิน บางแห่งพบศิลาแลงโผล่ขึ้นที่ผิวดิน ดินชนิดนี้มีคุณภาพต่ำ แต่พบน้อยในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ โดยพบพื้นที่บางส่วนของอำเภอน้ำเกลี้ยง อำเภอศรีรัตนะ พื้นที่แถบตำบลเสาธงชัย ตำบลกุดเสลา อำเภอกันทรลักษ์ ตำบลหนองบัวแดง อำเภอราษีไศล พื้นที่รอยต่อระหว่างอำเภอบึงบูรพ์กับกิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ พบประมาณ 8% ของพื้นที่

5.2.8 ชุดดินน้ำพอง(หน่วยดินที่ 44) เป็นดินทรายริมแม่น้ำมีทรายมากพบที่ตำบลกุซอด ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ ตำบลดุน ตำบลโนนสัง อำเภอกันทรารมย์

สภาพแวดล้อม

สภาพสิ่งแวดล้อมของจังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมแล้วถือว่ายังมีปัญหาไม่มากนัก หากประชาชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบเห็นความสำคัญ และช่วยกันป้องกันรักษาอย่างจริงจัง ก็จะทำให้สิ่งแวดล้อมของจังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในสภาพที่อยู่เสมอ แต่ปัญหาบางประการเช่น ขยะ น้ำเสีย อุบัติภัย ความเสื่อมโทรมของสังคม ยาเสพติด และการบุกรุกที่สาธารณะ ยังเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงทวีขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขอเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมจังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดศรีสะเกษ มีพื้นที่ป่า จำนวน 1,366,444 ไร่ จำแนกเป็นป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 1,274,312 ไร่ และป่าเตรียมป่าสงวนอีก 92,132 ไร่ก็ตาม แต่สภาพความเป็นจริงใน ปี พ.ศ. 2538 มีพื้นที่สภาพป่าเหลือเพียง 451,250 ไร่ และยังมีบางอำเภอตั้งอยู่

ไป และในบางครั้งเมื่อน้ำหลากมากก็จะมีภาพบ้านเรือนประชาชนถูกน้ำท่วมในบางแห่งทั้งที่ความจริงแล้ว พื้นที่บางแห่งนั้นถูกน้ำท่วมมาในอดีตเป็นประจำทุกปี หรือเป็นทางเดินของน้ำมาก่อนแล้ว

3. ปัญหาด้านมลพิษ

ปัญหาทางด้านมลพิษ ส่วนมากจะพบในเขตที่มีประชากรหนาแน่น แต่ที่พบปัญหามาก ได้แก่เขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ และเขตสุขาภิบาลกันทรลักษ์ ส่วนเขตสุขาภิบาลห้วยเหนือ อำเภอขุขันธ์ และเขตสุขาภิบาลกำแพง อำเภออุทุมพรพิสัย เริ่มมีปัญหาแต่ยังไม่มาก และในการจัดการการเกษตร เช่นทำนาข้าว ปลูกหอมแดง พริก และผัก เกษตรกรยังต้องคลุกคัลกับสารพิษ เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง อยู่ตลอดเวลาด้วย ปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นและไม่สามารถแก้ไขได้คือปัญหาขยะ เนื่องจากมีการใช้พลาสติก แก้ว ในการบรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ วัสดุดังกล่าวไม่สามารถย่อยสลายได้ง่าย ยกเว้นการเผาซึ่งก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศ เกิดภาวะเรือนกระจก (Green House Effect) จึงทำให้ปัญหาขยะนับวันทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

เพื่อให้ทราบถึงปัญหาด้านมลพิษ จึงขอเสนอผลของการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ดังนี้

3.1 สภาพน้ำดื่มน้ำใช้

ปัจจุบันการประปาภายในเมืองศรีสะเกษ ดำเนินการโดยการประปาศรีสะเกษ เป็นหน่วยงานสังกัดการประปาส่วนภูมิภาค น้ำดิบที่ผลิตมาจากห้วยสำราญ ซึ่งมีปริมาณไม่เพียงพอในฤดูแล้ง (ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน) จะต้องระบายน้ำฝนบ้านหนองม่วง ซึ่งอยู่ห่างจากโรงกรอง ประมาณ 12 กิโลเมตร มาช่วยการผลิต การประปาศรีสะเกษมีอัตรากำลังผลิต 250 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ผลิตน้ำได้ 6,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน จำนวนถึงพักน้ำ 1 ถึง ขนาดบรรจุน้ำ 1,300 ลูกบาศก์เมตร ทำการผลิตน้ำประปาตลอด 24 ชั่วโมง โดยจำหน่ายน้ำประปาวันละ 5,400 ลูกบาศก์เมตร พื้นที่บริการครอบคลุมเขตเทศบาลทั้งหมดและนอกเขตเทศบาลบางส่วน มีจำนวนผู้ใช้น้ำประปา 4,448 ราย และผู้ใช้น้ำวันจะทวีเพิ่มขึ้น คุณภาพของน้ำในฤดูฝนที่มีน้ำขุ่น น้ำประปาก็จะพลอยขุ่นไปด้วย

ลักษณะของน้ำจากห้วยสำราญ

จากผลการวิเคราะห์ลักษณะของน้ำในห้วยสำราญ ของกองอนามัยสิ่งแวดล้อม ดังที่ปรากฏในตาราง พบว่าน้ำในห้วยสำราญมีสภาพเป็นกรด(5.99 - 6.6) มีค่าความกระด้างต่ำ และมีค่าความขุ่นของน้ำอยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์ของสำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พบว่าโลหะหนักปนเปื้อนอยู่ในน้ำดิบที่จะใช้ในการผลิตน้ำประปา ได้แก่ แคดเมียม(Cd) ตะกั่ว(Pb) โครเมียม(Cr) อยู่ในระดับต่ำ สาเหตุจากโลหะหนักที่มาจากเศษวัสดุเหลือใช้ที่มีสารตะกั่ว เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ และการทำเครื่องมือการประมงเช่น แห ข่าย(มอง) นิยมใช้ตะกั่วเป็นวัสดุถ่วง ที่จำต้องแช่น้ำอยู่ตลอดเวลา โลหะหนักดังกล่าวสามารถสะสมในเนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิตและเมื่อมีปริมาณมาก ถึงระดับที่ทำให้เกิดโรคต่างๆได้ เช่น มะเร็ง ความผิดปกติทางสมอง ทำลายระบบประสาทและตายได้

เนื่องจากมีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำดิบ และลักษณะของน้ำดิบจากห้วยสำราญ การประปาศรีสะเกษ ได้มีโครงการจัดหาแหล่งน้ำดิบเพิ่มเติม เพื่อแก้ไขปัญหา น้ำดิบไม่เพียงพอ โดยการผันน้ำจากแม่น้ำมูล เข้าสู่หนองกุดขี้เ็นาก ตำบลน้ำคำ สร้างโรงกรองน้ำและถังสูงบริเวณหนองกุดขี้เ็นาก จากนั้นจะผลิตน้ำประปาและนำมาจำหน่ายแก่ประชาชนในเขตเทศบาลต่อไป

3.2 การระบายน้ำและระบบบำบัดน้ำเสีย

(1) การระบายน้ำและระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ

ระบบระบายน้ำของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ในปัจจุบัน เป็นระบบรวม (Combined System) คือรับทั้งน้ำฝนและน้ำโสโครกรวมอยู่ในระบบเดียวกัน ปัจจุบันเมืองศรีสะเกษ ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสีย น้ำทิ้งจากท่อระบายน้ำจะถูกทิ้งลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ห้วยสำราญ ห้วยน้ำคำ ห้วยแฮด โดยไม่มีการบำบัดก่อน สภาพภูมิประเทศภายในเขตผังเมืองรวม เมืองศรีสะเกษ มีระดับความสูงเฉลี่ยประมาณ 115 -127 เมตรสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยลักษณะพื้นที่จะลาดเอียงจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือ ในบริเวณตรงกลางจะเป็นที่เนินลาดลงสู่ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก มีห้วยสำราญไหลผ่าน ทิศใต้และทิศตะวันออก มีห้วยน้ำคำ และห้วยแฮด ไหลผ่าน ดังนั้นน้ำทิ้งจากท่อระบายน้ำทางด้านเหนือและตะวันตก จะปล่อยลงสู่ลำห้วยสำราญ ส่วนทางทิศใต้และทิศตะวันออก จะปล่อยลงสู่ลำห้วยน้ำคำ ระบบท่อระบายน้ำที่วางขนานไปตามแนวถนน ที่อยู่ในแนวทิศใต้ไปยังทิศเหนือ เช่น ถนนกสิกรรม ถนนหลักเมือง ถนนอุษันธุ์ และถนนวิจิตรนคร จะลาดเอียง

และมีทิศทางการไหลจากทิศใต้ไปสู่ทิศเหนือ ส่วนท่อระบายน้ำที่อยู่ในแนวตะวันออกไปยังตะวันตกเช่น ถนนศรีวิเศษ ถนนเทพา ถนนราชการรถไฟ ถนนอุบล และถนนวันลูกเสือ จะลาดเอียงไปทางทิศตะวันออกและตะวันตกตามพื้นที่ โดยลักษณะท่อระบายน้ำมี 3 ประเภท คือท่อคอนกรีตเสริมเหล็กแบบกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 0.40, 0.60, 0.80, 1.00 และ 1.20 เมตร ท่อคอนกรีตเสริมเหล็กแบบสี่เหลี่ยม ขนาด 1.00 x 2.00 เมตร และรางรูปตัวยูขนาด 0.40 เมตร

จากการศึกษาสภาพจริง ในช่วงเดือนมกราคม 2541 พบว่าขณะนี้ น้ำห้วยน้ำคำจะเน่าเสียตั้งแต่ช่วงค่อลงมาจากอ่างเก็บน้ำจะเน่าเสียตลอดสาย น้ำมีกลิ่นเหม็นมาก น้ำเสียทั้งหมดจากลำห้วยน้ำคำจะไหลลงสู่ห้วยสำราญ ห้วยสำราญช่วงทิศตะวันตกของเขตเทศบาล จากบริเวณวัดป่าศรีสำราญ โรงพยาบาลศรีสะเกษ สะพานคำ สะพานขาว เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ ไหลอ้อมมาจนถึงเหนือตัวเมืองศรีสะเกษ หน้าแล้งน้ำจะไหลซ้ำมีสีเขียว ตะกอนใต้ท้องน้ำจะมีสีดำ น้ำในเขตเทศบาลส่วนหนึ่งจะไหลลงห้วยน้ำคำ และไหลค่อลงลำน้ำห้วยสำราญ ประชาชน จะไม่ใช้ในการอุปโภค บริโภค น้ำในเขตเทศบาลส่วนหนึ่งจะไหลลงห้วยสำราญ และจากการสังเกตที่สะพานข้ามห้วยสำราญเส้นทางไปสู่อำเภอยางชุมน้อย ในช่วงเช้าเวลา 04.00 - 06.00 น. มีน้ำเสียจากโรงฆ่าสัตว์ของเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ไหลลงสู่ลำห้วยสำราญมาก ห้วยสำราญเคยเป็นแหล่งอาหารโปรตีนของชาวศรีสะเกษ และตำบลใกล้เคียงมีสัตว์น้ำชุกชุม ทั้งปลาหลากหลายชนิด หอย กุ้ง แต่ปัจจุบันเน่าเสีย และยังมีกรเบื้อปลาด้วยยาเบื่ออีกปีละประมาณ 4-5 ครั้ง จนสัตว์น้ำไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ วิธีการแก้ไขคือ การปล่อยน้ำจากเขื่อนห้วยศาลา อำเภอกุสิงห์ให้ไหลลงมาในหน้าแล้ง และจัดการบำบัดน้ำเสียจากแหล่งที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ก่อนปล่อยน้ำลงลำห้วยสำราญ

(2) การระบายน้ำเสียของเรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ

น้ำใช้และน้ำเสียเกือบทั้งหมดที่ผ่านระบบบำบัดที่ไม่ได้มาตรฐาน จะถูกปล่อยลงสระด้านทิศเหนือ ของเรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีขนาดประมาณ 2 ไร่ เมื่อต้นก้จะไหลลงสู่ลำห้วยสำราญ เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ มีปริมาณนักโทษที่ค่อนข้างแออัด จึงมีโอกาสปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติมาก

(3) การบำบัดน้ำเสียของโรงพยาบาลศรีสะเกษ

ปัจจุบัน โรงพยาบาลศรีสะเกษ เป็นโรงพยาบาลทั่วไปขนาดใหญ่

จำนวนเตียงผู้ป่วย 415 เตียง และกำลังมีการขยายตัว จากการรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของโรงพยาบาลศรีสะเกษ พบว่าปัจจุบัน น้ำเสียจากกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงพยาบาลและบ้านพัก จะมีปริมาณวันละ 490 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน จะไหลลงสู่ระบบน้ำเสียรวม ซึ่งตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ด้านทิศตะวันตก ซึ่งระบบน้ำเสียนี้ จะเป็นระบบบำบัดน้ำเสียแบบคลองวนเวียนรูปไข่ มีกั้นหันหมุนเติมออกซิเจน แล้วผ่านถังตกตะกอน ตะกอนจะถูกสูบกลับไปสู่ระบบคลองวนอีกครั้ง เมื่อตะกอนมีมากเกินไปเกินมาตรฐาน เครื่องจะสูบน้ำตะกอนสู่ลานตากแห้ง น้ำที่ซึมผ่านลานตากแห้ง จะผ่านบ่อเติมคลอรีน เพื่อนำเชื้อโรคก่อนที่จะปล่อยลงสู่ห้วยสำราญ อนึ่ง การทำงานของระบบ จะสามารถทำได้ทั้งระบบ ควบคุมด้วยพนักงานและกดปุ่มระบบอัตโนมัติ ได้ทันที ซึ่งระบบและประสิทธิภาพของระบบนี้ ได้รับคำยืนยันว่า สามารถบำบัดน้ำเสียให้แก่โรงพยาบาลขนาด 500 เตียงได้

3.3 การกำจัดสิ่งปฏิกูล

(1) การกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลในเขตเทศบาล

ปัจจุบันปริมาณขยะในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ มีปริมาณวันละ 36 ตัน สถานที่ทิ้งขยะมี 2 แห่ง อยู่ที่หมู่ที่ 2 ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เนื้อที่ประมาณ 52 ไร่ อยู่ห่างจากชุมชนประมาณ 13 กิโลเมตร การกำจัดขยะกระทำโดยวิธีตากผึ่งแดด โดยวิธีธรรมชาติ เผาและบดหลุมฝังกลบ ในอดีตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ ได้นำขยะไปทิ้งตามแหล่งรกร้างว่างเปล่าต่าง ๆ ซึ่งมีปัญหาคือขยะที่ไม่ย่อยสลาย เช่นเศษแก้ว อิฐ คอนกรีต พลาสติกที่ตกค้างเป็นมลภาวะอยู่มากมายหลายแห่ง

(2) การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของโรงพยาบาลศรีสะเกษ

จากการศึกษาข้อมูลของบริษัท ไทย - ไทย จำกัด ของโรงพยาบาลศรีสะเกษ สรุปได้ว่า ขยะมูลฝอยของโรงพยาบาลทั้งหมดจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- ขยะธรรมดา ได้แก่ พวกถุงพลาสติก กระดาษ แก้ว ไม้ เศษผ้า เศษอาหาร จะทำการจัดเก็บรวบรวมจากถังขยะที่วางไว้ที่ตึก อาคารแต่ละอาคาร และบ้านพัก โดยพนักงานทำความสะอาดของโรงพยาบาลจะเก็บรวบรวมใส่ถุงดำ และนำมารวมไว้ที่เก็บขยะของเทศบาล ที่มีขนาด 10 ลูกบาศก์เมตร
- ขยะติดเชื้อ ได้แก่ เข็มฉีดยา ผ้าพันแผล สำลี ขวดยา ขวดน้ำเกลือ สายน้ำเกลือ และขยะมูลฝอยจากห้องผ่าตัด เช่นชิ้นส่วนเนื้อเยื่อ เป็นต้น จะมีถุงสีแดง

สำหรับใส่เนื้อเยื่อที่ผ่านกระบวนการฆ่าเชื้อก่อนใส่ถุงสีแดง แล้วนำมายังห้องพักขยะ ซึ่งอยู่ด้านหลังของโรงพยาบาล ซึ่งขยะติดเชื้อของโรงพยาบาลทั้งหมดมี ประมาณ 51.4 กิโลกรัมต่อวัน

การกำจัดขยะติดเชื้อนั้น พนักงานดูแลเตาเผาขยะของโรงพยาบาล จะทำการเผาสัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยใช้เวลาในการเผาแต่ละครั้งประมาณ 3 ชั่วโมง ใช้น้ำมัน 60 ลิตรต่อครั้ง ด้วยอัตราการเผา 100 - 150 กิโลกรัมต่อชั่วโมง ซึ่งโรงพยาบาลสามารถกำจัดขยะได้ประมาณ 300 - 450 กิโลกรัมต่อครั้ง สำหรับระบบเตาเผาของโรงพยาบาลนี้ จะเป็นระบบควบคุมอุณหภูมิด้วยระบบอัตโนมัติ ด้วยอุณหภูมิที่ห้องเผาไหม้จะสูงราว 400 - 600 องศาเซลเซียส และมีปล่องระบายความร้อนสูง 10 เมตร

4. สารพิษจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

การประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นการทำนาข้าว การปลูกหอมแดง พริก ผัก ผลไม้ แตงโม ในบางพื้นที่เกษตรกรใช้ยาฆ่าแมลงและสารเคมี ในการเร่งผลผลิต และทำให้ผลผลิตดูดีมีคุณภาพ ทำให้บั่นทอนสุขภาพของเกษตรกรเอง และบางครั้งมีผลเสียต่อสุขภาพผู้บริโภคด้วย ในบางอำเภอมีการตรวจพบสารเคมีในโลหิตถึงร้อยละ 60 ของเกษตรกรที่มาตรวจโลหิต

ประชากร

เมื่อ พ.ศ.2540 จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวน 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 204 ตำบล 2,324 หมู่บ้าน 270,423 ครัวเรือน ประชากรเมื่อเดือนธันวาคม 2540 มีจำนวน 1,422,527 คน เป็นชาย 709,960 คน หรือร้อยละ 49.91 หญิง 712,567 คน หรือร้อยละ 50.09 โดยแยกรายละเอียด ดังนี้

ตารางแสดง จำนวนประชากรแยกชายหญิงและจำนวนบ้าน รายอำเภอ ณ เดือน

ธันวาคม พ.ศ. 2540

รายชื่ออำเภอ	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนบ้าน
รวมทั้งจังหวัดศรีสะเกษ	709,960	712,567	1,422,527	267,167
อำเภอเมืองศรีสะเกษ	46,130	47,675	93,787	17,721
อำเภอยางชุมน้อย	18,320	18,178	36,498	6,840
อำเภอกันทรารมย์	50,210	50,390	100,600	18,032
อำเภอกันทรลักษ์	96,482	95,855	192,337	38,125
อำเภอขุขันธ์	71,278	72,149	143,427	25,322
อำเภอไพรบึง	23,345	23,693	47,038	8,722
อำเภอปรารัง	34,490	34,798	69,288	11,972
อำเภอขุนหาญ	49,903	50,118	100,021	19,368
อำเภอรามัน	40,839	41,645	82,484	15,996
อำเภออุทุมพรพิสัย	55,412	55,264	110,676	19,172
อำเภอเบ็ญที่	5,339	5,477	10,816	2,057
อำเภอห้วยทับทัน	19,822	19,460	39,282	6,550
อำเภอโนนคูณ	18,346	18,306	36,652	6,692
อำเภอศรีรัตนะ	25,134	25,537	50,671	8,903
อำเภอน้ำเกลี้ยง	20,557	20,436	40,993	7,503
อำเภอวังหิน	22,406	22,098	44,504	8,160
อำเภอภูสิงห์	24,046	23,448	47,494	9,819
อำเภอเมืองจันทร์	8,866	8,780	17,646	3,071
อำเภอเบญจลักษ์	17,675	17,404	35,079	6,889
อำเภอพยุห์	18,678	19,157	37,835	7,047
กิ่งอำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ	11,840	1,805	23,645	4,069
กิ่งอำเภอศิลาลาด	10,460	10,393	20,853	3,936
เทศบาลเมืองศรีสะเกษ	20,382	20,519	40,901	11,201

ที่มา : สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2541

ศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีลักษณะพิเศษด้านประชากร ทั้งนี้สืบเนื่องจากมีประชากรหลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งประกอบด้วย ลาว เขมร เยอ ไทย จีน เขก แต่ส่วนใหญ่ที่เป็นชนพื้นเมืองจะประกอบด้วย ลาว เขมร ลัว เยอ ประวัติและพัฒนาการของประชากรในบริเวณพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษในสมัยโบราณ มีดังนี้

การพัฒนาของชาติพันธุ์ในอดีต

จังหวัดศรีสะเกษนับได้ว่าเป็นบริเวณที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งในเรื่องพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านตำแหน่งและสภาพแวดล้อมของภูมิศาสตร์ ศรีสะเกษอยู่ในบริเวณที่เรียกว่า ลุ่มแม่น้ำมูล ชีตองล่าง (Lower Mun-Chi basin) เพราะเป็นบริเวณที่แม่น้ำมูลและแม่น้ำชีใกล้จะไหลมาบรรจบกัน

ในพื้นที่บริเวณดังกล่าวนี้ นักโบราณคดีเรียกที่ราบลุ่มในเขตอำเภอรำไพใต้ จังหวัดศรีสะเกษว่า “ที่ราบลุ่มรำไพใต้” ชุมชนโบราณที่พบมักเป็นเนินดินที่มีทิวน้ำล้อมรอบและไม่มีคูน้ำล้อมกระจายอยู่ทั่วไป แสดงให้เห็นการอยู่สืบเนื่องของผู้คนมาหลายยุคหลายสมัย ยิ่งกว่านั้นบางชุมชนก็พบเครื่องมือหินขัดและบางชุมชนก็เป็นแหล่งทำเกลือ ชุมชนที่มีอายุเก่าแก่กว่าแหล่งอื่น ๆ ในบริเวณนี้เห็นจะได้แก่บ้านโนนสูง ตำบลหนองแค บ้านคอนเกลือ ตำบลคู บ้านคูสระ ตำบลไผ่และบ้านโพนแบง บ้านบึงหมอก เป็นต้น ที่บ้านคอนเกลือนั้นนอกจากมีคูน้ำล้อมรอบแล้วก็มีการทำเกลือและถลุงเหล็กด้วย นับว่าชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ของศรีสะเกษคือชุมชนในยุคเหล็กประมาณ 2,500-1,500 ปีมาแล้ว

ชุมชนขนาดใหญ่ที่มีอายุอยู่รุ่นหลังลงมาในสมัยทวารวดีและสมัยขอม ราวพุทธศตวรรษที่ 11 - 18 ลงมาก็คือชุมชนที่มีคูน้ำล้อมรอบสองชั้น มีการปั้นภาชนะดินเผา และมีเสมาหินที่มีอายุราวสมัยทวารวดี และมีซากปราสาทหินกระจายอยู่จำนวนมากทั่วเขตพื้นที่ แสดงให้เห็นอิทธิพลขอมที่มีต่อชุมชนในศรีสะเกษ

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าบรรดาชุมชนในเขตทุ่งรำไพใต้ของศรีสะเกษนั้น มีการพัฒนาการของบ้านเมืองในยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นในลุ่มน้ำมูล - ชี การเติบโตและการขยายตัวของประชากรน่าจะพัฒนาขึ้นในที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล - ชี ตองล่าง ซึ่งมีทุ่งรำไพใต้เป็นส่วนหนึ่งก่อน แล้วจึงขยายตัวไปทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงที่มีเขตการคมนาคมติดต่อกับบ้านเมืองนอกภูมิภาคอื่นที่ไกลออกไป ทั้งในเขตพื้นที่ประเทศลาว ญวน และเขมร

ชาวลาว

ชาวลาวในจังหวัดศรีสะเกษนั้นมีความสัมพันธ์กับชาวลาวในประเทศลาวเป็นอย่างยิ่ง ขณะเดียวกับประชากรของประเทศลาวเองก็มีหลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งประวัติศาสตร์ลาวระบุไว้ ดังนี้

ประเทศลาวมีพลเมืองประกอบด้วยหลายชนชาติกลุ่มชนและเผ่าชนที่รวมเข้าเป็นสามแห่งต่างกันคือ เหน้่าอิน โคนีเซีย เหน้่าจีนและเหน้่าไทลาว แต่ละแห่งมีสีสัน และจุดเฉพาะของตนในด้านวัฒนธรรมซึ่งมีผลอย่างอังก์ที่ทำให้วัฒนธรรมมีความมั่นคง

เนื่องจากประเทศลาวมีหลายเผ่าพันธุ์ซึ่งโดยสรุปเหน้่าอิน โคนีเซียเป็นชนเผ่าที่ถูกรู้เรียกว่า ลาวเทิงหรือชาวข่า เหน้่าจีนเป็นชนเผ่าที่ระยะหลังเรียกว่าลาวสูง ได้แก่พวกเผ่าแม้ว,เผ่าเย้า ๆ เหน้่าไทลาวหมายถึงลาวที่ลุ่มได้แก่ชนเผ่าไทย ผู้ไทและลาว ดังนั้นการกล่าวถึงชาวลาวในจังหวัดศรีสะเกษจึงขอกกล่าวเฉพาะเผ่าไทลาว เท่านั้น

ในระหว่างศตวรรษที่ 7 ได้มีชนเผ่าไทจำนวนหนึ่งเริ่มล่องเรือลงมาจากตอนใต้ของประเทศจีนมาตามลำแม่น้ำแดง แม่น้ำอู แม่น้ำโขงลงมาประเทศลาว นำโดยขุนลอเข้ารบกับขุนกันฮางและหลานเหลน “พ่ายหนีตกเมืองผาน้ำทาพันแล เมื่อนั้นขุนลอจึงได้ตั้งเมืองเป็นท้าวเป็นพญาแห่งลาวทั้งหลายก่อนท้าวพญาลาวทั้งหลายทั้งหมด” จากขุนลอราชวงศ์ลาวได้สืบทอดกันลงมาอีก 20 รัชกาลจนถึงสมัยของท้าวฟ้าจุ่ม (พ.ศ.1896 - 1916)

ในศตวรรษที่ 14 เจ้าฟ้าจุ่มได้สร้างอาณาจักรล้านช้างขึ้นมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ คำสอนของศาสนาพุทธได้กลายเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวลาว วัดได้กลายเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมลาวตั้งแต่นั้นมา

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีอันยาวนานของไทย ประเทศลาวมีฐานะเป็นพันธมิตรของ อยุธยา ลาวมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เวียงจันทน์ ซึ่งปี พ.ศ.2103 พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชได้สร้างนครเวียงจันทน์เป็นเมืองหลวงของไทยล้านช้าง

ใน พ.ศ. 2237 ทางราชสำนักนครเวียงจันทน์ เกิดแย่งชิงอำนาจกัน พวกราชวงศ์ลาวต้องลี้ภัยการเมืองไปยังสถานที่ต่าง ๆ ส่วนหนึ่งมีผู้นำที่เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนคือ พระครูยอดแก้ว วัดโพนเสม็ก มีศิษย์ตามมามากประมาณสามพันคน ได้ลงมาอาศัยกับพญาข่าผสมลาวแห่งนครกาลจำบากนาคบุรีศรี ได้มีความสัมพันธ์กับข่าที่มีนางเกาและนางแพงเป็นผู้ครองนคร ท้ายที่สุดนครจำบากก็ตกอยู่ในอำนาจของราชวงศ์ลาวที่สถาปนาอาณาจักรลาวได้ขึ้นมา เปลี่ยนชื่อเป็น “นครจำปาศึกคันทน์บุรี” มีกษัตริย์เชื้อ

สายลาวที่อพยพลงมานั้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 2256 พระนามว่า พระเจ้าสร้อยศรีสมุทรพุทธางกูร (พ.ศ.2256 - 2281) แล้วจัดการปกครองหัวเมืองข้างทั้งปวงทั้งในเขตลาวใต้ อันได้แก่สารวัน จำปาศักดิ์ อัดตะปือ ตลอดจนส่งเสนาข้าราชการไปตั้งเมืองถึงบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล - สี ถึงเมืองศรีนครเขต ซึ่งเป็นเมืองลาวที่ตั้งใหม่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ

ชาวลาที่เข้ามารุ่นนี้ จากหลักฐานน่าจะมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่หมู่บ้านอยู่ที่หมู่บ้านใหญ่ ๆ ในลุ่มแม่น้ำมูล เช่น ที่ตั้งเมืองศรีสะเกษปัจจุบัน บ้านหนองครก บ้านคูชอด บ้านหนองโน อำเภอเมืองศรีสะเกษ ดังประวัติหมู่บ้านที่ได้ระบุไว้

บ้านหนองครก หมู่ 1 และหมู่ 5 อำเภอเมืองศรีสะเกษ เดิมเล่ากันว่าในวันพระข้างขึ้นและข้างแรมเวลากลางคืนเงียบสงัด จะได้ยินเสียงฆ้องเสียงกลองดังกระหึ่มที่หนองน้ำทั้งคืน และมีครกตำข้าวสีทองขนาดใหญ่ผุดขึ้นมาลอยอยู่เหนือน้ำ จากนั้นมีคนเฝ้าเองจึงเรียกว่าบ้านหนองครกจนทุกวันนี้ บรรพบุรุษเดิมชาวหนองครกเป็นพวกลาวกาวที่มาจากนครจำปาศักดิ์ มาตั้งถิ่นฐานก่อนการตั้งเมืองขุขันธ์

บ้านคูชอด หมู่ 1 หมู่ 2 ตำบลคูชอด อำเภอเมืองศรีสะเกษ ชาวบ้านคูชอดอพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ มาตั้งบ้านที่บ้านคูชอดเรียกว่าบ้านโนนหนองหว้า ตอนหลังเปลี่ยนชื่อเป็นบ้านคูชอด เมื่อเกิดศึกพระตาได้กวาดต้อนคนบ้านคูชอด กลับไปลาวจน พ.ศ. 2321 จึงได้อพยพกลับมาอยู่ที่เดิม

บริเวณที่ตั้งเมืองศรีสะเกษในปัจจุบัน โดยเฉพาะบริเวณวัดมหาพุทธาราม ในช่วงที่มาตั้งเมืองในปี 2328 ได้พบพระพุทธรูปขนาดใหญ่อยู่กลางป่า ซึ่งปัจจุบันได้บูรณะให้เป็นพระประธานของอุโบสถหลังใหญ่ของวัดมหาพุทธาราม

เมื่อต้นพุทธศตวรรษ ที่ 24 พวกเจ้าลาวกลุ่มพระวอพระตาได้อพยพจากนครเวียงจันทน์ เข้ามายังบริเวณลุ่มน้ำมูล - สี เอกสารพื้นเมืองยโสธรกล่าวว่า พบแต่พวกผีที่เป็นเจ้าของป่าเขาและลำน้ำ จนมีการรบราฆ่าฟันกันก่อนที่จะตั้งหลักแหล่งได้

ในจังหวัดศรีสะเกษ ได้พบหลักฐานสำคัญว่าชาวลาของกลุ่มของพระวอพระตา จะกระจายกันอยู่ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษหลายหมู่บ้าน ดังนี้

บ้านกุดไทรง หมู่ 6 ตำบลโพนง่า อำเภอเมืองศรีสะเกษ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2310 โดยมีผู้นำคือ เจ้าชัยสารโพธิสาร เมืองเวียงจันทน์อพยพมากับพระวอพระตา โดยมีลาวสันจากเมืองจำปาศักดิ์รวมกลุ่มมาเป็นส่วนใหญ่ นำขบวนมาพิชิตชาวข่า ส่วย เขย จนสามารถสร้างบ้านได้เมื่อวันเพ็ญเดือนห้า พ.ศ. 2320 ก่อนตั้งเมืองศรีสะเกษ ประมาณ 5 ปี

บ้านโพนข่า หมู่ 1 ตำบลโพนข่า อำเภอเมืองศรีสะเกษ อพยพมาจากดินแดนประเทศลาว เป็นพลพรรคบ่าวไพร่ของเมืองแสนหน้าง่าและพระวอพระตา โดยมีหลวงปู่สรียา พระเถระอาวุโสหนีภัยมาด้วย

บ้านเมืองน้อย หมู่ 1,6,7 ตำบลเมืองน้อย อำเภอกันทรารมย์ ความหมายของชื่อหมู่บ้านเป็นที่พักของผู้ครองนคร บ้านเมืองน้อยสืบเชื้อสายมาจากเมืองหนองบัวลำพูหรือนครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน ถิ่นฐานเดิมอยู่ที่จังหวัดอุดรธานีในปัจจุบันนี้ เมืองอินทเกศก็ตั้งอยู่ที่บ้านเมืองน้อย

อำเภอบึงบูรพ์ ชาวอำเภอบึงบูรพ์ โดยเฉพาะตำบลบึงบูรพ์หมู่ 1,2,3,8 ซึ่งได้แก่ บ้านเป่าะ บ้านโนนสาวสวย บ้านจอมพระ บ้านนาสวนและบ้านนาหล่ม และเครือญาติของชาวบ้านเป่าะในตำบลเป่าะซึ่งได้แก่บ้านหาด บ้านหมากยาง จะเป็นหมู่บ้านชาวลาวที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ ด้วยเหตุผลที่ไม่ปรากฏชัดหรือหลบภัยการเมืองสำเนียงภาษาที่ชาวบ้านเป่าะพูดเหมือนกับพี่น้องสาวชาวอุบล

นอกจากนี้วีรรอด ไชยพรรณมา ได้ศึกษาเรื่องญาพ่อ กล่าวว่าเผ่าที่นับถือญาพ่อคือเผ่าลาวจะปรากฏที่อำเภอบึงบูรพ์เกือบทุกหมู่บ้าน นอกจากนี้จะสังเกตเห็นว่าหมู่บ้านที่นับถือญาพ่อจะอยู่ใกล้กับบริเวณป่าดงภูคิน อำเภอรามันไซสลด ตำนานญาพ่อในจังหวัดศรีสะเกษจะเป็นแนวเดียวกันคืออุปราชจากดินแดนลาวได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่บริเวณนี้ ต่อมาเกิดสงครามใหญ่ในกรุงเวียงจันทน์ระหว่างเจ้าสิริบุญสารกับพระวอพระตา การสู้รบฝ่ายหลังสู้ไม่ได้จึงหลบหนีจากกรุงเวียงจันทน์

อำเภอยางชุมน้อย ก็มีชาวลาวที่อพยพมาคราวสงครามพระวอพระตา ส่วนหนึ่งมาอยู่ที่บ้านควนใหญ่ แต่เมื่อสงครามสงบคิดถึงบ้านเดิม บางส่วนจึงอพยพกลับส่วนหนึ่งเดินทางมาถึงบ้านเจียงอี พบว่าเหมาะตั้งถิ่นฐาน ก็อยู่ตั้งหลักแหล่งไม่เดินทางต่อส่วนหนึ่งเดินทางต่อไปพบสถานที่เหมาะสมมีเนินดิน มีแหล่งน้ำ มีโคกป่ายางชุกชุมจึงตั้งบ้านเรือนที่บ้านยางชุมน้อย โดยไม่ได้กลับไปถึงเวียงจันทน์แต่อย่างใด

กลุ่มชาวลาวที่เข้ามาในสมัยกรุงธนบุรี

พ.ศ. 2321 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกับเจ้าพระยาสุรสีห์เป็นแม่ทัพยกไปเมืองพิมายแต่งตั้งข้าหลวงออกมาเกณฑ์กำลังเมืองประทายสมันต์ เมืองรัตนบุรี และเมืองศรีนครลำดวน ยกไปตีเวียงจันทน์

จำปาศักดิ์ จนได้ชัยชนะ ในการศึกครั้งนี้หลวงปราบ (เชียงขัน) ทหารเอกในกองทัพได้คำ เวียงหญิงหม้ายชาวลาวมาเป็นภรรยา มีบุตรชายติดตามมาด้วยคือท้าวบุญจันทร์ การ ชนะศึกสงครามครั้งนี้ ได้กวาดต้อนชาวเวียงขันท์มาเป็นจำนวนมาก มาอยู่ที่ตำบลลิ ตำบลขุนหาญ อำเภอขุนหาญ ตำบลหมากเขียบ อำเภอเมืองศรีสะเกษ บ้านตาอุด บ้าน โสณ อำเภอขุขันธ์ หลวงปราบ(เชียงขัน) ได้นำครอบครัวของนางคำเวียงพร้อมบริวารไป อยู่ที่บ้านบก อำเภอขุขันธ์ ก่อนที่จะย้ายเมืองมาตั้งที่หนองแตระในเวลาต่อมา

กลุ่มชาวลาวและการกระจายตัวชาวลาว

หลังจากที่ชาวลาวได้มาตั้งหลักฐานในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่จังหวัด ศรีสะเกษและจังหวัดข้างเคียง เช่น ร้อยเอ็ด อุบลราชธานี ชาวลาวส่วนใหญ่จะนับถือ ศาสนาพุทธสนใจในด้านการศึกษาล่าเรียน มีทั้งการบวชเรียนเป็นจำนวนมาก ประกอบ กับการเปิดขยายโรงเรียนในหมู่บ้านต่าง ๆ มากขึ้น ชาวลาวที่เรียนหนังสือได้เป็นครูและ เป็นพระจึงได้เผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมทางภาษาเข้าไปยังชุมชนชาว พื้นเมือง ชาวกวย เขมร เยอ มากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบในระยะหลังนี้ชาวลาวได้อพยพเข้าไป แทรกอยู่เกือบทุกอำเภอโดยเฉพาะอำเภอเมือง ยางชุมน้อย กันทรารมย์ โนนคูณ กันทร ลักษ์ จะมีประชากรชาวลาวเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันภาษาลาวได้กลายเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อ สารส่วนใหญ่ในจังหวัดศรีสะเกษ

เขมรสูง

ชาวเขมรถิ่นไทย เรียกตนเองว่า “คะแมร” แต่หากจะบ่งบอกถึงถิ่นของ ภาษาและชาติพันธุ์ ชาวเขมรถิ่นไทยเรียกภาษาและชาติพันธุ์ของตนเองว่า “คะแมรลือ” ซึ่ง แปลว่า ”เขมรสูง” เรียกภาษาเขมรและชาวเขมรในประเทศกัมพูชาว่า “คะแมร- กรอม” แปลว่า “เขมรต่ำ” และเรียกคนไทยหรือคนพูดภาษาไทย เป็นภาษาแม่ว่า “ซิม” ซึ่งตรงกับ ว่า “สยาม” ในภาษาไทย และคำว่า “เซียม” ในภาษากวย

ผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยมีอยู่จำนวนมากในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และบางอำเภอของจังหวัดอุบลราชธานี นครราชสีมา ร้อยเอ็ด มหาสารคาม นอกจากนี้บางอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา และ สระแก้ว ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีสถานะเป็นคนไทย สัญชาติไทย

ความหมายของคำว่าเขมร

คำว่าเขมรน่าจะเป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า “กุมาร” ซึ่งแปลว่าทารกเพศชาย

สันนิษฐานว่าสาเหตุที่ชนชาติเหล่านี้ มีชื่อเรียกว่า “เขมร” ซึ่งเพี้ยนมาจากคำว่ากุมาร น่าจะมีความสัมพันธ์กับบันทึกของชาวจีนที่กล่าวไว้ว่า อาณาจักรฟูนันมีผู้ปกครองชื่อนางลิวเย นางได้อภิเษกกับพราหมณ์จากอินเดีย ซึ่งเดินทางมายังดินแดนแห่งนี้นาม “หวันเทียน” ซึ่งเป็นคำที่จดจากภาษาจีนตรงกับคำว่า โกฎ์ทัณญะ นางลิวเย มีชื่อเรียกในสมัยต่อมาว่า พระนางโสมมา โกฎ์ทัณญะและพระนางโสมมา เป็นปฐมกษัตริย์ของอาณาจักรฟูนัน ซึ่งมีความรุ่งเรืองในเขตเอเชียอาคเนย์

เขมรสูงหรือเขมรถิ่นไทยมีอยู่เป็นจำนวนมากในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ประชากรที่พูดภาษาเขมรสำรวจ เมื่อ พ.ศ. 2537 มีทั้งสิ้น 1,311,837 คน จำแนกเป็นประชากรของจังหวัดสุรินทร์มากที่สุด 518,527 คน บุรีรัมย์ 425,604 คน ศรีสะเกษ 284,482 คน อุบลราชธานี 25,181 คน

ประวัติความเป็นมาและถิ่นที่อยู่ของชาวเขมร

เพื่อความเข้าใจประวัติความเป็นมาและถิ่นที่อยู่ของชาวเขมร จึงขอเสนอ ประวัติการตั้งถิ่นฐานและการดำรงอยู่ของชาวเขมร และเขมรถิ่นไทยโดยย่อ ดังนี้

ยุคอาณาจักรฟูนัน ชนชาติมอญ - เขมร มีถิ่นฐานเดิมที่ประเทศอินเดีย อาณาจักรแรกของชนกลุ่มนี้ เรียกตามศิลาจารึกภาษาสันสกฤตว่า “วรวุณ” (พระพนม) ในพงศาวดารจีนเรียกว่าฟูนัน.... ตั้งอยู่ที่ฝั่งทะเลแห่งหนึ่ง ทางทิศตะวันออกจดกับประเทศ ลินยี (จัมปา) ทิศตะวันตกจดกับประเทศกิมลิน (สุวรรณภูมิ) ราชธานีแห่งแรกของ อาณาจักรนี้เรียกว่า “กรุงโคกชลอก” ในสมัยของพระทองนางนาค (เกาณทินยะ พระนาง โสมมา) ราชวงศ์นี้มีอำนาจประมาณ 300 ปี จนถึง พ.ศ. 1028 ต่อมาในยุคที่กษัตริย์ที่ลงท้าย พระนามว่า “วรมัน” เริ่มต้นด้วย พระเจ้าเกาณทินยะชัยวรมัน (พ.ศ.1028 - 1057) ชาว อินเดียได้ร่วมกับพวกกบฏเข้าโจมตีกรุงโคกชลอก แล้วย้ายเมืองหลวงเข้าไปตามฝั่งแม่น้ำ ใหญ่ 500 ลี้ ตั้งชื่อเมืองหลวงว่า วยารปุระ แปลว่าเมืองแห่งนายพราน.... ส่วนพวกราชวงศ์ พื้นเมืองเดิมก็ย้ายขึ้นไปทางเหนือ สร้างเมืองใหม่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ชื่อ ศัมภปุระ และภาวะปุระ (ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงตอนล่าง พ.ศ.1093) เกิดจลาจลในกรุงวยารปุระ เจ้าชายภววรมันแห่ง ภวปุระและเจ้าชายจิตรเสน แห่งศัมภปุระ สายราชวงศ์พื้นเมือง ได้ครอบครองวยารปุระ และรวมเข้ากับอาณาจักรเจนละ

ในสมัยของภววรมันนี้เอง พระองค์ได้แผ่ขยายอำนาจเข้าไปในเขตบริเวณ ภูเขาแดงเร็กและลุ่มแม่น้ำมูล ต่อมาเจ้าชายจิตรเสน ได้อภิเษกเป็นกษัตริย์ ทรงพระนาม มเห

นทรวรมัน ทรงย้ายเมืองหลวงกลับมาอยู่ที่ วยารปุระ พ.ศ.1143 - 1154 ได้ขยายดินแดนเข้ามาในเขตลุ่มน้ำมูลและภูเขาแดงเร็ก มีการสร้างเทวสถานขึ้นในบริเวณนี้หลายแห่ง ซึ่งหม่อมเจ้าสุภัทระดิศ ดิศกุล ได้มีข้อนำสังเกตว่า ในการสร้างปราสาทยุคสมัยเจนละและปราสาทหินในยุคหลังยังสร้างด้วยอิฐไม่สอปูน ซึ่งเป็นศิลปะการก่อสร้างของช่างสกุลจามปา คือสถาปัตยกรรมจาม เป็นสถาปัตยกรรมซึ่งใช้อิฐโดยการใช้ศิลาเพียงเล็กน้อย โดยใช้อิฐคุณภาพดีฝนเรียบเรียงกันสอดด้วยยางพีชที่ทำให้รอยต่อสนิท หลังคาอาคารเล็กเรียงด้วยอิฐ

ตั้งแต่สมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 เป็นต้นมาได้มีการสร้างปราสาทต่าง ๆ ต่อเนื่องมาเป็นลำดับหลายรัชกาล จนถึงรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 เช่นการสร้างปราสาทเขาพระวิหาร ปราสาทหินสระกำแพงใหญ่ ซึ่งจารึกเขาพระวิหารหลักที่ 1 หลักที่ 2 ชี้ให้เห็นถึงการมีอำนาจของเขมรโบราณ ได้ระบุว่ามีการสร้างเกษตรราชคม สร้างปราสาทหินขุดสระน้ำ และการถวายเป็นพุทธบูชาไว้ดูแลทำนุบำรุงศาสนสถานเป็นจำนวนมาก

จากที่กล่าวมาแล้ว เกี่ยวกับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวเขมร ในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จึงมีมาแต่โบราณกาลแล้ว และประชากรชาวเขมรในสมัยนั้น ได้สืบเชื้อสายต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะอยู่ในเขตท้องที่อำเภอกันทรลักษ์ ด้านที่ติดกับเขาพนมดงเร็ก แดบบ้านทุ่งใหญ่ บ้านประทาย บ้านบึงมะลู บ้านโคกเฮอร์ บ้านรุง บ้านทุ่งยาว เป็นต้น และบริเวณ บ้านบักคอง บ้านพราน บ้านทุ่งเลน บ้านลำโรงเกียรติ บ้านไพร บ้านกระมัล บ้านลำโรงระวี บ้านศรีแก้ว บ้านกราม บ้านกันทรอม อำเภอขุนหาญ บ้านไพรบึง บ้านพราน บ้านลำโรงพลัน บ้านไพร อำเภอไพรบึง ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนบริเวณโดยรอบของปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งอาศัยอยู่แถบห้วยชะยุง และห้วยทาที่เป็นสาขาหนึ่งของห้วยชะยุง

ส่วนอีกบริเวณหนึ่ง ที่พบว่ามีชาวเขมรอาศัยอยู่จำนวนมาก คือบริเวณแถบที่ราบลุ่มห้วยสำราญ แถบอำเภอขุขันธ์ ปรังค์กู่ บริเวณนี้มีชาวเขมรถิ่นไทยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่นในเขตท้องที่ตำบลกันทรารมย์ หัวเสือ ใจดี โศกเพชร สะเดาใหญ่ อำเภอขุขันธ์ ตำบลละลม อำเภอภูสิงห์ ตำบลตุม ลำโรงปราสาท อำเภอปรังค์กู่ จนศรีสะเกษได้ชื่อว่าเมืองเขมรป่าดง

ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี พ.ศ. 2324 เมืองกัมพูชาเกิดจลาจล เพราะเจ้าฟ้าทะละหะ (มู) กับออกญาวิบูลราช (ซุ) เป็นกบฏ...สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงโปรดฯให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกกับเจ้าพระยาสุรสีห์ ยกกองทัพไปปราบ แต่ยังทำ

การไม่สำเร็จก็เกิดเหตุจลาจลในกรุงธนบุรี ต้องยกทัพกลับ สงครามครั้งนี้ เมืองขุขันธ์ เมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ ได้ร่วมยกกองทัพไปตีเมืองเสียมราฐ กำพงสวาย บันทายเพชร บันทายมาศ และได้นำชาวเขมรจำนวนมากมาที่ไว้ที่สุรินทร์ บุรีรัมย์ ต่อมาหลวงสุรินทร์ภักดี เจ้าเมืองสุรินทร์ ได้ให้บุตรชายของตนชื่อ สุ่น แต่งงานกับบุตรเจ้าเมืองบันทายเพชร ชื่อ ดาบมาตไว ซึ่งอพยพตามกองทัพมา ภายหลังนางได้เป็นชายาของเจ้าเมือง จึงนำเอาภาษาเขมรและราชพิธีสำนักเขมรมาใช้ต่อมาจนถึงรุ่นหลาน และอาจติดต่อมาถึงขุขันธ์ เพราะในปี พ.ศ.2371 เมื่อโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสังขบุรี (เกา) มาเป็นพระยาขุขันธ์ภักดีศรีนครลำดวนปกครองเมืองขุขันธ์ ซึ่งน่าจะมีชาวสังขะอพยพติดตามมาเป็นจำนวนมาก

ชาวเขมรรุ่นสุดท้ายจำนวนหนึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อ พ.ศ. 2410 พระยาขุขันธ์ ฯ (วัง) ได้กราบทูลกรุณาขอตั้งบ้านลำห้วยแสนไพรอาบาลกับบ้านกันตวด ตำบลห้วยอุทุมพร ริมเชิงเขาตกขึ้นเป็นเมือง.... พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านลำห้วยแสนไพรอาบาล เป็นเมืองกันทรลักษณ์ ยกบ้านกันตวด ห้วยอุทุมพร เชิงเขาตกเป็นเมืองอุทุมพรพิสัย.. ต่อมาผู้สำเร็จราชการอินโดจีนฝรั่งเศส ได้มีหนังสือทักท้วงต่อรัฐบาลสยามว่าฝ่ายไทยตั้งเมืองรุกล้ำเข้าไปในดินแดนของฝรั่งเศส หลังจากตรวจสอบให้ย้ายเมืองกันทรลักษณ์มาตั้งที่บ้านบักดอง ปัจจุบันอยู่ในท้องที่อำเภอขุนหาญ ส่วนเมืองอุทุมพรพิสัย ย้ายมาตั้งที่บ้านผือ ตำบลเมืองอำเภอกันทรลักษณ์ในปัจจุบันซึ่งย่อมมีการอพยพไพร่พลชาวเขมรมาด้วยจำนวนหนึ่ง

ชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและประเพณี

ชาวเขมรสูงส่วนมากอยู่ในชนบท มีชีวิตเรียบง่าย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นทำนา ทำไร่ หน่อมสาวรุ่นใหม่ที่ว่างจากการทำนา ทำไร่ จะเดินทางไปรับจ้างทำงานในตัวเมืองหรือในเมืองหลวง และเมื่อถึงฤดูเพาะปลูก ก็จะเดินทางกลับภูมิลำเนาเพื่อประกอบอาชีพหลักของตน เป็นเช่นนี้เรื่อยไป

ในสมัยโบราณ จากหลักฐานจดหมายเหตุจีนกล่าวถึงคนในอาณาจักรฟูนันว่า “คนในอาณาจักรฟูนัน หน้าตาน่าเกลียด ผิวดำ ผมหยิก ไม่สวมใส่เสื้อผ้าและรองเท้า ปลูกบ้านยกพื้นสูง มีการกีฬาชนไก่และชนสุกร มีการค้าขายทอง เงินและผ้าไหมกับจีน มีอาชีพเพาะปลูก มีแหล่งน้ำใช้ร่วมกัน มีการโกนหนวดและผมในระหว่างการไว้ทุกข์ มีประเพณีการประกอบพิธีบูชาเทพเจ้าบนยอดเขา” จากหลักฐานดังกล่าว ถ้าชาวฟูนันเป็นบรรพบุรุษของชาวเขมรสมัยปัจจุบันจริง อย่างที่นักประวัติศาสตร์ส่วนมากเชื่อกัน ก็นับว่า

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพุนันและเขมรปัจจุบัน มีส่วนคล้ายกันพอสมควร เช่นลักษณะผิวของชาวเขมร จะมีผิวก่อนข้างดำ และหมยิก มีอาชีพเพาะปลูก มีการไว้ทุกข์ด้วยการโกนผม และมีประเพณีขึ้นเขา เช่นที่เขาสวาย จังหวัดสุรินทร์ และที่เขาพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นทุกปี ราวก่อนพ.ศ. 2500 ในชนบทที่เขมรสูงอาศัยอยู่ มีการเลี้ยงหมูไว้ทั่วไปโดยปล่อยให้หากินเอง และสัตว์ประเภทนี้ได้กำจัดสิ่งปฏิกูล เหมือนสุนัขที่กำจัดสิ่งปฏิกูลของชาวลาวในสมัยก่อนการมีส่วนร่วมใช้

อย่างไรก็ดี แม้ว่าชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขมรสูงในชนบท มีลักษณะคล้ายคนไทยในท้องถิ่นทั่วไป แต่ถ้าจะเปรียบกับชาวเขมรต่ำในประเทศกัมพูชาแล้ว ความเป็นอยู่ ประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ของชาวเขมรสูง จะมีส่วนคล้ายกับชาวเขมรต่ำในประเทศกัมพูชามาก เช่นลักษณะบ้านชั้นเดียวได้สูง พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด การตาย การแต่งงาน การนับเวลา วัน เดือนปี การเชื่อถือโศกลาง ฤกษ์ยาม การรักษาโรคแบบพื้นบ้าน การประกอบอาชีพ การละเล่นต่าง ๆ ตลอดจนอุปนิสัยส่วนบุคคล เป็นต้น

อาหารหลักของชาวเขมรสูง คือ ข้าวเจ้า ส่วนอาหารพื้นเมืองที่รู้จักคือ ปลาเหาะเขมร (ปลาร้าเขมร) ปลาจ่อม ปลาแห้ง ปลาอย่าง ปลาต้ม น้ำพริกจิ้มผัก เนื้อสัตว์ ผัก ส่วนอาหารว่าง ส่วนมากจะเป็นผลไม้และขนมพื้นเมืองที่นิยม ได้แก่ ขนมกันเตรียม ขนมโชค ขนมเนยล ขนมกันตางราง ขนมกระมอด ขนมมุก ขนมเนยงเล็ด เป็นต้น ซึ่งชื่อขนมเหล่านี้ล้วนเป็นชื่อในภาษาเขมรทั้งสิ้น

ช่วย

เป็นคนอีกเผ่าหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญในด้านวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พี่น้องชาวช่วยมีกระจายอยู่หลายจังหวัดทางภาคอีสานตอนล่าง คือ ศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และมีบ้างประปรายที่อุบลราชธานี นครราชสีมา มหาสารคามและร้อยเอ็ด ที่มีอยู่หนาแน่นเห็นจะได้แก่ศรีสะเกษ

คนไทยรู้จักพวก กวย กูย กูย ฐานะชนชาติหนึ่งมานานแล้ว ในกฎหมายลักษณะอาญาหลวง พ.ศ.1974 ปีกุน รัชกาลเจ้าสามพระยา(สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2) ได้ประกาศห้ามขกูกสาวให้แก่คนต่างชาติต่างศาสนาได้แก่ ฝรั่งเศส อังกฤษ กปีตัน วิลันดา คุลา ชาว มลายู แวก กวย แกว และในมาตรา 25 ของกฎหมายปีเดียวกันนั้น ก็กล่าวถึงชาวต่างชาติที่เข้ามาสู่ประเทศสยามว่ามีแขกพราหมณ์ ญวน(แกว) ฝรั่งเศส อังกฤษ จีน จาม วิลันดา ชาว มลายู กวย ขอม พม่า รามัญ แสดงว่า กวยเป็นชนอิสระอีกชนชาติหนึ่ง

ไพฑูรย์ มีกุล อธิบายไว้ว่าจากกฎหมายฉบับ พ.ศ.1974 ได้ระบุว่า พ่อค้า จากดินแดนใกล้เคียง ที่เดินทางเข้ามาค้าขายกับกรุงศรีอยุธยาได้แก่ ชาวอินเดีย มาเลย์ ชาน(ไทยใหญ่)แคว กวย ซึ่งเรียกตนเองว่า กวยหรือ กุย หรือกูย ตามภาษาพูดของตนเอง และยังมีหลักฐานสำคัญที่ระบุเวลาอยู่ในช่วงครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ 20 ได้กล่าวถึงกษัตริย์ ของเขมร ที่นครธมได้ทรงขอให้กวยแห่งตะบองชะมูม ที่มีเมืองสำคัญอยู่ตอนใต้ของเมือง นครจำปาศักดิ์ให้ส่งทหารไปช่วยพระองค์ปราบขบถ เมื่อกองทัพของพระเจ้าธรรมราชา แห่งนครธม และเจ้ากวยแห่งตะบองชะมูมได้ปราบขบถสำเร็จแล้วประมุขของทั้งสอง ฝ่ายได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติเหตุการณ์ภายหลังจากนี้ไม่มีระบุในที่อื่น ๆ อีกเลย จึงกล่าวได้ว่าชนชาวกวยเคยมีการปกครองเป็นอิสระในช่วงศตวรรษที่ 20 เคยส่งทูตมาค้าขายกับราช สำนักอยุธยา และเคยช่วยกษัตริย์เขมรแห่งนครธม ปราบขบถได้สำเร็จต่อมาผู้ครองราชย์ กวย ถูกเขมรปราบปรามได้และถูกรวมใต้การปกครองของเขมร

ไพฑูรย์ สุนทรารักษ์ กล่าวว่ากูยเป็นเผ่ามอญเขมรเดิมพวกหนึ่งเรียกว่าเชื้อ ชาติมูณท์ ซึ่งอพยพมาจากอินเดียเมื่อครั้งถูกอารยันรุกราน โดยอพยพมาทางตะวันออก จนถึงลุ่มแม่น้ำคง (สาละวิน) และแม่น้ำโขง (โขง) ตอนบน พวกที่อพยพไปทางแม่น้ำคง กลายเป็นบรรพบุรุษของพวกมอญหรือรามัญ ส่วนผู้ที่อพยพไปตามแม่น้ำโขง(โขง)บาง พวกไปอาศัยอยู่ตามที่ราบสูงแถบเทือกเขาฉิงเว้งเร็ก (ดงรัก)บางพวกเลยไปถึงที่ราบต่ำ บริเวณทะเลสาบใหญ่และชายทะเล ต่อมาได้กลายเป็นบรรพบุรุษของพวกเขมรหรือเขมร์ และพวกที่อยู่ตามป่าเขาต่าง ๆ เรียกว่า ลีวะ ข่า ขมุ ส่วย กวย หรือกูย แตกต่างกันไป

จากหลักฐานอ้างอิงที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ชนเผ่ากูย กุย กวย ได้มีภูมิลำเนา เดิมอยู่เป็นปึกแผ่นมีอาณาเขตปกครองตนเองอย่างมั่นคงมาก่อนจนเป็นที่ยอมรับจากต่าง ชาติ เช่นเดียวกับชนชาติอื่น ๆ หลักฐานที่อ้างอิงได้ชี้ชัดเจนว่าในช่วงศตวรรษที่ 18 - 20 ได้มีอาณาจักรของชนเผ่ากูยตั้งอยู่ในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้อย่างแน่นอน และ สันนิษฐานว่าจะอยู่ตอนใต้ของลาวและตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชา โดยอาณาจักรดัง กล่าวนี้ มีความสัมพันธ์กับกรุงศรีอยุธยาด้วย

ชาวกูยชอบอพยพเคลื่อนย้ายอยู่เสมอ เพื่อแสวงหาที่ดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่ การเพาะปลูก นอกเหนือจากอยู่ในประเทศกัมพูชาแล้ว ชาวกูยยังมีมากในบริเวณเมืองอัต ตะบือ แสนปาง จำปาศักดิ์และสาร์วัน ในบริเวณตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่เนื่องจากต้องประสบภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม หรือฝน

แล้ว รวมทั้งภัยทางการเมืองชาวทวยจึงอพยพข้ามลำน้ำโขงเข้าสู่ภาคอีสาน โดยเฉพาะทางด้านแก่งสะพือ ซึ่งชาวทวยเรียกแก่งกะชัยผืด (แก่งงูใหญ่) และในเขตอำเภอโขงเจียม ซึ่งชาวทวยเรียกว่า โขงเจียง (ผุ่งซ้าง) หลังจากนั้นลูกหลานชาวทวยก็แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเรือนที่บ้านนาคอนจ้อ ซึ่งเป็นภาษา ทวยแปลว่าบ้านนาลูกหมา ปัจจุบันคืออำเภวารินชำราบที่บ้านเจียงอีเป็นภาษาทวยแปลว่าซ้างป่วยในเขตอำเภอเมืองศรีสะเกษในปัจจุบัน นับว่าในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ ทวย ลาว เขมร ชาวทวยเป็นชนดั้งเดิมที่ตั้งหลักแหล่งอยู่ในพื้นที่ของอีสานใต้เป็นกลุ่มแรก

การอพยพเข้ามาในประเทศไทยทางตอนล่างของภาคอีสานนั้น เริ่มตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 - 2231) และได้มีการอพยพครั้งใหญ่เข้ามาในจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษอีก ในยุคปลายของกรุงศรีอยุธยาไปจนถึงสมัยธนบุรี (พ.ศ. 2245 - 2326) ชาวทวยแต่ละกลุ่มที่อพยพมาตั้งหลักแหล่งหรือหาบริเวณล่าซ้างแหล่งใหม่ เพราะชาวทวยมีความชำนาญในการเดินป่า การล่าซ้างและฝึกซ้าง การอพยพได้หยุดลงในสมัยรัชกาลที่ 4 ในเวลาต่อมาได้มีการโยกย้ายไปอยู่จังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดมหาสารคาม ชาวทวยในจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษเรียกหมู่บ้านที่ชาวทวยโยกย้ายไปว่าเป็น “หมู่บ้านใหม่” การใช้ภาษาระหว่างชาวทวยกลุ่มเดิมและกลุ่มที่โยกย้ายยังคงมีความเข้าใจกันได้เป็นอย่างดี เพราะยังติดต่อกันอยู่

ชาติพันธุ์และความหมาย

กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ เรียกตนเองว่า ทวย ทุย โทย หรือ กวย ซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะการออกเสียงของแต่ละถิ่นและพบว่าตำราที่เขียนเป็นภาษาต่างประเทศ ก็เขียนแตกต่างกันไปตามวิธีคิดของผู้ศึกษาค้นคว้าแต่ละคนเช่นเดียวกัน เช่น เขียนว่า Kuy, Kui , Koui, Kouei และ Kouai

ถึงแม้ชนพื้นเมืองจะออกเสียงสระแตกต่างกันตามแต่ละท้องถิ่น ชนพื้นเมืองต่างก็ให้ความหมายของคำว่า ทวย ทุย โทย หรือ กวย ไว้อย่างมีเอกภาพ คือมีความหมายว่า “คน” ทั้งสิ้น การให้ความหมายไว้ในลักษณะดังกล่าวนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นหรือทัศนคติการมองโลกว่า กลุ่มของตนเองนั้นมีสถานภาพที่แตกต่างจากสัตว์และมีความเท่าเทียมกันกับมนุษย์ในวัฒนธรรมอื่น ๆ เสมอ ความคิดนี้อาจเกิดจากการที่ชาวทวยถูกเรียกจากคนลาวหรือ

คนไทยว่า “สวย” อันหมายถึงสิ่งของที่ต้องนำเสนอให้ชนชั้นผู้ปกครอง แสดงถึงความต่ำต้อย ความเป็นข้า ความล้าหลัง ความด้อยกว่าชนเผ่าอื่น เพื่อมิให้เกิดความสับสนในหมู่ผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชนกลุ่มนี้ จึงเสนอให้ใช้คำว่า “กวย” เพียงคำเดียว

ถิ่นฐานของชาวกวยในประเทศไทย

เนื่องจากชาวกวยตั้งถิ่นฐานปะปนอยู่กับชาวเขมรสูงและชาวลาว จึงมีการติดต่อ แลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมกันตามวิสัยและทำให้ชาวกวย ถูกกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเขมรสูงและวัฒนธรรมลาว ดังจะเห็นได้จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เมื่อครั้งที่ตั้งเมืองสุรินทร์ใหม่ ๆ นั้นมีกวยทั้งเมือง ชาวเขมรสูงมีปะปนอยู่บ้างเล็กน้อย แต่นานวันเข้าวัฒนธรรมของเขมรสูงก็ค่อย ๆ เข้ามามีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมของชาวกวย ชาวกวยจึงถูกกลืนเข้าไปเป็นคนเขมรเกือบหมด

เมื่อ พ.ศ. 2450 จังหวัดศรีสะเกษยังเป็นเมืองที่มีชาวกวยอาศัยอยู่กันทั้งเมือง มีพวกลาวเวียง (สาขาเวียงจันทน์) ปะปนอยู่บ้างบางหมู่บ้าน แต่วัฒนธรรมของลาวได้เข้ามามีอิทธิพลในหมู่ชาวกวย จึงทำให้มีการผสมผสานวัฒนธรรม ชาวกวยที่นี้พูดภาษาลาวด้วยสำเนียงสวยโดยสามารถใช้สระเอื้อได้ ในขณะที่ภาษาลาวเวียงเดิมมีแต่สระเอีย ร่องรอยที่แสดงว่าศรีสะเกษเดิมเป็นเมืองที่ชาวกวยอยู่กันทั้งเมืองก็คือตัวเลขสามะ โนคร้วสมัยนั้นและการเรียกขานชาวศรีสะเกษว่า “สวยศรีสะเกษ” อยู่จนทุกวันนี้” ด้วยสาเหตุที่จะคิดแปลงพัฒนาตนเองตนเองให้เข้ากับวัฒนธรรมที่ตนคิดว่าสูงกว่าดีกว่า จึงทำให้ภาษาและวัฒนธรรมกวย นับวันแต่จะหมดสิ้นไป

ภาษาของชาวกวย

ภาษาดั้งเดิมของมนุษย์ที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือภาษาออสโตรเนเซียน (Austronesian) ซึ่งเป็นภาษาคำคิดได้แก่ ภาษาชวา-มลายู และภาษาจามซึ่งเดิมมีประชากรอยู่ในเวียดนามและรวมพวกข่าระแคว ข่าจะรวย ซึ่งเป็นสาขาย่อยของพวกข่าเข้าด้วยกัน

นักภาษาศาสตร์ จัดภาษา กวยอยู่ในกลุ่มภาษาเดียวกับภาษามอญ - เขมร สาขา Katuic ตะวันตก ซึ่งเป็นกลุ่มภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก ชาวกวยแต่ละถิ่นจะมีการใช้สำเนียงภาษาที่แตกต่างกันไป แต่ถ้าหากใช้ระบบเสียงมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งอาจแบ่งภาษา กวยออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มภาษา กวย (กวย-กวย) และ กลุ่มภาษากวย (กวย - กวย) ส่วนภาษา กวยกลุ่มเล็ก ๆ ที่พบได้แก่

1. กุยเยอ (Kui Nha) พุศกัน ในหมู่บ้าน 10 หมู่บ้าน ในอำเภอเมืองศรีสะเกษ 5 หมู่บ้าน อำเภอไพรบึงและ 4 หมู่บ้านในอำเภอรามันไพรส มีประมาณ 8,000 คน

2. กุยไม (Kui Nthaw/Kui M'ai) พุศใน 5 หมู่บ้านในอำเภอรามันไพรส 9 หมู่บ้านในบริเวณใกล้เคียง เขตอำเภออุทุมพรพิสัย หมู่บ้านทั้งหมดนี้ ชาวกุยจะอาศัยรวมอยู่กับชนกลุ่มลาว

3. กุยปรือใหญ่ (Kui prue : jai) พุศใน 5 หมู่บ้านของตำบลปรือใหญ่ อำเภอขุขันธ์

ภาษากุยถิ่นปรือใหญ่ สันนิษฐานว่าอาจเป็นตัวแทนของกลุ่มกุยที่เพิ่งอพยพมาจากเขมร จากบริเวณมะรุไปร(มโนไพร,มะรุปร) ซึ่งเคยเป็นส่วนหนึ่งของเมืองสตึงแตรง ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของเมืองกำปงธมและเมืองกำปงสวาย ส่วนกลุ่มภาษากุย - กุย ถือว่าเป็นประชากรกลุ่มใหญ่กระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

ในปัจจุบัน ชาวกุยส่วนใหญ่พูดได้ทั้งภาษากุยและภาษาไทยกลาง ในชุมชนกุยที่ไม่มีผู้พูดภาษาไทยถิ่นอีสานอาศัยปะปน จะไม่มีการใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน ในชุมชนกุยที่มีคนเขมรและคนลาวอาศัยปะปนกันจะพูดภาษากันและกันได้

ศาสนา พิธีกรรม และความเชื่อ

ความเชื่อทางศาสนาของชาวกุยมีลักษณะผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธและการนับถือผี (animism) ภายในชุมชนชาวกุยจะมีทั้งวัดและศาลผีประจำหมู่บ้าน ชาวกุยบูชาผีบรรพบุรุษ ซึ่งเรียกว่า “ยะจัวฮ” บนบ้านจะมีหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ มีรูปเทียนและกรวยที่เย็บจากใบตอง บางบ้านก็จะสร้างเป็นศาลผีบรรพบุรุษไว้ใกล้กับศาลเจ้าที่ บ้านที่ไม่มีหิ้งหรือศาลก็อาจจะไปไหว้ผีบรรพบุรุษที่หิ้งหรือศาลของญาติพี่น้อง บ้านส่วนใหญ่จะมีหิ้งบูชาพระพุทธรูปไว้ในบ้าน และจะสร้างศาลผีบรรพบุรุษไว้ใกล้บ้าน การเช่นผีบรรพบุรุษจะกระทำอย่างน้อยปีละครั้ง ชาวบ้านจะเริ่มพิธีโดยเอาข้าวสุก เหล้า เนื้อสัตว์ที่สุกแล้วกรวยใบตอง ผ้า สตางค์ หมากพลู เอามาวางไว้ใต้หิ้งบูชา ทำพิธีเช่นโดยเอาน้ำตาลโรยบนข้าวสุก จุดเทียนปักลงที่ข้าว แล้วกล่าวขอให้ผีบรรพบุรุษคุ้มครองให้ครอบครัวเจริญรุ่งเรือง ในขณะที่กล่าวก็เอาเหล้าค่อย ๆ รินลงขันอีกใบ เหมือนการกรวดน้ำเสร็จแล้วก็หยิบของที่ใช้เช่นอย่างละนิดไปวางบนหิ้ง ที่เหลือก็เอาไว้รับประทานและใช้เอง

การเช่นผีบรรพบุรุษนี้อาจจัดขึ้นในวาระอื่น ๆ เช่น เมื่อมีเด็กคลอดได้ 2-3 วัน ก็จะทำพิธีดับไฟ โดยบอกกล่าวหมอด้าย และญาติผู้ใหญ่มาร่วมพิธี จัดขนม กลัวย ข้าว

คัมมัต มาเช่นผีบรรพบุรุษบอกว่ามีลูกมีหลานมาเกิดใหม่ เด็กเมื่อคลอดแล้ว จะมี “ครูกำเนิด” ซึ่งเป็นครูประจำตัว จะต้องจัดเครื่องสักการบูชาครูไว้บนหัวนอนของตนเสมอ ครูจะช่วยคุ้มครองให้มีความสุข ความเจริญ หากมีการผิดครูจะเป็นอันตราย

ชาวเขย

ชาวเขย เป็นชาวพื้นเมืองกลุ่มหนึ่ง ที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษามอญ - เขมร เรียกตนเองว่า “กวย” มีความหมายว่า “คน” หากจัดกลุ่มแล้ว ชาวเขยจัดอยู่ในกลุ่มของชาวกวย มีภาษาพูดภาษาเดียวกัน ซึ่งมีเพียงบางคำเท่านั้นที่แตกต่างกัน

จุดเด่นของชาวเขยก็คือ มีความเหนียวแน่นในการรักษาธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมทางภาษาของกลุ่มชนไว้เป็นอย่างดี จากการสัมภาษณ์นายประเสริฐ คำหล้า ผู้นำชาวเขยบ้านโพนคือ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2542 ได้เล่าให้ฟังว่า ในหมู่บ้านชาวเขยทุกหมู่บ้าน จะพูดภาษาเขย ชาวลาวหรือคนหมู่บ้านอื่นที่มาตั้งหลักฐานในหมู่บ้านจะเปลี่ยนจากภาษาพูดเดิมของตนมาพูดภาษาเขยและปฏิบัติตามธรรมเนียมของชาวเขยด้วย ชาวเขยทั่วไปจะสูงประมาณ 165 เซ็นติเมตร ผิวดำแดง การตั้งหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะตั้งในเขตใกล้ลำน้ำหรือลำห้วย เช่นบ้านเมืองคง บ้านท่าโพธิ์ บ้านใหญ่ บ้านกลาง บ้านโนน บ้านฮ่องโสก บ้านหลุมโหมก บ้านคอนเรือ บ้านหนองบาก บ้านห้วย อำเภอรามัญไศล ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล บ้านโนนแกดบ้าน บ้านขมื่น อำเภอเมืองศรีสะเกษ บ้านโพธิ์ศรี ตำบลโนนเพ็ก อำเภอพยุห์ ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มห้วยแฮด บ้านปราสาทเขย บ้านโพนปลัด บ้านเขวา ตำบลปราสาทเขย ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มห้วยทา บ้านงุง บ้านวังไฮ บ้านขาม บ้านกลาง บ้านจิก บริเวณที่ราบลุ่มลำน้ำเสียว เป็นต้น ที่น่าสนใจคือชาวเขยในแต่ละหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ ปกติชาวเขยมีอาชีพทำนา แต่บางส่วนมีความชำนาญในด้านช่าง

ประวัติความเป็นมา

ตำนานของชาวเขยในศรีสะเกษ จะเริ่มต้นที่ พญาทตะศิลา เป็นหัวหน้านำคนเผ่าเขยอพยพมาโดยทางเรือ มาตั้งเมืองคงโคกหรือเมืองคงปัจจุบันนี้ ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูลซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำ และเป็นเส้นทางคมนาคมในการติดต่อค้าขาย มูลเหตุของการตั้งชื่อเมืองอาจมาจากการที่ พื้นที่เหล่านี้อาจมีป่ามะม่วงมาก่อนแล้ว หรือมีการปลูกต้นไม้ผล เช่น ขนุน มะม่วง มะนาว มะพร้าว ฯลฯ ผลไม้ที่ปลูกง่ายและให้ผลเร็วคือ

มะม่วง มะม่วง ภาษาเข่อว่า “เยาะค็อง” หรือ “เยาะก็อง” ต้นมะม่วงที่มีอยู่จำนวนมากจึงเรียกเมืองตนเองว่า เมืองเยาะค็อง และเพี้ยนเป็นเมืองคอง - เมืองกง ในที่สุด ปัจจุบันมีรูปปั้นพญาคตะศิลาที่บึงคองโคก บ้านหลุมโหมก ตำบลเมืองคอง อำเภอราชสีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นที่เคารพของชาวเข่อและมีการบวงสรวงในวันเพ็ญเดือนสาม ทุกปี

การอพยพของพญาคตะศิลาเป็นคำบอกเล่าที่น่าสนใจ เพราะใช้เรือสอง(เรือยาวที่ใช้พายแข่งกัน) 2 ลำ เรือลำที่ 1 ชื่อ นางคำผาย เรือลำที่ 2 ชื่อคำม่วน แต่ละลำมีคนได้ประมาณ 40 - 50 คน พายจากลำน้ำโขงเข้าปากแม่น้ำมูล รอนแรมทวนกระแสน้ำขึ้นมาเรื่อย ๆ ผ่านเมืองไหนก็บอกกล่าวเจ้าเมืองนั้นว่าจะไปตั้งเมืองใหม่อยู่ เจ้าเมือง ๆ นั้นก็ให้ไปเลือกอยู่ตามที่เห็นเหมาะสม ถึงบ้านท่า ตำบลส้มป่อย ก็พาไพร่พลแวะพักแรม รุ่งขึ้นวันใหม่ก็นำพวกออกสำรวจหาพื้นที่ตั้งเมือง มาเห็นเมืองร้างเป็นเนินดินสูงมีคูน้ำล้อมรอบ ที่บึงคองโคกทุกวันนี้ เห็นว่ามีสภาพภูมิประเทศเหมาะสมก็นำไพร่พลตั้งบ้านเรือน ปัจจุบันที่เมืองคองโคกมีศาลและรูปปั้นของพญาคตะศิลา เป็นที่เคารพสักการะบนบานของชาวบ้านเป็นประจำ

ต่อมาเมื่อจำนวนพลเมืองเพิ่มมากขึ้น ก็ขยายกันมาอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล ที่บ้านกลาง บ้านใหญ่ บ้านโนน และบ้านท่าโพธิ์ รวมเรียกว่าเมืองคอง เวลาผ่านไปมีพลเมืองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงอพยพไปตั้งหมู่บ้านใหม่ในที่ต่าง ๆ เช่น ทิศเหนือ ที่บ้านห้วย ทิศใต้ข้ามลำน้ำมูล ที่บ้านค้อเขอ บ้านขมื่น บ้านโนนแสด อำเภอเมืองศรีสะเกษ บางส่วนเลยไปที่บ้านโพนปลัด อำเภอพยุห์ บ้านปราสาทเขอ บ้านประอาจ อำเภอไพรบึง ทางทิศตะวันตกไปที่บ้านกง บ้านเชือก บ้านจิก บ้านขาม และบางส่วนเลยทุ่งกุลาร้องไห้ไปที่บ้านอิ้ม บ้านหัวหมู อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ชาวจีน

ชาวจีน เป็นชนชาติหนึ่งที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแห่งในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ การเข้ามาของชาวจีนมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการเข้ามาตั้งหลักแหล่งของชาวจีนในประเทศไทย ดังนี้

ชาวจีนที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทย เป็นพวกที่มาจากบริเวณฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศจีน คือ บริเวณมณฑลฟูเกี้ยน มณฑลกว๋างตุ้งและเกาไหหลำ บริเวณตอนนี้ของประเทศจีนส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่ราบทำการเพาะปลูกได้เพียง

เล็กน้อย คือราวร้อยละ 7 ของพื้นที่ทั้งหมดในบริเวณนี้และมีภูเขาคั่นอยู่ ทำให้การไปมาติดต่อกายในประเทศไม่สะดวก ชาวจีนในบริเวณนี้จึงอพยพออกไปตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในต่างประเทศ

ชาวจีนเริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย เป็นจำนวนมากในปลายคริสต์วรรษที่สิบแปด และต้นคริสต์วรรษที่สิบเก้า ซึ่งตรงกับสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่อพยพมาจากมณฑลทางใต้อาจจำแนกตามภาษาพูดได้เป็น 6 กลุ่ม คือ

1. จีนแต้จิ๋ว (Teachiu) ชาวจีนพวกนี้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ของซัวเถา และตามท้องถื่นบริเวณแม่น้ำฮั่น ในมณฑลกวางตุ้งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเรียกว่า เซาซุ คนจีนร้อยละ 56 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทยเป็นพวกแต้จิ๋ว

2. จีนแคะ (Hakka) จีนพวกนี้ไม่เหมือนกับจีนแต้จิ๋ว กล่าวคือ ไม่รวมตัวกันอยู่ เป็นกลุ่มก้อน จึงไม่มีเมืองอยู่เป็นของตนเองในประเทศจีน หากอยู่กันเป็นหมู่ ๆ ตามนอกเมืองเป็นแถวทางตะวันออกเฉียงและตะวันตกจากมณฑลฮกเกี้ยนไปจนถึงกวางสี และในระหว่างช่องเขาที่เป็นแนวทางไปจนถึงทางเหนือของมณฑลกวางตุ้ง ดังนั้นคนจีนบางพวกจึงถือว่าจีนแคะเป็นพวกเร่ร่อน ไม่มีหลักฐานกำพืดอย่างพวกอื่น พวกแคะในประเทศไทยมีอยู่ประมาณร้อยละ 16 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทย

3. จีนไหหลำ (Hainanese) จีนพวกนี้นับได้ว่าเป็นประชากรส่วนใหญ่ของเกาะไหหลำ (แต่ไม่ใช่คนพื้นเมืองเดิม) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลกวางตุ้ง มาจากเกาะไหหลำตอนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพวกจีนไหหลำนี้มีอยู่ในประเทศราวร้อยละ 12 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทย

4. จีนกวางตุ้ง (Cantoness) จีนกวางตุ้งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของมณฑลกวางตุ้งและตามภาคต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของมณฑลกวางสี พวกกวางตุ้งมีอยู่ในประเทศไทยราวร้อยละ 7 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทย

5. จีนฮกเกี้ยน (Fukienese) จีนพวกนี้อยู่ทางภาคใต้ของมณฑลฮกเกี้ยนโดยมีเมืองเอ๋อหมิงเป็นศูนย์กลาง ในประเทศไทยมีพวกฮกเกี้ยนอยู่ประมาณร้อยละ 7 ของคนจีนทั้งหมดในประเทศไทย

6. พวกอื่น ๆ ที่มาจากไต้หวันบ้าง จากเซียงไฮ้บ้าง และจากนิงโป (Ningpo) บ้าง ซึ่งรวมกันแล้วมีจำนวนประมาณร้อยละ 2 ของจำนวนคนจีนทั่วประเทศ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่มาจากมณฑลภาคใต้โดยเฉพาะในเขตมณฑลชกเกี้ยนและกวางตุ้งมากที่สุด ซึ่งมีจำนวนถึงร้อยละ 95 ของชาวจีนทั้งหมดในประเทศไทย ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่า ชาวจีนในมณฑลชกเกี้ยนและกวางตุ้งนั้น ส่วนใหญ่เป็นพวกที่อพยพมาจากดินแดนตอนเหนือสมัยราชวงศ์ซัน เนื่องจากมณฑลทั้งสองมีดินแดนติดต่อกับฝั่งทะเล ชาวจีนในสองมณฑลดังกล่าวจึงมีความถนัดในการใช้ทะเลติดต่อกับดินแดนภาคอื่นของจีน รวมทั้งใช้ติดต่อค้าขายกับต่างประเทศด้วย

ในต้นศตวรรษที่ 19 ชาวจีนในประเทศไทยส่วนมากได้มาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามหัวเมืองชายทะเลของอ่าวไทย ตั้งแต่อำเภอคลองใหญ่จังหวัดตราดไปจนถึงไทรบุรีในภาคใต้ ส่วนในภาคกลางนั้น ชาวจีนได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ตามลำน้ำบางปะกงจนจดปราจีนบุรี รวมทั้งตามลำน้ำเจ้าพระยา ทำจีน ไปจนถึงปากน้ำโพ และตามลำน้ำแม่กลองไปจนถึงกาญจนบุรี เฉพาะในกรุงเทพฯ นั้นเป็นแหล่งใหญ่ศูนย์กลางของสังคมชาวจีน และมีจำนวนชาวจีนถึงประมาณครึ่งหนึ่งของพลเมืองทั้งสิ้นในกรุงเทพฯ

ในระยะครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 ปรากฏว่าชาวจีนได้กระจายตัวออกสู่เมืองต่าง ๆ ในชนบท ในขณะที่เศรษฐกิจได้ขยายตัวไปสู่ชนบท บรรดาเมืองเล็ก ๆ ต่างก็กลายเป็นศูนย์กลางการค้า ซึ่งเป็นที่ดึงดูดใจบรรดาพ่อค้าจากกรุงเทพฯ เป็นอันมาก และเมื่อทางรถไฟไปยังจังหวัดต่าง ๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ชาวจีนเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะพวกจีนแต้จิ๋ว และฮกเกี้ยนก็ได้พากันหลั่งไหลเข้าไปอาศัยอยู่ในจังหวัดสุโขทัย อุตรดิตถ์ พิจิตร น่าน แพร่ ลำปาง เชียงใหม่และโคราช

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีอัตราสูงที่สุดในระยะเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง การเข้าเมืองมีอัตราสูงมากและการกลับออกไปมีอัตราต่ำมาก จำนวนคนจีนในประเทศไทยซึ่งเป็นคนจีนเกิดในประเทศจีน ระหว่างปี พ.ศ. 2461 - 2474 ตกราว 1.5 ล้านคน ต่อมาระหว่างปี พ.ศ. 2475 - 2488 มีชาวจีนเข้าเมืองในอัตราต่ำมาก ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามจีนและญี่ปุ่น และสงครามทางภาคมหาสมุทรแปซิฟิก และนโยบายของรัฐบาลไทยในการกีดกันชาวจีนเข้าประเทศ ต่อมาระหว่างปี พ.ศ. 2489 - 2498 ชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นทันทีในระยะที่สงครามโลกยุติลง ใน

ปี 2490 ได้มีการตกลงกันระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลจีน ชาวจีนได้รับอนุญาตให้เข้าประเทศไทยได้ปีละ 10,000 คน แต่พอถึงปี 4492 รัฐบาลไทยได้ลดอัตราคนจีนเข้าเมืองเหลือเพียงปีละ 200 คน และในปีต่อมารัฐบาลไทยได้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมคนต่างด้าวในอัตราสูงขึ้น

ชาวจีนในจังหวัดศรีสะเกษ

นายสว่าง จรรยาสุทธีวงศ์ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2542 ได้เล่าให้ฟังว่าคนเป็นบุตรของนายบุญดี แซ่จิ่ง กับนางมาฮั่ว แซ่จิ่ง เกิดปี พ.ศ.2473 ที่จังหวัดศรีสะเกษ ปัจจุบันอายุ 69 ปีนอกจากนี้ยังเล่าอีกว่า ชาวจีนที่มาอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษเกือบทั้งหมดจะเป็นจีนแต้จิ๋ว ส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องกัน ระยะแรก ๆ จะมาอยู่รวมกันในหมู่ญาติ โดยมาตั้งหลักแหล่งอยู่ในตัวเมืองจังหวัดนครราชสีมา เมื่อครั้งทางรถไฟมาถึงจังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่จะตั้งหลักแหล่งอยู่แถวประตูชุมพล ตอนหลังจึงได้อพยพมาทำมาค้าขายและตั้งหลักฐานอยู่ที่จังหวัดศรีสะเกษ

ชาวจีนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่จังหวัดศรีสะเกษ จะเข้ามาประมาณปี พ.ศ.2460 ซึ่งขณะนั้นทางรถไฟยังไม่ถึงศรีสะเกษ การเดินทางจากจังหวัดนครราชสีมาด้วยกองคาราวานเกวียน บางกลุ่มเดินทางด้วยการล่องเรือตามลำแม่น้ำมูลซึ่งฝั่งที่เมืองราชภัฏไศลแล้วเดินทางต่อด้วยเกวียนมายังเมืองศรีสะเกษ การเดินทางจะใช้เวลาประมาณ 1 เดือน ชาวจีนกลุ่มสำคัญที่มาตั้งหลักแหล่ง ในจังหวัดศรีสะเกษ มีธุรกิจในการค้าได้แก่ ตระกูล สิวานิซ สุวรรณศิริ หลาวทอง วิสมหมาย เกษชุมพล จรรยาสุทธีวงศ์ มหาสุวีระชัย และเกียรติสุรนนท์ เป็นต้น

เศรษฐกิจและการค้าขายในจังหวัดศรีสะเกษ

นับตั้งแต่ชาวจีนมาตั้งหลักแหล่งที่จังหวัดศรีสะเกษเป็นต้นมาการค้าได้เจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากเปิดทางรถไฟมาถึงศรีสะเกษ ในปี พ.ศ. 2471 ขณะนั้นทางรถไฟยังไม่ถึงอุบลราชธานี ด้านเศรษฐกิจการค้าของศรีสะเกษเจริญมาก ธุรกิจการค้าในเมืองคึกคักมาก มีกรรมกรชาวจีนกว่าพันคน ชาวจังหวัดอุบลราชธานี จะล่องเรือมาตามแม่น้ำมูลขึ้นฝั่งที่ท่าทางเกวียนหรือท่าเรือปัจจุบัน. เมื่อซื้อสินค้าได้ครบแล้วก็จะล่องเรือกลับไป แต่หลังจากทางรถไฟถึงอุบลราชธานีธุรกิจการค้าเริ่มอ่อนตัว ชาวจีนในจังหวัดศรีสะเกษจำนวนหนึ่งเดินทางไปค้าขายที่จังหวัดอุบลราชธานี

นอกจากชาวจีนแล้วยังมีชาวแขกในจังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งที่อยู่พวยมาจากประเทศอินเดียและปากีสถาน จากการสัมภาษณ์พบว่า ชาวแขกในจังหวัดศรีสะเกษมี 3 ตระกูล คือ แขกภารตสโตร์ เป็นชาวฮินดู มาเปิดร้านขายผ้าอยู่ มุมตะวันตกของวงกลมศรีสะเกษ (ต่อมาเรียกว่าวงกลมแม่ศรี) ปัจจุบันลูกหลานได้รับ สัญชาติไทยแล้ว และย้ายร้านขายผ้าไปที่ถนนจันทน์ใกล้เทศบาลเมืองศรีสะเกษ แขกศรี นานาเรน เป็นชาวซิกข์รุ่นปู่ เข้ามาอยู่คนแรกคือนายโคร์ส ซิงห์ ต่อมาคือ นายนาเรนซิง ฑูรานา เข้ามาเปิดขายผ้าที่วงกลมศรีสะเกษ(ต่อมาเป็นวงกลมแม่ศรี) ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมืองศรีสะเกษ เชื่อกันว่าร้านภารตสโตร์เดิม ปัจจุบันลูกหลานได้รับสัญชาติไทย และ ประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่นข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ค้าขาย หนายความ แขกปาทาน เป็นชาวแขกปาทานจากปากีสถาน ในช่วงแรกจะประกอบอาชีพเลี้ยงวัว เลี้ยงแพะ จำหน่าย เนื้อโคกระบือชำแหละ และยังบุกเบิกการจำหน่ายนมสด ต่อมาได้ประกอบอาชีพรับเหมา ก่อสร้าง ส่งลูกหลานเข้ารับการศึกษาระดับที่สูง และรับสมัครลงเลือกตั้งเป็นนักการเมืองท้องถิ่นหลายคน

การย้ายถิ่นของประชากร

การย้ายถิ่นโดยทั่วไปซึ่งมิใช่การอพยพไปหางานทำในต่างถิ่นเพียงอย่างเดียว จากการสำรวจเมื่อ ปี 2513 มีประชากรอายุ 5 ปี ขึ้นไปย้ายภูมิลำเนาไปยังจังหวัดศรีสะเกษ รวม 53,829 คน เป็นชายมากกว่าหญิง ส่วนใหญ่เป็นการย้ายระหว่างจังหวัด ระหว่าง ปี 2518 - 2523 ประชากรอายุตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไปที่อยู่ในเขตเทศบาล เป็นผู้ที่ย้ายมาจาก จังหวัดอื่น ร้อยละ 11.75 ส่วนนอกเขตเทศบาลเป็นผู้ย้ายมาจากจังหวัดอื่นเพียงร้อยละ 1.79 และระหว่างปี 2528 - 2533 มีประชากรย้ายมาจากจังหวัดอื่นเข้ามาอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษ ประมาณ 27,877 คน โดยเป็นการย้ายเข้ามาอยู่ในเขตเทศบาลมากกว่านอกเขตเทศบาลเช่น เดียวกัน สถานที่อยู่ก่อนการย้าย หากไม่นับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นการย้ายกลับภูมิลำเนา เดิม จะได้แก่ จังหวัดสุรินทร์ นครราชสีมา และบุรีรัมย์ มากที่สุด ตามลำดับ ส่วนสาเหตุของการย้ายส่วนใหญ่เป็นการย้ายตามบุคคลในครัวเรือน ย้ายเพราะเปลี่ยนสถานภาพ สมรส และย้ายตามหน้าที่การงานมากที่สุดตามลำดับ

จากข้อมูลสำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง สรุปว่า ใน ปี 2535 จังหวัดศรีสะเกษ มีจำนวนประชากรย้ายเข้าสูงเป็นอันดับที่หก ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 5.73) รองจาก นครราชสีมา อุบลราชธานี ขอนแก่น อุตรดิตถ์ และ

บุรีรัมย์ ส่วนการย้ายออกนั้น ในปี 2534 มีประชากรจังหวัดศรีสะเกษ ย้ายออกสูงเป็นอันดับที่ห้าของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 6.93) รองจาก สุรินทร์ อุบลราชธานี และขอนแก่น โดยมีจำนวนย้ายออกประมาณ กว่า 6 หมื่นคน การย้ายถิ่นมีลักษณะเป็นการย้ายออกมากกว่าย้ายเข้าทุกปี ระหว่างช่วงปี 2531 - 2534

ประชากรในเชิงเศรษฐกิจ

จากประชากรทั้งหมดของจังหวัดศรีสะเกษ 1,288,105 คน ในปี 2533 มีประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป ที่ถือว่าเป็นประชากรในวัยทำงาน ซึ่งมีทั้งผู้ที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ และไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ รวม 897,713 คน หรือร้อยละ 69.69 จำแนกเป็นผู้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ร้อยละ 83.90 ในจำนวนนี้ เป็นผู้มีงานทำ ร้อยละ 28.83 กำลังหางานทำ ร้อยละ 3.19 และกำลังรอฤดูกาลการเกษตร ร้อยละ 67.98 ส่วนผู้ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่แม่บ้าน นักเรียน นักศึกษาที่เรียนเต็มเวลา ผู้ทุพพลภาพ ทำงานไม่ได้ พระภิกษุ และแม่ชี มีรวมกันร้อยละ 14.87 ของประชากรกลุ่มอายุ 13 ปี ขึ้นไป

มาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากร

มาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากร วัดจากคุณภาพของที่อยู่อาศัย การครอบครองที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า มาตรฐานความเป็นอยู่ของประชากรจังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความแตกต่างกันพอสมควร ระหว่างครัวเรือนในและนอกเขตเทศบาล ร้อยละ 88 ของครัวเรือนทั้งสิ้น มีที่อยู่อาศัยที่สร้างขึ้นด้วยวัสดุถาวร อันได้แก่ ไม้ และซีเมนต์ ครัวเรือนนอกเขตเทศบาล มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน อันเป็นที่ตั้งของที่อยู่อาศัยในฐานะเจ้าของหรือผู้เช่าซื้อ ในสัดส่วนที่สูงกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาล อัตราการมีไฟฟ้าใช้ และการใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ครัวเรือนนอกเขตเทศบาล จะมีกรรมสิทธิ์ในจักรยานสองล้อ และเครื่องสูบน้ำเพื่อการเกษตรไว้ในครอบครอง สูงกว่าครัวเรือนในเขตเทศบาล ในขณะที่ครัวเรือนในเขตเทศบาล จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ในเรื่อง การมีน้ำประปาใช้ การใช้ก๊าซเป็นเชื้อเพลิงในการประกอบอาหาร การมีส้วมถูกสุขลักษณะ การมีโทรทัศน์สี เหนือกว่าครัวเรือนในชนบท

การอพยพแรงงาน

การอพยพแรงงานถือเป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นที่สุดของจังหวัดศรีสะเกษ คนงานหรือผู้ใช้แรงงานในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ในไร่นาภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้ ในท้องทะเลและแม้ในต่างประเทศมีจำนวนมากไปจากจังหวัดศรีสะเกษ แบบแผนของการอพยพแรงงานของชาวศรีสะเกษ เป็นไปในลักษณะเดียวกับการอพยพแรงงานของชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งภาค งานวิจัยหลายชิ้นสรุปผลว่า ชาวชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นกลุ่มประชากรที่มีการเคลื่อนย้ายสูง การอพยพมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มรายได้ของครัวเรือน ผู้อพยพทั้งชายและหญิง ส่วนใหญ่เป็นคนโสด หญิงเมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้ว จะอพยพเพื่อหางานทำน้อยลง ในขณะที่ชายจะยังคงอพยพหางานทำตามฤดูกาลอยู่เหมือนเดิม ปลายทางของการอพยพแรงงานส่วนใหญ่ คือ กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล การอพยพตามฤดูกาลมีเป็นจำนวนมากที่มุ่งไปยังเขตชนบท ในภาคกลางเพื่อรับจ้างทำงานเกษตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่จะอพยพไปหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ระหว่างเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน และจะกลับถิ่นฐานเดิมในราวเดือนเมษายน - พฤษภาคม

พ่อแม่ มีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจอพยพไปหางานทำต่างถิ่นสำหรับผู้มีอายุน้อย พ่อแม่บางกลุ่มนิยมให้ลูกสาวไปทำงานต่างถิ่นเพราะเชื่อว่า จะช่วยบรรเทาความยากจนของครอบครัวได้ เพราะเด็กผู้หญิงส่วนใหญ่จะประหยัดและส่งเงินกลับบ้านอย่างสม่ำเสมอ สำหรับผู้ที่แต่งงานแล้วคู่สมรสมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะอพยพหรือไม่อพยพ ส่วนปัจจัยประกอบการตัดสินใจประการอื่น ๆ ได้แก่การมีเพื่อนหรือญาติอพยพไปก่อนแล้ว ความคาดหวังในโอกาสที่ดีกว่า ความต้องการเป็นอิสระ และความต้องการประสบการณ์ชีวิตเป็นต้น

ผู้อพยพส่วนใหญ่ จะมีเงินติดตัวไปเป็นทุนเพียงเล็กน้อยหรืออาจไม่มีเลย ลักษณะการอพยพมักไปเป็นกลุ่ม เมื่อไปถึงแล้วก็ไปอาศัยอยู่กับเพื่อนหรือญาติ ส่วนใหญ่จะไม่มียานพาหนะอยู่ บางคนหางานอยู่หลายเดือนจึงได้งานทำ ผู้หญิงส่วนใหญ่มักไปทำงานบ้าน งานซักรีด เลี้ยงเด็ก ขายของ ทำงานโรงงาน ทำงานตามร้านอาหาร ส่วนผู้ชายมักไปทำงานก่อสร้าง กรรมกรแบกหาม ร้านอาหาร ขับรถแท็กซี่ เป็นต้น ทุกคนมีความอดทนหนักเอาเบาสู้และสามารถส่งเงินมาให้ครอบครัวที่รอคอยอยู่ทางบ้าน แม้ในโอกาสเทศกาลสำคัญ เช่น เทศกาลปีใหม่ ครุษจีน ครุษสงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา ลูกหลานชาวศรีสะเกษ จะกลับมาเยี่ยมบ้านพร้อมกองผ้าป่ามาบำรุงวัด การศึกษาและสาธารณสุขประโยชน์ในท้องถิ่นของตนเองเป็นประจำ

สำหรับจังหวัดศรีสะเกษ สถิติของผู้อพยพไปทำงานต่างถิ่น ซึ่งได้จาก กชช.2 ค. ปี 2540 พบว่ามีทั้งสิ้น 56,736 คน ไม่ได้แยกชาย - หญิง เป็นผู้อพยพ ไปจาก อำเภออุทุมพรพิสัย มากที่สุดถึง 11,087 คน รองลงมาคือ อำเภอกันทรลักษ์ 8,653 คน อำเภอขุนหาญ 5,613 คน นอกนั้นเป็นอำเภอที่มีผู้อพยพต่ำกว่า 5,000 คน อำเภอที่มีผู้อพยพน้อยที่สุด คืออำเภอพยุห์และอำเภอเบ็ญจบุรพ์

ประเภทงานที่มีผู้อพยพไปทำงานต่างถิ่น ส่วนใหญ่พบว่าไปทำงานใน โรงงานอุตสาหกรรม ร้อยละ 55.13 รองลงมาได้แก่การประกอบอาชีพส่วนตัว ร้อยละ 19.93 งานบริการ ร้อยละ 15.56 งานเกษตร ร้อยละ 7.55 และงานเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ร้อยละ 0.15

ในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเริ่มจากเดือน กรกฎาคม 2540 จนถึงปัจจุบัน ได้มีผู้อพยพไปทำงานต่างถิ่นถูกเลิกจ้าง และเดินทางกลับจังหวัดส่วนหนึ่ง เฉพาะผู้ที่มาแจ้งว่าถูกเลิกจ้างและต้องการความช่วยเหลือจากสำนักงานแรงงานและสวัสดิการสังคม ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2540 มีจำนวน 765 คน เป็นชาย 595 คน หญิง 170 คน ประเภทความช่วยเหลือที่ต้องการ ส่วนใหญ่ประสงค์ให้ช่วยหางานใหม่ ร้อยละ 60.39 รองลงมาต้องการฝึกอาชีพ ร้อยละ 6.54 ต้องการให้ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพอิสระ ร้อยละ 5.49 ต้องการความช่วยเหลือในด้านการเกษตร ร้อยละ 3.27 และด้วยวิธีอื่น ๆ ร้อยละ 24.31 เป็นที่น่าสังเกต ว่าความสนใจที่จะกลับมาประกอบอาชีพทางการเกษตรของผู้ที่เคยอพยพไปหางานทำในต่างถิ่นมีน้อย

การอพยพไปหางานทำต่างถิ่น มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ในด้านบวกที่เห็นได้ชัดคือการกระจายรายได้ ช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบทลดน้อยลง โดยแรงงานอพยพเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง กระบวนการถ่ายทอดความรู้ระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท กระทำได้รวดเร็ว โดยผ่านระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ส่วนด้านลบได้แก่ การสร้างปัญหาให้พื้นที่ปลายทาง ทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด และปัญหาสังคมต่าง ๆ ผู้อพยพเองหากไม่มีการแจ้งย้ายทะเบียนบ้าน จะไม่สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการ ใช้สิทธิเลือกตั้ง และจะไม่สามารถใช้สิทธิรับบริการบางอย่างจากรัฐ เช่น บัตรสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น ในด้านชุมชนต้นทางจะขาดแรงงาน ที่จะช่วยกันทำงานเพื่อส่วนรวมของหมู่บ้าน ชุมชนที่เคยพึ่งตนเองได้ อาจต้องกลายเป็นชุมชนที่ต้องพึ่งพาจากภายนอก ทั้งในด้านตัวเงินและการดำรงชีวิต ซึ่งจะนำความอ่อนแอมาสู่ชุมชนมากขึ้นทุกขณะ

มีการศึกษาซึ่งสัมภาษณ์ชาวชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวกับความเห็นในการย้ายถิ่น พบว่า ชาวชนบทส่วนใหญ่ไม่นิยมการย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ ถ้าจำเป็นต้องย้ายถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว ก็จะเลือกการย้ายถิ่นแบบชั่วคราว เพื่อบรรเทาความยากจนเฉพาะหน้า สาเหตุที่ไม่นิยมการย้ายถิ่น ส่วนใหญ่จะเป็นเพราะไม่ต้องการจากบ้าน จากลูกจากเมีย ห่วงวัวควาย และไม่ต้องการร่อนเร่ รัฐบาลจึงมีนโยบายชะลอการอพยพแรงงาน เพื่อรองรับนโยบายการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท และส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัวในชนบท กลยุทธ์เพื่อการนี้ คือการเพิ่มปริมาณกำลังคนที่ได้รับการพัฒนาฝีมือ ความรู้ และศักยภาพอย่างเป็นระบบ และเพิ่มโอกาสการมีงานทำให้กับราษฎรในชนบท ซึ่งหากไปกันได้กับความต้องการของชาวชนบทเอง ที่ไม่ต้องการละทิ้งถิ่น ก็น่าจะเป็นนโยบายที่ควรแก่การสนับสนุนอย่างยิ่ง.

1.5 การปกครอง

การบริหารราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดศรีสะเกษ แบ่งการปกครองเป็น 20 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 204 ตำบล 2,264 หมู่บ้าน 270,432 ครัวเรือน ประชากรสิ้นเดือน ธันวาคม 2539 จำนวน 1,410,002 คน เป็นชาย 703,807 คน หรือร้อยละ 49.97 หญิง 706,132 คน หรือร้อยละ 50.03 มีอำเภอและกิ่งอำเภอ ดังนี้

ตารางแสดงรูปแบบการปกครองในจังหวัดศรีสะเกษ

เทศบาล อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	ประชากร	ครัวเรือน
เทศบาลเมืองฯ	6	-	40,901	10,859
อำเภอเมืองศรีสะเกษ	16	149	93,787	17,373
อำเภอกันทรารมย์	16	157	100,600	17,672
อำเภอกันทรลักษณ์	20	241	192,337	19,055
อำเภอขุขันธ์	22	249	143,427	40,475
อำเภอรามิไศล	13	161	82,484	25,633
อำเภออุทุมพรพิสัย	19	215	110,676	16,107
อำเภอขุนหาญ	12	119	100,021	19,631
อำเภอปรางค์กู่	10	125	69,288	11,893
อำเภอไพรบึง	6	78	47,038	8,782
อำเภอขามเฒ่า	7	76	36,498	6,902
อำเภอห้วยทับทัน	6	72	39,282	39,282
อำเภอบึงนาราง	2	23	10,816	6,660
อำเภอโนนคูณ	5	54	36,652	6,755
อำเภอศรีรัตนะ	7	81	50,671	9,153
อำเภอน้ำเกลี้ยง	6	65	40,993	8,164
อำเภอวังหิน	8	106	44,504	7,564
อำเภอภูสิงห์	7	80	47,494	2,073
อำเภอเบญจลักษ์	5	61	35,079	10,409
อำเภอพยุห์	5	63	37,835	7,100
อำเภอเมืองจันทร์	3	41	17,646	3,172
อำเภอโพธิ์ศรีสุวรรณ	5	67	23,645	6,936
กิ่งอำเภอศีลาจาด	4	41	20,853	4,064
รวม	204	2,324	1,422,527	270,423

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดศรีสะเกษ ณ 31 ธันวาคม 2540

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของศรีสะเกษมี 4 รูปแบบ คือ

(1) **องค์การบริหารส่วนจังหวัด** พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 เป็นผลให้มีการจัดรูปแบบการบริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษเต็มรูปแบบ นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษคนแรก คือนายณรงค์สิทธิ์ เจริญรัตน์ ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้คะแนน 19 คะแนนจาก 36 คน เมื่อ พ.ศ.2540 ส่วนข้อมูลการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2538 จังหวัดศรีสะเกษมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด 36 คน จำนวนผู้มีสิทธิ 853,266 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 495,818 คน คิดเป็นร้อยละ 58.11

(2) **เทศบาลเมืองศรีสะเกษ** นายกเทศมนตรีเมืองศรีสะเกษเมื่อ พ.ศ.2542 คือนายนันทมงคล อังคสกุลเกียรติ จากข้อมูลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2538 มีสมาชิกสภาเทศบาล 18 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 22,777 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 11,731 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50

(3) **สุขาภิบาล** มีทั้งสิ้น 13 แห่ง คือ สุขาภิบาลกันทรารมย์ อำเภอกันทรารมย์ สุขาภิบาลกันทรลักษ์(เดิมสุขาภิบาลน้ำอ้อม) อำเภอกันทรลักษ์ สุขาภิบาลห้วยเหนือ อำเภอยุพันธ์ สุขาภิบาลเมืองคง อำเภอรามันไพร่ สุขาภิบาลกำแพง อำเภอยุฑมพรพิสัย สุขาภิบาลขุนหาญ อำเภอยุฑมพรพิสัย สุขาภิบาลปรางค์กู๋ อำเภอยุฑมพรพิสัย สุขาภิบาลไพร่บึง อำเภอยุฑมพรพิสัย สุขาภิบาลขามน้อย อำเภอยุฑมพรพิสัย สุขาภิบาลห้วยทับทัน อำเภอยุฑมพรพิสัย สุขาภิบาลศรีรัตนะ อำเภอยุฑมพรพิสัย สุขาภิบาลบึงบูรพ์ อำเภอยุฑมพรพิสัย และ สุขาภิบาล พุห์ อำเภอยุฑมพรพิสัย ซึ่งยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลในปี 2542 เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ให้สมาชิกและผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง

(4) **องค์การบริหารส่วนตำบล** เริ่มจัดตั้งใน พ.ศ.2538 ขณะนี้ มีองค์การบริหารส่วนตำบล 184 แห่งใน 19 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ยกเว้นอำเภอบึงบูรพ์ ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จังหวัดศรีสะเกษ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2476 เป็นการเลือกตั้งโดยอ้อม คือมีการเลือกผู้แทนตำบลไปผู้แทนราษฎรอีกต่อหนึ่ง โดยขุนพิเคราะห์คดี(อินทร์ อินตะนัย) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษคนแรก

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดศรีสะเกษบางท่านมีบทบาทสูงในสภาผู้แทนราษฎร เช่น เมื่อ พ.ศ.2476 ขุนพิเคราะห์คดี ส.ส.จังหวัดอุษัณห์ นับเป็นดาวสภาชั้นแนวหน้าร่วมกับนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ จากจังหวัดอุบลราชธานี นายเตียง ศิริขันธ์ จากจังหวัดสกลนคร

เดือนกรกฎาคม 2492 นายบุญเพ็ง พรหมคุณ ส.ส.พรรคประชาชนจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีพื้นฐานเดิมเป็นหมอลำมาก่อน ได้อภิปรายโจมตีรัฐบาลเรื่องปัญหาเศรษฐกิจของอีสาน

เดือนสิงหาคม 2501 นายบูรณะ จำปาพันธ์ ส.ส.ฝ่ายรัฐบาล ของจังหวัดศรีสะเกษ ได้เดินทางไปเยือนจีนแดง ร่วมกับ ส.ส. ฝ่ายค้าน เมื่อจอมพลสฤษดิ์ รัชชต์ทำการรัฐประหารใน วันที่ 21 ตุลาคม 2501 ก็ถูกจับกุมตัว พร้อมนายเทพ โชตินุชิต และนายพรชัย แสงซัจจ์

จังหวัดศรีสะเกษ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว 21 ครั้ง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 48 คน ที่มีบทบาทเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เช่น นายเทพ โชตินุชิต นายบูรณะ จำปาพันธ์ นายสง่า วัชรภรณ์ นายสุจินต์ เชาว์วิศิษฐ์ นายปิยะฉัตร วัชรภรณ์ นายบุญซุง วิสมหมาย นายวิจิต แสงทอง นายสวัสดิ์ สืบสายพรหม นายเทอดภูมิ ใจดี ดร.มานะ มหาสุวีระชัย และ ร.ท.กฤษ เทพ ไสกระจ่าง เป็นต้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศรีสะเกษที่เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และตำแหน่งสำคัญ ดังนี้

1. นายเทพ โชตินุชิต รัฐมนตรีลอย และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
2. นายสวัสดิ์ มหาผล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
3. นายวิจิต แสงทอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
4. นายจ่านงค์ โพธิ์สารโร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
5. นายปิยะฉัตร วัชรภรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

6. นายไพโรจน์ เครือรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
7. นายสวัสดิ์ สืบสายพรหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายบุญชง วิสมหมาย เคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ.2539 -2540 และมีบทบาทสูงในวงการกีฬาและการศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

ดร.มานะ มหาสุวีระชัย เคยดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และประธานกรรมการการคมนาคม สภาผู้แทนราษฎร เมื่อ พ.ศ. 2541 - 2542

จากข้อมูลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 จังหวัดศรีสะเกษมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 9 คน แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 3 เขต จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 865,472 คน มาแสดงตนขอรับบัตรเลือกตั้ง 555,129 คน คิดเป็นร้อยละ 64.59 มาใช้สิทธิแต่ไม่ลงคะแนน 3,845 คน คิดเป็นร้อยละ 0.67 บัตรเสีย 13,439 บัตร คิดเป็นร้อยละ 2.40

ประชาชนชาวจังหวัดศรีสะเกษ มีความสนใจทางการเมืองมาก และมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองทุกครั้ง เช่นกบฏผีบุญ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ระยะเวลาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ท้าวบุญจันทร์ ท้าวคิด ท้าวสุ ได้ตั้งตัวเป็นหัวหน้ากบฏผีบุญเมืองขุขันธ์ พ.ศ.2495 เกิด**ขบวนการสันติภาพ** การรวมตัวของประชาชนเพื่อพัฒนาชนบทแบบช่วยตนเองและเคลื่อนไหวทางการเมืองในแนวทางสังคมนิยมจนกระทั่งชาวบ้านคูซอดและพ่อค้าในตลาดศรีสะเกษจำนวนเรือนร้อยถูกจับกุมคุมขังในเรือนจำลาดยาวระหว่าง ปี 2500 - 2506 เป็นต้น เมื่อเกิดเหตุการณ์**พฤษภาทมิฬ** พ.ศ.2535 ประชาชนชาวจังหวัดศรีสะเกษ ได้รวมพลังต่อต้านรัฐบาลพลเอกจินดา คราประยูร ที่หน้าสถานีรถไฟศรีสะเกษ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดศรีสะเกษ ยังมีความเข้าใจในการเมืองน้อย ซึ่งจะปรากฏเสมอในเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียง และความไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ชาวศรีสะเกษในตอนต้นได้ชื่อนิยมผู้มีความรู้มาสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงมีผู้ถ่ายทอดสวมเสื่อครูปริญญาในการสมัคร ส.ส.และเป็นรูปติดแผ่นป้ายในการโฆษณาหาเสียง หรือผู้ที่ก่อตั้งโรงเรียนราษฎร์ เช่น โรงเรียนเทพวิทยา ของนายเทพ โชตินุชิต โรงเรียนนฤวิวัฒน์ โรงเรียนสีหบัณฑิต ของนายแก้ว สีหบัณฑิต โรงเรียนมานิตวิทยาคม ของนายมานิต อุทธิเสน โรงเรียนอรจันทร์วิทยา โรงเรียนเพิ่มพิทยา โรงเรียนครูผดุงศิลป์ โรงเรียนราษฎร์วิทยาของนายทิม ไชยงยศ เป็นต้น

ผู้ก่อตั้งโรงเรียนราษฎรบางคนได้รับการเลือกตั้ง แต่ต่อมามีการซื้อเสียงในรูปแบบต่าง ๆ จนมีการกล่าวขวัญถึง ส.ส. ปลาตุ้ม ส.ส. น้ำปลา ส.ส. ซื้อเสียง ส.ส. หมาหลง เป็นต้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงดำเนินการทุกวิถีทางให้ได้รับการเลือกตั้ง เช่น การแจกยาพันใจในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2500 การแจกปลาตุ้มในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ.2512 การแจกน้ำปลา การแจกหมากพลู การจัดตั้งหัวคะแนน การพาไปเที่ยวทัศนศึกษา การซื้อเสียงรายบุคคล การจ่ายเงินบำรุงสาธารณกุศล การทำให้ชื่อผู้สมัคร หรือ ส.ส.ปรากฏในที่สาธารณประโยชน์ ที่มาจากงบประมาณแผ่นดิน เช่น ศาลา ใถ่งน้ำ การช่วยงานการกุศลชาวบ้าน วัด โรงเรียน ส่วนราชการ การยืมซ้ำ(จ่ายเงินหลายครั้ง) การพาหัวคะแนนฝ่ายตรงกันข้ามไปเก็บตัวไว้ เป็นต้น ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุด วันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 9 คน และมีการแจกเงินเพื่อซื้อเสียง ตั้งแต่ 10 -500 บาท และผลประโยชน์ในลักษณะอื่น ๆ อีกมากมายหลายรูปแบบ

การศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ

การจัดการศึกษาในอดีต

การจัดการศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ เดิมเป็นการจัดการศึกษาในวัด เช่น มีผู้มีบทบาทในการจัดตั้งเมืองศรีสะเกษ หลายคนที่บวชเรียนหรือสำเร็จการศึกษาในวัด เช่นจารย์เชียง ผู้ก่อตั้งเมืองศรีนครเข็ด เชียงขัน ผู้สร้างเมืองขุขันธ์ เป็นต้น ผู้มีคำนำหน้าว่า เชียง ทิด จารย์ ก็คือผู้ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว แต่บางแห่งเห็นว่า เชียง คือผู้มีความชำนาญในการจับช้าง

โรงเรียนในสมัยแรกเป็นโรงเรียนประถมศึกษา ที่ก่อตั้งมาโดยนายอำเภอดำรงพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา 2464 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีชื่อเสียงคือโรงเรียนขุขันธ์ราษฎรรั้งรักษ์ ตั้งเมื่อ พ.ศ.2455 ที่ต่อมา เป็นโรงเรียนประจำจังหวัดชาย คือโรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย ที่รับเฉพาะนักเรียนชายในตอนต้น โรงเรียนประจำจังหวัดหญิง คือโรงเรียนสตรีสิริเกศ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2482 ที่รับเฉพาะนักเรียนหญิงในตอนต้นของการก่อตั้ง โรงเรียนอาชีพที่มีการก่อตั้งในจังหวัดศรีสะเกษ คือโรงเรียนประถมกสิกรรม ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2473 โรงเรียนเกษตรกรรมศรีสะเกษ พัฒนามาเป็นวิทยาลัยเกษตรกรรมศรีสะเกษ และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ ในที่สุด โรงเรียนการช่างชาย

ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2474 โรงเรียนการช่างสตรีศรีสะเกษ ซึ่งต่อมาทั้งสองแห่งยุบรวมกันพัฒนาเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาศรีสะเกษ และเป็นวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ ในที่สุด

ในสมัยก่อนผู้เรียนมักจะอาศัยการบวชเรียนตามวัด ต่อมาจึงมีภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาหลายแห่ง เช่น โรงเรียนเกี้ยววณา อำเภออุทุมพรพิสัย โรงเรียนภูริพัฒน์ ตั้งที่วัดหลวงสมังคลาราม โรงเรียนครูผดุงศิลป์ ตั้งที่อำเภออุษันธุ์ โรงเรียนสตรีเทพวิทยา ตั้งอยู่หน้าสถานีรถไฟศรีสะเกษ โรงเรียนเทพวิทยาเหนือ ตั้งที่วัดพระโต โรงเรียนเทพวิทยาใต้ ตั้งที่วัดหลวงสมังคลาราม โรงเรียนทั้งสามแห่ง เป็นของนายเทพ โชติณูชิต อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดศรีสะเกษ โรงเรียนมานิตวิทยาคม ของนายมานิต อุทธิเสน ตั้งที่วัดเจียงอีศรีมงคลวราราม โรงเรียนสีหบัณฑิต ของนายแก้วสีหบัณฑิต ตั้งในหลายอำเภอ โรงเรียนเพิ่มพิทยา ตั้งที่อำเภอ อุทุมพรพิสัย โรงเรียนราษีวิทยาของนายทิม ไชยขยงศ ที่อำเภอรามัญไศล บางแห่งได้พัฒนามาเป็น โรงเรียนของมูลนิธิ โรงเรียนของวัด และองค์กรศาสนา เช่น โรงเรียนรวมสินวิทยา โรงเรียนมหาพุทธาราม โรงเรียนมารีวิทยา โรงเรียนวัดหลวงวิทยา โรงเรียนปริยัติธรรมศรีเกษตรวิทยา อำเภอเมือง โรงเรียนอุษันธุ์ราษฎร์บำรุง อำเภออุษันธุ์ โรงเรียนปริยัติธรรมวัดสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย โรงเรียนมารดาทรงธรรม บ้านหนองทามน้อย อำเภอกันทรารมย์ โรงเรียนมารีย์อุปถัมภ์ อำเภอกันทรลักษณ์ เป็นต้น

จังหวัดศรีสะเกษมีสถิติการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในอัตราที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นและเป็นจังหวัดที่มีคุณภาพการศึกษาในกลุ่มต่ำที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะการศึกษาขั้นระดับประถมศึกษา จากการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2529 พบว่า นักเรียนประถมศึกษาของจังหวัดศรีสะเกษ มีคุณภาพการศึกษาค่ำ มีอัตราการซ้ำชั้นสูง มีอัตราการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปน้อย ภาวะทุพโภชนาการของเด็กสูงมากถึงประมาณร้อยละ 30 ของนักเรียนทั้งหมดติดต่อกันมาหลายปีจนถึงปีการศึกษา 2541 โรงเรียนหรือสถานศึกษาในระดับสูง เพื่อรองรับการศึกษาต่อของนักเรียนในระดับสูงมีน้อย เช่น วิทยาลัย สถาบันราชภัฏ และมักจะได้รับการพิจารณาให้จัดตั้งในจังหวัดศรีสะเกษเป็นลำดับท้าย ๆ หลังจากที่จัดตั้งในจังหวัดใกล้เคียงแล้ว ในอดีต ชาวจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับสูงและศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาชั้นนำของประเทศ จะมาจากครอบครัวที่

ผู้ปกครองมีฐานะดีสามารถส่งให้ศึกษาในต่างจังหวัด หรือในกรุงเทพมหานครได้เท่านั้น บางส่วนต้องอาศัยการบวชเรียน ในวัดต่าง ๆ ทั้งในจังหวัด ต่างจังหวัด และในกรุงเทพมหานคร แล้วลาสิกขาออกมาประกอบอาชีพ และประสบผลสำเร็จในอาชีพ ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก

สถิติจำนวนสถานศึกษา

เมื่อ พ.ศ. 2541 ในจังหวัดศรีสะเกษมีโรงเรียนและวิทยาลัยทั้งสิ้น 1,004 แห่ง แยกตามสังกัด ดังนี้

1. โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ 883 แห่ง แยกเป็นโรงเรียนที่เปิดในระดับก่อนประถมศึกษา คืออนุบาลและประถมศึกษา 688 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา เมื่อ พ.ศ.2542 มี 213 โรงเรียน

2. โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา 91 แห่ง เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย แต่มีบางแห่งเช่นโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 29 รับเด็กที่ด้อยโอกาส และโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชประชานุชนนี รับเด็กที่เรียนดี ทั้งสองโรงเรียนมีหอพักให้นักเรียนอยู่ประจำ และให้นักเรียนได้รับบริการต่าง ๆ เพิ่มจากปกติ

3. โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 15 แห่ง โรงเรียนอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2 แห่ง คือโรงเรียนเทคโนโลยีศรีสะเกษ ตั้งในพื้นที่ของวัดหลวงสุ่มังการาม และโรงเรียนศรีสะเกษบริหารธุรกิจ (SBAC)

4. โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองศรีสะเกษ 2 แห่ง คือโรงเรียนเทศบาล 1 (วัดเจียงอี) เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และโรงเรียนเทศบาล 2 รัชมังกลานุสรณ์

5. โรงเรียนสังกัดกรมการศาสนา 6 แห่ง เป็นโรงเรียนสอนปริยัติธรรมและสายสามัญไปด้วย รับผู้เรียนทั้งพระสงฆ์สามเณรและฆราวาส

6. โรงเรียนสังกัดกรมตำรวจ (โรงเรียน ต.ช.ด.) 1 แห่ง

7. วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาเมื่อ ปี พ.ศ. 2542 มี 6 แห่ง คือวิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ

วิทยาลัยสารพัดช่างศรีสะเกษ วิทยาลัยการอาชีพกันทรลักษ์ และวิทยาลัยการอาชีพพุนพิน วิทยาลัยการอาชีพพระดง ปวช. ส.วส. และหลักสูตรอาชีพพระดงสัน หลักสูตรเพิ่มทักษะวิชาชีพ และกลุ่มสนใจ เช่น หลักสูตรขับรถยนต์ พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ ตัดเย็บเสื้อผ้า ซ่อมเครื่องยนต์ เป็นต้น

8. วิทยาลัยสังกัดกรมพลศึกษา คือวิทยาลัยพลศึกษาศรีสะเกษ เปิดสอนระดับ ปวช. ป.วส. และป.กศ.สูง ในระดับปริญญาตรีได้ร่วมกับสถาบันราชภัฏสุรินทร์เปิดสอนถึงระดับปริญญาตรี และโรงเรียนกีฬาศรีสะเกษที่รับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา เข้าเรียนโดยเน้นการเตรียมการเพื่อเป็นนักกีฬาอาชีพ ผู้ฝึกสอนกีฬาและเตรียมนักกีฬาเข้าสู่การเป็นนักกีฬาทิมชาติ

8. สถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน จะมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ 1 ศูนย์ และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอต่าง ๆ รวม 22 ศูนย์ ขอยกตัวการดำเนินการในปีงบประมาณ 2539 มีผลการปฏิบัติงานตามเป้าหมาย 76,944 คน แยกเป็นกิจกรรมส่งเสริมการรู้หนังสือ 1,002 คน การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา 8,968 คน ระดับมัธยมศึกษาแบบปกติ 240,077 คน แบบขยายโอกาส 2,462 คน แบบ ปอ. 140 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 9,312 คน การศึกษาสายอาชีพ กลุ่มสนใจ 12,367 คน วิชาชีพพระดงสัน 18,616 คน มีห้องสมุดประชาชนจังหวัด 1 แห่ง ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” 1 แห่ง ห้องสมุดประชาชนอำเภอ 14 แห่ง และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1,277 แห่ง คิดตั้งชุดอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียมในสถานศึกษา และศูนย์การเรียน 158 จุด

แนวโน้มการจัดการศึกษาในอนาคต คือจัดตั้งและเปิดสอนระดับปริญญาตรีของสถาบันราชภัฏ ในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งมีการจัดสร้างอาคารสถานที่แล้วบางส่วน ในขั้นแรกดำเนินการในฐานะวิทยาเขตของสถาบันราชภัฏสุรินทร์ การจัดตั้งวิทยาลัยการพยาบาลศรีสะเกษซึ่งจัดหาที่ดินสำหรับการจัดตั้งไว้แล้ว การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีชั้นสูงเป็นวิทยาเขตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีการเตรียมที่ดินสำหรับการก่อสร้าง รวมทั้งสำรวจข้อมูลเบื้องต้นไว้แล้ว การเตรียมการเปิดวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นต้น แต่ความเป็นได้ค่อนข้างน้อยเนื่องจากประเทศมีภาวะวิกฤติด้านเศรษฐกิจ โครงการดังกล่าวจึงยังไม่มีดำเนินการรับนักศึกษา

แต่อย่างไรก็ตาม เป็นเหตุให้ผู้ปกครองต้องส่งเด็กไปศึกษาต่อในต่างจังหวัด เช่นที่จังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานี สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา มหาสารคาม นครราชสีมา ตลอดจนกรุงเทพมหานครต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการลงทุนส่งบุตรหลานเข้าเรียน ทั้งที่ผู้ปกครองจำนวนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำอยู่แล้ว ทำให้เกิดปัญหาทางการเงิน หนี้สิน สภาพจิตใจที่ไม่ปกติของผู้ปกครองและผู้เรียน อันเนื่องมาจากฐานะทางการเงิน และซ้ำเติมสภาพเศรษฐกิจแก่ชาวจังหวัดศรีสะเกษ ผู้เห็นคุณค่าของการศึกษาลงไปอีก บางคนต้องมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเพื่อความอยู่รอดของชีวิตความสำเร็จของการศึกษา จนสร้างปัญหาแก่สังคม และจากการวิจัยหลายครั้งพบว่าแรงงานจากจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ไม่มีฝีมือ

แนวทางการจัดการศึกษา

จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจังหวัดที่มีประชากรที่แตกต่างจากจังหวัดอื่น เนื่องจากประชากรมีการใช้ภาษาพูดหลายภาษา คิดเป็นร้อยละ 34.69 (สำรวจเมื่อ พ.ศ.2521) เช่น ภาษาเขมรมีถึงร้อยละ 20 ภาษาส่วย ร้อยละ 13 ภาษาเยอ ร้อยละ 1 ภาษาถิ่นหรือภาษาลาวไม่มีอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนแต่อย่างไร ทางราชการได้แก้ไขปัญหานี้โดยการจัดเปิดชั้นเด็กเล็กหรืออนุบาลในโรงเรียนเหล่านี้ จนกระทั่งปัญหานี้หมดสิ้นไป แต่ลักษณะทางวัฒนธรรม การเอาใจใส่ในการเรียนยังมีปัญหาในบางพื้นที่ โดยเฉพาะเด็กส่วยจะมีการศึกษาต่อน้อยกว่าเด็กลาวและเด็กเขมร แนวทางการจัดการศึกษาแต่ละสังกัด มีดังนี้

1. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ได้มีแนวทางการจัดการศึกษาแก่นักเรียนในสังกัด จำนวน 868 โรงเรียน 15 สาขา ที่เปิดสอนระดับอนุบาล 863 โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา 206 โรงเรียน และมีนักเรียนระดับอนุบาล 53,861 คน ระดับประถมศึกษา 139,613 คน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 20,268 คน ช่วงอายุ 3 - 15 ปี โดยมีแนวการทำงานนอกเหนือจากนโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายของสำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานการศึกษาการศาสนาและการวัฒนธรรมจังหวัด

2. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ ได้มีนโยบายในการจัดการศึกษา นอกกรอบโรงเรียนให้แก่ประชาชนชาวจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ในกลุ่มประชาชน ถึง 76,944 คน ดังนี้

- 2.1 ขยายบริการการศึกษานอกโรงเรียนอย่างกว้างขวางและทั่วถึง
 - 2.2 ปรับปรุงและขยายรูปแบบการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้หลากหลายและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และการพัฒนาในอนาคต
 - 2.3 เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกโรงเรียนให้เป็นที่พึงพอใจ เป็นที่ยอมรับของสังคมและได้มาตรฐาน
 - 2.4 พัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษานอกโรงเรียน และศูนย์การเรียนในทุกองค์กรและชุมชน สร้างเสริมสมรรถภาพและประสิทธิภาพ การบริหาร การจัดการและการปฏิบัติงานของหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดทุกระดับ
3. สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 เป็นส่วนใหญ่ มีโรงเรียนในสังกัด 91 แห่ง นักเรียนทั้งสิ้น 64,600 คน เน้นการพัฒนาเด็กให้สามารถศึกษาต่อและประกอบอาชีพตามความถนัดของตน
4. การศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ได้แก่การศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา 6 แห่ง คือ วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีศรีสะเกษ วิทยาลัยสารพัดช่างศรีสะเกษ วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ วิทยาลัยการอาชีพกันทรลักษ์ และวิทยาลัยการอาชีพขุนหาญ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 1 แห่ง คือ โรงเรียนเทคโนโลยีศรีสะเกษ เปิดสอนระดับ ป.วช. และ ป.วส. รวมทั้งโครงการเกษตรเพื่อชีวิต ระดับ ป.วช. เน้นการนำไปประกอบอาชีพ ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ สถานศึกษาสังกัดกรมพลศึกษา มีโรงเรียนกีฬา และวิทยาลัยพลศึกษาศรีสะเกษ ที่เปิดสอนระดับ ป.วช. , ป.วส. ป.กศ.สูงและปริญญาตรี เน้นส่งเสริมการกีฬาและการประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการกีฬา ส่วนสถาบันราชภัฏศรีสะเกษ กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้างอาคารเรียน หลังจากที่มีปัญหาการพิพาทที่ดิน โนนบักบัว ซึ่งเป็นสถานที่ที่จะก่อสร้างสถาบันราชภัฏศรีสะเกษ มาช้านาน คาดว่าจะเปิดสอนได้ในปีการศึกษา 2542 ในฐานะวิทยาเขตหรือสาขาของสถาบันราชภัฏสุรินทร์
5. ในการจัดการศึกษาแก่เด็กยากจน โดยความรับผิดชอบของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ ทางรัฐบาลได้ให้มีการกู้ยืมเงินทางการศึกษา แก่นักเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2540 จำนวน 108,319,000 บาท บริการนักเรียนจังหวัดศรีสะเกษ ได้ทั้งสิ้น จำนวน 5,537 คน ซึ่งจะส่ง

เสริมให้เด็กที่ยากจนได้มีโอกาสเรียนสูงขึ้น ตามมาตรา 43 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ได้บัญญัติว่า **“บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”** ซึ่งจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาห้าปีตามบทเฉพาะกาลมาตราที่ 335 (3) คือต้องให้เด็กศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่หก อย่างช้า นับแต่ พ.ศ.2545 เป็นต้นไป รวมทั้งการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการจัดการศึกษาที่ให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นจะต้องมีการเร่งขยายโรงเรียนที่เปิดสอนมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้นในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อรองรับนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เปิดขยายไปทั่วทุกตำบลแล้ว รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพของผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดไว้

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ
มีผลกระทบต่อองค์กรทางวัฒนธรรม
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพความ
สัมฤทธิ์ผลขององค์กรทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 : สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	206	68.44
หญิง	95	31.56
2. อายุ		
35 – 40 ปี	37	12.29
41 – 45 ปี	55	18.27
46 – 50 ปี	59	19.60
51 ปีขึ้นไป	150	49.83
3. วุฒិทางการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	95	31.56
ปริญญาตรี	191	63.46
ปริญญาโท	15	4.98
ปริญญาเอก	-	-

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
4. ตำแหน่งปัจจุบัน		
ศึกษาธิการจังหวัด	1	0.33
ศึกษาธิการอำเภอ	22	7.31
ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด	1	0.33
ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ	2	0.66
ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด	1	0.33
ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ	22	7.31
หัวหน้าสถานศึกษา	100	33.22
เจ้าอาวาสวัด	100	33.22
นายกเทศมนตรี	1	0.33
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	1	0.33
องค์การบริหารส่วนตำบล	50	16.61
5. ระยะเวลาในการบริหารงานในตำแหน่งปัจจุบัน		
1 – 5 ปี	42	13.95
6 – 10 ปี	48	15.95
11 – 15 ปี	43	14.29
16 – 20 ปี	73	24.25
21 ปีขึ้นไป	95	31.56
6. ประสบการณ์ในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย		
1. มี	301	100
2. ไม่มี	-	-
ในกรณีที่มีประสบการณ์ คือ		
- เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาทางวัฒนธรรม	153	50.83
- เคยศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรม	52	17.28
- เคยเป็นผู้นำในการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม	45	14.95
- เคยจัดอบรมสัมมนาทางวัฒนธรรม	29	9.63
- เคยเชิญชวนประชาชนให้เห็นความสำคัญ ของวัฒนธรรมในการพัฒนาบ้านเมือง	22	7.31

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ เป็นเพศชาย 206 คน คิดเป็นร้อยละ 68.44 และเพศหญิง 95 คน คิดเป็นร้อยละ 31.56

อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม 51 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุด คือ 150 คน คิดเป็นร้อยละ 49.83 รองลงมาอายุตั้งแต่ 46-50 ปี มี 59 คน คิดเป็นร้อยละ 19.60 และอายุตั้งแต่ 41-45 ปี มี 55 คน คิดเป็นร้อยละ 18.27

วุฒิทางการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด 191 คน คิดเป็นร้อยละ 63.46 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี มี 95 คน คิดเป็น 31.56 และมีจำนวน 15 คน ที่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 4.98

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ตอบแบบสอบถามมีตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษาและเจ้าอาวาสวัด ตำแหน่งละ 100 คน คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน รองลงมาคือ องค์กรการบริหารส่วนตำบล มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 16.61 และมีตำแหน่งศึกษานิเทศก์และประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ ตำแหน่งละ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.31

ระยะเวลาในการบริหารงานในตำแหน่งมีระยะเวลาตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 31.56 รองลงมาตั้งแต่ 16-20 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 24.25 และมีระยะเวลาตั้งแต่ 6-10 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 15.95

ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนมีประสบการณ์ในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย โดยระบุว่า มีประสบการณ์เคยเข้ารับการอบรมสัมมนาทางวัฒนธรรมมากที่สุดคือ จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 50.83 รองลงมาคือ เคยศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรม จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 17.28 และเคยเป็นผู้นำในการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรม จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 14.95

ตอนที่ 2 : บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 2-6

ตารางที่ 2 บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม

บทบาทองค์กรทางวัฒนธรรม	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรของท่านมีบทบาททางวัฒนธรรมหรือไม่		
1. มี	301	100
2. ไม่มี	-	-
ในกรณีที่มี		
1. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	255	87.72
2. ส่งเสริมการนิยมไทย ใช้ของไทย	238	79.07
3. ส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ	233	77.41
4. ให้การศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน	227	75.42
5. คุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	214	71.10

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าองค์กรของตนมีบทบาททางวัฒนธรรม โดยระบุว่าการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมากที่สุดคือ จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 87.72 รองลงมาคือส่งเสริมนิยมไทย ใช้ของไทย จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 79.07 และส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 77.41

การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรของท่านมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือไม่		
1. มี	301	100
2. ไม่มี	-	-
ในกรณีที่มีได้จัดกิจกรรม		
1. งานประเพณีของท้องถิ่น	297	98.67
2. วัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจ	286	95.02
3. ประกวดการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน	261	86.71
4. คุณค่าของภูมิปัญญาไทย	258	85.71
5. งานประจำปีของจังหวัด	253	84.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่า องค์กรมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยระบุว่ามีการจัดกิจกรรมงานประเพณีท้องถิ่นมากที่สุด จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 98.76 รองลงมาจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจ จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 95.02 และจัดกิจกรรมประกวดการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 86.71

ปัญหาในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรของท่านมีปัญหาในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือไม่		
1. มี		
2. ไม่มี	236	78.41
ในกรณีที่มีปัญหาในด้าน (n = 236)	65	21.59
1. งบประมาณ		
2. ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น	231	97.88
3. ขาดความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ	224	94.92
4. ประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมน้อยลง	219	92.80
5. การประชาสัมพันธ์มีน้อย	211	89.41
	209	88.56

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าองค์กรมีปัญหาในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมจำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 78.41 และไม่มีปัญหาในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 21.59 โดยระบุว่ามีปัญหาในด้านงบประมาณมากที่สุดจำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 97.88 รองลงมาระบุว่าปัญหาค่าใช้จ่ายสูงขึ้น จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 94.92 และมีปัญหาขาดความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 92.80

ตารางที่ 5 องค์การทางวัฒนธรรมมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรม

องค์กรทางวัฒนธรรมมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทย	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรควรมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทยร่วมกันหรือไม่		
1. มี		
2. ไม่มี	301	100
ในกรณีที่มี ควรมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทย	-	-
1. มีการวางแผนงานพัฒนาวัฒนธรรมร่วมกัน		
2. กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานแต่ละองค์กรให้ชัดเจน	296	98.34
3. กำหนดนโยบายให้เป็นทิศทางเดียวกัน	292	97.01
4. กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน	287	95.35
5. มีการประสานงานที่ีระหว่างองค์กรทางวัฒนธรรม	284	94.35
	276	91.69

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าองค์กรทางวัฒนธรรมควรมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทยร่วมกัน โดยระบุว่าควรมีการวางแผนงานพัฒนาวัฒนธรรมร่วมกันมากที่สุด คือ จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 98.34 รองลงมาระบุว่าควรมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานแต่ละองค์กรให้ชัดเจน จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 97.01 และควรมีการกำหนดนโยบายให้เป็นทิศทางเดียวกัน จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 95.35

ตารางที่ 6 บทบาทขององค์กรในการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน

บทบาทขององค์กรในการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรของท่านมีบทบาทในการพัฒนาวัฒนธรรมหรือไม่		
1. มี		
2. ไม่มี	301	100
ในกรณีที่มีควรมีบทบาทในการพัฒนาโดย	-	-
1. ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกในองค์กรและชุมชน		
2. นำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาประยุกต์เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน	299	92.34
3. นำเทคโนโลยีพื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	292	97.01
4. ปรับทิศทางการทำงานขององค์กรให้เหมาะสม	288	95.68
5. สร้างองค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรมให้ครอบคลุมทุกชุมชนในท้องถิ่น	283	94.02
	281	93.36

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าองค์กรมีบทบาทในการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งระบุว่าควรมีบทบาทในการพัฒนาโดยให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกในองค์กรและชุมชนมากที่สุด คือ จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 99.34 รองลงมาระบุว่าควรมีบทบาทนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาประยุกต์เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 97.01 และเห็นว่าควรมีบทบาทนำเทคโนโลยีพื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน จำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 95.68

ตอนที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อองค์กรทางวัฒนธรรม¹⁷⁶

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 7-10

ตารางที่ 7 ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อองค์กรทางวัฒนธรรม

ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อองค์กรทางวัฒนธรรม	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อองค์กรของท่านหรือไม่		
1. มี	295	98.00
2. ไม่มี	6	2.00
ในกรณีที่มีผลกระทบต่อองค์กรในด้าน (n = 295)		
1. พฤติกรรมของบุคลากรเปลี่ยนไปจากเดิม	286	96.95
2. การจัดสรรงบประมาณ	282	95.59
3. การปฏิบัติงานของบุคลากรสะดวกรวดเร็วขึ้น	278	94.24
4. การวางแผนงานวัฒนธรรม	274	92.88
5. องค์กรต้องทำงานมากขึ้น	271	91.86

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อองค์กรมากที่สุดคือ จำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 98.00 และเห็นว่าไม่มีผลกระทบต่อองค์กรจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังเห็นว่าผลกระทบต่อองค์กรในด้านพฤติกรรมของบุคลากรเปลี่ยนไปจากเดิมมากที่สุดจำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 96.95 รองลงมาคือการจัดสรรงบประมาณจำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 95.59 และการปฏิบัติงานของบุคลากรสะดวกรวดเร็วขึ้นจำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 94.24

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กร	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรของท่านมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้หรือไม่		
1. มี	301	100
2. ไม่มี	-	-
ในกรณีที่มี ได้แก่เทคโนโลยีสารสนเทศประเภท		
1. หนังสือพิมพ์	297	98.67
2. โทรทัศน์	293	97.34
3. วิทยุ	287	95.35
4. โทรศัพท์	265	88.04
5. คอมพิวเตอร์	213	70.76

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ตรวจแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าองค์กรทางวัฒนธรรมมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กร โดยระบุว่านำเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทหนังสือพิมพ์มาใช้มากที่สุดคือ จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 98.67 รองลงมาคือ โทรทัศน์ จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 97.34 และวิทยุ จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 95.35

ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อองค์กร	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
เทคโนโลยีสารสนเทศมีประโยชน์ต่อองค์กรของท่านหรือไม่		
1. มี	301	100
2. ไม่มี	-	-
ในกรณีที่มีประโยชน์ในด้าน		
1. การติดต่อสื่อสาร	295	98.00
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล	284	94.35
3. การเรียนการสอน	272	90.37
4. การปฏิบัติงานในองค์กร	263	87.38
การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	257	85.38

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีประโยชน์ต่อองค์กร โดยระบุว่า มีประโยชน์ในด้านการติดต่อสื่อสารมากที่สุดจำนวน 295 คน คิดเป็นร้อยละ 98.00 รองลงมาคือ มีประโยชน์ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 94.35 และมีประโยชน์ในด้านการเรียนการสอน จำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 90.37

ตารางที่ 10 การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีผลกระทบต่อ¹⁷⁹
 ดำเนินวิถีชีวิตของประชาชน

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อ ดำเนินวิถีชีวิตของประชาชน	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศมีผล กระทบต่อการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่		
1. มี	301	100
2. ไม่มี		
ในกรณีที่มี มีผลกระทบในด้าน	-	-
1. ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น		
2. การศึกษา ประชาชนส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับ ที่สูงขึ้น	297 276	98.67 91.69
3. ทักษะคติเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของเทคโนโลยีสาร สนเทศ		
4. เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านน้อยลง	259	86.05
5. คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น		
	257	85.38
	239	79.40

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าการเปลี่ยนแปลง
 เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีผลกระทบต่อดำเนินวิถีชีวิตของประชาชน

ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า มีผลกระทบในด้านค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมาก
 ขึ้นมากที่สุดคือ จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 98.67 รองลงมาคือมีผลกระทบในด้าน
 การศึกษา ประชาชนส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น จำนวน 276 คน คิดเป็น
 ร้อยละ 91.69 และมีผลกระทบด้านทักษะคติเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของเทคโนโลยีของ
 เทคโนโลยี จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 86.05

ตอนที่ 4 ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสัมฤทธิ์ผลขององค์กรทางวัฒนธรรม 180
การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 11-15

ตารางที่ 11 การวางแผนการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรม

การวางแผนการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรม	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรของท่านมีการวางแผนการดำเนินงานทางวัฒนธรรมหรือไม่		
1. มี	293	97.34
2. ไม่มี	8	2.66
ในกรณีที่มี ได้วางแผนให้ตรงตาม (n=293)		
ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น		
1. สภาพปัญหาของท้องถิ่น	289	98.63
2. นโยบายของกรเจ้าสังกัด	278	94.88
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8	267	91.13
4. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540	262	89.42

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าองค์กรมีการวางแผนการดำเนินงานทางวัฒนธรรมมากที่สุดคือ จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 97.34 และเห็นว่าไม่มีการวางแผนการดำเนินงานทางวัฒนธรรม จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.66

ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า ได้วางแผนให้ตรงตามสภาพปัญหาของท้องถิ่นมากที่สุดคือ จำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 98.63 รองลงมาคือ วางแผนตรงตามนโยบายของกรมเจ้าสังกัดจำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 94.88 และวางแผนตรงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 91.13

การดำเนินงานเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรของท่านมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมหรือไม่		
1. มี	301	100
2. ไม่มี	-	-
ในกรณีที่มี ดำเนินงานโดย		
1. อนุรักษ์ส่งเสริมพัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรม	287	95.35
2. สนับสนุนช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของหน่วยงานอื่น	276	91.69
3. มีโครงการสืบสาน ส่งเสริมภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้าน	231	76.74
4. ศึกษาค้นคว้าและวิจัยงานด้านวัฒนธรรม	207	68.77
5. ฝึกอบรมวิทยากร และบุคลากรด้านวัฒนธรรม	203	67.44

จากตารางที่ 13 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าองค์กรมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งได้ระบุการดำเนินงานโดยอนุรักษ์ส่งเสริม พัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรมมากที่สุดคือ จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ 95.35 รองลงมาคือ สนับสนุนช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของหน่วยงานอื่นจำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 91.69 และมีโครงการสืบสาน ส่งเสริมภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมพื้นบ้านจำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 76.74

การพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรม	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรของท่านมีการพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรมหรือไม่		
1. มี	286	95.02
2. ไม่มี	15	4.98
ในกรณีที่มี พัฒนาบุคลากร โดย (n=286)		
1. จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย	279	97.55
2. ส่งเสริมการเรียนรู้ บริการข่าวสารข้อมูลทางวิชาการสมัยใหม่	268	93.71
3. เผยแพร่แลกเปลี่ยนงานด้านวัฒนธรรม	257	89.86
4. จัดอบรมสัมมนา	231	80.77
5. เผยแพร่เกียรติคุณผู้มีผลงานทางด้านวัฒนธรรม	211	73.78
6. ให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนด้านวัฒนธรรม	203	70.98

จากตารางที่ 14 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าองค์กรมีการพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรมมากที่สุด คือ จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 95.02 และเห็นว่าไม่มีการพัฒนาบุคลากร จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.95

ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่าพัฒนาบุคลากรโดยจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยมากที่สุด คือ จำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 97.55 รองลงมาคือส่งเสริมการเรียนรู้ บริการข่าวสารข้อมูลทางวิชาการสมัยใหม่ จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 93.71 และเผยแพร่แลกเปลี่ยนงานด้านวัฒนธรรม จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 89.86

ตารางที่ 15 การทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้งานวัฒนธรรมเกิดความสัมฤทธิ์ผล¹⁸³

การทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้งานวัฒนธรรมเกิดความสัมฤทธิ์ผล	จำนวน (N = 301)	ร้อยละ
องค์กรของท่านมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้งานวัฒนธรรมเกิดความสัมฤทธิ์ผลหรือไม่		
1. มี	2131	70.76
2. ไม่มี	88	29.24
ในกรณีที่มี ทำงานพัฒนาวัฒนธรรมโดยวิธี		
1. การอนุรักษ์ ทำนุบำรุง พื้นฟูวัฒนธรรม	209	98.12
2. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรมให้ประชาชนมีความรู้รักและหวงแหนวัฒนธรรม	197	92.49
3. ปรับปรุงช่วยเหลือวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน	183	85.92
4. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม	179	84.04
5. จัดหารงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ	174	81.69

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าองค์กรที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้งานวัฒนธรรมเกิดความสัมฤทธิ์ผลมากที่สุดคือจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 70.76 และเห็นว่าองค์กรไม่มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 29.24

ผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า ทำงานพัฒนาวัฒนธรรมโดยมีวิธีการอนุรักษ์ทำนุบำรุง พื้นฟูวัฒนธรรมมากที่สุด คือ จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 98.12 รองลงมาคือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมให้ประชาชนมีความรู้รักและหวงแหนวัฒนธรรมจำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 92.49 และปรับปรุง ช่วยเหลือวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 85.92

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมไทยตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน มีผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาเสริมสร้างงานทางวัฒนธรรมขององค์กร
3. เพื่อพัฒนาบทบาทหน้าที่ขององค์กรทางวัฒนธรรม ที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 ประชากร คือ องค์กรทางวัฒนธรรมที่ทำการศึกษาวิจัย จำนวน 11 องค์กร ได้แก่ วัดและสำนักสงฆ์ สถานศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ/กิ่งอำเภอ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ/กิ่งอำเภอ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล และเทศบาลเมือง
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ แต่ละกลุ่มองค์กรทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทในการดำเนินงานวัฒนธรรม จำนวน 301 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้น
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในบางส่วนใช้บริการทางไปรษณีย์ จากแบบสอบถามที่ส่งไป 301 ฉบับ ได้รับคืนมา 301 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปจากรายการที่มีผู้ระบุไว้สูงสุด มีดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 51 ปีขึ้นไป มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษาและเจ้าอาวาสวัด มีระยะเวลาในการบริหารงานในตำแหน่งตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ในการเข้ารับการอบรมสัมมนาทางวัฒนธรรม และเคยศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม

1. บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าองค์กรของตนมีบทบาททางวัฒนธรรม มีการส่งเสริมการศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรม มีการส่งเสริมการนิมิตไทย ใจของไทย และส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ

2. การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

องค์กรทางวัฒนธรรมมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในรูปแบบของงาน ประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมวัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจ และกิจกรรมประกวดการแสดง วัฒนธรรมพื้นบ้าน

3. ปัญหาในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

องค์กรทางวัฒนธรรมมีปัญหาในการจัดกิจกรรมในด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่ายสูงและขาดความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ

4. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทย

องค์กรทางวัฒนธรรมมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทย โดยเห็นว่าควรมีการวางแผนงานพัฒนาวัฒนธรรมร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานแต่ละองค์กรให้ชัดเจนและควรมีการกำหนดนโยบายให้เป็นทิศทางเดียวกัน

5. บทบาทขององค์กรในการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นฐาน

องค์กรมีบทบาทในการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นฐาน โดยการให้ความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกในองค์กรและชุมชนนำวัฒนธรรมพื้นฐานมาประยุกต์เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบันและนำเทคโนโลยีพื้นฐานมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

ตอนที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ

1. ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อองค์กร

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อองค์กรในด้านพฤติกรรมของบุคลากรเปลี่ยนไปจากเดิม มีผลกระทบต่อการจัดสรรเงินงบประมาณ และทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรสะดวกรวดเร็วขึ้น

2. การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กร

ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่าองค์กรทางวัฒนธรรมมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ที่มีมากที่สุดคือ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ โทรศัพท์และคอมพิวเตอร์

3. ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อองค์กร

ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีประโยชน์ต่อองค์กรในด้าน การติดต่อสื่อสาร การเก็บรวบรวมข้อมูล และด้านการเรียนการสอน

4. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีผลกระทบต่อ การดำเนินวิถีชีวิตของประชาชน

ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน มีผลกระทบต่อ การดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนในด้านค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ด้านการศึกษาประชาชนส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น และทำให้ทัศนคติของบุคคลเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของเทคโนโลยี

ตอนที่ 4 ระบบการงานที่มีประสิทธิภาพ ความสัมฤทธิ์ผลขององค์กรทางวัฒนธรรม

1. การวางแผนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า องค์กรมีการวางแผนการดำเนินงานทางวัฒนธรรมให้ตรงตามสภาพปัญหาของท้องถิ่น ตรงตามนโยบายของกรมเจ้าสังกัด และวางแผนตรงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8

2. การจัดระบบการทำงานทางวัฒนธรรมในองค์กร

ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่า องค์กรมีการจัดระบบการทำงานทางวัฒนธรรม โดยมีการวางแผนการจัดองค์การและการจัดบุคลากร

3. การดำเนินงานเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนเห็นว่า องค์กรมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวัฒนธรรม โดยการอนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรม สนับสนุนช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของหน่วยงานอื่น มีโครงการสืบสานส่งเสริมภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้าน

4. การพัฒนามูลฐานทางวัฒนธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าองค์กรมีการพัฒนามูลฐานทางวัฒนธรรมโดยการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย ส่งเสริมการเรียนรู้ บริการข่าวสาร ข้อมูลทางวิชาการสมัยใหม่และเผยแพร่แลกเปลี่ยนงานด้านวัฒนธรรม

5. การทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้งานวัฒนธรรมเกิดความสัมฤทธิ์ผล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็น องค์กรมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้งานวัฒนธรรมเกิดความสัมฤทธิ์ผล โดยวิธีการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง ฟื้นฟูวัฒนธรรม การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมให้ประชาชนมีความรู้ รักและหวงแหนวัฒนธรรม และปรับปรุงช่วยเหลือวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน

อภิปรายผล

ผลการวิจัย ศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรมในการพัฒนา วัฒนธรรมไทยตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี สารสนเทศปัจจุบัน มีดังนี้

1. บทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม พบว่า ทุ้องค์กรมีการส่งเสริมการ ศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรมสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2535 ข้อ 2 ที่กล่าวไว้ว่า ประสานและ ส่งเสริมการดำเนินงานด้านการศึกษา การศึกษา และการวัฒนธรรม องค์กรทาง วัฒนธรรม มีการส่งเสริมการนิยมนิยมไทย ใช้ของไทย ซึ่งสอดคล้องกับประกาศเรื่องนโยบาย วัฒนธรรมแห่งชาติของสำนักนายกรัฐมนตรี ข้อ 3 ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและ วัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจเห็นคุณค่าและยอมรับ วัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนา การศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544)นโยบายข้อที่ 6 มาตรการ 8 ให้จัดตั้งสถาบันส่งเสริมการทำนุบำรุง รักษาและสืบสานมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑ์สถานประจำเมือง หอสมุด หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ลานดนตรี สถานกีฬา นันทนาการ ฯลฯ

2. การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมทาง วัฒนธรรมในงานประเพณีท้องถิ่น และมีกิจกรรมประกวดการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน สอดคล้องกับแนวทางในการรักษาส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมพุทธศักราช 2529 ตามนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติหมวด 5 ข้อ 7 การเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ แตกต่างกัน คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใดๆทางวัฒนธรรมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและมีการยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่น... ให้กลุ่มชนมีความรู้ความเข้าใจ และ ซาบซึ้งในวัฒนธรรมของกันและกัน

3. ปัญหาในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม พบว่าส่วนใหญ่ขององค์กรทาง วัฒนธรรมมีปัญหาทางด้านงบประมาณ ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นนับว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเตรียม การบริหารงบประมาณทางวัฒนธรรมเอาไว้ซึ่งสอดคล้องกับ Luther Gulick and

Lyanall Urwick (1973 : 13) ที่กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ (Budgeting) จะต้องจัดทำงบประมาณเป็นการล่วงหน้าในการขอเงินเพื่อจัดซื้อหรือจ้างหรือใช้จ่ายและการปฏิบัติงาน

ในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีปัญหาด้านการขาดความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2521 :13) ที่กล่าวว่า เมื่อมีปัญหาในการทำงานผู้บริหารต้องใช้เทคนิคในการส่งเสริม ชักจูง ดักเตือนและช่วยเหลือให้ทุกหน่วยงานขององค์กรรับเอาหน้าที่ขององค์กรเป็นจุดหมายปลายทาง ดังนั้นการประสานงานจึงเป็นการจัดให้คนขององค์กรทำงานให้สัมพันธ์และสอดคล้องกันโดยยึดหน้าที่วัตถุประสงค์และมาตรฐานการปฏิบัติขององค์กรเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรเป็นปีกแผ่นและก้าวหน้าอยู่เสมอ

4. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทย พบว่าส่วนใหญ่องค์กรมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทยโดยมีการวางแผนงานพัฒนาวัฒนธรรมร่วมกัน สอดคล้องกับสมาคมผู้บริหารการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (The American Association of Administrators ใช้ตัวย่อว่า AASA) (1955 : 17) กล่าวว่า การวางแผน (Planning) หมายถึงการกำหนดโครงการที่จะทำว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร จะมอบหมายให้ใครทำอะไร จะกระทำที่ไหน และจะกระทำเมื่อใดเพื่อใช้เป็นแผนปฏิบัติการในการบริหาร มีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานแต่ละองค์กรให้ชัดเจนและมีการกำหนดนโยบายให้เป็นทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Ordway Tead (1951 : 105) ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารงานนั้นผู้บริหารจะต้องกำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของงานให้ชัดเจน

5. บทบาทขององค์กรในการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้าน พบว่าส่วนใหญ่องค์กรมีการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกในองค์กรและชุมชน สอดคล้องกับนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ข้อ 2 เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ มีการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาประยุกต์เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบันและนำเทคโนโลยีพื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 46 บุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟู

จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

6. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศพบว่าส่วนใหญ่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลในด้านการดำเนินวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ ครรชิต มาลัยวงศ์ (2542 : 21) กล่าวว่า การปฏิวัติสารสนเทศซึ่งเปลี่ยนวิถีชีวิตของมนุษย์ต่อไปอีกจากการทำงานเป็นงานโรงงานอุตสาหกรรมมาเป็นการขายบริการด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบริการด้านธุรกิจ บริการข่าวสาร บริการขนส่ง บริการโทรคมนาคมฯ นอกจากนี้ยังมีผลไปถึงด้านการติดต่อสื่อสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลและด้านการเรียนการสอนสอดคล้องกับ กัลยา อุดมวิทิต (1994 : 3) ที่กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดทำไว้ใช้งานซึ่งประกอบด้วย เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีคมนาคม เป็นหลักและยังรวมถึงเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำข้อมูลข่าวสารมาใช้ประโยชน์โดยคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการจัดการและจัดเก็บข้อมูล ส่วนการสื่อสารคมนาคมใช้เป็นสื่อในการจัดส่งข้อมูล เผยแพร่ภาพและเสียงออกไปเพื่อสื่อสารกัน

7. ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสัมฤทธิ์ผลขององค์กรทางวัฒนธรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีการวางแผนการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมให้ตรงตามสภาพปัญหาของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ คณิน บุญสุวรรณ (2538 : 18 - 19) กล่าวว่า องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีการบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์กรทางวัฒนธรรมมีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสัมฤทธิ์ผลนั้นต้องมีการวางแผน การจัดองค์กรและการจัดบุคลากร สอดคล้องกับ Luther Gulick and Lyanall Urwick (1973 : 13) กล่าวว่า กระบวนการบริหารที่สำคัญมี 7 ประการ ที่เรียกว่า “POSDCoRB” มีดังนี้คือ การวางแผน(Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดบุคลากร(Staffing) การสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงานผลการปฏิบัติงาน(Reporting) และการบริหารงบประมาณ(Budgeting)

ข้อเสนอแนะ

คณะผู้วิจัยได้ประมวลข้อเสนอแนะจากผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

1. การพัฒนาวัฒนธรรมควรพัฒนาควบคู่พร้อมกันไปกับความเจริญของเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. ควรปลูกฝังให้คนในชาติรักหวงแหนและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย
3. จัดการเรียนรู้การสอนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. รัฐควรมีมาตรการในการห้ามสื่อมวลชนเผยแพร่วัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่ดีงาม
5. กระทรวงศึกษาธิการควรมีความจริงจังในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรม
6. กระทรวงศึกษาธิการควรจัดเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับวัฒนธรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น
7. รัฐควรจัดงบประมาณสนับสนุนโดยตรงให้ถึงหมู่บ้าน
8. การพัฒนาวัฒนธรรมไทยควรดำเนินการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจ รวมทั้งสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธศาสนา
9. ควรมีการต่อต้านบุคคลที่เห็นแก่เงินในการทำงานวัฒนธรรม
10. รัฐควรมีการทำนุบำรุง ฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเต็มรูปแบบ
11. รัฐควรชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจในการพัฒนาวัฒนธรรม มีการร่วมมือกันทุกระดับชั้น ไม่ถ่วงเอียงในการแบ่งภาคทางวัฒนธรรม
12. ควรให้สภาวัฒนธรรมได้สืบสานวัฒนธรรมไทยให้กับคนรุ่นใหม่
13. การพัฒนาวัฒนธรรมไทยยังขาดผู้มีความรู้ความสามารถ
14. เจ้าหน้าที่ของรัฐควรประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี
15. ควรมีหน่วยงานที่เข้มแข็งคอยควบคุมดำเนินการกับบุคคลหรือคณะบุคคลที่ปฏิบัติให้เกิดการเสื่อมเสียต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
16. ควรมีการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก เพื่อรักษาวัฒนธรรมที่ดีงามไว้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมล อคฺลพันธ์และคณะ. การบริหารการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.
- ก่อ สวัสดิพาณิชย์. การอบรมบุคลากรของส่วนราชการต่างๆ พ.ศ. 2520. นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หทัยปากเกร็ด, 2521.
- การปกครอง, กรม. คู่มือประชาชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น(เทศบาล). กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง, 2540.
- คู่มือประชาชนเพื่อตรวจสอบควบคุมการทำงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.). กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง, 2540.
- กาญจนา แก้วเทพ. สื่อส่งเสริมวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์, 2536.
- กัลยา อุดมวิทิต. "เทคโนโลยีสารสนเทศ". Information Research. Vol.1 No.8 Oct-Nov, 1994.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. วัฒนธรรมไทย 2541-2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541.
- ทศวรรษวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา (พ.ศ. 2541-2550). เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติ เรื่องวัฒนธรรมไทยในทศวรรษหน้า, 23-25 พฤศจิกายน 2539, โรงแรมลำปางเวียงทอง จังหวัดลำปาง.
- แผนวัฒนธรรมแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8(พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว, 2539.
- แนวคิดและยุทธศาสตร์การดำเนินงานเรื่องการลงทุนทางวัฒนธรรม. เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติ เรื่องวัฒนธรรมไทยในทศวรรษหน้า, 23-25 พฤศจิกายน 2539, โรงแรมลำปางเวียงทอง จังหวัดลำปาง.
- คู่มือการปฏิบัติศูนย์วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2530.
- คณิน บุญสุวรรณ. คู่มือสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ วิญญูชนจำกัด, 2538.

- ครรรชิต มาลัยวงศ์. "เทคโนโลยีสารสนเทศกับความเป็นนิคส์". วารสารเพิ่มผลผลิต, 2542.
- ติน ปรัชญพฤทธิ. การบริหารการพัฒนา ความหมาย เนื้อหา แนวทาง และปัญหา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2536.
- ปรีชา เปี่ยมพงษ์สานต์ และคณะ. วิธีวิทยาศึกษาสังคมไทยวิถีใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : เอดีสัน เพรสโปรดักท์, 2535.
- ประคอง วรรณสุด. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ประเวศ วะสี. วัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, 2536.
- พยอม วงศ์สารศรี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พรานนก การพิมพ์, 2530.
- พยุศักดิ์ จันทรสรินทร์. วิสัยทัศน์การดำเนินงานวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว, 2539.
- ศึกษาริการ, กระทรวง. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2540.
- ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดศรีสะเกษ. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาแนวทางการจัดการศึกษาในชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ. 24-25 กันยายน 2541, ณ ห้องลำดวนทอง พรหมพิมาณแกรนด์ไฮเต็ล จังหวัดศรีสะเกษ.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : ชัยศิริการพิมพ์, 2522.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. พระนคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2513.
- สมยศ นาวิการ. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจเทรดดิ้ง, 2525.
- สุนันทา เลานันทน์. การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2531.
- อนันต์ เกตุวงศ์. การบริหารการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.
- อาทร จันทวิมล. วัฒนธรรมสัมพันธ์สาร. กรุงเทพมหานคร : กองเอกชนสัมพันธ์, 2542.

ภาษาอังกฤษ

- American Association of School Administrators. Staff Relation in School Administration. Washington, D.C. : The Association, 1955.
- Chester I. Barnard. The Function of the Executive. Cambridge, Mass : Harvard University Press, 1956.
- Daniel Katz, and Robert L. Kahn. The Social Psychology of Organizations. New York : John Wiley & Sons, 1978.
- Jesse B. Sears. The Nature of the Administrative Process. New York : Mc Graw - Hill Book Co., 1950.
- John M. Pfiffner, and Frank P. Sherwood. Administrative Organization. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1960.
- Luther Gulick and Lyannal Urrick. Paper on Sciences of Administration. New York : Institution of Public Administration, 1973.
- Ordinary Tead. Art of Administration. New York : Mc Graw - Hill Book Co., 1951.
- Russell T. Gregg. "The Administrative Process." Administrative Behaviour in Education. New York : Harper & Brothers, 1957.
- Warren B. Brown, and Dennis J. Moberg. Organization Theory and Management : A MacroApproach. New York : John Wiley & Sons, 1980.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาบทบาทขององค์กรทางวัฒนธรรม ในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย
ตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี
สารสนเทศปัจจุบัน

ตอนที่ 1 : สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน [] หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง
ตามสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

[] ชาย [] หญิง

2. อายุ

[] 35 - 40 ปี [] 41 - 45 ปี

[] 46 - 50 ปี [] 51 ขึ้นไป

3. วุฒิทางการศึกษา

[] ต่ำกว่าปริญญาตรี [] ปริญญาตรี

[] ปริญญาโท [] ปริญญาเอก

4. ตำแหน่งปัจจุบัน [] ศึกษาธิการจังหวัด

[] ศึกษาธิการอำเภอ

[] ประธานศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด

[] ประธานศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ

[] ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด

[] ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ

[] หัวหน้าสถานศึกษา

[] เจ้าอาวาสวัด

[] นายกเทศมนตรี

[] องค์กรบริหารส่วนจังหวัด

[] องค์กรบริหารส่วนตำบล

ในกรณีที่มี มีบทบาทอย่างไรเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

- ให้การศึกษาแก่เยาวชน และประชาชน
- คุ้มครองดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- ส่งเสริมการนิคมไทย ใช้ของไทย
- ส่งเสริมการกีฬาและนันทนาการ
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงและมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีองค์กรของท่าน

มีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมหรือไม่

- มี ไม่มี

ในกรณีที่มี ได้จัดกิจกรรม

- วัฒนธรรมไทยสู่ภัยเศรษฐกิจ
- คุณค่าของภูมิปัญญาไทย
- งานประจำปีของจังหวัด
- งานประเพณีของท้องถิ่น
- ประกวดการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน
- อื่นๆ(โปรดระบุ).....

3. การจัดกิจกรรมตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน

องค์กรของท่านมีปัญหาหรือไม่

- มี ไม่มี

ในกรณีที่มีองค์กรมีปัญหาในด้าน

- งบประมาณ
- ค่าใช้จ่ายสูงขึ้น

- ประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมน้อยลง
 - ขาดความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ
 - การประชาสัมพันธ์มีน้อย
 - อื่นๆ (โปรดระบุ)
-

4. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน องค์กรทางวัฒนธรรม ควรมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทยร่วมกันหรือไม่

- มี ไม่มี

ในกรณีที่มี ควรมีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมไทย

- มีการวางแผนงานพัฒนาวัฒนธรรมร่วมกัน
 - กำหนดนโยบายให้เป็นทิศทางเดียวกัน
 - กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน
 - กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานแต่ละองค์กรให้ชัดเจน
 - มีการประสานงานที่ดีระหว่างองค์กรทางวัฒนธรรม
 - อื่นๆ (โปรดระบุ).....
-

5. องค์กรของท่านมีบทบาทในการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือไม่

- มี ไม่มี

ในกรณีที่มี ควรมีบทบาทพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านโดยการ

- ปรับทิศทางการทำงานขององค์กรให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน
- ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่สมาชิกในองค์กรและชุมชน
- นำวัฒนธรรมพื้นบ้านมาประยุกต์เข้ากับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศปัจจุบัน
- สร้างองค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรมให้ครอบคลุมทุกชุมชนใน ท้องถิ่น

[] นำเทคโนโลยีพื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

[] อื่นๆ (โปรดระบุ).....

**ตอนที่ 3 : การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อ
องค์กรทางวัฒนธรรม**

**คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน [] หรือเติมข้อความลงในช่อง
ว่างตามความคิดเห็นที่เป็นจริงของท่าน**

**1. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีผลกระทบต่อองค์กรของท่าน
หรือไม่**

[] มี [] ไม่มี

ในกรณีที่มี มีผลกระทบต่อองค์กรในด้าน

[] การวางแผนงานวัฒนธรรม

[] พฤติกรรมของบุคลากรเปลี่ยนไปจากเดิม

[] การปฏิบัติงานของบุคลากรสะดวก รวดเร็วขึ้น

[] การจัดสรรงบประมาณ

[] องค์กรต้องทำงานมากขึ้น

[] อื่นๆ (โปรดระบุ)

2. องค์กรของท่านมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้หรือไม่

[] มี [] ไม่มี

ในกรณีที่มี ได้แก่เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทใด

[] คอมพิวเตอร์ [] โทรศัพท์

[] วิทยุ [] โทรศัพท์

[] หนังสือพิมพ์ วารสาร

[] อื่นๆ (โปรดระบุ)

3. เทคโนโลยีสารสนเทศมีประโยชน์ต่อองค์กรของท่านหรือไม่

[] มี [] ไม่มี

ในกรณีที่มี มีประโยชน์ในด้านใด

- [] การเรียนการสอน
- [] การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- [] การติดต่อสื่อสาร
- [] การเก็บรวบรวมข้อมูล
- [] การปฏิบัติงานในองค์กร
- [] อื่นๆ (โปรดระบุ)

4. ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีผลกระทบต่อ การดำเนินวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่

[] มี [] ไม่มี

ในกรณีที่มี ท่านคิดว่ามีผลกระทบในด้าน

- [] ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น
- [] เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านน้อยลง
- [] คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น
- [] ทักษะคติเปลี่ยนไปตามอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ
- [] การศึกษา ประชาชนส่งบุตรหลานเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น
- [] อื่นๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 4 : ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสัมฤทธิ์ผลขององค์กร
ทางวัฒนธรรม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน [] หรือเติมข้อความลงใน
ช่องว่างตามความคิดเห็นที่เป็นจริงของท่าน

1. องค์กรของท่านได้มีการวางแผนการดำเนินงานทางวัฒนธรรม หรือไม่

[] มี [] ไม่มี

ในกรณีที่มี ได้วางแผนให้ตรงตาม

- [] นโยบายของกรมเจ้าสังกัด
- [] แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8
- [] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
- [] สภาพปัญหาของท้องถิ่น
- [] อื่นๆ (โปรดระบุ)

2. องค์กรของท่านมีการจัดระบบการทำงานทางวัฒนธรรมหรือไม่

[] มี
[] ไม่มี

ในกรณีที่มี ได้จัดระบบการทำงาน โดย

- [] มีการวางแผน
- [] มีการจัดองค์การ
- [] มีการจัดบุคลากร
- [] มีการอำนวยความสะดวก
- [] มีการประสานงาน
- [] มีการรายงานผลการปฏิบัติงาน
- [] มีการจัดงบประมาณ
- [] อื่นๆ (โปรดระบุ)

3. องค์กรของท่านมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมหรือไม่

มี ไม่มี

ในกรณีที่มี ดำเนินงานโดย

- ศึกษาค้นคว้าและวิจัยงานด้านวัฒนธรรม
- อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนาและเผยแพร่วัฒนธรรม
- ฝึกอบรมวิทยากร และบุคลากรด้านวัฒนธรรม
- สนับสนุนช่วยเหลืองานวัฒนธรรมของหน่วยงานอื่น
- มีโครงการสืบสาน ส่งเสริมภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมพื้นบ้าน
- อื่นๆ (โปรดระบุ)

4. องค์กรของท่านมีการพัฒนาบุคลากรทางวัฒนธรรมหรือไม่

มี ไม่มี

ในกรณีที่มี พัฒนาบุคลากรโดย

- จัดอบรมสัมมนา
- ให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนด้านวัฒนธรรม
- ส่งเสริมการเรียนรู้ บริการข่าวสารข้อมูลทางวิชาการสมัยใหม่
- เผยแพร่แลกเปลี่ยนงานด้านวัฒนธรรม
- เผยแพร่เกียรติคุณผู้มีผลงานทางด้านวัฒนธรรม
- จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย
- อื่นๆ (โปรดระบุ)

5. องค์กรของท่านมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้งานวัฒนธรรมเกิดความ สัมฤทธิ์ผลหรือไม่

มี ไม่มี

ในกรณีที่มี ทำงานพัฒนาวัฒนธรรมโดยวิธี

- [] จัดหางบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ
- [] การอนุรักษ์ ทำนุบำรุง พื้นฟูวัฒนธรรม
- [] การเสริมสร้างความเป็นประชาติไปโดยทางวัฒนธรรม
- [] การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรมให้ประชาชนมีความรู้ รักและ
หวงแหนวัฒนธรรม
- [] การปรับปรุง ช่วยเหลือวัฒนธรรมในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน
- [] อื่นๆ (โปรดระบุ)

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัฒนธรรมไทย

.....

.....

.....

.....

.....

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านที่กรุณาให้ข้อมูลเพื่อนำไปพัฒนาวัฒนธรรมของชาติให้
มั่นคงสืบไป

ประวัติคณะผู้วิจัย

1. นายอุดมพันธุ์ พิชญ์ประเสริฐ หัวหน้าคณะผู้วิจัย

การศึกษา จบปริญญาตรี การศึกษาระดับบัณฑิต(กศ.บ.)จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม
จบปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่ง เลขาธิการศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ
ที่ทำงาน ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ
โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000

2. นายบรรจง สิทธิ

การศึกษา จบปริญญาตรีการศึกษาระดับบัณฑิต(กศ.บ.) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม
จบปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7
ที่ทำงาน โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000

3. นางนวลฉวี ศรีแก้ว

การศึกษา จบปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) จากวิทยาลัยครูอุบลราชธานี
จบปริญญาโท ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7
ที่ทำงาน โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000